Ştefan Ciochinaru

GLOBALIZARE
și
GEOPOLITICĂ
în
SECOLUL XXI

Editura Universității „Ștefan cel Mare”, ISBN: 978-973-666-436-6

Suceava, 2014

Ştefan Ciochinaru

GLOBALIZARE
şi
GEOPOLITICĂ
în
SECOLUL XXI

Hărţile din această lucrare apar prin diligenţele
Direcţiei pentru Educaţie a Consiliului Europei
şi cu bunăvoinţa lui Philippe Rekacewicz
şi Le Monde diplomatique,
http://www.monde-diplomatique.fr/cartes

2014

Cuprins

Cuvânt înainte....4
REORGANIZAREA EUROPEI DUPĂ SFÂRŞITUL RĂZBOIULUI RECE....7
GLOBALIZAREA TRANSFORMĂ PLANETA....15
PROCESELE INTEGRAŢIONISTE....30
Uniunea Europeană – între tradiţie şi inovaţie....31
Federația, cu cât mai repede, cu atât mai bine....35
Dacă nu acum, atunci când?....38
Asia – un dragon cu două capete....38
Uniunea Nord-Americană....42
Comunitatea Statelor Independente – Uniunea Eurasia....46
NOILE PUTERI EMERGENTE....57
Brazilia: de la samba la putere mondială....60
Rusia: rachete, gaze şi secrete....61
India: ascensiune şi contraste. Fără număr....65
China: gigantul care creşte....67
Africa de Sud, alb și negru, multicolor....70
STATELE UNITE ALE AMERICII - O PUTERE EUROPEANĂ....75
UNIUNEA TRANSATLANTICĂ, O NECESITATE STRATEGICĂ PENTRU MILENIUL III....84
ROMÂNIA ÎN NOUL CONTEXT GEOPOLITIC EUROPEAN ŞI GLOBAL....96
Zonă de control omnidirecţional....96
Noii factori geopolitici....98
Vector de stabilitate şi cooperare în Europa de Sud – Est....106
Ieşirea din statutul de "zonă-tampon"....113
Studiu de caz: România între 1821-1881....127
Studiu de caz: România în istoria modernă....132
Anexa 1: INTERESUL NAŢIONAL....136
Anexa 2: ORGANIZAȚII DE GUVERNANȚĂ GLOBALĂ....142
Grupul 20 (G 20)....142
Organizația Națiunilor Unite (O.N.U.)....143
Alte organizații cu preocupări de gestionare a problemelor globale....148
BIBILIOGRAFIE GENERALĂ 151
0

Cuvânt înainte

La sfârşitul anului 1989, o editură din New York publica, sub semnătura lui Zbigniew Brzezinski, o lucrare de mare succes intitulată *„Marele eşec – naşterea şi moartea comunismului în secolul XX”*, în care autorul analiza în profunzime eşecul primei tentative a umanităţii de a-şi planifica viitorul în urma confruntării culturale, ideologice, economico-ştiinţifice şi militare dintre comunism şi capitalism, dintre marxism-lenininsm şi liberalism. Imediat după aceasta, unul dintre exponenţii de frunte ai mediului universitar american, Francis Fukuyama, lansa la rândul său un volum, *„Sfârşitul istoriei şi Ultimul om”*, menit să zguduie din temelii curentele tradiţionale de gândire ale establishmentului occidental. În esenţă, Fukuyama continua în plan ideologic traiectoriile economice şi sociologice ale post-industrialismului, vestind apariţia unei noi epoci de dezvoltare a omenirii ce s-ar caracteriza prin supremaţia absolută şi definitivă a liberalismului şi dispariţia conflictelor ideologice de orice natură. În anii imediat următori, un alt gânditor important, Samuel Huntington, va aduce o nouă contribuţie la fundamentarea a ceea ce va deveni paradigma de gândire a Occidentului odată cu lucrarea sa *„Ciocnirea Civilizaţiilor”* prin care noua aşezare a ţărilor şi popoarelor lumii avea în vedere nu ideologiile împărtăşite şi nici regimurile politice adoptate, ci apartenenţa la anumite culturi, credinţe şi civilizaţii.

Această „sfântă treime” universitară americană – Brzezinski, Fukuyama, Huntington – a stat, la cumpăna secolelor XX şi XXI, la originea marilor mutaţii doctrinare menite să confere o direcţie celui de-al treilea mileniu creştin al umanităţii. Adulaţi şi contestaţi în egală măsură, cei trei autori s-au aflat în prima linie a celor care au pus bazele teoretice ale celui mai provocator proces, încă puţin înţeles în toată profunzimea şi complexitatea sa, din întreaga istorie a civilizaţiei umane: globalizarea.

Întrebarea esenţială de după terminarea „războiului rece” a vizat înainte de toate *sensul* schimbării care cuprinsese Lumea. Către ce anume se îndreaptă civilizaţia umană? Cum va arăta viitorul?

Un futurolog de renume, Alvin Toffler, prezicea intrarea umanităţii în epoca celui „de-al patrulea val”. Astfel, dacă primul val fusese provocat de revoluţia agricolă, cel de-al doilea de industrializare, iar al treilea val de societatea post-industrială, al patrulea val, definitoriu pentru viitorul nostru, este caracterizat de unicitatea de destin a tuturor tendinţelor, noi, toţi, devenim Unul şi, deci, alegem să trăim și să creăm împreună. Mulţi analişti au văzut în această viziune a lui Toffler punctul de plecare al ideii lui Fukuyama cu privire la sfârşitul istoriei. Astfel, Fukuyama constata că întreaga istorie a umanităţii este clădită pe conflicte nesfârşite, conflicte care, o dată cu triumful liberalismului,

al drepturilor omului şi al economiei de piaţă, încetează să mai joace un rol pe scena devenirii umane, consacrând dispariţia istoriei violente în favoarea unui viitor al cooperării prin „statul omogen universal”. Această viziune avea să fie amendată mai întâi de Samuel Huntington care a arătat că preeminenţa societăţii liberale de tip occidental nu poate fi valabilă pentru întreaga omenire din cauza apartenenţei la alte civilizaţii, a credinţelor religioase şi a culturilor locale nu doar diferite ci adeseori antagonice. Dar, dincolo de „amenda” huntingtoniană, „sfârşitul istoriei” avea să fie contestat vehement mai ales de apostolii a ceea ce se va numi „a treia cale”. Aceştia refuză, în primul rând, să consacre triumful liberalismului, subliniindu-i limitele şi devoalându-i nedreptăţile şi suferinţele pe care le provoacă. În același timp, în al doilea rând, admit eşecul ideilor socialiste, al comunismului şi chiar al social-democraţiei care s-au dovedit incapabile să gestioneze corespunzător atât economia, cât şi drepturile şi libertăţile fundamentale ale fiinţei umane. Aşadar, nici dreapta, nici stânga, ci o a treia cale. Care anume să fie aceasta?

Pentru a respecta adevărul istoric, trebuie spus că, pentru prima oară, s-a vorbit despre „a treia cale” în contextul confruntărilor din perioada războiului rece şi al încercărilor de emancipare ale lumii a treia de sub tutela celor două sisteme – capitalism şi comunism – aflate în disputa „războiului rece”. Sfârşitul acestui veritabil al treilea război mondial, destrămarea sistemului comunist internaţional şi consacrarea supremaţiei ideologice şi economice capitaliste au creat însă un sol fertil pentru reexaminarea şi înnoirea ideii de „a treia cale”. Încercările de a o contura au unit, în mod paradoxal, experienţele de stânga din ţările scandinave, mai ales cele din Suedia, cu răspunsul elaborat de creştin-democraţie în a doua parte a secolului trecut, în special în Austria şi Germania Federală.

Din ce în ce mai mult, ideea centrală a adepţilor celei de-”a treia căi” pare să devină construirea unei societăţi care să limiteze drastic suferinţa umană prin intermediul economiei sociale de piaţă, conceptul de glorie al creştin-democraţiei. Nimic nu se face fără Dumnezeu, nici statul, nici economia – acesta ar fi mesajul care îşi are originea în politicile sociale ale Bisericii Catolice. Astfel, dacă liberalismul şi comunismul ar presupune absenţa lui Dumnezeu din construcţia socială, ”a treia cale” este menită să readucă precepte precum morala, dreptatea şi întrajutorarea înapoi, în viaţa oamenilor, mizând pe scânteia de Dumnezeire şi Universalitate care animă fiinţa umană. Cuvintele atribuite lui Malraux – „*Secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc”* – au devenit, încă o dată, profetice. Surprinzător, mesajul social creştin a fost bine primit şi de social-democraţii occidentali, mulţi dintre ei protestanţi, dar şi de foştii comunişti est-europeni care au recuperat astfel ideea echităţii sociale, justificatoare pentru destinul comun vreme de mai bine de jumătate de veac.

Criza economică şi financiară mondială din perioada 2008-2014, a accentuat o dată mai mult căutările necesare călăuzirii omenirii către un nou orizont, dar întrebarea fundamentală rămâne aceeași: spre ce fel de viitor ne

îndreptăm? Şi, mai ales, care va fi locul nostru în această lume care deja se plămădeşte?

Nu este nici o îndoială că suntem chemaţi să străbatem un drum lung şi dificil în căutarea răspunsurilor. Trebuie să ne înarmăm nu doar cu răbdare ci şi cu instrumente care să ne permită, în pofida neîncetatului bombardament informaţional, să ne păstrăm luciditatea şi sensul drumului către progres al umanităţii. Iată de ce, lucrarea de faţă nu propune abordări academice exhaustive, ci, dimpotrivă, încearcă să ofere repere necesare orientării pe cărările lumii în care trăim. Care sunt, deci, reperele ce ghidează mersul civilizației noastre? Și, până la urmă, încotro se îndreaptă lumea în care trăim?

Primii paşi i-am făcut tocmai în desluşirea a ceea ce a presupus prăbușirea sistemului comunist și terminarea ”războiului rece”, pe drept numit și ”al treilea război mondial”. Instaurarea supremației sistemului de valori (neo)liberale la scara întregii planete a produs mutații de mari proporții și definitive în istoria civilizației noastre. Se declanșează astfel un proces fără precedent în devenirea umanității, globalizarea. Transformarea planetei într-un ”sat contractat de electricitate” a schimbat în mod fundamental reperele după care a funcționat societatea omenească de la părăsirea grotei și până în zilele noastre, lăsând nenumărați decidenți și experți încremeniți în vechile paradigme de gândire.

În sfârşit, lucrarea de faţă abordează transformările la care este supusă omenirea o dată cu declanşarea marilor procese de integrare şi cu reorganizarea sistemului internaţional după încheierea ”Războiului rece”, un loc aparte ocupându-l în context și criza economico-financiară dintre 2008 și 2014, mai cunoscută unor cercuri de specialiști drept ”al patrulea război mondial”.

Firesc, o parte importantă a acestei lucrări este consacrată apariției și impunerii pe scena internațională a puterilor emergente și a implicațiilor și dezvoltărilor produse asupra instituțiilor de guvernanță globală, în primul rând G-20, dar nu numai. În final, dar nu în ultimul rând, am încercat să definim care este locul României în această lume tumultoasă, în ce măsură interesele noastre naționale și construcțiile geopolitice aflate în desfășurare pot fi armonizate pentru edificarea unui viitor mai sigur și mai bun.

Fără îndoială că studierea noii ordini mondiale şi a structurilor de guvernanţă globală reprezintă şi o sfidare pentru prejudecăţile obişnuite unei gândiri comune. O sfidare adresată minţii şi inteligenţei fiecăruia dintre noi. Pentru că, într-o lume aflată în profundă schimbare, a încerca să înţelegem unde anume ne aflăm noi, atât ca indivizi cât şi ca naţiune, reprezintă o miză deloc lipsită de importanţă. Uneori, acest tip de cunoaştere poate face diferenţa dintre avangarda şi ariergarda Istoriei.

Iar, pentru noi, românii, este momentul să nu mai dăm înapoi din faţa asumării depline a moştenirii pe care ne-au lăsat-o părinţii-fondatori ai Naţiunii: o Românie mare şi modernă, o Naţiune civilizată, tolerantă şi unită!

REORGANIZAREA EUROPEI DUPĂ SFÂRŞITUL RĂZBOIULUI RECE

Odată cu sfârşitul Războiului rece[1], consfinţit în noiembrie 1990, la reuniunea şefilor de state şi de guverne a Consiliului pentru Securitate şi Cooperare în Europa (C.S.C.E.)[2] de la Paris, speranţele făuririi unei ere de pace şi cooperare, în care toate naţiunile europene să prospere împreună, au înflorit cu o vigoare nemaicunoscută. Transformările revoluţionare din 1989 au dat Europei şansa de a se reinventa pe ea însăşi după decenii de divizare militară şi confruntare ideologică şi economică. Cortina de fier[3] căzuse şi „al treilea război mondial" se sfârşise, acum trebuia administrată noua pace.

Procesul s-a dovedit, însă, a fi mult mai dificil decât s-a crezut la început. Continentul european s-a găsit încă din primele zile ale ultimului deceniu al secolului XX în mijlocul marii prefaceri geopolitice a lumii contemporane, iar transformările pe care a trebuit să le parcurgă au afectat miezul relaţiilor internaţionale, potenţând întrebările fundamentale despre rolul statelor şi al naţiunilor, despre reformele interne şi stabilitatea regională, despre sursele de conflict şi rolul comunităţii internaţionale şi al organismelor sale în prevenirea şi rezolvarea disputelor. Şi aceasta mai ales în Europa Centrală şi de Est, acolo unde diferenţa specifică a fost adesea preferată numitorului comun.

Recunoaşterea diferenţelor naţionale nu a putut, la rândul său, să ignore trăsăturile comune ale noilor democraţii europene, fostele state comuniste. Oricât de profunde ar fi fost diferenţele - şi **Grupul de la Vişegrad** (Polonia, Cehia, Ungaria) s-a remarcat printr-o retorică aparte în afirmarea acestora -, statele central şi est-europene au avut totuşi experienţa istorică comună a orânduirii comuniste, adică a unor politici autoritare[4] şi a economiei

---

[1] Perioada de după al doilea război mondial consfinţeşte împărţirea lumii între SUA şi URSS, în defavoarea fostelor puteri europene. Un al treilea război mondial părea iminent, dar riscul unei conflagraţii nucleare determină cele două superputeri să renunţe la o confruntare directă. Această opoziţie indirectă, care nu degenerează într-un conflict militar generalizat, a fost denumită „Război rece".

[2] CSCE (Consiliul pentru Securitate şi Cooperare în Europa). Iniţiativă finalizată prin înţelegerile încheiate la Helsinki în 1975 şi semnate de 35 de state europene. CSCE a reprezentat un *proces de negocieri multilaterale şi continue,* într-o structură paneuropeană, de raporturi Est-Vest, prin care s-a urmărit menţinerea unui status-quo al frontierelor postbelice din Europa şi recunoaşterea „destinderii" ca fenomen ireversibil. Aceste acorduri se referă la un „decalog", un preambul de 10 puncte şi la dispoziţiile elaborate pentru cele trei grupe de probleme („coşuri"): 1) Securitatea în Europa; 2) Cooperarea economică, ştiinţifică şi ecologică; 3) Drepturile omului şi ajutorul umanitar. După evenimentele din Estul Europei din anii 1989-1990, CSCE s-a transformat, în noiembrie 1990, când s-a adoptat Carta de la Paris, prin care s-a constituit moartea Războiului rece. Devenită organizaţie paneuropeană, **OSCE** are un Comitet al Înalţilor Funcţionari, un Consiliu ministerial şi un Forum economic care funcţionează începând cu 1993.

[3] "Cortina de fier" este sintagma folosită de Winston Churchill în discursul rostit la Fulton (SUA), în 1946, prin care marca linia despărţitoare dintre ţările occidentale democratice şi cele răsăritene comuniste din Europa, frontieră care cobora de la Stettin (Marea Baltică) până la Trieste, pe malul Adriaticii. Cortina de fier a fost înlăturată în 1991, în urma acceptării de către URSS a reunificării Germaniei.

[4] Regimurile autoritare sunt regimuri în care exercitarea puterii nu este în întregime conformă cu normele de legitimare politică proprii democraţiilor pluraliste. Spre deosebire de regimurile totalitare, cele autoritare acceptă un pluralism limitat şi recurge la o ideologie obligatorie pentru toţi cetăţenii. Politicile autoritare limitează libertatea, dar nu o anulează. Ele acceptă, de asemenea, în anumite limite, existenţa societăţii civile. Prin exercitarea puterii, unele politici de acest tip pot recurge la violenţă sistematică, iar altele vor folosi o represiune minimă. Aplicarea programelor politice se face mai mult cu mijloace forte decât folosind persuasiunea şi convingerea populaţiei cu mijloace democratice. Politicile autoritare dau un caracter formal alegerilor.

centralizate. Ceea ce a putut fi înţeles cu uşurinţă în procesul tranziţiei[5] acestor state care, toate, au înfruntat după căderea sistemului comunist **acelaşi tip de probleme**. Dar, dincolo de dificultăţile interne ale acestor ţări, probabil că moştenirea comună a putut fi constatată cel mai limpede în eforturile lor de elaborare a politicilor de securitate, de întărire şi modernizare a forţelor armate, evidenţiindu-se nevoia majoră de siguranţă şi, mai ales, de instituţionalizare a noii securităţi.

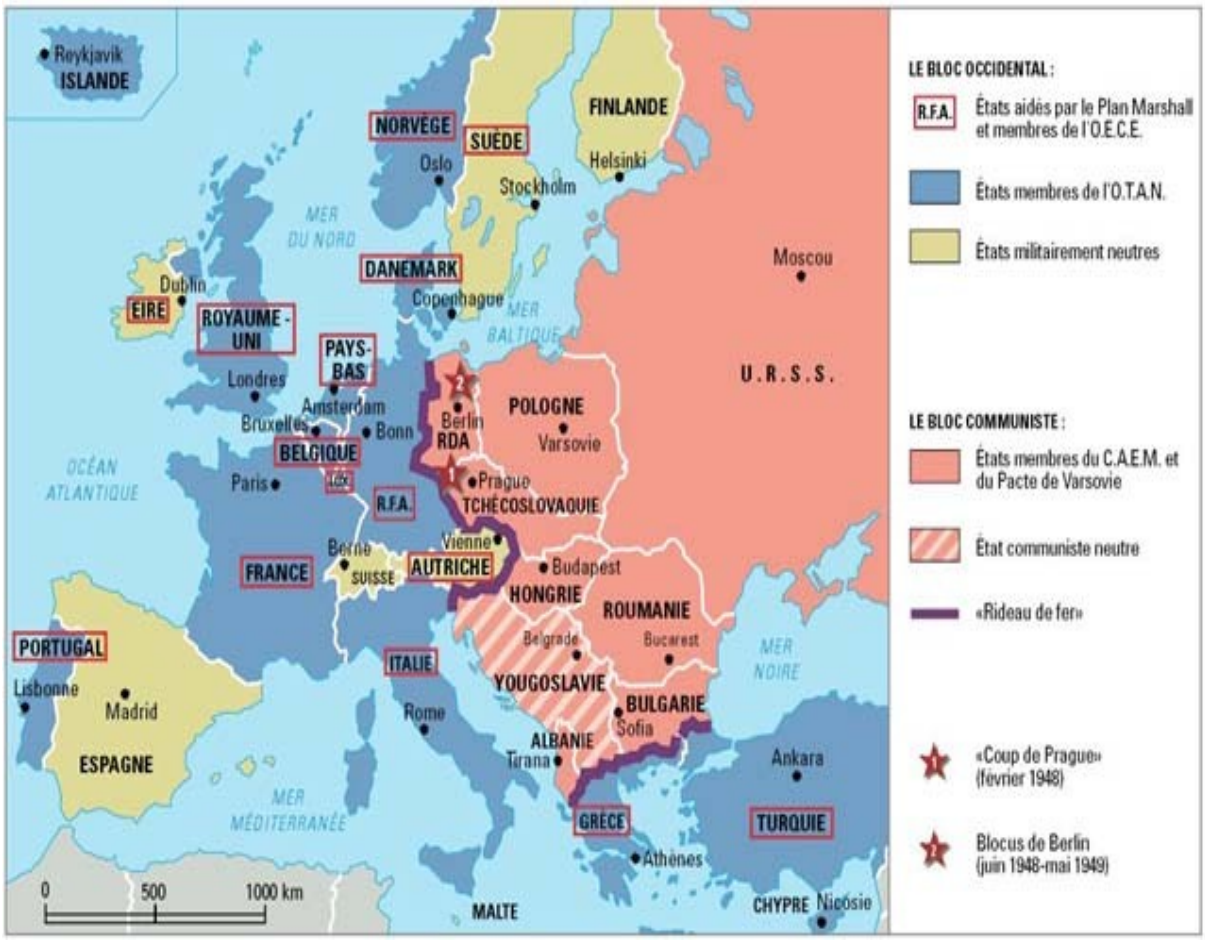

Europa şi Războiul rece
(*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*).

Procesul a necesitat o diplomaţie precaută atât în raport de interesele proprii, cât şi faţă de cele ale ţărilor vecine. Probabil că nu întâmplător, Europa Centrală şi de Est post-comunistă a fost adesea percepută ca fiind minată de stări conflictuale. Într-adevăr, a fost o realitate greu de contestat că pacea socială, întreţinută artificial şi, uneori, chiar brutal de fostele regimuri

[5] Denumire dată perioadei parcurse de ţările post-socialiste din Europa, după răsturnarea regimurilor totalitare. Spre deosebire de ţările în curs de dezvoltare care fac efortul de a trece de la sfârşitul unei societăţi premoderne la una industrială, ţările post-socialiste realizează tranziţia de la o modernitate „deviantă" la una „normală", din punctul de vedere al ţărilor industrializate occidentale. Înlăturarea aspectelor „deviante" se referă la două probleme esenţiale: restaurarea instituţiilor democratice, precum şi alinierea industriei şi agriculturii la exigenţele tehnologiei de vârf (retehnologizării). Din acest punct de vedere, ţările post-socialiste se află în disonanţă temporară cu societăţile occidentale. Din perspectivă economică, aceste ţări sunt societăţi industrializate sau puternic industrializate, dar care n-au avut economie de piaţă şi prezentau deficienţe în asimilarea tehnologiilor de vârf. Din punct de vedere politic, ele sunt puternic politizate, dar lipsite de experienţa instituţiilor democratice. Obiectivele majore ale tranziţiei au constat în democratizarea societăţii şi restabilirea economiei de piaţă.

comuniste, ascundea în realitate multe fisuri şi că marea diversitate etnică, culturală sau religioasă avea - şi are încă - potenţialul de a alimenta oricând instabilitatea zonei.

În plus, secolele de dominaţie otomană, habsburgică şi sovietică, până în 1989, au încurcat graniţele în această parte a Lumii în asemenea măsură încât *nici o ţară din Europa Centrală şi de Est nu poate afirma că, din punct de vedere istoric, nu ar avea probleme de frontieră cu ţările vecine.* Mai mult chiar, după cum remarca un apreciat expert în probleme geopolitice[6], toate aceste state se confruntă cu problema spinoasă a existenţei unor *minorităţi etnice*[7] *semnificative între frontierele proprii; după cum fiecare dintre aceste state îşi are şi propriile minorităţi în ţările vecine*. Or, după cum au demonstrat-o evoluţiile din fosta Iugoslavie, problemele etnice au un potenţial de dezvoltare, inclusiv exploziv, extrem de mare, ameninţând să devină o dificultate de prim ordin în administrarea **noii arhitecturi de securitate continentale şi globale**[8].

În anii care au urmat căderii comunismului, statele din Europa Centrală şi de Est au încercat să clădească o varietate de **structuri de cooperare** pentru rezolvarea atât a problemelor enumerate mai sus, cât şi a celor esenţiale privind dezvoltarea economică.

O serie de *forme de cooperare subregională* au apărut fulgurant, dacă n-ar fi să enumerăm decât **Grupul de la Vişegrad** (Cehia, Ungaria, Polonia, Slovacia), **Iniţiativa Central Europeană** (Austria, Bosnia-Herţegovina, Croaţia, Cehia, Ungaria, Italia, Polonia, Slovacia, Slovenia şi, România), **Consiliul Statelor Baltice** (Danemarca, Estonia, Finlanda, Letonia, Lituania, Germania, Norvegia, Polonia, Rusia, Suedia) sau **Organizaţia de Cooperare Economică a Mării Negre** (Albania, Armenia, Azerbaidjan, Bulgaria, Georgia, Grecia, Republica Moldova, Rusia, România, Ucraina, Turcia).

Important este însă că *nici una dintre acestea nu a fost gândită şi nici nu s-a putut transforma într-o structură viabilă de securitate,* fie şi la nivel subregional. Toate aceste organizaţii au reprezentat doar **structuri tranzitorii** menite să faciliteze identificarea intereselor zonale şi să favorizeze iniţiativele de cooperare.

---

[6] Ion Mircea Paşcu, într-o conferinţă ţinută, în 1995, la Colegiul Naţional de Apărare din Bucureşti.

[7] Acest termen desemnează persoanele care se diferenţiază prin etnie, limbă şi, uneori, religie, de majoritatea populaţiei în mijlocul căreia trăiesc. În ce priveşte drepturile minorităţilor, în Carta pentru Democraţie a CSCE (Copenhaga – 1990), statele semnatare, inclusiv România, recunosc că problema minorităţilor etnice poate fi satisfăcător rezolvată numai într-un cadru politic democratic, întemeiat pe regula legii şi în condiţiile existenţei unei puteri judecătoreşti independente. Carta subliniază că persoanele ce aparţin minorităţilor etnice au dreptul de a exercita deplin şi efectiv drepturile lor umane şi libertăţile fundamentale fără discriminări şi în deplină egalitate în faţa legii cu toţi ceilalţi cetăţeni. Apartenenţa la o minoritate etnică este o problemă de opţiune personală şi nici un dezavantaj nu poate să decurgă din exerciţiul acestei opţiuni.

[8] Sintagmă care acoperă atât un ansamblu de structuri (NATO, UEO, NAFTA etc), cât şi redefinirea rolului şi funcţiilor ONU (în special în ceea ce priveşte Consiliul de Securitate), subordonate aceluiaşi obiectiv de reconstrucţie şi consolidare a securităţii globale. Odată cu prăbuşirea sistemului comunist în Europa centrală şi de est, *noua arhitectură de securitate europeană* a vizat mai ales integrarea fostelor state comuniste în NATO şi repoziţionarea acestora faţă de vechile alianţe continentale (cu Uniunea Sovietică şi succesoarea sa, Rusia) sau din aşa-zisa „lume a treia" (China, India, Coreea de Nord, statele africane sau cele din Orientul Mijlociu, în special Iranul şi Autoritatea Palestiniană).

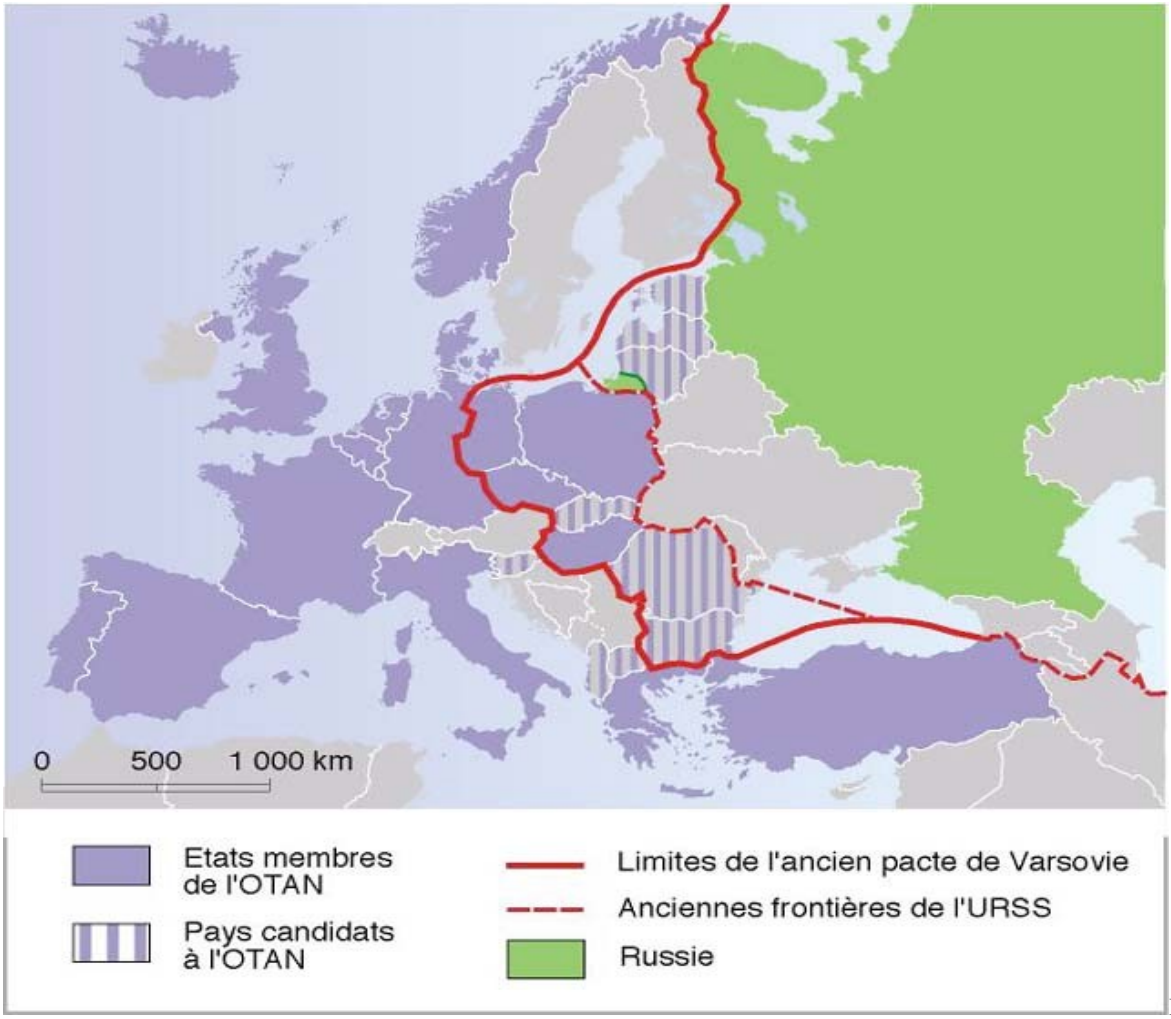

Europa după terminarea Războiului rece
(*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*).

În general, trebuie arătat şi că rezultatele obţinute în aceste cooperări au fost modeste. În aceste condiţii, pentru toate statele central europene, *singurul obiectiv geopolitic*[9] *dezirabil a constat în aderarea cât mai rapidă la NATO şi integrarea deplină în Uniunea Europeană.* Pentru anumite persoane ar putea părea paradoxal modul cum aceste state, abia scăpate din constrângerile Tratatului de la Varşovia, beneficiind astfel de posibilitatea unei libertăţi neîngrădite de mişcare pe scena internaţională, s-au grăbit să acceadă într-o nouă alianţă militară (NATO[10]), cu virtuţile dar şi cu servituţile ei, fără a mai

[9] Geopolitica reprezintă studiul raporturilor dintre conduita unei politici de putere pe plan mondial şi cadrul geografic în care se exercită. Termenul de geopolitică a fost creat de Rudolf Kjellen în 1899, la început ca un echivalent al geografiei politice, iar ulterior pentru a denumi partea din ştiinţa politică care se ocupă de modul în care geografia determină politica unui stat. Constituirea geopoliticii a fost precedată de concepţia determinismului geografic (Aristotel, Ibu Haldun, Jean Bodin, Montesquieu) şi de geografia politică întemeiată de Friederich Ratzel. Datorită lui Karl Haushofer şi şcolii sale, s-a desăvârşit procesul, început de Ratzel şi Kjelen, de transformare a geografiei politice într-o doctrină de stat. În România, geopolitica este abordată de Simion Mehedinţi, Anton Golopenţia, Ion Conea şi alţii. În lumea anglo-saxonă, studiile de geopolitică au fost promovate de A.Mahan (teoria puterilor maritime), H. Mackinder (opoziţia puterilor maritime şi puterilor continentale), N. Spykman (geopolitica SUA), Colin Gray (geopolitica erei nucleare).

[10] Pact de alianţă semnat la Washington, la 4 aprilie 1949, de către SUA, Belgia, Olanda, Canada, Danemarca, Franţa, Anglia, Italia, Islanda, Luxemburg, Norvegia şi Portugalia, la care se asociază, în 1952, Grecia şi Turcia, iar în 1955, RFG. Scopul său a fost de a servi politicii de îngrădire a expansiunii comunismului în timpul războiului rece şi de a asigura securitatea în zona Atlanticului de Nord. Organizaţia are mai multe comandamente militare, cel mai important fiind SHAPE – Cartierul general suprem al puterilor aliate din Europa. După căderea "cortinei de fier", în 1996, NATO a primit în rândurile sale Cehia, Polonia şi Ungaria, pentru ca, în 2002, alte şase state, **România**, Bulgaria, Slovacia, Letonia, Estonia şi Lituania să acceada în structurile Alianţei.

vorbi despre cadrul extrem de ferm pe care îl fixează membrilor Uniunii Europene documentul fundamental adoptat la Maastrich.

O analiză mai atentă dezvăluie însă motive foarte solide pentru ca un asemenea demers din partea statelor central-est-europene să nu fi avut nici o altă alternativă:

- După cum s-a dovedit, **NATO şi UE au fost şi sunt, practic, singurele organisme continentale viabile şi funcţionale**. Dintre toate structurile născute pe vremea Războiului rece, acestea poartă cele mai multe şi mai mari promisiuni cu privire la securitatea continentală şi la prosperitatea economică;

- pentru majoritatea statelor central-europene, **tandemul NATO-UE a reprezentat şi "o poliţă de garanţie"** privind depăşirea cât mai rapidă a procesului de tranziţie şi consolidarea instituţiilor democratice şi a economiei de piaţă. Aderarea la aceste două structuri a fost menită astfel să ancoreze noile democraţii într-o comunitate de state ce împărtăşeau valori pe care ele însele aspirau să le realizeze;

- aderarea la NATO şi UE a fost percepută ca **singurul curs posibil pentru a contrabalansa influenţa şi puterea Rusiei**. În Europa Centrală şi de Est sentimentul ameninţării ruseşti a rămas foarte puternic, ceea ce reprezintă un factor ce nu trebuie neglijat. Est europenii ştiu bine că Istoria este imprevizibilă, oricând se poate întâmpla ceva: reformele economice şi politice pot eşua, pieţele externe se pot închide şi să apară criza, securitatea se poate deteriora oricând în regiune, vechii aliaţi îşi pot schimba opţiunile şi, atunci, poate apărea posibilitatea ca Rusia să revină în zonă într-un rol de arbitru care, de altfel, îi convine foarte mult. O asemenea evoluţie ar însemna pentru aceste naţiuni anularea tuturor câştigurilor obţinute odată cu terminarea Războiului rece;

- aderarea a fost un obiectiv şi pentru că statele central-europene ştiau că nu pot rezolva singure multitudinea de probleme interne şi externe cu care se confruntau. Potenţiala revigorare a animozităţilor istorice ce au tulburat de atâtea ori regiunea făcea cu atât mai dorită aderarea la structurile euroatlantice care au făcut posibilă reconcilierea franco-germană, vitală pentru stabilitatea întregului continent;

- în sfârşit, fără integrarea lor în NATO şi UE, statele central-europene s-ar fi putut reîntoarce la vechiul lor rol de zonă-tampon între Est şi Vest[11].

În general, răspunsul occidental faţă de aceste nevoi nu a fost întotdeauna pe măsura aşteptărilor noilor democraţii. Astfel, chiar dacă uşile NATO şi UE s-au deschis în faţa ţărilor „răsăritene", integrarea deplină a acestora a reprezentat un obiectiv dependent de îndeplinirea prea multor condiţii, adesea fără nici o legătură cu realităţile obiective. Trebuie recunoscut, totuşi, că în privinţa Uniunii Europene au fost impuse unele criterii dezirabile de performanţă economică şi de dezvoltare a democraţiei.

[11] Est-Vest, împărţire a lumii din punct de vedere al apartenenţei la comunism sau capitalism.

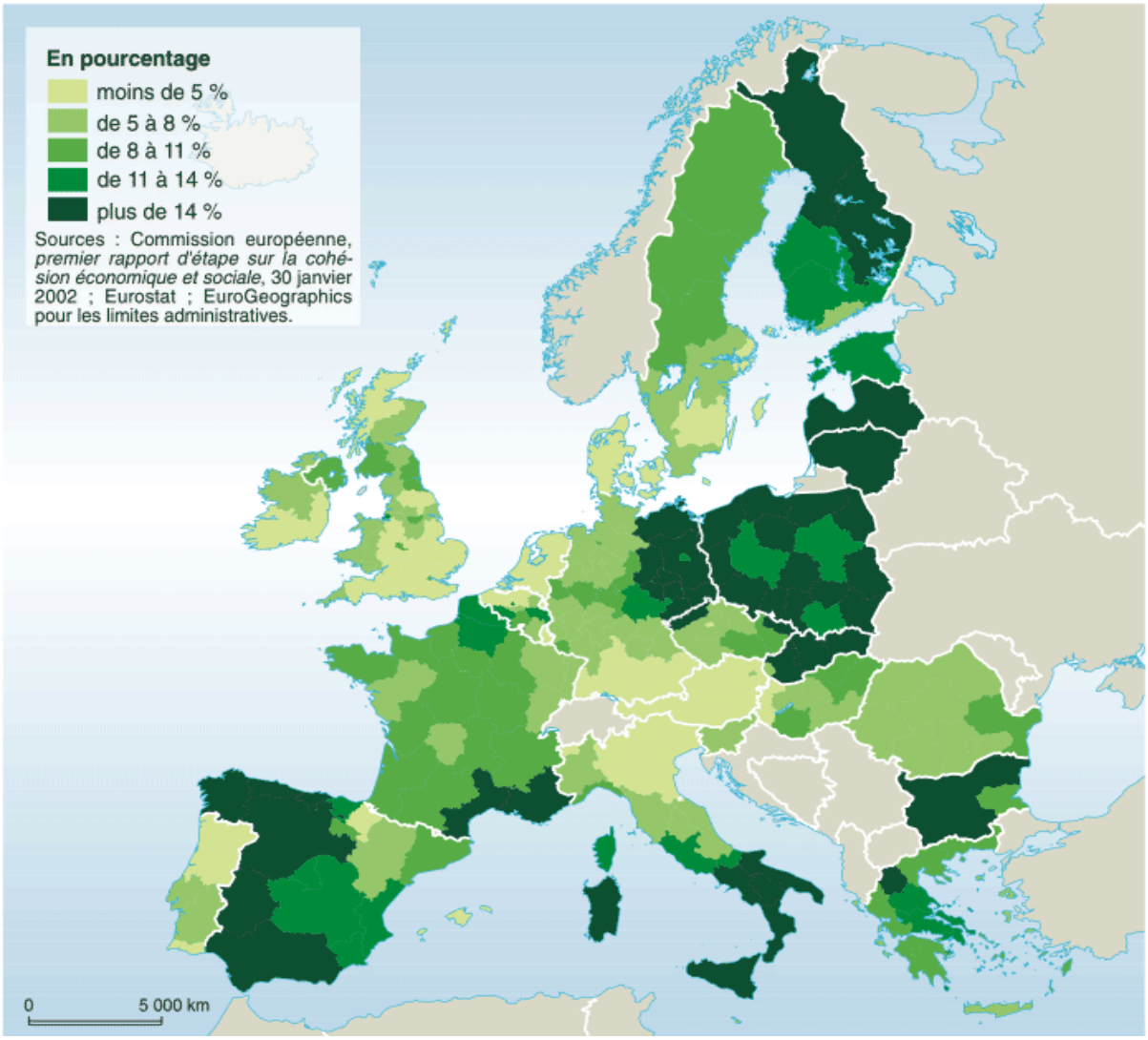
En pourcentage
moins de 5 %
de 5 à 8 %
de 8 à 11 %
de 11 à 14 %
plus de 14 %
Sources : Commission européenne, premier rapport d'étape sur la cohésion économique et sociale, 30 janvier 2002 ; Eurostat ; EuroGeographics pour les limites administratives.
0
5 000 km

Dezvoltare şi sărăcie în Uniunea Europeană
(*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*).

În cazul NATO dificultatea principală a constat în extinderea graduală a Alianţei astfel încât, pe de-o parte, Rusia să nu se simtă în nici un fel ameninţată şi, pe de altă parte, să se menţină coerenţa internă a organizaţiei după primirea unor noi membri cu atât de multe probleme.

În orice caz, după prăbuşirea "cortinei de fier", Europa a traversat o tranziţie care s-a întins pe o perioadă de aproape 20 de ani. Se apreciază că principalele caracteristici ale acesteia au fost date de **actualizarea conflictelor ţinute „sub presiune şi control" pe timpul Războiului rece, de o criză conceptuală majoră, de o acută criză economică** şi, în cele din urmă, de **o şi mai gravă criză a încrederii reciproce**. După care,abia ieșite din criza tranziției, aceste țări au fost confruntate cu o nouă criză, cea dintre 2018-2014, care, cu excepția oarecum discutabilă a Poloniei a ruinat și mai mult economiile

din regiune, încă insuficient refăcute după ieşirea din CAER[12] şi sistemul de comandă comunist.

Uniunea Europeană: regiuni versus state naţionale
(*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*).

Din această perspectivă, *Statelor Unite ale Americii şi Uniunii Europene le-a revenit responsabilitatea de a înţelege implicaţiile schimbărilor care au avut loc pe continent şi de a realiza astfel cât de important este viitorul Europei*

[12] Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (CAER) a fost creat la iniţiativa URSS, în 1949, ca organizaţie economică a statelor comuniste europene pentru a constitui un echivalent al Comunităţii Economice Europene. CAER-ul a fost, totodată, răspunsul sovietic la Planul Marshall şi avea misiunea de a stimula comerţul dintre ţările din blocul estic.

Centrale şi de Est pentru propriile lor interese. O dată cu aceasta, Occidentul a fost nevoit să nu se mai concentreze doar asupra propriilor sale probleme de integrare, ignorând în acest timp nevoia de integrare a statelor est-europene. Şi aceasta pentru că a înţeles foarte repede că o Europă divizată între bogaţi şi săraci, între state stabile şi state instabile, ar fi reprezentat o opţiune de securitate fără viabilitate. Ceea ce se putea traduce şi într-o Europă fără viitor.

GLOBALIZAREA TRANSFORMĂ PLANETA

În întâiul raport al Consiliului Clubului de la Roma[13], intitulat *"Prima revoluţie, o strategie pentru supravieţuirea Lumii"*[14], autorii, constituiţi într-un centru de reflecţie format din o sută de persoane de pe tot cuprinsul globului, atrăgeau atenţia asupra unui fenomen aflat în plină derulare şi menit să schimbe din rădăcini lumea în care trăim: *integrarea.* Cu aproape douăzeci de ani în urmă, referindu-se la revoluţia tehnologică din domeniul mijloacelor comunicării de masă, cercetătorul canadian Marschall McLuhan[15] semnala că însăşi logica progresului este cea care ne împinge către un "sat planetar", contractat de mass media electronică. În opinia sa, evoluţiile sociale, economice, şi politice ale lumii contemporane, ar putea fi caracterizate de "o reaşezare a tuturor structurilor existente" în formula "satului mondial", ceea ce înseamnă că omenirea parcurge drumul "de la statul-naţiune la structurile globale", ajungând astfel la o transformare atât de profundă încât viitorul va aparţine în întregime acestui "sat" mondial. Cu prilejul rostirii "testamentului" său politic, fostul preşedinte al Comisiei Europene, Jacques Delors atrăgea şi el atenţia sutelor de oameni politici, businessmani şi gazetari prezenţi la Davos, în Elveţia, asupra conceptului de "sat planetar"[16]. Între aceste paranteze simbolice - una teoretică, cealaltă politică - se află momentul naşterii **integraţionismului**, un proces a cărui însemnătate nu poate fi egalată, poate, decât de extraordinara sa complexitate.

Richard Baldwin, de la Institutul de Studii Internaţionale din Geneva[17], observa că *"globalizarea are un impact evident nu numai asupra relaţiilor internaţionale, ci şi asupra reglementărilor regionale şi mondiale actuale"*, iar Amitai Etzioni[18], profesor de sociologie la American University din Washington, nota că procesele globalizării *"sunt dorite de unii şi contestate de alţii"*. La rândul său, Riccardo Petrella, în "Le Monde Diplomatique"[19], constata că *"mondializarea capitalului a accelerat internaţionalizarea investiţiilor şi a sistemului productiv, concomitent cu o integrare pe regiuni ample a fluxurilor comerciale"*. Iată de ce nu surprinde faptul că, în general, globalizarea a fost definită în mod diferit, adesea în raport cu interesele reprezentate de

[13] Clubul de la Roma, centru pentru cercetare și acțiune, de inovație și inițiativă. Este un grup de oameni de știință, economiști, oameni de afaceri, înalți funcționari, actuali și foști șefi de state, care a fost creat pentru a se adresa problemelor majore ale societății globale, deoarece actualele căi de acțiune sunt prea înguste și guvernele prea compartimentate.

[14] Alexander King, Bertrand Schneider, „*Prima revoluție globală – o strategie pentru supraviețuirea Lumii",* Raport al Clubului de la Roma, Ed. Tehnică, București, 1993.

[15] Marshall Mc Luhan (1911-1980), mare sociolog contemporan, este autorul conceptului „Satului global", argumentând că radioul și televiziunea, prin punerea în circulație a informației, comprimă practic planeta, reducând-o la un „sat global". Teoretician și sociolog al mass-media a susținut în lucrările sale că „mediul este mesajul" și a dezvoltat analiza mass-media în secolul XX și impactul ei, ca și al epocii digitale asupra gândirii și comportamentului contemporan. Printre cărțile sale, fundamentale pentru înțelegerea epocii post-industriale, se numără „Galaxia Gutenberg" (1962), „Să înțelegem mass media" (1964), „Mediul este mesajul" (1967), „Război și pace în satul global" (1968).

[16] Jaques Delors, *Mesaj către Forumul de la Davos",* ianuarie 1995, difuzat integral de către autor în emisiunea *„Mapamond"* a Societății Române de Televiziune – TVR1, 11 martie 1995.

[17] Richard Baldwin s-a remarcat prin studiile asupra relațiilor europene și, mai ales, cu privire la „evoluția procesului de integrare".

[18] Amitai Etzioni a fost consilierul Președintelui Jimmy Carter. În studiile sale, Amitai Etzioni a promovat curentul comunitarist (communitarianism).

[19] Riccardo Petrella, *Patronii Terrei,* în „Le Monde Diplomatique" Capitolul *„Megasistemele mondiale",* în care surprinde evoluții majore în globalizarea economiei și influențele pe care le exercită asupra relațiilor internaționale.

personalităţile în cauză sau cu cele ale trusturilor şi companiilor respective. Mulţi analişti au definit iniţial globalizarea doar ca o expresie a concentrării economice şi financiare sub controlul marilor societăţi transnaţionale. S-a vorbit foarte mult şi despre "noua revoluţie industrială" care a deschis oportunităţi nebănuite pentru creşterea economică şi a dus la îndepărtarea de pe pieţele internaţionale a micilor concurenţi în favoarea marilor capitaluri transnaţionale.

Astfel, globalizarea a dat naştere *"unui nou sistem de relaţii economico-financiare",* aflate *"sub un control quasi total"*[20] exercitat de o oligarhie care a acumulat puteri discreţionare. Riccardo Petrella arată că aceste oligarhii se bazează pe *"grupuri sociale şi elite ce au dobândit putere de decizie şi control, dincolo de formele de reprezentativitate şi legitimare politică şi socială a statelor-naţiune"*[21]. Acelaşi analist italian observa că *"abdicarea politicii este aproape totală"*, metodele folosite pentru implementarea globalizării fiind, prin excelenţă, economice şi financiare, în vreme ce din partea factorilor politici de decizie la nivel naţional se constată cedări evidente, cu o motivaţie, de regulă, personală[22]. De altfel, multinaţionalele pătrund fără nici o opreliştе în cele mai diverse sectoare, de la cele militare şi strategice, transporturi, comunicaţii şi până la cele privind ştiinţa şi cercetarea fundamentală şi aplicată, operând o mutaţie majoră în sfera deciziei, aceasta fiind preluată de la statul-naţiune de "satul mondial"- The Global Village[23].

O serie de analişti şi experţi în relaţii internaţionale prevăzuseră de altfel, de mai mulţi ani, joncţiunea, sub imperiul globalismului, dintre comunismul est european şi democraţiile occidentale. Pe data de 15 decembrie 1987, senatorul Jesse Helmes, fost preşedinte al Comisiei pentru relaţii externe din cadrul Senatului american, amintea înţelegerile de culise dintre conducătorii de la Kremlin şi unele reţele mondialiste din Occident:

„*O examinare atentă a ceea ce se petrece în spatele uşilor închise arată că grupuri de interese de pe lângă Departamentul de Stat, Departamentul de Comerţ, marile centre bancare, marile reţele mass-media, universităţi, industria filmului, mari fundaţii non-profit - toate acţionează împreună cu stăpânii de la Kremlin în slujba a ceea ce unii numesc Noua Ordine Mondială. Organizaţii private precum Council on Foreign Affairs, The Royal Institute of International Affairs, The Trilateral Commission, The Darmouth Conference, The Aspen Institute for Humanistic Studies, The Atlantic Institute si Grupul Bilderberg sunt puse să răspândească şi să coordoneze planurile în vederea realizării aşa-numitei Noii Ordini Mondiale în marea finanţă, marile centre de afaceri,*

---

[20] Ignacio Ramonet, *Stăpânul lumii,* în „Le Monde Diplomatique*";* Alain Gresh, în studiul său „*Recrearea internaţionalismului",* face la rândul său o analiză temeinică asupra „contextului în care se extinde globalizarea, observând caracteristicile procesului în sistemul actual al relaţiilor internaţionale.

[21] Riccardo Petrella, *op.cit, loc.cit.*

[22] Înţelegând procesele care au loc şi fiind conştienţi de consecinţele grave pe care le implică, unii responsabili politici nu se opun pur şi simplu pentru a nu fi înlăturaţi de la Putere.

[23] A se vedea excepţionala analiză efectuată de Marshall McLuhan în lucrările sale, citată şi evaluată insuficient, după opinia noastră.

cercurile universitare şi guvernamentale (...) Astăzi, ideologia acestor grupuri se numeşte globalism (...).

Din punctul de vedere globalist statele şi graniţele naţionale nu mai contează. Filozofiile şi principiile politice par să devină o chestiune relativă. Chiar şi constituţiile devin irelevante în exercitarea puterii.Globalismul consideră că activităţile forţelor financiare şi industriale trebuie să fie orientate spre transpunerea în viaţă a proiectului unei singure societăţi globale.Aceasta se va realiza în principal prin convergenţa sistemelor american şi sovietic "[24].

[24] Senator Jesse Helms, *Congressional Record*, vol.133, p.S18146, December 1987, http://www.ourrepubliconline.com/Author/109

Pământul e plat!

"Terenul de joc planetar se nivelează" – avertizează şi Thomas L. Friedman, celebrul ziarist american, de trei ori laureat al Premiului Pulitzer (în anii 1983, 1988 şi 2002). După o documentare laborioasă şi interviuri cu cele mai luminate minţi ale contemporaneitatii, Friedman a publicat cartea "Pământul este plat"[25], o viziune îndrăzneaţă asupra secolului XXI. Astfel, începutul mileniului III va rămâne în istorie, după cum crede jurnalistul american, nu prin conflictele militare care l-au însângerat şi nici prin evenimentele politice care au scuturat planeta, ci prin pătrunderea umanităţii într-o nouă etapă a globalizării: "aplatizarea Pământului". Friedman atrage atentia că, sub dublul efect al globalizării şi revoluţiei digitale, transgresând graniţe politice şi comerciale, cunoştiinţele şi resursele de pretutindeni se conectează între ele şi "terenul global de joc" se nivelează, se aplatizează, chiar sub ochii noştri. Cum a devenit Pamântul plat? "*10 evenimente politice, inovaţii şi companii majore"* au contribuit la asta. Din momentul când a început această aplatizare, am intrat într-o nouă etapă a istoriei umanităţii, martori fiind ai digitizării, virtualizării şi automatizării a aproape orice ţine de viaţa omului. Friedman profeţeşte chiar câştigurile colosale în productivitate pentru toate ţările, companiile şi indivizii care vor putea asimila noile instrumente tehnologice.

Adevărata revoluţie a informaţiilor este pe cale să înceapă, anunţă Friedman. El o numeşte "Globalizarea de gradul 3", diferită în intensitate şi esenţă de tot ce a fost până acum. David Rothkopf[26], un vizionar care a lucrat în Departamentul pentru Comerţ din anii Administraţiei preşedintelui Bill Clinton, a inventat cuvântul "globalizare" pentru a putea descrie mai bine relaţiile în schimbare dintre guverne şi marile afaceri. Rothkopf a observat, însă, că ceea ce se petrece acum este un fenomen mult mai amplu şi mult mai profund. Şi aceasta deoarece nu mai este vorba doar de felul în care comunică guvernele, afacerile şi indivizii, nu mai avem de-a face doar cu felul în care interacţionează organizaţiile, ci cu ***apariţia unor modele sociale, politice şi de afaceri inedite.***

Citându-l pe Rothkopf, jurnalistul american se arată convins că Pământul va continua să se aplatizeze: *"Procesul în sine va fi văzut în timp ca una dintre acele schimbări fundamentale sau ca un moment hotărâtor, aşa cum s-a întâmplat după inventarea tiparului, după apariţia Statului-naţiune sau după Revoluţia Industrială. Fenomene care au adus la vremea lor schimbări în*

[25] Thomas L.Friedman, *Pământul e plat. Scurtă istorie a secolului XXI*, Ed.Polirom, Iaşi, 2007.

[26] David J. Rothkopf (n. 24 December 1955) este Președinte și CEO al Garten Rothkopf, firmă international de consultant specializată în transformări globale, în special în domeniile energiei, securității și piețelor emergente. În 1012, Rothkopf a devenit și CEO și editor al Foreign Policy Magazine.

rolul indivizilor, schimbări ale formelor de guvernare, al modului în care se făceau afacerile şi se purtau războaiele, în formele pe care le îmbrăcau religia şi arta şi în modul în care erau concepute ştiinţele şi cercetarea. Ca să nu mai spunem de etichetele politice pe care noi, ca civilizaţie, ni le-am atribuit nouă şi duşmanilor noştri. Există în istorie anumite puncte-pivot, sau momente de răscruce, care sunt mai importante decât altele, pentru că schimbările pe care le-au produs au fost atât de cuprinzătoare, complexe şi atât de greu de prezis în momentul respectiv".

Starea de nesiguranţă generată de fenomenul "aplatizării Pământului" este explicabilă, pentru ca *procesul se desfaşoară în viteză*. Ritmul răspândirii literelor tipografice ale lui Johannes Guttenberg[27] s-a desfasurat relativ lent, şi nici Revoluţia Industrială nu a marcat o arie geografică întinsă. *"În schimb,* subliniază Thomas L. Friedman, *procesul de aplatizare are loc cu o viteză incredibilă şi afectează direct sau indirect mult mai mulţi oameni de pe planeta. Cu cat această tranzitie spre o noua eră este mai rapidă şi mai complexă, cu atât mai mare este pericolul unei dezbinări, în comparaţie cu un transfer ordonat de putere de la vechii câştigători, la cei noi".* Pericolul pentru statele naţionale, instituţii, afaceri şi indivizi nu ţine de faptul că le lipseşte direcţia, flexibilitatea şi imaginaţia de a se adapta, sau că nu sunt suficient de inteligente sau conştiente, cât de rapiditatea schimbărilor, care este pur si simplu copleşitoare. Şi mai există şi pericolul ca în această lume a schimbărilor ultra-rapide oamenii să se simtă depăşiţi sau abandonaţi.

Primul factor care a contribuit la naşterea "Planetei Plate" a fost **căderea comunismului în Europa**, în 1989. Aria şocului s-a propagat până departe. Nu toata lumea a fost mulţumită. Generaţiile vârstnice au primit greu schimbarea. E adevărat, comunismul asigura tuturor o slujbă, o casă, o educaţie şi o pensie, chiar dacă ele erau sărăcăcioase. Aşa cum spuneam, şocul căderii comunismului a fost resimţit de miliarde de oameni din locuri precum India, Brazilia, China şi alte ţări. Caderea comunismului a deblocat energii reprimate, a nivelat alternative pe scară planetară şi a permis să se gândească altfel despre lume, aceasta începând a fi percepută ca un întreg inseparabil. In mod paradoxal, dărâmarea Zidului Belinului şi apariţia calculatoarelor Apple şi a sistemelor de operare Windows, uriaşa circulaţie şi înmagazinare de cunoştinţe, au dus la căderea comunismului.

Câţiva informaticieni geniali au împins mai departe revoluţia de aplatizare a Pamântului. Mai întâi Vint Cerf [28] şi Bob Kahn[29] au inventat **Internetul**. Apoi, informaticianul britanic Tim Berners-Lee[30] a proiectat conceptul de **"World Wide Web"(**un sistem de creare, organizare şi accesare a

[27] Johannes Gensfleisch zur Laden zum Gutenberg (n. 1398 – d. 3 februarie, 1468), metalurgist şi inventator german, renumit pentru contribuția sa remarcabilă la tehnologia tiparului. Este creditat cu inventarea unui nou tip de presă tipografică ce folosea, pentru prima dată în Europa, litere mobile, cu crearea aliajului folosit pentru acest tip de matriţe şi cu realizarea unei întregi serii de cerneluri pe bază de uleiuri.

[28] Vinton Gray "Vint" Cerf (n. June 23, 1943), om de știință American recunoscut, alături de Bob Kahn ca părinte al Internetului.

[29] Robert Elliot "Bob" Kahn (n. December 23, 1938) , inginer şi om de știință care, împreună cu Vinton G. Cerf, a inventat Transmission Control Protocol (TCP)şi Internet Protocol (IP), inovații fundamentale care au stat la baza dezvoltării Internetului.

documentelor astfel încât să poată fi găsite cu uşurinţă pe Internet). Friedman subliniază că "World Wide Web" a fost prima inovaţie care a dat viaţă Internetului - transformându-l într-un instrument de conexiune şi colaborare, un instrument accesibil oricui, nu numai specialiştilor în informatică. În numai cinci ani, numărul utilizatorilor a sărit de la 600.000 la 40 de milioane de persoane. După Cerf, Kahn şi Berners-Lee, alţi informaticieni geniali au creat întreaga cultură a "Web browsing-ului" (produsă de compania americana Netscape) şi sistemul de operare "Windows 95" (produs de "Microsoft"). Piaţa computerelor, software şi a reţelelor de comunicaţie pur şi simplu a explodat, pentru ca se puteau digitiza cu uşurinţă cuvinte, muzică, cărţi, date, divertisment şi fotografii transportabile pe Internet. Cererea şi oferta, transportate şi vândute pe Internet, deveneau infinite. Aşadar, după etapa de aplatizare "Apple-PC-Windows", a început etapa "Internet-e-mail-browser" şi împreună au făcut ca tot mai mulţi oameni să comunice între ei mai mult ca oricând, indiferent unde s-ar afla. Însă distracţia era abia la început, avertizează Friedman.

www ...și lumea întreagă intră într-un buzunar

Apariţia şi integrarea "software"-ului de automatizare a fluxurilor de lucru a fost o revoluţie tăcută. Ea a început să se manifeste pe la mijlocul anilor '90 şi a avut asupra lumii un impact uriaş. De la sistemele "Software" şi "Hardware" care îşi făcuseră apariţia pe la sfârşitul anilor '80 şi până ce cercetarea ştiinţifică şi industria au produs un nou limbaj de descriere a datelor (numit **XML**) şi protocolul său aferent de transport (numit **SOAP**) a trecut puţină vreme. Aceste inovatii extraordinare au permis ca două calculatoare diferite, aflate chiar la zeci de mii de km unul de celălalt, să facă schimb de date, documente, informaţii de toate naturile, facturi, tranzacţii financiare, fişe medicale, muzică, imagini, extrase de cont, pagini WEB, reclame, citate sau cărţi întregi etc. "Microsoft", "IBM" şi multe alte companii au pus umărul la dezvoltarea XML-ului şi SOAP-ului. Se născuse un sistem pentru un flux de lucru global, destinat atât oamenilor cât şi calculatoarelor. Pentru prima oară, omul nu mai era implicat în comunicarea dintre calculatoare prin Internet

Folosirea protocoalelor standardizate în automatizarea fluxului de lucru va duce la o nouă explozie a experimentelor şi a inovaţiilor. Este momentul când "platforma aplatizării Pământului a început să prindă formă", spune Friedman. Deci mai întâi, căderea zidurilor politice, apariţia Windows-ului şi a PC-ului, apoi răspândirea Internetului şi apariţia web-ului, graţie Browser-ului şi fibrei optice, toate acestea au făcut ca oamenii să fie conectaţi şi să-şi împărtăşească

[30] Sir Timothy John (Tim) Berners-Lee (n. 8 iunie 1955), programator englez, inventator al World Wide Web-ului. Este actualmente director al World Wide Web Consortium (W3C), organizația ce tutelează standardele Web-ului. Cunoscut şi ca "TimBL", a propus pentru prima data în (martie 1989) un sistem de management al informatiilor, care la scurt timp, cu ajutorul lui Robert Cailliau a implementat cu succes prima comunicare HTTP între un client si un server „via Internet”. „Tim Berners-Lee's original World Wide Web browser”.

informaţii digitalizate mai uşor ca oricând. Când şi-au făcut apariţia căile de transmisie standardizate şi protocoalele care au făcut legatura dintre calculatoare şi aplicaţii software, atunci nu numai că enorm de mulţi oameni erau conectaţi direct, ci puteau să şi lucreze împreună, fără obstacole între ei, pe conţinutul digital al fiecăruia. Mai mult ca niciodată, se puteau construi coaliţii, înfiinţa şi pune în mişcare companii, face comerţ cu mărfuri şi vinde servicii. Acesta este momentul genezei Pamântului plat, enunţă Friedman, şi s-a întâmplat după mijlocul anilor '90. Era cu adevărat o nouă Geneză. Această platformă a Pământului plat, creat de cele trei forţe, a generat alţi şase factori de aplatizare identificaţi de Friedman. Mai întâi "Open Sourcing"-ul, care permite colaborarea on-line a unor oameni răspândiţi pe toate meridianele globului, dar care muncesc împreună la un acelaşi proiect. Aşa au apărut blogurile şi deja celebra Wikipedia.

Un alt factor de "aplatizare" este "externalizarea" (out sourcing) producţiei şi serviciilor, marile companii delegând o parte din activităţi unor firme mai mici şi mai eficiente. "Off-shore"-ul a devenit din ce în ce mai mult o alternativă atractivă la manufacturile occidentale. Alte companii practică **"insourcing"**-ul, prestând servicii în numele altor firme (UPS asigură service-ul computerelor Toshiba). Schimbari dramatice s-au produs în "lanţurile de aprovizionare", devenite - datorită noilor tehnologii - mult mai flexibile şi mai uşor de controlat.

Un impact extraordinar îl are şi **dezvoltarea motoarelor de căutare pe Internet** (Google, Yahoo, MSN Web Search). Friedman explică: "*Niciodată în istoria planetei nu au existat atâţia oameni care să aibă la îndemână atâta informaţie*". Tehnologia **Wireless** şi tehnologiile "**Stereozi**" reprezintă o ultimă, deşi nu e finală, revoluţie informaţională. Friedman descrie natura acestei revoluţii care se petrece sub ochii noştri, deşi foarte puţini dintre noi o înţeleg: acum, *motoarele şi computerele pot comunica între ele, oamenii pot vorbi cu oamenii, calculatoarele cu calculatoarele şi oamenii pot vorbi cu calculatoarele la distanţe uriaşe, extrem de repede, extrem de ieftin, extrem de lesnicios.* Războiul dintre mastodonţii ştiinţei şi industriei informaţionale e mai aprig decât oricând, zeci de miliarde de dolari sunt cheltuiţi pe spionaj în această lume exclusivă, mintea informaticienilor de vârf e mai supravegheată ca niciodată şi totul se mişcă cu o iuţeală de science-fiction. O lume nouă se naşte mai repede decât o putem gândi noi.

O nouă ordine pentru o lume nouă

Dezordinea în sistemul internaţional pare să devină, după unii analişti, ameninţarea principală la adresa existenţei vieţii pe planetă. În prezent, dezvoltarea şi progresul societăţii umane sunt subordonatele a două concepte economice care în mod evident nu prea ţin cont de natura înconjurătoare: Profitul si P.I.B.-ul. Aceasta este concluzia la care Anders Wijkman şi Johan

Rockstrom au ajuns după numeroase cercetari, reunite în volumul *„Falimentarea naturii. Negarea limitelor planetei”*[31] .

Adevărul este că lumea în care trăim, divizată de la Nord la Sud[32], exclude aproape jumătate din populația planetei, nevoită să-și ducă existența cu sub 1,5 euro pe zi, de la binefacerile reale ale globalizării. Un miliard de oameni suferă de foame, iar un alt milliard și jumătate nu au apă potabilă. Și mai dramatic este că un număr și mai mare de oameni nu posedă conștiința valorilor și viziunea necesare pentru a putea fi parte a “satului global”, deoarece cred că diferențele dintre noi - religioase, politice, etnice sau tribal - sunt mai importante decât caracterisica noastră comună, umanitatea. În numele adevărului lor, spunea Bill Clinton, asemenea oameni folosesc interdependențele globale pentru a-și impune diferențele, chiar dacă pentru aceasta este nevoie de dictatori sau tirani, de teroriști sau de arme de distrugere de masă[33]. Și, totuși, vizionarii noii ordini internaționale cred că în “satul global”, când vom avea un viitorul comun și responsabilitățile vor fi de toți împărtășite, va exista un nivel comun de bunăstare și, mai important decât toate, valori comune.

Scăderea importanței granițelor politice și sporirea rolului societăților transnaționale, care sunt principalii actori ai globalizării, fac ca mediul internațional de afaceri să devină tot mai concurențial, iar țările care întârzie în tranziție să fie obligate la satisfacerea unor exigențe economice pentru care nu au resursele necesare. Societățile transnaționale dispun, peste voința guvernelor, relocalizarea producției și transferul tehnologiilor, modificând substanțial piețele forței de muncă, gradul de ocupare a populațiilor, strategiile pentru dezvoltarea infrastructurilor, în timp ce statelor nu le mai rămân decât prea puține pârghii pentru a-și putea îndeplini îndatoririle față de cetățeni.

Astăzi, circa 200 de societăți comerciale sunt mai puternice decât 150 de țări la un loc. Aceste societăți sunt preponderente în 6-7 state occidentale. Și nu trebuie uitat nici o clipă că politicile companiilor transnaționale tranzacționează milioane de locuri de muncă, situație care poate oricând să ducă la radicalizarea mișcărilor sociale, ținând seama și de faptul că datoriile familiilor cresc, în fiecare an, de trei ori mai mult decât P.I.B.-ul mondial. Este, de asemenea, o realitate de care trebuie să se țină seama faptul că astăzi domeniul economic este condus de organizații globale precum Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială și Organizația Mondială a Comerțului.

---

[31] Anders Wijkman & Johan Rockstrom, „Falimentarea naturii. Negarea limitelor planetei”, Compania, Bucuresti, 2013.

[32] Nord-Sud, împărțire a lumii în funție de gradul de dezvoltare a regiunilor, în zone dezvoltate și subdezvoltate economic.

[33] Bill Clinton, Discurs la Conferința Partidului Laburist, Winter Gardens Blackpool, 02 oct .2002 [Conferința, Clinton, Bill, Arkansas C.L.P.]

În ceea ce privește domeniul militar, noile abordări vizează susținerea globalizării cu un aparat de securitate global. Inițial, NATO trebuia să-și asume acest rol, dar rezervele unora dintre membrii europeni ai organizației au împins SUA să-și asume aproape de una singură misiunea securității globale, urmând ca aliații să aprecieze fiecare măsura propriei participări (una mai consistentă, în cazul Marii Britanii, sau punctuală, cazul Franței). Rezultanta acestor tendințe se estimează a fi "slăbirea statelor naționale și o nouă geografie în care granițele urmează să fie înlocuite prin rețelele interdependenței sau, dimpotrivă, ale marginalizării"[34].

Analiștii fenomenului consideră că viitorul statului "de format secolul XIX" este amenințat și de unele curente neoliberale, pe care profesorul Dany-Robert Dufour le consideră a promova "un program de distrugere a structurilor colective" și de promovare a unei noi ordini, bazate pe cultul "individului singur, dar liber"[35].

Globalizarea impune și un nou limbaj : "mondializare și flexibilitate", "guvernare" și "folosirea fortei de munca", "noua economie", "multiculturalism", "postmodernism" și "fragmentare", "identitate", "etnicitate", "minoritate" ș.a. Din dicționarul noului limbaj lipsesc, însă, cuvinte precum "capitalism", "exploatare", "dominație", "inechitate", toate abandonate datorită inactualității lor.[36] Specialiștii consideră că noul limbaj globalist se sprijină pe o serie de opoziții și echivalențe: "dezangajarea economică a statului și întărirea componentelor sale polițienești și penale", "dereglementarea fluxurilor financiare" și "liberalizarea pieței muncii", "reducerea protecției sociale" și "responsabilitatea individuală". Într-o asemenea opoziție, statul și piața devin puternici factori de presiune asupra individului.

În aceste condiții, se pune întrebarea dacă nu însăși democrația trebuie regândită în contextual globalizării. Nu este lipsit de interes că evaluarile din 13 state europene și Japonia (o societate puternic occidentalizată) au relevat eroziunea loialității publice și pierderea etichetei ideologice a partidelor. Banii și televiziunile servesc astăzi mai bine accederii la putere, decât partidele de masă. Și experiențele românești pot aduce o mărturie puternică în acest sens, chiar dacă nu am lua în considerație decât cazurile mai recente ale unor posturi de televiziune din România.

Odată cu secolul XXI, a apărut mai pregnant și fenomenul "statelor eșuate". Situatia este simptomatică pentru statele din lumea a doua și a treia,

---

[34] Hanns W. Maull, *"Care este viitorul statului național*", in revista "Deutschland" , apud Lumea Magazin, nr.4/2000.

[35] Dany-Robert Dufour, *Noua condiție umană. Spaimele individului-subiect.* "Le Monde Diplomatique", februarie 2001.

[36] Pierre Bourdieu & Lod'c Wacquant, *"Noul limbaj global"*, "Le Monde Diplomatique"

care nu au ajuns a se forma ca state naționale moderne și unde structurile statale se transformă sau se prăbușesc sub povara unor cerințe contradictorii, asupra cărora le lipsesc instrumentele de rezolvare și de securitate necesare. Urmarea este decăderea structurilor statale și dispariția monopolului de forță deținut de stat, cu consecințe imprevizibile, deocamdată, și pentru vecini și pentru comunitatea internațională în ansamblul său. În sfârșit, un alt simptom al suprasolicitării statului îl constitue pervertirea structurilor statale, prin apariția unor regimuri care nu urmăresc decât menținerea la putere și prosperitatea exclusivă a liderilor.

În fața acestor realități, Hanns W Maull[37] enunța, ca pe un veritabil secret al lui Polichinelle, strategiile posibile de salvare pe care statele le au la îndemână: retragerea, cooperarea sau unificarea cu alte state. Și cam atât.

În prezent, pentru a treia oară în istoria contemporană, SUA sunt chemate să își asume rolul de ”călăuză” al instaurării unei noi ordini mondiale. Analistul politic William Pfaff [38], este de părere că: ”[…] nu există nici un dubiu asupra faptului că Statele Unite ale Americii sunt primul stat protomondial, care dispun de capacitatea de a prelua conducerea unei versiuni mondiale a imperiului universal, un imperiu apărut spontan și a cărui membri se supun de bună voie autorității sale”. Aș adăuga, pentru o mai mare claritate, că în opinia mea nu este vorba atât de o supunere de bună voie, cât mai ales de o necesitate de ordin absolut, dictată în primul rând de propriile interese ce nu pot fi servite decât într-un context local și global coerente și aflate în deplină securitate. Pentru că, altminteri, avem doar haos și certitudinea eșuării.

Ignacio Ramonet, gânditor de stânga și autor al “Geopoliticii haosului”, editorialist la “Le Monde Diplomatique”, vede partea tragică a realității exprimate de William Pfaff, în sensul că vremea drepturilor omului a trecut, iar opozanții și disidenții ordinii anunțate vor fi combătuți economic, politic și militar[39].

În aceste condiții, se întreabă un reputat cercetător român al fenomenului, Aurel I. Rogojan[40], ce va însemna și care ar putea fi consecințele globalizării asupra drepturilor și libertăților fundamentale?; Globalizarea va atenua și înlătura sau, dimpotrivă, va accentua amenințările la adresa acestora?; Cine va fi garantul drepturilor și libertăților fundamentale în ”satul global” de azi și de

[37] Walter Hanns Maull, politolog german. Interesele sale de cercetare includ politica externă a Germaniei și Japoniei, politica energetică (în special transportul strategic de petrol brut și gaze naturale pentru țările occidentale), inter-regionalism (mai ales relațiile dintre Europa și Asia de Est), precum și istoria și politica din Coreea. Este unul dintre editorii Revistei Societății Germane pentru Politică Externă, care publică anuarul *International Politics*.

[38] William Pfaff (n.în decembrie 1928) autor american, editorialist pentru International Herald Tribune și contributor frecvent la *The New York Review of Books*.

[39] Ignacio Ramonet, « Geopolitique du chaos », Gallimard, Paris, 1999.

[40] Comunicare la Conferința Internațională ”Politică. Diplomație. Cultură”**,** Craiova, 10-13 aprilie 2013.

mâine? Și, în ultimă instanță, de ce este nevoie de identificarea acestor noi probleme? Fiindcă, în opinia lui, rămâne o problemă fundamentală echilibrarea permanentă a relației dintre stat și cetatean, prin asigurarea, de către primul, în virtutea clauzelor "contractului social"[41] a condițiilor și egalității de șanse necesare "propășirii materiale și spirituale" a celui de-al doilea, "garantându-i drepturile și libertățile". Dacă statul va dispărea, atunci cine va garanta, într-o societate globalizată, aceste cerințe, cine va asigura echilibrarea permanentă a relației dintre autoritate și cetățean? Cu cine va contrasemna cetățeanul "contractul social"? În sfârșit, ce transformări majore se vor produce în viitor dincolo de frontierele actuale ale statelor naționale ?

Adevăraţii protagonişti ai lumii contemporane nu mai sunt statele şi guvernele lor, ci conducătorii grupurilor multinaţionale[42], financiare sau industriale, şi ai unor instituţiilor internaţionale mult mai puțin transparente decât cele dintâi (FMI, Banca Mondială, OCDE, OMC, băncile centrale). Prin urmare, cei care practic conduc lumea nu mai sunt aleşi prin votul cetățenilor ci prin cel al diverselor consilii de administrație.

În plus, puterea organizaţiilor multinaționale se exercită la o dimensiune planetară, în timp ce puterea statelor e limitată la o dimensiune naţională. Inutil de precizat că ponderea societăţilor multinaţionale în fluxurile financiare a depăşit-o de mult pe cea a statelor. Cu dimensiune globală, mai bogate decât statele şi reprezintând principalele surse de finanţare ale partidelor politice de orice orientare în majoritatea ţărilor, aceste organizaţii se situează în realitate de fapt mai presus de parlamentele și guvernele locale.

Iată în acest sens lista cifrelor de afaceri ale unor organizaţii multinaţionale, comparate cu PIB-ul statelor. Ea scuteşte de orice comentariu cu privire la puterea planetară pe care o au aceste societăţi. O putere tot mai mare, datorată accelerării fuziunii între organizaţiile multinaţionale.

Cifre de afaceri sau PIB, în miliarde de dolari

General Motors	178,2	Singapore	96,3
Danemarca	161,1	*Toyota*	95,2
Thailanda	157,3	Israel	92
Ford	153,5	*General Electric*	90,8
Norvegia	153,4	Filipine	83,1
Mitsui & Co	142,8	*IBM*	78,5
Polonia	135,7	*NTT*	77

[41] Concept care desemnează acordul inițial stabilit în mod rațional de către oameni, în perioada trecerii de la starea naturală la cea civilă,când ei erau liberi și egali, prin care renunță la o parte din drepturile lor individuale în favoarea unei instanțe supraindividuale, cum ar fi Statul sau societatea, cu scopul de a primi de la aceasta instanță garanția exercitării tuturor drepturilor individuale. Varianta contractului social elaborat de J.J. Rousseau (1712-1778), filozof, scriitor si pedagog francez, a stat la baza constituirii ideologiei republicane a Revoluției franceze și a Declarației drepturilor omului.

[42] Societăţi, firme multimaţionale. Societăţi comerciale, firme economice a căror activitate se desfăşoară în mai multe ţări, sediul central fiind adesea în alte state decât cele de origine ale firmei, capitalurile lor circulând permanent pe trasee internaţionale.

Africa de Sud	129,1	*Axa - UAP*	76,9
Mitsubishi	129	Egipt	75,2
Royal Dutch Shell	128,1	Chile	74,3
Itoshu	126,7	Irlanda	72
Arabia Saudita	125,3	*Daimler-Benz*	71,5
Exxon (Esso)	122,4	*British Petroleum*	71,2
Wall Mart	119,3	Venezuela	67,3
Ford	100,1	*Groupe Volkswagen*	65,3
Grecia	119,1	Noua Zeelanda	65
Finlanda	116,2	*Unilever*	*43,7*
Marubeni	11,2	Pakistan	*41,9*
Sumimoto	109,3	*Nestle*	*38,4*
Malaezia	97,5	*Sony*	*34,4*
Portugalia	97,4	Egipt	*33,5*
Singapore	96,3	Nigeria	*29,6*

Ansamblul celor mai mari 5 firme din lume.....	**526,1**
Orientul Apropiat si Africa de Nord	454,5
Asia de Sud	297,4
Africa Sub-Sahariana	269,9

Cifrele datează din 1999. Surse: Banca Mondială (World Development Rapport 1998-1999), Forbes, The Nation, Institutul de Cercetare al Naţiunilor Unite pentru dezvoltare socială (Statele Disarray, Geneva, 1995), Le Courier National, Le Monde Diplomatique.

Potrivit unui studiu al profesorului Hanns W. Maull de la Universitatea din Trier, principalele evoluții și tendințe de dezvoltare sunt: revoluția demografică, începută în urma cu 150 de ani și al cărei apogeu este așteptat la jumătatea secolului XXI; consolidarea rețelelor economiei unificate care vor atrage în circuitul lor tot mai cuprinzător economiile, societățile și culturile naționale, în cadrul unor relații de interschimb tot mai strânse; mondializarea științei, a fluxurilor comerciale și financiare; globalizarea mass-media, a turismului și mișcărilor de migrație; fricțiunile dintre culturi și problemele globale; suprasolicitarea mediului; internaționalizarea criminalității etc[43].

Este limpede că, pe parcursul ultimilor ani, istoria s-a accelerat extraordinar iar lumea pe care o cunoșteam se află în plină schimbare. Aceste transformări radicale induc și procese cu o accentuată tendință de autonomizare și instituționalizare în sine, care se contrapun rolului statelor, ca actori tradiționali ai vieții internaționale și tind să se substitue, până la eliminare, deciziilor guvernelor naționale. Este un loc comun faptul că în spatele acestor

[43] Hanns W. Maull, op.cit.

procese, exprimate în mod general prin globalizare se găsesc, totuși, niște oameni și interesele lor. Cine sunt ei și încotro vor să ducă lumea ?

Dacă în secolul trecut statele puteau fi considerate actorii reali ai sistemului internaţional, în prezent ar fi nerealist să fie ignoraţi numeroși alți actori, care nu sunt doar organizaţiile interguvernamentale dar şi ONG-urile, întreprinderile transnaţionale, cluburi de reflexie – așa-numitele thin-thank-uri - sau grupuri de presiune și lobby.

Într-un context caracterizat de numeroşi factori de risc, este previzionată, pe de o parte, multiplicarea entităţilor statale, circa 300 până în 2050, iar pe de altă parte, statul, singura şi cea mai importantă formă de organizare politică și economică, se va confrunta cu o serie de provocări în ceea ce priveşte rolul său efectiv de guvernare. Caracteristicile transfrontaliere ale proceselor globalizante, în absența unor mecanisme suprastatale adecvate de planificare, control și reglare, imprimă lumii direcţii cel puțin imprevizibile.

Tendința manifestată la începutul secolului XXI pentru micșorarea rolului Organizației Națiunilor Unite, concomitent cu eforturile serioase de a-i contrapune regionalizările economice cu liant ideologic spiritual şi identitar, au născut nu numai noi rivalități și competiții, ci au trasat noi și periculoase frontiere ale confruntării. Lumea pare a se afla tot mai mult în stadiul în care, înainte de dispariția sa, statul transferă unele din atribuțiile sale viitoarelor structuri globale.

Secolul XX a fost considerat drept “cel mai violent din istorie”. Mileniul al treilea a început şi el cu evenimente violente – anunțate tot de către un universitar, Samuel Huntington - care au scos pregnant în evidență linia de demarcație dintre marile religii monoteiste, ceea ce ar putea fi, desigur, un alt nivel al competiției globale.

Această natură violentă a disputei pentru asigurarea de resurse și materii prime nu s-a schimbat de-a lungul istoriei şi nu o face nici astăzi. Ea a îmbrăcat diverse veşminte de epocă, fiind pe rând luptă pentru supraviețuire, cooperare și coexistență pașnică între popoare, sau nouă ordine mondială, cea a societății globalizate.

Demografia, ultima frontieră

În sfârşit, un alt factor determinant al proceselor de globalizare şi integrare a omenirii, evocat și de Hanns W. Maull, rezidă în formidabila expansiune demografică a rasei umane care ridică probleme aproape de nedepăşit în logica

actuală de dezvoltare. Creşterea dramatică a populaţiei planetei în ultimul secol este fără precedent în istorie. A fost nevoie de două milioane de ani până când populaţia planetei a ajuns la 1 miliard, în anul 1804. Al doilea miliard a fost atins în 1927, cel de al treilea în 1960, al patrulea în 1974, al cincilea în 1987, iar cel de-al şaselea chiar la începutul anului 2000.

Impactul creşterii populaţiei asupra dezvoltării economice, a securităţii alimentare şi a calităţii mediului este de mai mult timp un subiect de dispută şi continuă să rămână aşa. Există în prezent două grupuri de teoreticieni care abordează aceste probleme de pe poziţii diametral opuse.

Luandu-şi numele şi orientarea doctrinară de la Thomas Malthus (autorul lucrării devenite clasice „*Eseu asupra principiului populaţiei*"[44], apărută în anul 1798), neo-malthusienii cred ca populaţia lumii desfăşoară o activitate care, în general, duce la epuizarea resurselor naturale ale planetei noastre, reducând pe zi ce trece capacitatea umanităţii de a face faţă cerinţelor propriei generaţii şi în special ale celor ce vor urma.

Malthus susţine în lucrarea sa că numărul de oameni creşte în progresie geometrică (ex: 2, 4, 8, 16, etc), pe când resursele alimentare cresc doar în progresie aritmetică (ex: 1, 2, 3, 4, etc). Din acest motiv, afirmă Malthus, va veni un moment când resursele Terrei nu vor mai fi suficiente pentru a susţine întreaga populaţie planetară. De la apariţia lucrării lui Malthus şi până în prezent, populaţia lumii s-a mărit de şase ori, în timp ce cantitatea de energie utilizată în fiecare an s-a multiplicat de o sută de ori. Suprafaţa acoperită de păduri s-a redus cu o treime, iar compoziţia atmosferei a fost deteriorată ca urmare a activităţii umane. Sute de milioane de oameni suferă de malnutriţie şi mai multe milioane de persoane mor de foame în fiecare an în ţările subdezvoltate. Sute ori chiar mii de specii de plante şi animale au dispărut, iar multe altele sunt pe cale de dispariţie.

În contrast cu viziunea pesimistă a neo-malthusienilor, viziunea pe care o prezintă celălalt grup de teoreticieni, cel al „**optimiştilor creşterii**", pune accentul pe tendinţe globale complet diferite. Speranţa de viaţă globală s-a dublat în cursul secolului al XX-lea, ajungând în prezent la 64 de ani, în timp ce mortalitatea infantilă a scăzut, de la 170 de copii născuţi morţi la 1000 de naşteri în 1950, la doar 60 în 1990. Creşterea rapidă a populaţiei se datorează în primul rând reducerii mortalităţii şi nu creşterii ratei natalităţi.

În ciuda unei triplări a populaţiei lumii în cursul secolului al XX-lea, productivitatea muncii a crescut într-o proporţie mult mai mare, iar starea de sănătate a populaţiei s-a ameliorat considerabil. Oamenii zilelor noastre se hrănesc mai bine, produc mai mult şi, evident, consumă mai mult decât în trecut. *Suprapopularea* este o noţiune care a fost prost definită şi prost înţeleasă, în viziunea adepţilor „optimiştilor creşterii. Problemele care în mod uzual sunt asociate noţiunii de „suprapopulare" - ca de exemplu foametea sau

[44] Thomas R.Malthus, *Eseu asupra principiului populaţiei*. Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1992.

supraaglomerarea zonelor urbane - sunt de fapt probleme cauzate de starea de sărăcie şi nu de „suprapopulare".

Este dificil de spus care dintre cele două grupări, neo-malthusienii sau „optimiştii creşterii" au dreptate, deoarece istoria nu oferă, încă, un răspuns clar acestor probleme. Este limpede ca nu populaţia în sine este cauza problemelor cu care se confruntă lumea de azi; ea este însă un factor ce agravează alte probleme, printre care proasta administrare, politici guvernamentale inadecvate, instabilitatea politică, consumul exagerat de resurse, utilizarea unor tehnologii inadecvate.

O problemă deosebit de importantă, ce este în acelaşi timp o componentă de bază a schimbărilor produse de globalizare, o reprezintă **securitatea mediului înconjurător**. Conceptul tradiţional de securitate a evoluat de-a lungul Războiului rece, înţelegând securitatea drept o funcţie a competiţiei în care erau angajate statele lumii pentru exercitarea puterii. Securitatea mediului înconjurător este o abordare cu totul diferită a conceptului de securitate. Securitatea mediului are două componente: prevenirea modificării factorilor de mediu ca urmare a conflictelor armate şi impactul degradării globale a mediului natural asupra bunăstarii generale a societăţii umane şi asupra economiei globale şi a celei naţionale.

Îngrijorarea cauzată de deteriorarea securităţii mediului natural se bazează pe realitatea reducerii sensibile a resurselor naturale precum apa potabilă, solul fertil, pădurile, resursele piscicole, precum şi a diversităţii biologice ca urmare a dispariţiei a nenumărate specii ale florei şi faunei. De asemenea, se produce o deteriorare continuă a mediului de viaţă, precum stratul de ozon, clima, atmosfera, oceanul planetar, drept rezultat al accelerării activităţii economice globale. Pe termen lung, toate aceste modificări pot avea efecte dramatice, în lipsa unor măsuri luate la timp şi care să vizeze înlăturarea cauzelor şi nu numai efectele deteriorării calităţii mediului. În caz contrar este posibil ca unele dintre modificări să devină ireversibile.

Specific securităţii mediului înconjurător este caracterul transfrontalier al acesteia. Ameninţările la adresa mediului natural de viaţă sunt tot atât de importante pentru viitorul omenirii ca şi ameninţarea reprezentată de posibilitatea producerii unei catastrofe nucleare. Deoarece degradarea mediului afectează bunăstarea populaţiei şi performanţele economiilor naţionale cât şi a celei globale, guvernele diferitelor state devin preocupate de amploarea acestui fenomen. Guvernele şi organizaţiile interguvernamentale şi neguvernamentale devin din ce în ce mai dispuse la o cooperare extinsă dincolo de frontierele proprii în vederea găsirii unor soluţii fezabile şi acceptabile.

Un eveniment major în abordarea problematicii securităţii mediului îl reprezintă Summit-ul de la Rio de Janeiro, din 1992, cunoscut sub denumirea de **Conferința O.N.U. asupra Mediului şi Dezvoltării** (U.N.C.E.D.)[45] care a adunat împreună mai mult de 150 de state, 1400 de organizaţii

[45] Cunoscută şi drept ”Summitul Pământului”.

neguvernamentale şi aproape opt mii de ziarişti. Programul de acţiune asupra căruia s-a cazut de acord la Rio de Janeiro, „*Agenda 21*", dă consistenţă unor decizii politice referitoare la securitatea mediului şi la dezvoltarea economică.

Recunoaşterea necesităţii unei abordări globale a problematicii bunăstării a fost marcată şi la **Conferinţa Internaţională asupra Populaţiei şi Dezvoltării** ce a avut loc la Cairo, în 1994, unde problemele specifice demografiei, într-un context care să susţină dezvoltarea, au fost abordate dintr-o perspectivă globală, în intercondiţionare cu interesele specifice fiecăreia dintre ţările participante. Preocuparea pentru găsirea unor remedii globale la problemele mediului a fost afirmată şi la summit-ul „Rio Plus Five", o nouă conferinţă internaţională desfăşurată la Rio de Janeiro, în 1997 și în 2002, la Johanesburg, în Africa de Sud.

Majoritatea specialiştilor în probleme de mediu apreciază că următorii cincizeci de ani vor constitui perioada de timp în care se va decide cât de sănătoasă va fi planeta noastră în secolele ce vor urma. Este necesar ca în această perioadă să fie armonizate modul nostru de viaţă cu tehnologiile de care dispunem şi cu întreaga populaţie, în întreaga sa diversitate. Mediul înconjurător era globalizat mult înainte ca noi să fi descoperit aceasta. Astăzi nu facem altceva decât să urmăm traiectoria naturală către dezvoltarea normală a noastră și a planetei pe care trăim.

PROCESELE INTEGRAŢIONISTE

În aceste condiţii, diverse grupuri de studiu interdisciplinare, futurologi şi analişti politici sunt unanim de acord în a aprecia că ***secolul XXI va fi dominat de conglomeratele de state integrate***, indiferent sub ce denumire se vor face ele cunoscute. Semnele acestei veritabile întreceri pentru cucerirea viitorului pot fi descifrate încă de pe acum.

Cel mai avansat stadiu al acestui proces ce are loc la scara întregii planete poate fi observat pe continentul european, unde **Uniunea Europeană** (UE) reuneşte 28 de state[46], din care 16 au adoptat moneda unică, euro. Există deja un

[46] Statele membre (anul aderării): Austria (1995), Belgia (1952), Bulgaria (2007), Cipru (2004), Croaţia (2013), Danemarca (1973), Estonia (2004), Finlanda (1995), Franţa (1952), Germania (1952), Grecia (1981), Irlanda (1973), Italia (1952), Letonia (2004),

Parlament European, o Comisie Europeană, o Bancă centrală europeană, o Curte de Justiţie Europeană etc.

Şi în celelalte zone ale lumii se merge vizibil în aceeaşi direcţie, prin crearea unor uniuni continentale. După cum i-au mărturisit autorului, în 2002, o serie de universitari de la Beijing, UE apare tot mai mult ca un fel de model care este în curs de replicare în întreaga lume.

Pe continentul nord-american, este prevăzută constituirea **Uniunii Nord Americane** (North American Union - NAU), care ar putea avea ca monedă unică amero, dacă se renunţă la dolarul american.

În America de Sud a fost deja constituită, prin integrarea a două uniuni economice regionale, Mercosur şi Comunitatea Anzilor, **Uniunea Statelor din America de Sud** (Union of South American Nations, UNASUR după abrevierea din limba spaniolă). Aceasta include 12 ţări. Intenţia de creare a unei Comunităţi Sud Americane după modelul Comunităţii Europene a fost anunţată încă din decembrie 2004, când a fost semnată Declaraţia Cuzco, cu ocazia celui de-al treilea summit sud american. Tratatul de constituire al UNASUR a fost semnat pe 23 mai 2008. El prevede adoptarea unei monede unice, crearea unei bănci centrale (Banca Sudului) şi instalarea unui Parlament Sud American în capitala noii Uniuni, Quito, Ecuador. Allan Wagner Tizón, fost secretar general al Comunităţii Anzilor, a anunţat că termenul de finalizare a procesului de integrare este 2019.

Pe continentul african a fost formată, din iulie 2002, **Uniunea Africană** (African Union, AU), alcătuită din 53 de state. Comisia Uniunii Africane este constituită după modelul Comisiei Europene şi îşi are sediul în Addis Abeba, Etiopia. Parlamentul African (Pan-African Parliament-PAP), constituit după modelul Parlamentului European are 265 de membri şi este situat în Midrand, Africa de Sud. Şi Uniunea Africană s-a născut din comunităţi economice regionale, cum ar fi Organizaţia pentru Unitatea Africană (Organization of African Unity - OAU) sau Comunitatea Economică Africană (African Economic Community). Are o armată proprie (care a intervenit ca forţă de menţinere a păcii în conflictele din zonă, cum ar fi cel de la Darfur sau cel din Somalia), o bancă unică (Banca Africană de Dezvoltare), o Curte de justiţie (Curtea Africană de Justiţie). AU are în plan implementarea unei monede unice, afro.

Unele ţări din nordul Africii, cum ar fi Marocul, nu fac parte din AU, dar este prevăzută integrarea lor într-o **Uniune pentru Mediterana**, care va fi alcătuit din UE, ţări din Nordul Africii şi din Orientul Mijlociu.

Lituania (2004), Luxemburg (1952), Malta (2004), Polonia (2004), Portugalia (1986), Regatul Unit (1973), Republica Cehă (2004), România (2007), Slovacia (2004), Slovenia (2004), Spania (1986), Suedia (1995), Ţările de Jos (1952), Ungaria (2004). Ţări candidate: Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Islanda, Muntenegru, Serbia, Turcia. Ţări potenţial candidate: Albania, Bosnia şi Herţegovina, Kosovo (Această desemnare nu aduce atingere poziţiilor privind statutul şi este conformă RCSONU 1244/99 şi Avizului CIJ privind declaraţia de independenţă a Kosovo).

În Asia, lucrurile sunt ceva mai puţin avansate, însă etapele parcurse până acum sunt aceleaşi. În 2002 a fost constituit, prin unirea mai multor organisme economice (ASEAN, SAARC, Gulf Cooperation Council), Grupul de Dialog pentru Cooperare Asiatică (**Asia Cooperation Dialogue** - ACD). Din el fac parte 30 de state şi este considerat drept precursorul Uniunii Asiatice.

Ţările din Orientul Mijlociu, care fac parte din Asia, dar nu şi-au manifestat intenţia de a intra în ACD, au început deja să edifice o **Uniune a Golfului**, în care este prevăzută adoptarea până în 2010 a unei monede unice, după ce, în 2008, a fost creată Banca Centrală a Golfului (Gulf Central Bank).

Ce mai rămâne? Australia, care este ea însăşi o ţară continent, are de făcut o alegere dificilă între spațiul de dezvoltare occidental, de care aparține prin naștere, și cel asiatic, unde se află geografic. În iunie 2008, Kevin Rudd, primul ministru al Australiei, anunţa că și țara sa urmăreşte crearea, până în 2020, a unei **Comunităţi Asia-Pacific**, după modelul Uniunii Europene.

Trăgând linie, din cele 195 de „state independente" care există pe glob, 125 se află deja incluse în una sau alta din cele cinci uniuni continentale. Din totalul populaţiei globului (6.760.000.000 de oameni), 5.880.000.000 sunt deja incluşi în una din aceste uniuni. Dintre acestea, chiar sub ochii noştri, aproape pe nesimţite, patru mari procese integraţioniste sunt deja în stadii avansate de realizare.

Uniunea Europeană – între tradiţie şi inovaţie

Primul şi, probabil, cel mai bine cunoscut dintre procesele integraţioniste este cel care are loc în ***Europa***. În general, se apreciază că, cel puţin din punct de vedere instituţional, procesul european de uniune politică, economică, monetară şi, în cele din urmă, militară este şi cel mai avansat. Drumul edificării sale nu a fost însă deloc simplu.

În 1951, la Paris, şase ţări europene – *Franţa, Germania, Belgia, Italia, Olanda şi Luxembourg* – fondau *Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului.*

În anii următori, s-a înfiinţat şi Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (Euratom) şi, în 1957, la Roma, **Comunitatea Economică Europeană** (CEE, numită şi Piaţa Comună).

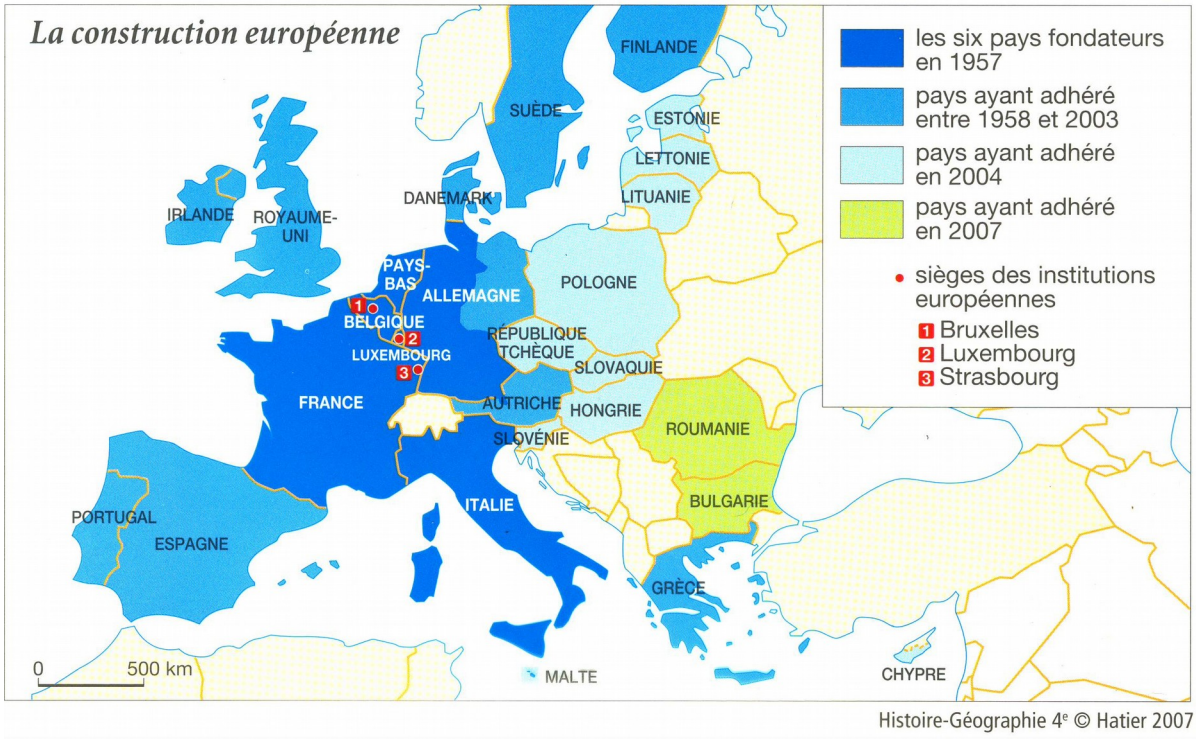

Uniunea Europeană în 2007.
http://www.clg-vigny-courbevoie.acversailles.fr/entree/college/Histoire/mon%20site%203%202010/correction%20UE2010.html

În practică, instituţiile şi politicile acestora au devenit tot mai greu de diferenţiat, proces confirmat de amendamentele succesive aduse tratatului. Cele trei comunităţi europene au ajuns cu timpul de nedeosebit. Tratatul de fuziune din 1965 a dat tuturor o comisie şi un consiliu comune.

Pe de altă parte, CEE a înregistrat o considerabilă expansiune odată cu aderarea *Marii Britanii, Irlandei şi Danemarcei* în 1973, a *Greciei* în 1981, a *Spaniei şi Portugaliei* în 1986, a *Suediei, Austriei şi Finlandei* în 1994.

După prăbuşirea comunismului în Europa de Est, procesul european de integrare trece într-o nouă etapă de dezvoltare. În 1993, prin Tratatul de la Maastricht (Olanda), ia naştere **Uniunea Europeană** care, cu 15 state membre şi peste 370 milioane de locuitori, devine deja cea mai mare piaţă unică din lume.

La 30 martie 1998, se decide iniţierea celui mai larg proces de extindere din istoria organizaţiei, prin cooptarea altor 12 state europene.

În februarie 2001, este adoptat Tratatul de la Nisa prin care sunt stabilite reformele de care au nevoie instituţiile comunitare pentru a face posibilă extinderea Uniunii.

La 1 ianuarie 2002, a intrat în circulaţie moneda unică, *Euro*, iar la 1 mai 2004 *Polonia, Ungaria, Cehia, Slovacia, Slovenia, Letonia, Lituania, Estonia, Malta şi Cipru* devin membre de drept şi de jure ale Uniunii.

România *şi Bulgaria* au format cel de-al doilea val, aderând la **1 ianuarie 2007**.

La 18 iunie 2004, cei 25 de şefi de state şi guverne ale UE au adoptat proiectul Constituţiei Europene, potrivit căreia Europa unită va avea un preşedinte ales, un ministru de externe şi un corp diplomatic şi executiv comun.

Aceasta nu a fost adoptată ca atare, principalele sale prevederi fiind preluate în alte documente ale Uniunii, procesul de edificare instituţională continuând dezbaterea cu tradiţiile naţionale şi locale

Drumul spre o Uniune federală

Înmânarea Premiului Nobel pentru Pace, la Oslo, în luna decembrie a anului 2012, liderilor celor trei instituții majore ale Uniunii Europene (Comisia Europeană, Consiliul European și Parlamentul European) a atras atenția asupra mandatului vag care constituie esența problemelor actuale ale organizației. Dacă aceste instituții nu reușesc **să transforme cu adevărat Uniunea Europeană într-o uniune federală**, bazată pe politici fiscale și economice comune care să susțină moneda unică, viitorul Europei va fi la fel de îngrijorător ca și trecutul său, în timp ce modelul social european va fi în continuare zdruncinat de economia globală tot mai competitivă.

În opinia analiștilor de la Foreign Affairs[47], pentru a susține reforma, Uniunea are nevoie de o manieră sigură de legitimare a unui guvern european, puternic, dar cu prerogative limitate, creat după modelul Federației Elvețiene. Acest lucru presupune crearea unui organ executiv direct răspunzător în fața cetățenilor europeni (pornind de la actuala Comisie), consolidarea rolului de cameră legislativă inferioară a Parlamentului, transformarea actualului Consiliu (format din liderii statelor membre) într-o cameră legislativă superioară.

Cheia creării unei Europe federale cu instituții de guvernare legitime constă în implementarea corectă a principiului cunoscut deja de cetățenii europeni sub numele de „subsidiaritate". Conform acestui principiu, instituțiile de guvernare la nivel înalt nu vor prelua decât funcțiile și responsabilitățile ce nu pot fi îndeplinite la nivel național.

Pentru a convinge, susținătorii unei Europe federale trebuie să scoată în evidență nu numai avantajele unui continent unit, având cea mai mare piață și liberă circulație a forței de muncă și a capitalului, dar și punctele slabe ale structurilor europene existente ca bază pentru succes într-o lume din ce în ce mai globalizată. Datele sunt implacabile: 7% din populația lumii trăiește azi în Europa, continent care produce 25% din totalul produselor la nivel global și spre care se îndreapă 50% din ajutorul social din întreaga lume. _În lipsa unor reforme și în contextul unui mediu economic internațional din ce în ce mai competitiv, finanțarea generosului stat social cu care sunt obișnuiți europenii va fi din ce în ce mai dificilă

[47] Nicolas Berggruen și Nathan Gardels, *The Next Europe,* Foreign Affairs - iulie/august 2013.

Uniunea Europeană: Deschidere la Est, închidere la Sud
(*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*)

De fapt, singurul mod în care Europa poate redeveni competitivă și beneficia de avantajele globalizării este să urmeze calea unei **uniuni politice.** Iar acest lucru implică, în primul rând, o uniune bancară, urmată de o uniune fiscală, și în final, o uniune politică federală.

Federația, cu cât mai repede, cu atât mai bine

Întrebat la un moment dat cum se explică prosperitatea țărilor scandinave, în ciuda taxelor și impozitelor ridicate, economistul Milton Friedman[48] a răspuns că acest lucru se datorează faptului că identitatea lor comună și cultura

[48] Milton Friedman (1912-2006), a primit Premiul Nobel pentru Economie în 1976 . Este considerat reprezentantul principal al școlii din Chicago, al economiei de dreapta, de piață liberă. Milton Friedman a adus nenumărate contribuții la dezvoltarea microeconomiei și a macroeconomiei precum și la dezvoltarea teoriile cu privire la economia de piață și la minimalizarea rolului statului în coordonarea economiei.

omogenă au permis formarea consensului. Acesta a evidențiat că piețele libere erau importante tocmai pentru că le-au permis oamenilor fără o identitate comună să lucreze împreună, chiar dacă se urau[49]. Un astfel de proces de integrare a funcționat în Europa până acum, dar pentru a menține această tendință ascendentă, instituțiile trebuie să urmeze modelul piețelor. Acestea trebuie să se limiteze la furnizarea unor servicii publice în interesul comun, evitând astfel intervențiile inutile în politica autonomă dusă de țările membre ale Uniunii. Cu alte cuvinte, este de părere Nicolas Berggruen[50], Președintele Consiliului pentru Viitorul Europei din cadrul Institutului Berggruen pentru Guvernanță, **Europa are nevoie de un guvern central puternic, cu puteri limitate, care să țină cont de un grad cât mai mare de diversitate locală.** La fel ca pretutindeni, esența constă în găsirea unui echilibru al priorităților.

Guvernanța funcționează la parametrii cei mai înalți – datorită legitimității și răspunderii asumate – la scară **mică**; **piețele** sunt mai prospere la scară **mare**. Sectorul **financiar** reprezintă un domeniu care are nevoie în mod cert de reglementări la nivel central și de îndrumare instituțională.

Există voci, între care și cele din Consiliul pentru Viitorul Europei din cadrul Institutului Berggruen pentru Guvernanță[51], care consideră că ”armonizarea statelor Uniunii Europene cu privire la anumite aspecte, printre care **salariile, contractul social** și **impozitele** ar trebui să cadă în sarcina Comisiei Europene, care reprezintă toate cele 27 de state, și nu impusă prin tratate interguvernamentale, a căror negociere este dominată de Franța și mai ales de Germania”. Observația este pertinentă, însă pentru a putea asuma un asemenea rol, Comisia are nevoie de un grad mai ridicat de legitimitate.

Astfel, ”**Președintele Comisiei Europene** ar trebui ales direct de cetățenii Uniunii Europene, pentru a putea oferi o imagine tangibilă unității politice din Europa. În același timp, Parlamentul și Consiliul trebuie să aibă capacitatea de a iniția proiecte legislative (putere acordată în prezent doar Comisiei). De asemenea, mandatele parlamentare ar trebui repartizate astfel încât hemiciclul să oglindească într-o mai mare măsură populația statelor membre. În sfârșit, ar trebui creat postul de **Comisar pentru Economii**, a cărui responsabilitate ar fi să se asigure că statele membre își respectă diferitele angajamente și obligații de ordin financiar și bugetar”.

De asemenea, ”o **Cameră Europeană**, formată din liderii parlamentelor naționale, este indispensabilă”. O astfel de cameră ar putea fi constituită inițial ca un organ consultativ, în cadrul căruia parlamentele naționale își vor putea păstra competențele; apoi, în baza unui tratat interguvernamental, se va transforma într-un organ parlamentar și de decizie, format din membri delegați ai parlamentelor naționale”. (În mod asemănător, filozoful german Jurgen

[49] Milton Friedman, *Capitalism şi libertate*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1995.

[50] Nicolas Berggruen și Nathan Gardels, *The Next Europe,* Foreign Affairs - iulie/august 2013.

[51] Membrii acestui grup sunt: Marek Belka, Tony Blair, Juan Luis Cebrián, Jacques Delors, Mohamed El-Erian, Niall Ferguson, Anthony Giddens, Felipe González, Otmar Issing, Jakob Kellenberger, Alain Minc, Mario Monti, Robert Mundell, Jean Pisani-Ferry, Romano Prodi, Nouriel Roubini, Gerhard Schroeder, Michael Spence, Joseph Stiglitz, Peter Sutherland, Matti Vanhanen, Guy Verhofstadt, Franz Vranitzky, şi Axel Weber.

Habermas a sugerat împăcare suvernității naționale și a celei europene printr-un mecanism care să permită „anumitor membri ai Parlamentului European să fie în același timp membri ai parlamentului național respectiv").

Deși o Europă federală trebuie să fie deschisă tuturor statelor membre, progresul nu trebuie nici împiedicat de anumite state membre care nu doresc acest lucru, nici impus de la un nivel mai înalt. Cetățenii fiecărui stat membru trebuie să decidă dacă aderarea la Federație este în interesul lor pe termen lung sau dacă a venit momentul să se retragă.

În orice caz, analiștii sunt unanimi de acord în a considera că este o iluzie să credem că o uniune politică puternică poate fi construită pe baza loialității provenite din ajustarea tratatelor. Fundamentul Uniunii trebuie să fie un mandat popular.

Care ar fi de fapt **mecanismul de funcționare** al unei Uniuni politice în Europa? Nicolas Berggruen, președintele Consiliului pentru Viitorul Europei din cadrul Institutului Berggruen pentru Guvernanță[52], consideră că Parlamentul European ar putea alege șeful executiv al Comisiei Europene, care ar forma mai apoi un cabinet de miniștri din partidele mai mari din Parlament – inclusiv un ministru de finanțe având puterea de a impune taxe și impozite și să propună un buget substanțial la nivel european. Principala preocuparea a ministrului de finanțe ar fi coordonarea la nivel macroeconomic, nu managementul microeconomic. Celelalte ministere ar fi responsabile de furnizarea unor servicii publice europene supranaționale (apărare, politică externă, energie, infrastructură etc). Astfel, cât mai multe din deciziile în alte domenii vor fi în sarcina guvernelor naționale din federație.

Curtea Europeană de Justiție ar arbitra conflictele legate de suveranitate dintre Comisie și statele membre.

Având în vedere că **Parlamentul** ar dobândi mai multă putere, deoarece selectează șeful executiv al Comisiei, alegerea parlamentarilor ar trebui să se bazeze pe liste la nivel european în loc de liste ale partidelor naționale. Existența unei mize mai mari în timpul alegerile ar conduce la dezbateri mai largi și la o rată mai mare de participare la vot, ceea ce ar atrage dupa sine creșterea legitimității rezultatelor și a instituțiilor europene în general. Partidele care obțin mai puțin de 10-15% din voturi la nivel european vor putea participa la dezbateri fără drept de vot. O astfel de regulă va încuraja compromisul centrist și va evita blocajul care ar putea interveni din cauza puterii de veto a partidelor mici din coaliții.

[52] Ibidem.

”În timpul confruntărilor pentru viitorul Ucrainei, din februarie 2014, pentru prima oară în istorie au murit oameni sub steagul Uniunii Europene” (http://freedomhouse.ro/en/index.php/stiri/watchdog/item/176-sorin-ionita-expert-forum-for-the-first-time-in-history-people-die-under-the-eu-flag).

Actualul **Consiliu European** va deveni camera superioară a legislativului Uniunii Europene. Membrii vor fi selectați de statele membre și aleși decalat pe o perioadă mai lungă decât mandatul membrilor camerei inferioare a legislativului. O astfel de organizare a legislativului ar încuraja perspectiva pe termen lung asupra guvernanței. În timp ce camera inferioară va avea în vedere mai ales interesele pe termen scurt ale statelor membre, camera superioară va avea caracterului unei adunări deliberante, concentrându-se pe probleme mai extinse, pe interesele pe termen lung. Alegerile se vor baza pe un sistem proporțional potrivit populațiilor din statele membre.

Pentru a menține caracterul apartinic, *meritocratic* al **Comisiei Europene**, fiecare ministru din Comisie va fi asistat de un secretar permanent – un funcționar public al Uniunii Europene specializat în domeniul respectiv. La fel ca într-un sistem Westminster ideal, Comisia, nu Parlamentul, va avea sarcina de a propune bugetul. Acesta din urmă va fi supus unui vot în parlament; un vot constructiv de neîncredere[53] din partea Parlamentului ar putea respinge orientarea politică propusă de Comisie, iar în acest caz va fi format un nou guvern. Impozitele și legislația vor fi aprobate prin vot de majoritatea membrilor celor două camere ale legislativului.

[53] Votul constructiv de neincredere este un mecanism menit să creeze consens, în cadrul căruia votul de neîncredere nu are loc decât dacă susținerea majorității pentru a nouă coaliție de guvernare este deja garantată.

Dacă nu acum, atunci când?

În cele din urmă, problema fundamentală este următoarea: este posibil ca o uniune politică să supraviețuiască dacă nu este precedată de un proces de construcție a unei națiuni continentale având drept scop crearea și întărirea unei identități comune? Elementul crucial în prezent constă în conștientizarea faptului că sistemul actual nu funcționează și că o integrare mai accentuată, decât una mai relaxată, reprezintă opțiunea mai rațională pentru viitorul comun.

În 1789, Alexander Hamilton, pe atunci ministrul de finanțe al Statelor Unite, a propus un sistem de guvernare federal puternic menit să asume datoriile statelor din timpul Revoluției Americane, garantând în același timp un flux de venituri stabil, integrând politica fiscală și menținând în mare parte suveranitatea locală asupra problemelor non-federale. Acesta a fost primul pas în propulsarea Statelor Unite în poziția de putere continentală, și apoi globală.

În mod asemănător, și în Europa, rezolvarea crizei economico-financiare declanșate în 2008 poate contribui la realizarea unei Uniuni politice având vocația de a transforma Europa într-un actor puternic în ordinea geopolitică a secolului XXI. Singurul răspuns la provocările și incertitudinile cu care se confruntă Europa în prezent constă în angajamentul liderilor europeni și a cetățenilor Uniunii față de această evoluție.

Asia – un dragon cu două capete

Un al doilea mare proces de integrare are loc – de mai multă vreme şi dintr-o perspectivă teoretică a cărei semnificaţie profundă este cu greu percepută de europeni - în ***Asia,*** acolo unde Japonia pune de mai multă vreme în practică, mai ales prin forţa sa financiară şi tehnologică, conceptul în numele căruia a purtat cel de-al doilea război mondial: „*zona de co-prosperitate asiatică”*.

Din anii ‘90, conducerea procesului asiatic de integrare este revendicată de marea putere emergentă China care, practic, domină întreaga zonă. De altfel, în mediile universitare chineze se vorbeşte deschis despre Marea Chină (Mainland, Taiwan, Macao, Hong Kong) şi zonele sale tradiţionale de influenţă (Singapore, Indonezia, Malaezia etc), precum şi despre posibilitatea realizării, împreună cu Japonia, pe baza unei reconcilieri istorice, a unui binom de dezvoltare după modelul franco-german.

Asia - perspectivă generală (http://www.worldatlas.com/webimage/countrys/asia/asiaall.htm)

În 2009, China și Japonia, pentru prima oară în istorie, au decis să aplaneze tensiunile care le-au dominat atâta vreme relația, în favoarea unei alianțe care să le transforme într-una dintre cele mai influente forțe ale lumii. După cum este cunoscut, doar câțiva ani mai târziu au urmat noi confruntări cu privire la frontiera maritimă din Marea Chinei de Sud.

Într-o manieră tipic asiatică, însă, contactele politico-strategice dintre cele două state au continuat pentru stabilirea unui condominium cu privire la leadershipul procesului asiatic de integrare. Astfel, în mediile politice și academice, Beijingul și Tokio discută intens planurile de creare a "**Comunitatii Est-Asiatice**", similare Uniunii Europene și care ar îmbunătăți relațiile economice și politice nu doar între cele două state, ci și în întreaga regiune.

Deși negocierile se află încă într-o fază incipientă, se știe deja ca ariile de cooperare dintre cele două țări ar putea viza, între altele, domenii precum *libera circulație*, *sănătate publică*, *energie* și *mediu*. Ulterior, cooperarea urmează să fie extinsă la aspecte mai delicate, precum cele de *natură politică* și *militară*. În cele din urma, Asia de Est va avea o monedă unică.

Rapiditatea cu care, în aceste condiții, s-ar putea relansa procesul de integrare din Asia reprezintă o provocare pentru toate cancelariile lumii. Este fără îndoială și unul dintre principalele motive ale reorientării strategice a Statelor Unite ale Americii către Asia.

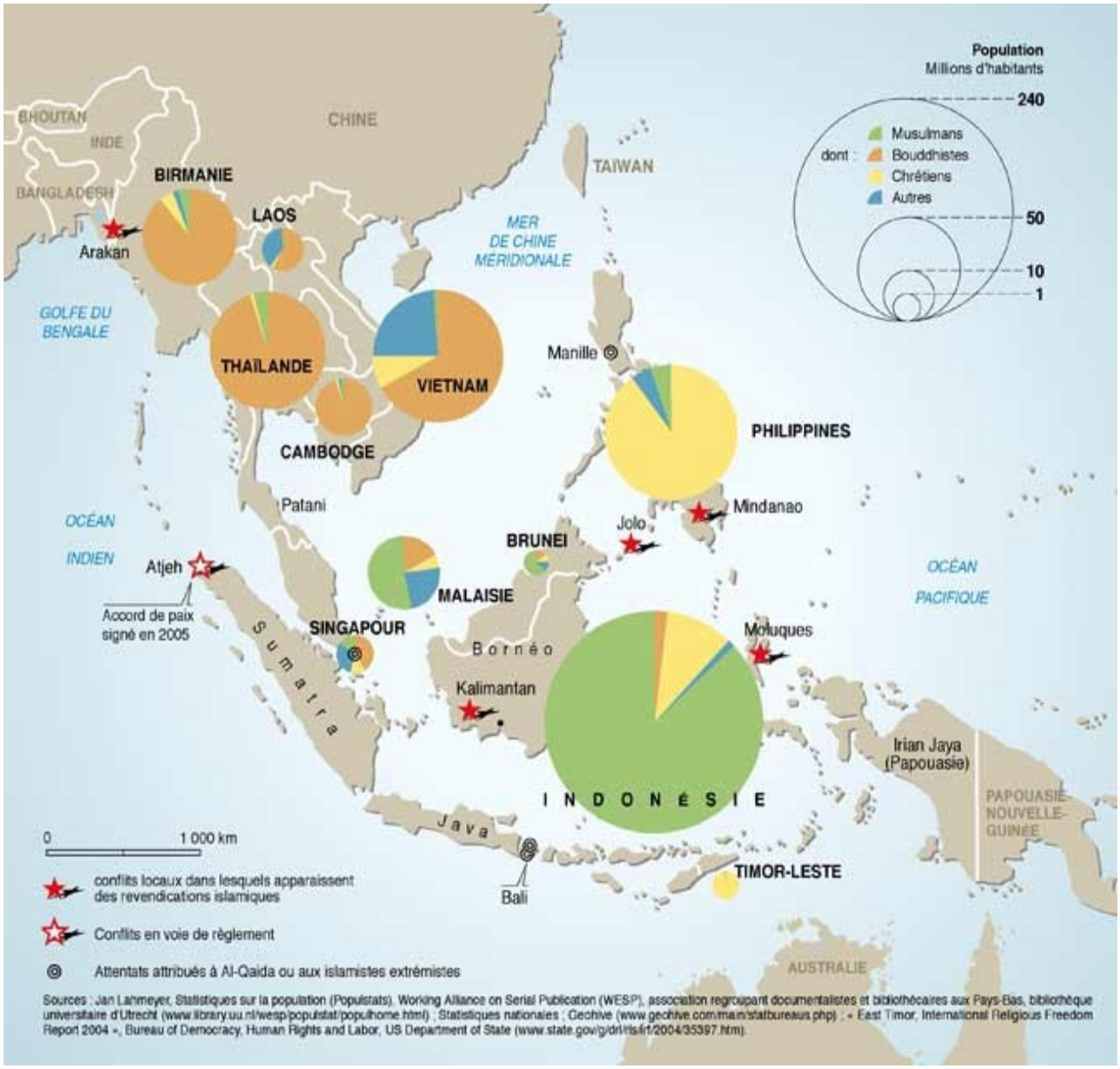

Asia de sud-est: religii, populaţii, conflicte
((*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*)

Eforturile depuse de vizionarii chinezi şi niponi în vederea realizării unei reconcilieri istorice între cele două naţiuni sunt urmărite cu mare atenţie. Potrivit lui Zhou Yongsheng, profesor la Universitatea Chineză de Relaţii Internaţionale, *"Japonia nu a fost de la început interesată de acest plan, dar, după criza economică globală, a realizat că ritmul creşterii sale economice depinde de China şi de anumite ţări emergente din regiune"* [54].

Deocamdată - tot aşa cum China condusă de Partidul Comunist, înainte de a creea instituţiile democratice, făureşte mai întâi economia de piaţă - la fel şi integraţionismul asiatic a preferat să înceapă cu interconectarea economiilor şi a sistemelor financiar-bancare, precum şi cu edificarea unui sistem post-industrial integrat, bazat pe microelectronică, tehnologii înalte şi alte cuceriri ale ştiinţei aplicate. Instituţiile în jurul cărora are loc procesul asiatic de integrare sunt

[54] *China şi Japonia negociază crearea unei alianţe similare Uniunii Europene*, Ziua, 5 octombrie 2009.

deocamdată **ASEAN** (Association of South East Asian Nations) şi **APEC** (Asia-Pacific Economic Cooperation Group).

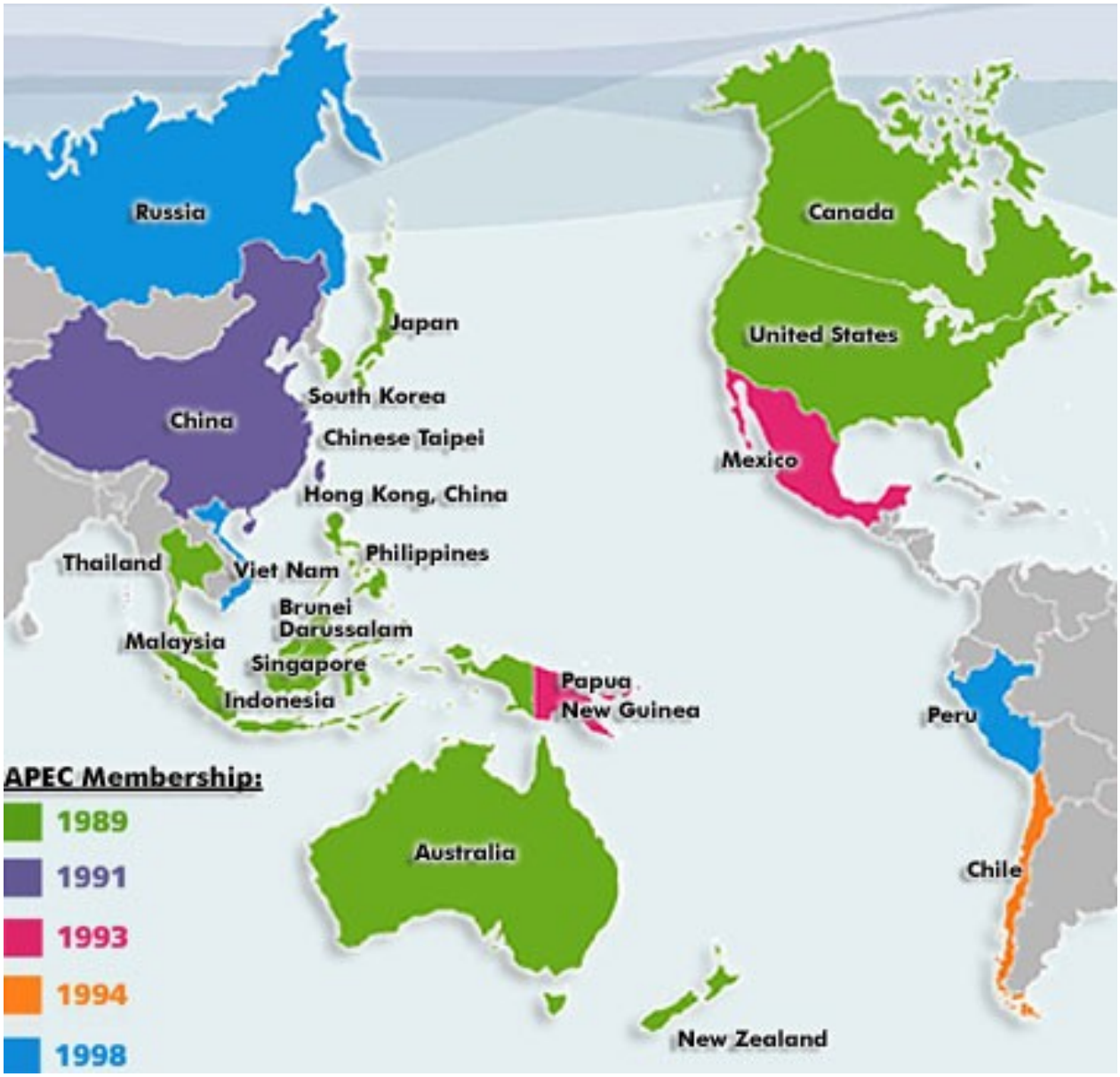

Ţările membre ale APEC şi etapele creşterii organizaţiei (by 2007-APEC Secretariat, Singapore, http://www.apec.org/)

ASEAN s-a născut în 1967 ca reacţie de solidaritate împotriva expansiunii comuniste în Indochina şi a insurgenţei "roşii" în propriile teritorii naţionale ale statelor fondatoare: *Indonezia, Malaezia, Singapore, Thailanda* şi *Filipine*. După terminarea războaielor din Indochina, organizaţia a încetat practic să funcţioneze. A renăscut, în 1991, ca urmare a iniţiativei Thailandei de creare a unei zone de comerţ liber în Asia de Sud-Est. Astăzi, din rândurile sale fac parte *Brunei, Indonezia, Malaezia, Filipine, Singapore, Thailanda* şi *Vietnam*.

APEC a fost fondat în 1989, ca un forum al cooperării în sfera comerţului şi investiţiilor între ţările din regiune şi marile puteri din bazinul Pacificului.

Membrii săi sunt *Australia, Brunei, Canada, Chile, Coreea de Sud, China şi Hong Kong, Indonezia, Japonia, Malaezia, Mexic, Noua Zeelandă, Papua-Noua Guinee, Filipine, Singapore, Statele Unite ale Americii, Taiwan şi Thailanda.*

Uniunea Nord-Americană

Al treilea mare proces de integrare a fost declanşat, odată cu Acordul NAFTA pe **continentul nord - american**. *Acordul Nord - American pentru Comerţ Liber* a fost semnat, la 7 octombrie 1992, la San Antonio, în Texas, de cei trei lideri ai ţărilor membre: *George Bush* (SUA), *Carlos Salinas de Gortari* (Mexic) şi *Brian Moulroney* (Canada). Documentul a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1994.

Crearea acestei veritabile pieţe unice continentale, ce reuneşte numai trei ţări deocamdată - SUA, Canada şi Mexic -, reprezintă fără îndoială unul dintre evenimentele ce vor marca profund viitorul. Procesul, având o semnificaţie particulară, necesită unele nuanţări.

NAFTA acoperă o piață de 375 milioane de consumatori, cu perspectiva extinderii spre sudul continentului american, și o suprafață de 21,3 milioane km². Scopul acestui acord este liberalizarea în 10 ani a comerțului cu produse și servicii, prin eliminare de bariere tarifare și netarifare între părți și prin liberalizare a investițiilor intra-zonale.

Potrivit strategiei NAFTA, în decurs de 10 ani, urmează a fi înlăturate în comerțul cu bunuri materiale toate taxele vamale aplicabile produselor considerate ca „nord-americane", în conformitate cu regulile de origine, astfel încât să se formeze o vastă piață liberă. Serviciile, care dețin un loc important în comerțul din zonă, vor fi supuse în continuare tratamentului național. În schimb, se trece la o completă liberalizare în privința investițiilor directe de capital. Sunt de asemenea cuantificate numeroase prevederi și dispoziții privind regulile de concurență, proprietatea intelectuală, sejurul temporar al oamenilor de afaceri, anumite aspecte privitoare la protecția mediului.

Analizând documentele oficiale ale NAFTA, specialiștii sunt de părere că avem de-a face în acest caz cu un acord de liber schimb de mare anvergură, un veritabil model de cooperare de tip interguvernamental, fără a avea organisme supranaționale. De asemenea, se face remarcat faptul că Acordul nu are obiective de natură politică.

O incursiune în istoria relativ recentă a relațiilor de pe continentul nord american evidențiază că NAFTA este, într-un fel, o urmare firească a credinței nestrămutate a nord-americanilor în forța comerțului și investițiilor libere. NAFTA apare ca o abordare modernă și o continuitate a drumului deschis în perioada postbelică a doi precursori celebri: Autopact și FTA. Experții au

considerat Autopact drept un model pentru un acord sectorial de comerț liber. Autopact, semnat în 1965 între Canada și SUA, a eliminate la vremea respectivă taxele vamale pentru autoturismele fabricate în una din cele două țări și expediate în cealaltă țară. Aceasta a permis producătorilor de autoturisme din ambele țări să-și programeze mai bine producția. Granița dintre SUA și Canada a înregistrat în 1995 un flux reciproc de schimburi cu autovehicule și componente auto de circa 70 miliarde dolari. Practic, un sfert din schimburile intra-nord-americane (exclusiv Mexic) sunt reprezentate în prezent de schimburile de autovehicule și componente auto.

Uzinele canadiene au avut posibilitatea de a se specializa în câteva modele de autoturisme, cea mai mare parte a producției lor fiind trimisă în SUA în schimbul unor modele care nu se produceau în Canada. În perioada 1965 – 1985 a avut loc o veritabilă revoluție în atitudinea oamenilor de afaceri din Canada față de comerțul liber cu SUA; aceasta a fost considerată într-o măsură crescândă drept cea mai bună speranță pentru a deveni competitiv în economia mondială. Anul 1985 a marcat inițierea informală a negocierilor Canada – SUA pentru un Acord general de comerț liber. Acesta intra în vigoare începând cu 1 ianuarie 1991.

Cunoscut sub denumirea simplă de FTA (Canada-United States Free Trade agreement), Acordul de comerț liber între cele două țări a decis eliminarea totală a taxelor vamale în schimburile reciproce. Eliminarea se putea face fie imediat, fie pe perioade de 5 sau 10 ani. În 1996, taxele vamale au dispărut în comerțul reciproc cu mașini și utilaje, calculatoare, mobilă, hârtie, țiței pentru ca în 1998 să fie eliminate și restul taxelor vamale de la o serie de produse considerate mai sensibile ca, de exemplu, confecții, medicamente, produse alimentare. Acordul a inclus și alte prevederi privind facilitarea accesului mărfurilor canadiene pe piața SUA, ameliorarea tratamentului investițiilor străine reciproce, reglementarea schimburilor de energie. Astfel, Canada a primit asigurarea că industria americană nu va mai folosi inechitabil legile din SUA pentru a se proteja de mărfurile canadiene care au prețuri mai scăzute. O serie de restricții asupra investițiilor americane în Canada au fost înlăturate, investitorii americani nemaiavând obligația procurării de inputuri din Canada sau a efectuării unor anumite activități de cercetare utilizând capacitățile din Canada. În comerțul cu energie, SUA a primit asigurări că livrările canadiene de țiței nu vor fi diminuate și că prețul acestora nu va fi mărit în perioada de deficit de energie, în timp ce SUA s-a angajat să nu impună taxe la importul de țiței, gaze și energie electrică importate din Canada.

Crearea NAFTA a avut mai mulți predecesori în ceea ce privește noțiunea de comerț liber. Un exemplu în acest sens îl constituie experiența mexicană între anii 1942 și 1945, când economia mexicană a fost adânc integrată în eforturile de război ale SUA.

Cele mai multe comparații ale zonei de liber schimb de pe continentul nord american se fac cu Uniunea Europeană. Observatorii procesului european

și, în special, criticii NAFTA, notau că experiența europeană a fost una de lungă durată și deliberată, oferind fiecărui membru timpul necesar adoptării unui set de modificări înainte de a trece la următorul. O altă diferență importantă între NAFTA și CEE este lipsa mecanismelor compensatorii în cadrul acordului NAFTA. În Europa, fondurile erau destinate a ajuta pe cei care sufereau de pe urma creării CEE și pentru a construi infrastructura necesară în țările membre cel mai puțin dezvoltate. Dacă în cadrul CEE, în fiecare an după 1986 au fost cheltuite în aceste scopuri peste 5,4 miliarde USD, NAFTA nu a prevăzut aceste fonduri. O altă diferență este cea politică. Piața Comună Europeană a fost un pas intermediar către unitatea politică. De asemenea, CEE cerea ca națiunile să fie niște democrații stabile înainte de a intra în comunitate. NAFTA nu urmărește acest lucru, un exemplu în acest sens fiind și criticile sistemului politic mexican.

Tratatul instituind NAFTA prevede ca reducerea tarifelor vamale către zero să se realizeze într-o perioadă de 10 ani, iar cotele să fie eliminate într-o perioadă de 15 ani. Pentru Mexic, agricultura a reprezentat un domeniu sensibil și, de aceea, a fost negociat un acord separat cu SUA și un altul cu Canada.

NAFTA reglementează barierele tarifare, netarifare și investițiile. Se specifică faptul că mărfurile de import provenite din celelalte două națiuni vor avea același regim ca și bunurile naționale. Fiecare membru NAFTA va excepta unele activități de la aplicarea acestui acord. Canadienii, așa cum a fost stipulat și în vechiul Acord de Comerț Liber între Canada și SUA, vor excepta de la aplicarea NAFTA domeniul publicațiilor. În Canada există sentimentul că fără un control special asupra proprietății și acordând mass-media canadiene beneficii prin taxe, acesta va fi acaparat de trusturile media din SUA. Cererea SUA a fost ca mișcarea liberă a persoanelor, cu excepția profesioniștilor și managerilor, să nu fie permisă. Acest lucru este rezultatul temerii SUA că va fi copleșită de milioane de săraci din Mexic. Guvernul mexican își rezervă dreptul de a controla sistemul de căi ferate, electricitatea, petrochimia de bază și industria petrolieră.

Fiecare țară din acordul NAFTA beneficiază de anumite avantaje. SUA și Canada câștigă astfel accesul la piața mexicană, o piață cu peste 80 de milioane de oameni. Pot fi specificate și beneficiile neeconomice pentru SUA, fiind vorba de îmbunătățirea relațiilor externe ale Mexicului și de o posibilă stabilitate internă, urmărindu-se o mai bună cooperare în domeniul drogurilor, emigrării și poluării. Impactul creării NAFTA va fi mult mai important pentru Mexic decât pentru SUA. Deoarece Mexicul este mult mai mic decât SUA, iar crearea de locuri de muncă și domeniul sănătății este același și în SUA și în Mexic, efectul creării NAFTA va fi mult mai mare pentru Mexic.

http://www.dreamstime.com/royalty-free-stock-photo-nafta-map-image28480065

Fără îndoială că "motorul" integraţionismului nord-american sunt **Statele Unite ale Americii**. Acestea sunt însă o "ţară ciudată", în orice caz un fenomen unic în istoria omenirii. Cei 260 de milioane de cetăţeni ai săi formează, aşa cum spunea Newt Gingrich, speaker al Camerei Reprezentanţilor[55], *"singura naţiune universală şi multietnică",* o naţiune coagulată nu în jurul unei solidarităţi etnice, ci a unei idei: *libertatea individuală*.

O naţiune care este răspândită pe o imensitate de spaţiu trăit, mai bine de nouă milioane de kilometri pătraţi. Cu alte cuvinte, o naţiune pândită mereu de capcana autosuficienţei. Ceea ce şi face recurentă ideea izolaţionismului, seducătoare nu doar pentru clasa mijlocie, ci chiar pentru o întreagă pleiadă de politicieni, democraţi şi republicani deopotrivă. Aceştia sunt, de altfel, şi partizanii unui proces panamerican limitat doar la integrarea cu Mexicul şi Canada. Dar Statele Unite, clădite pe asemenea paradoxuri, nu pot şi nu au doar o singură voce. Cu atât mai mult cu cât statutul dobândit în urma câştigării războiului rece, de cea mai mare putere a Lumii, obligă nu doar la o anumită

[55] Newton Leroy "Newt" Gingrich (născut Newton Leroy McPherson, 17 iunie 1943) este un politician, scriitor, publicist şi om de afaceri american. Fost preşedinte al Camerei Reprezentanţilor din Congresul Statelor Unite ale Americii (1995 - 1999). Este un adept al filosofului neoconservator american, de origine germană, Leo Strauss.

conduită pe scena internaţională, ci se răsfrânge asupra naţiunii americane însăşi pentru a-i modela în chip hotărâtor propriile interese.

Această veritabilă matrice a întregii politici americane se află de fapt la originile marilor întrebări cu care se confruntă SUA atunci când scrutează viitorul. Căci *SUA, ca putere globală, sunt condamnate a avea interese globale* şi a nu putea trăi decât împreună cu Lumea întreagă. Iată de ce implicarea sa la nivel planetar este o necesitate vitală, mai presus de orice discuţii sau speculaţii.

Efortul de integrare a nordului american este dublat de exerciţiul similar pentru **America Centrală**. Conectarea acestei regiuni la procesul nordic este logică dacă ţinem cont de interesele a cel puţin două dintre statele NAFTA, şi anume Statele Unite şi Mexicul. În ce priveşte SUA, este suficient să amintim că, în această zonă, se găseşte unul dintre obiectivele strategice de cea mai mare importanţă, şi anume Canalul Panama care trebuie în continuare securizat din toate punctele de vedere, în vreme ce Mexicul pare a considera regiunea, în mod natural, drept un spaţiu complementar şi de expansiune economică şi culturală.

Astfel că, în 2004 a fost creată o nouă organizaţie, după modelul NAFTA, **Acordul Central-American pentru Liber Schimb** (CAFTA)[56], acord ratificat, până în 2006, de toate ţările Americii Centrale, mai puţin Mexicul care nu face parte din organizaţie pentru a menaja susceptibilităţile politice ale mai micilor săi vecini.

Comunitatea Statelor Independente – Uniunea Eurasia

În sfârşit, al patrulea mare proces de integrare, are loc, în *spaţiul fostei URSS,* în jurul Federaţiei Ruse, iniţial prin intermediul **Comunităţii Statelor Independente** (CSI), apoi, din 2012, odată cu cel de-al treilea mandat al preşedintelui Putin, prin implementarea conceptului **Uniunii Eurasia**.

După şocul dezmembrării fostului Imperiu în 15 state mai mult sau mai puţin de sine stătătoare, pus în faţa posibilităţii de a pierde nu doar poziţiile de contact cu Europa şi Bazinul Pacificului, ci de a rata definitiv şi statutul de putere mondială, Centrul de la Moscova şi-a revenit cu o rapiditate extraordinară.

Rând pe rând, scenariile unei uniuni slave, ale unei uniuni euroasiatice sau ale unei comunităţi a statelor independente au fost aruncate în arenă cu un singur şi (aproape) nedisimulat scop: *reintegrarea fostului spaţiu sovietic,* chiar şi cu preţul unor reforme şi concesii de-a dreptul dureroase pentru Centru. Astfel, dacă Imperiul a început să fie sfărâmat de la periferie, astăzi reconstrucţia a început într-o logică inversă, dinspre centru către ceea ce mâine

[56] CAFTA este un tratat conform dreptului internaţional. Iniţial, cuprindea SUA şi Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras şi Nicaragua. În 2004, s-a alăturat republica Dominicană şi acordul a fost redenumit CAFTA-DR. Acesta, împreună cu NAFTA şi acordurile bilaterale de comerţ liber, inclusiv Acordul de comerţ liber Canada-Costa Rica, sunt privite ca acorduri de bloc în zona de liber schimb a Americilor (FTAA).

vor fi noile frontiere ale Imperiului. O nouă structură care, cel puţin formal, va integra de data aceasta - după modelul celorlalte procese aflate în desfăşurare în restul lumii – mai mulţi membri independenţi şi egali în drepturi: fostele republici sovietice.

http://www.bing.com/images

CSI s-a născut la Minsk, la 8 decembrie 1991, având ca ţări fondatoare *Federaţia Rusă, Ucraina şi Belarus*. Ulterior, au aderat toate celelalte foste republici sovietice, cu excepţia ţărilor baltice.

Proiectul a câștigat un nou avânt odată cu reproiectarea sa, într-un articol-program publicat, în octombrie 2011, în oficiosul Izvestia, în care Vladimir Putin a teoretizat crearea spațiului unic **Eurasia**, o nouă Uniune creată de Federația Rusă împreună cu alte foste republici sovietice și al cărei punct de plecare este crearea de către **Rusia, Belarus și Kazakhstan**, la 1 ianuarie 2012, a **Spațiului Economic Comun** (CES). În opinia președintelui rus, noua Uniune rămâne deschisă pentru aderarea a noi mebrii, următorii fiind probabil Kârghâzstan, Tadjikistan, Armenia și, de ce nu, Ucraina, poate și R.Moldova, sau cel puțin o parte a ei, Transnistria.

"Proiectăm o Uniune supranațională puternică, capabilă să devină unul dintre polii lumii moderne și să servească ca o punte eficientă între Europa și dinamica regiune Asia-Pacific. Acest proiect implică tranziția de la strânsa coordonare a economiilor și politicilor monetare în cadrul Uniunii Vamale și CSI la deplina uniune economică în Eurasia", a adăugat Putin.

În fapt, **Uniunea Euroasiatică** este o propunere cu "geometrie variabilă", după cum a reieșit în perioada ulterioară, pentru o serie de țări precum Belarus, Kazahstan, Kârgâzstan, Rusia,Tadjikistan, dar și pentru alte state

postsovietice, dacă se va putea, cu scopul declarat al integrării economice și politice a acestor țări într-o Uniune supranațională. Se preconizează că, pe lângă statele postsovietice, aderarea la Uniunea Eurasia va fi extinsă pentru a include alte țări[57], care au fost istoric, politic, strategic sau cultural apropiate, cum ar fi: **Finlanda, Ungaria, Republica Cehă, Bulgaria** și **Mongolia**, integrându-le într-un supra-stat comun, unde limba rusă ar fi limbajul de comunicare și cooperare economică, iar rubla ar fi moneda de schimb.

MAP 1

http://www.heritage.org/research/reports/2013/06/russias-eurasian-union-could-endanger-the-neighborhood-and-us-interests

Pentru a respecta însă adevărul istoric, chiar dacă ideea a fost adusă în atenție pe 11 octombrie 2011de către Vladimir Putin, ea a fost propusă pentru prima dată ca un concept politic de către președintele Kazahstanului, Nursultan Nazarbayev, în timpul unui discurs din 1994, la o universitate din Moscova[58]. La data de 18 noiembrie 2011 președinții din Belarus, Kazahstan și Rusia au semnat un acord, stabilind ca obiectiv instituirea **Uniunii Eurasia** până în 2015[59]. Acordul a inclus foaia de parcurs pentru integrarea viitoare și a stabilit **Comisia Eurasia** (după modelul Comisiei Europene) și **Spațiul Economic Eurasiatic**. Ambele și-au început activitatea la 1 ianuarie 2012.

Potrivit lui Vladimir Putin, Uniunea Eurasiatică va fi *o afacere în familie*, construind o politică generală comună pentru statele membre. Față de acest proiect, însă, în majoritatea Europei există o mare circumspecție, fiind văzut mai degrabă ca o tentativă de resuscitare a Uniunii Sovietice și de a reaprinde Războiul rece.

[57] „Moscow fleshes out 'Eurasian Union' plans". *EurActiv*. 17 noiembrie 2011.
[58] „Kazakhstan welcomes Putin's Eurasian Union concept". *The Daily Telegraph*. 6 octombrie 2011.
[59] „Russia sees union with Belarus and Kazakhstan by 2015". *BBC News*. 18 noiembrie 2011.

La un summit organizat la Moscova, în ajunul Crăciunului 2013, membrii troikăi fondatoare au reafirmat intenţia lor de a crea o Uniune Economică Eurasiatică până în 2015. Noua organizaţie va imita modelul de integrare al Uniunii Europene şi va copia schema sa instituţională..

Proiectul Uniunii Eurasiatice este văzut ca un miraj al unei construcţii post-sovietice, dar care, potrivit experţilor, probabil că nu va fi capabil să urmeze modelul Uniunii Europene. UE este fondată pe acorduri de beneficii reciproce între state democratice, în timp ce Uniunea Eurasiatică va exprima în primul rând relaţiile dintre regimuri bazate pe opresiune şi subordonare.

Orientul Mijlociu, Golful, Africa, America Latină

După cum lesne se poate observa, mai multe părţi ale Lumii par să fi pierdut trenul proceselor integraţioniste aflate în curs. Cu toate acestea, seminţele unor dezvoltări viitoare au fost deja puse în brazdă şi exemplul se găseşte chiar la porţile Europei, în **Orientul Apropiat**[60].

În 1994, chiar înaintea desfăşurării lucrărilor Forumului Mondial (Crans Montana) de la Bucureşti, o serie de planificatori, oameni de ştiinţă şi de afaceri din Israel, Liban, Iordania, Egipt şi Arabia Saudită se întâlneau la Eilat, pe malul Mării Roşii, pentru un simpozion vizionar consacrat viitorului regiunii. Prilej pentru premierul israelian de atunci, Yitzhak Rabin, de a lansa propunerea constituirii *"într-o primă etapă, a unei Pieţe Comune regionale"*. Din nefericire, asasinarea, la scurtă vreme, a lui Y.Rabin a dus la îngheţarea proiectului, în aşteptarea unor vremuri mai bune, când pacea se va instala, totuşi, în Orientul Mijlociu.

Oricum, în lumea arabă există deja o organizaţie de cooperare ce ar putea deveni oricând embrionul unui proces integraţionist – **Liga Arabă**. Liga a luat fiinţă la 22 martie 1945 la Cairo. Iniţial din ea făceau parte şase state: Egipt, Irak, Transiordania (Iordania din 1946), Liban, Arabia Saudită şi Siria. Odată cu trecerea timpului, numărul statelor membre a crescut, ceea ce a făcut ca astăzi din Ligă să facă parte 22 de state în timp ce alte 4 state au rol de observator. Sediul organizaţiei se găseşte la Cairo. Astăzi, ţările care compun Liga arabă sunt *Algeria, Bahrain, Comore, Djibouti, Egipt, Irak, Iordania, Kuweit, Liban, Libia, Mauritania, Maroc, Oman, Palestina, Qatar, Arabia Saudită, Somalia, Sudan, Siria, Tunisia, Emiratele Arabe Unite* şi *Yemen*. Caracterul politic al Ligii arabe a fost completat cu o latură militară printr-un tratat de asistenţă mutuală cu scop strict defensiv (1950) şi una economică (1965).

---

[60] Orientul Apropiat este un termen utilizat de obicei de arheologi şi istorici, uneori şi de catre jurnalişti şi analişti, referindu-se la regiunea ce cuprinde Levantul (Israelul modern, Palestina, Iordania, Siria şi Libanul), Turcia, Mesopotamia (Irak şi estul Siriei). Termenul alternativ, *Orientul Mijlociu* — preferat în contexte politice şi economice — nu este folosit de către istoricii şi arheologii Orientului Apropiat. O altă denumire, ne-eurocentrică, apărută recent, este "Asia de sud-vest", însă această denumire nu este utilizată pe scară largă. Egiptul, deşi este situat în Africa, este de obicei considerat a face parte din regiunea Orientului Apropiat, datorită numeroaselor similitudini cu alte state din regiune.

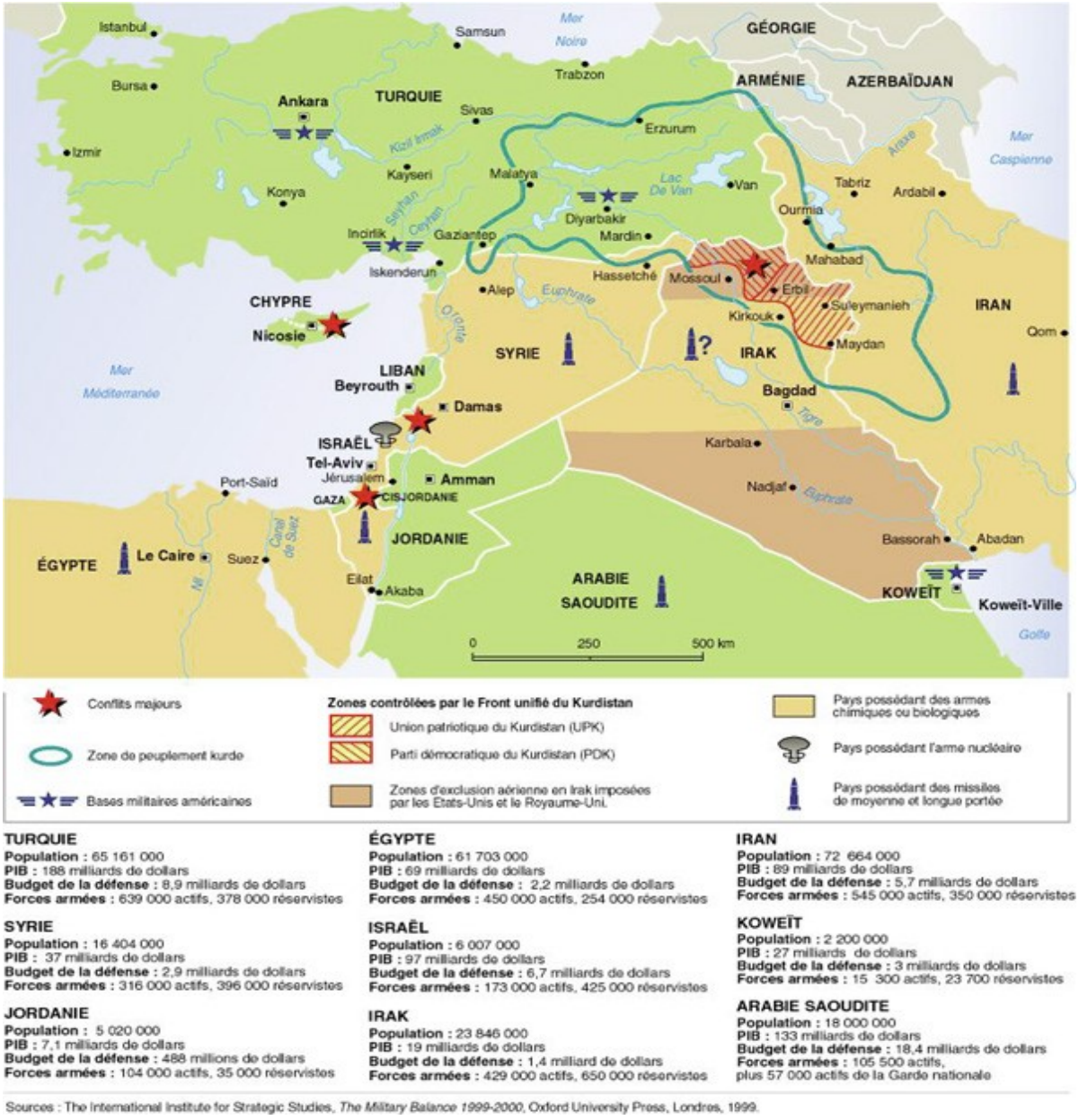

TURQUIE
Population : 65 161 000
PIB : 188 milliards de dollars
Budget de la défense : 8,9 milliards de dollars
Forces armées : 639 000 actifs, 378 000 réservistes

SYRIE
Population : 16 404 000
PIB : 37 milliards de dollars
Budget de la défense : 2,9 milliards de dollars
Forces armées : 316 000 actifs, 396 000 réservistes

JORDANIE
Population : 5 020 000
PIB : 7,1 milliards de dollars
Budget de la défense : 488 millions de dollars
Forces armées : 104 000 actifs, 35 000 réservistes

ÉGYPTE
Population : 61 703 000
PIB : 69 milliards de dollars
Budget de la défense : 2,2 milliards de dollars
Forces armées : 450 000 actifs, 254 000 réservistes

ISRAËL
Population : 6 007 000
PIB : 97 milliards de dollars
Budget de la défense : 6,7 milliards de dollars
Forces armées : 173 000 actifs, 425 000 réservistes

IRAK
Population : 23 846 000
PIB : 19 milliards de dollars
Budget de la défense : 1,4 milliard de dollars
Forces armées : 429 000 actifs, 650 000 réservistes

IRAN
Population : 72 664 000
PIB : 89 milliards de dollars
Budget de la défense : 5,7 milliards de dollars
Forces armées : 545 000 actifs, 350 000 réservistes

KOWEÏT
Population : 2 200 000
PIB : 27 milliards de dollars
Budget de la défense : 3 milliards de dollars
Forces armées : 15 300 actifs, 23 700 réservistes

ARABIE SAOUDITE
Population : 18 000 000
PIB : 133 milliards de dollars
Budget de la défense : 18,4 milliards de dollars
Forces armées : 105 500 actifs, plus 57 000 actifs de la Garde nationale

Sources : The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 1999-2000*, Oxford University Press, Londres, 1999.

Harta conflictelor (*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*).

Foarte important, Liga mediază disputele între statele membre şi le reprezintă pe acestea în negocierile internaţionale. Lumea arabă, în majoritate musulmană, şi care se întinde din Africa de Nord până în Asia Centrală, a încercat de mai multe ori în istorie să se unească pentru a-şi promova interesele. Astfel s-a născut şi, între alte organisme, **Consiliul de apărare comun al Ligii Arabe**, menit să garanteze securitatea colectivă a ţărilor membre.

Între timp, ca urmare a crizei economice globale din anii 2008-2014, statele arabe din Golful Persic au asumat ca pe o datorie preluarea iniţiativei. Astfel, *Emiratele Arabe Unite, Omanul, Kuweitul, Qatarul, Bahrainul şi Arabia Saudită* se angajează să înfiinţeze un **Consiliu monetar** ca un prim pas în

direcția creării unei bănci centrale comune[61] și, ulterior, a unei monede comune, conform guvernatorului Bancii Centrale a Arabiei Saudite.

Țările membre ale Ligii Arabe
http://mitaaa.alumgroup.mit.edu/s/1314/clubs-classes-start.aspx?gid=180&pgid=61

Uniunea monetară a statelor din Golful Persic este considerată, de asemenea, ca un prim pas în direcția creării unei asocieri statale echivalentă cu Uniunea Europeană. Asociere care, trebuie spus, nu stârnește totuși un prea mare entuziasm printre statele membre ale Ligii arabe, care ar prefera perpetuarea rolului politic al acesteia în locul unei dimensiuni integraționiste. Analiștii sunt de părere că un rol important într-o asemenea atitudine îl joacă adesea temerile unor monarhi sau conducători autoritari din zonă față de un proces pe care îl consideră incontrolabil. Fără îndoială că în lumea musulmană, în general vorbind, se ciocnesc în momentul de față două tendințe la fel de puternice: cea autarhică, pe care tocmai am descris-o, și o a doua, tehnocratică și progresistă, care înțelege că în competiția pentru viitor orice timp pierdut nu poate fi recuperat mai târziu decât cu foarte mari eforturi.

Evoluţii asemănătoare, în stadii diferite de dezvoltare, au loc şi în alte părţi ale Lumii.

Pe continental african, s-a fondat, în iulie 2002, **Uniunea Africană,** care succedă Organizația Unității Africane (OUA). Ca prim președinte l-a avut pe sud-africanul Thabo Mbeki, fost președinte al OUA. Creat după modelul Uniunii Europene, proiectul african de integrare are ca scopuri

[61] Moneda comună a statelor din Golful Persic lansată în 2010, *Cronica română,* 04.11.2009

promovarea democrației, drepturile omului și dezvoltarea pe continentul african, în special pentru mărirea nivelului investițiilor străine prin intermediul programului Noul Parteneriat pentru Dezvoltarea Africii (NEPAD).

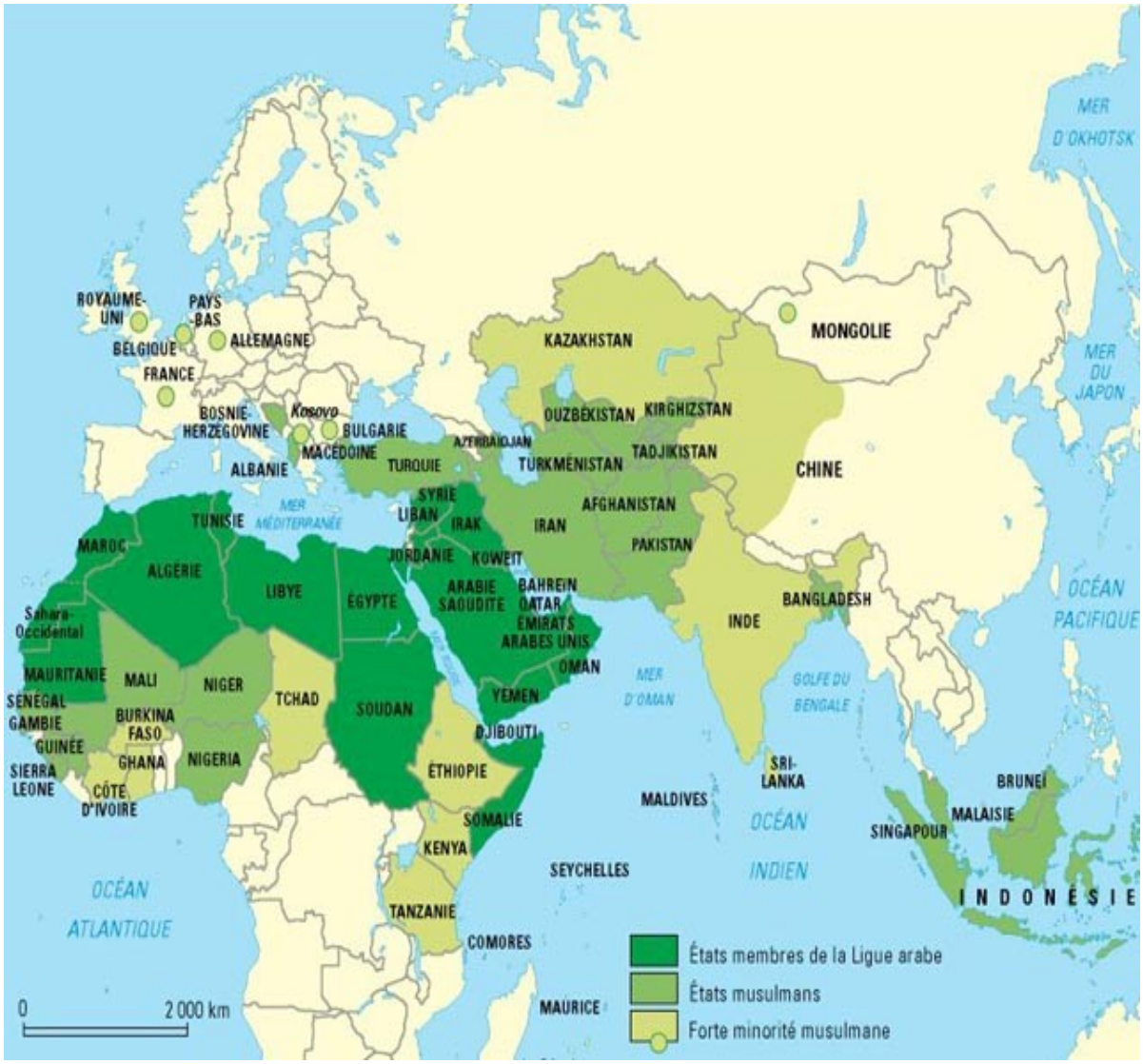

Lumea musulmană

(*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*)

Obiectivele **Uniunii Africane** cuprind și crearea unei bănci centrale de dezvoltare.

Ales prima oară în martie 2004, **Parlamentul Panafrican** a avut inițial sediul la Addis Abeba în Etiopia. Acum s-a mutat la Midrand în Africa de Sud și după ce a avut doar un rol consultative în primii săi cinci ani de existență, acum are și putere legislativă. Are 265 deputați, membri ai parlamentelor naționale ale celor 54 de state membre.

Va fi interesant de observat astfel ce se va întâmpla şi în **America de Sud**, acolo unde, pe lângă cele două organizaţii foarte importante mai vechi, una de natură politică – *Organizaţia Statelor Americane,* şi cealaltă, de natură economică, *Asociaţia Latino-Americană pentru Comerţ Liber,* a fost fondată, în

decembrie 1994, la Summitul Americilor ţinut la Miami, **Zona de Liber Schimb a Americilor** (Free Trade Area of the Americas – **FTAA**).

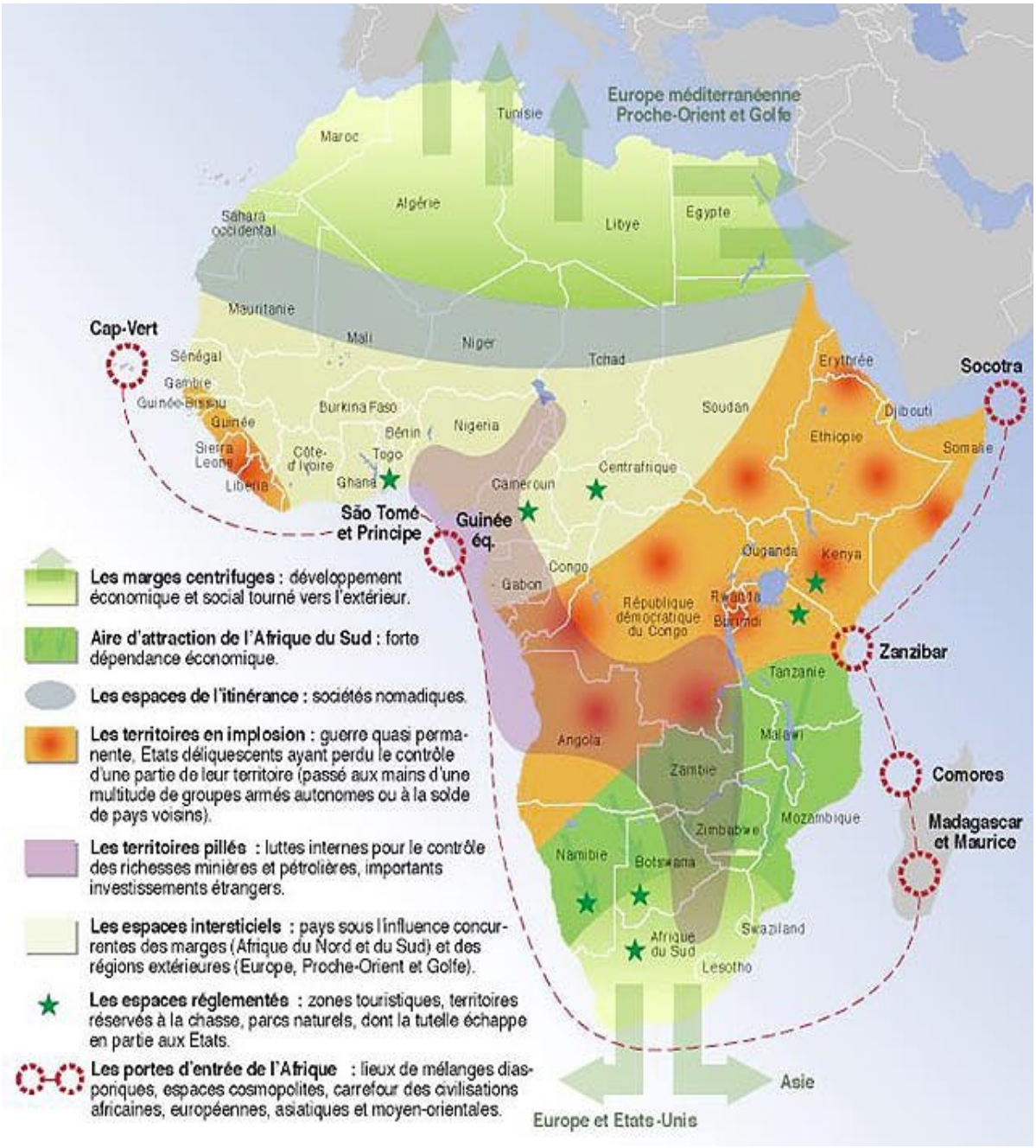

Noua geopolitică a Africii
(*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*)

Cu 34 de state membre (Antigua şi Barbuda, Argentina, Bahamas, Barbados, Belize, Bolivia, Brazilia, Canada, Chile, Columbia, Costa Rica, Dominica, Ecuador, El Salvador, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamaica, Mexic, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, Republica Dominicană Saint Kitts şi Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent şi Insulele Grenadine, Surinam, Statele Unite ale Americii, Trinidad-Tobago, Uruguay,

Venezuela), **FTAA** doreşte a fi cea mai mare piaţă americană, întinsă din Alaska şi până în Ţara de Foc.

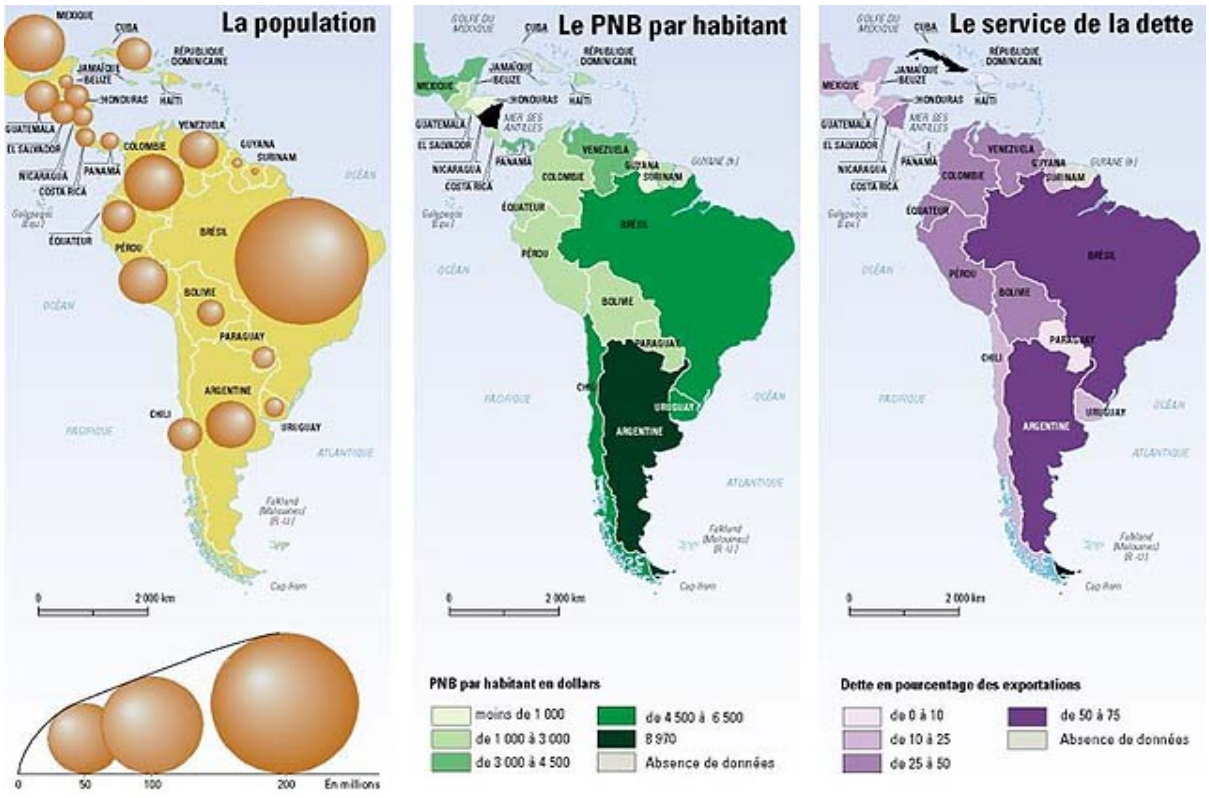

America de Sud şi economiile sale fragile
(*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*)

În pofida unor întârzieri provocate de nesfârşite rivalităţi şi dispute, America Latină a reuşit în cele din urmpă să demareze propriul său proces de integrare prin înfiinţarea **Uniunii Naţiunilor Sud-Americane**, pînă în aprilie 2007 denumită şi *Comunitatea Sud-Americană a Naţiunilor (CSN)*. Aceasta este o organizaţie politică şi economică regională, fondată de 12 state din regiune.

Organizaţia a fost înfiinţată la data de 8 decembrie 2004 în oraşul peruan Cuzco, în timpul Adunării a III-a a Şefilor Statelor Sud-Americane. În declaraţia de constituire s-au stabilit acţiuni în:

- Concentrarea, coordonarea politică şi diplomatică în regiune.
- Convergenţa între Mercosur, Comunitatea Andină şi Chile într-o singură zonă de comerţ liber. Surinam şi Guyana se pot asocia fără a pierde statulul său în Caricom.
- Integrarea fizică, energetică şi a comunicaţiilor în America de Sud, stimulată deInițiativa pentru Integrarea Infrasctructurii Regionale Sud-Americane (IIRSA).
- Armonizarea politicilor de dezvolare rurală şi agroalimentară
- Transferul de tehnologie şi cooperarea pe orizontală în toate domeniile ştiinţifice, educaţionale, culturale.
- Creşterea nivelului de interacţiune între mediile comerciale şi societatea civilă.

- Promovarea graduală a măsurilor, acțiunulor și a domeniilor de acțiune în baza instituțiilor existente.

Pentru moment structura **Uniunii Națiunilor Sud-Americane,** moștenită de la CSN constă în **Reuniunea Miniștrilor de Externe,** care formulează propuneri concrete de acțiune și decizii executive, și **Reuniunile Șefilor de Stat**, instanțele superioare în dirijarea politică.
Prima Reuniune a avut loc la 29-30 septembrie 2005, în Brazilia, iar sediul se găsește în La Paz, Bolivia.

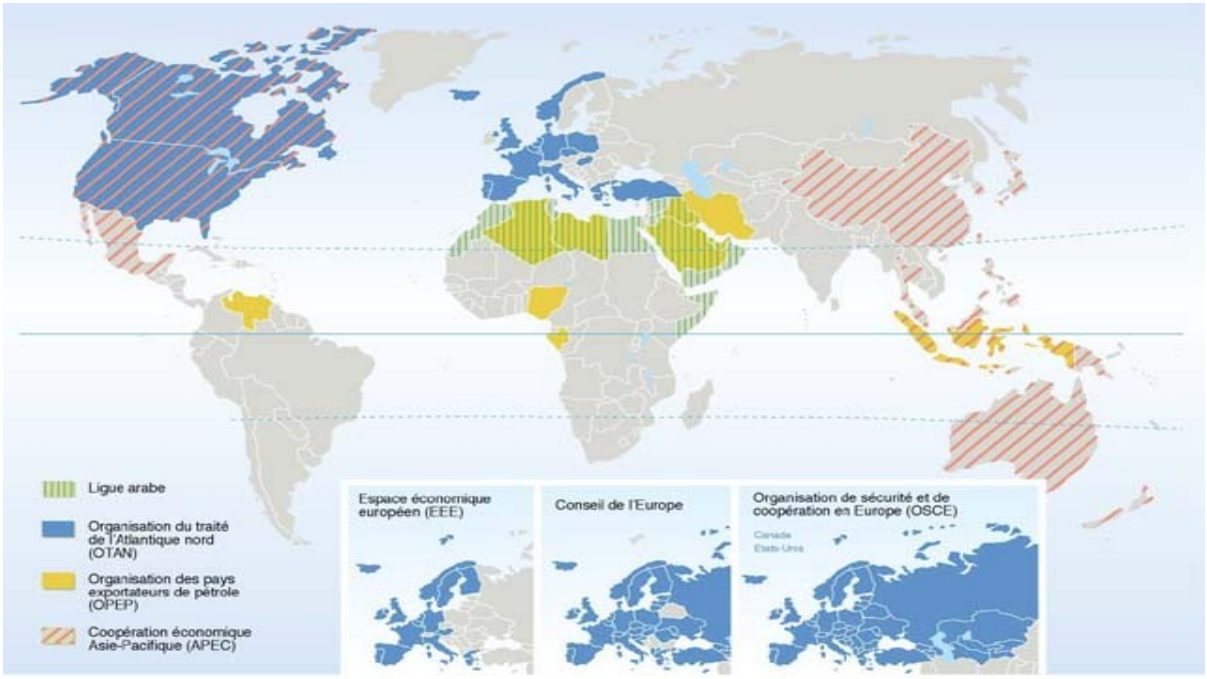
Ligue arabe
Organisation du traité de l'Atlantique nord (OTAN)
Organisation des pays exportateurs de pétrole (OPEP)
Coopération économique Asie-Pacifique (APEC)
Espace économique européen (EEE)
Conseil de l'Europe
Organisation de sécurité et de coopération en Europe (OSCE)

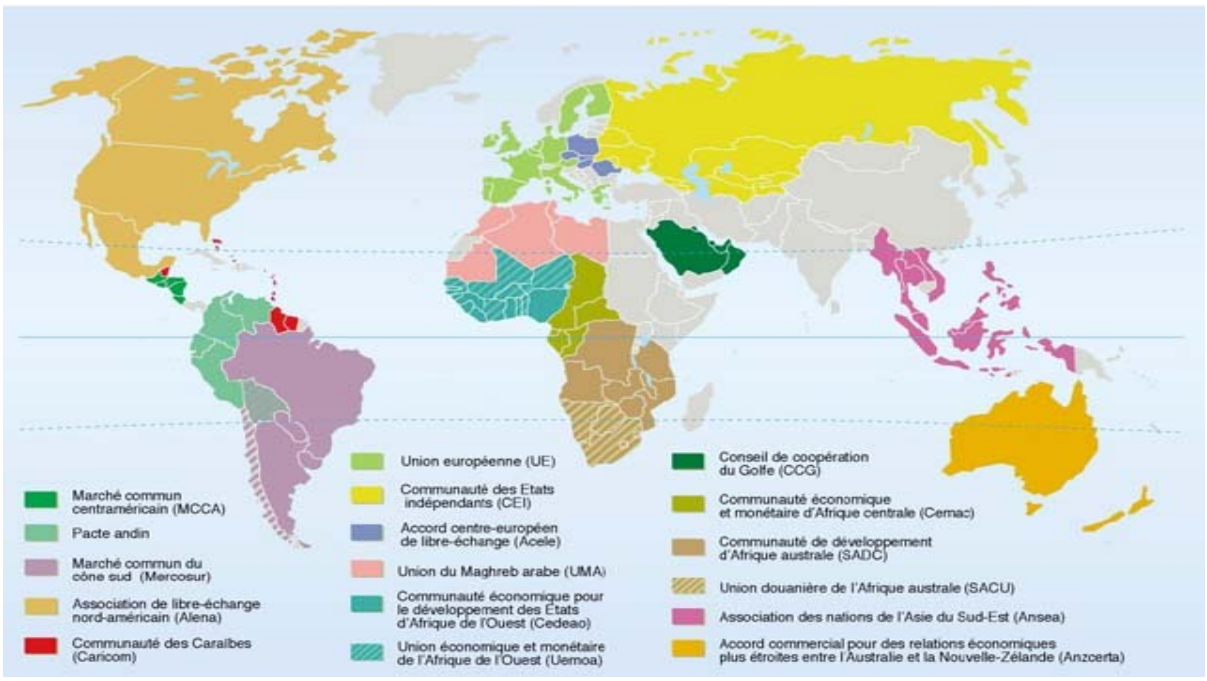
Marché commun centraméricain (MCCA)
Pacte andin
Marché commun du cône sud (Mercosur)
Association de libre-échange nord-américain (Alena)
Communauté des Caraïbes (Caricom)
Union européenne (UE)
Communauté des Etats indépendants (CEI)
Accord centre-européen de libre-échange (Acele)
Union du Maghreb arabe (UMA)
Communauté économique pour le développement des Etats d'Afrique de l'Ouest (Cedeao)
Union économique et monétaire de l'Afrique de l'Ouest (Uemoa)
Conseil de coopération du Golfe (CCG)
Communauté économique et monétaire d'Afrique centrale (Cemac)
Communauté de développement d'Afrique australe (SADC)
Union douanière de l'Afrique australe (SACU)
Association des nations de l'Asie du Sud-Est (Ansea)
Accord commercial pour des relations économiques plus étroites entre l'Australie et la Nouvelle-Zélande (Anzcerta)

Structuri instituționalizate și procese de integrare
(*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*).

În pofida acestor evoluții, proiectul avansează întrr-un ritm propriu, ceea ce face încă foarte importantă activitatea altor organisme de cooperare regionale.

Organizaţia Statelor Americane (OSA) a fost fondată la 30 aprilie 1948, în capitala Columbiei, Bogota. În prezent, numără 35 de membri: *Antigua şi Barbuda, Argentina, Bahamas, Belize, Bolivia, Brazilia, Canada, Chile, Columbia, Costa Rica, Cuba, Dominica, Republica Dominicană, Ecuador, Salvador, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamaica, Mexic, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, Saint Kitts şi Nevis, Santa Lucia, Saintz Vincent şi Grenadine, Surinam, Trinidad-Tobago, Statele Unite ale Americii, Uruguay şi Venezuela*. În 1962, Cuba a fost exclusă din activităţile organizaţiei.

LAFTA (Latin American FreeTrade Association) este cel mai important organism de cooperare economică al ţărilor latino-americane. Din rândurile sale fac parte *Argentina, Bolivia, Brazilia, Chile, Columbia, Ecuador, Mexic, Paraguay, Peru, Uruguay şi Venezuela.*

Sintetizând consideraţiile de până acum trebuie spus că nici una dintre transformările evocate nu s-au materializat peste noapte. Sămânţa actualei revoluţii globale a germinat încet, de-a lungul anilor. În acest timp, complexitatea, incertitudinea şi rapiditatea schimbărilor au atins nivele fără precedent în istorie şi au început să lase în urmă capacitatea sistemului mondial de guvernare. Ceea ce nu întotdeauna a fost recunoscut ca atare. În fond, guvernelor nu le-au plăcut niciodată schimbarea şi nesiguranţa. Dar, aşa cum s-a putut vedea, cei care încearcă să împiedice schimbările sunt daţi la o parte de istorie.

La începutul anului 1989, probabil că puţini erau cei care prevedeau transformările fundamentale ce au urmat. Dominaţia sistemului bipolar asupra Lumii începuse deja să fie contestată, dar anii îndelungaţi de război rece îşi puseseră pecetea nu doar asupra relaţiilor Est-Vest, ci a întregului ansamblu al relaţiilor internaţionale. Prăbuşirea sistemului comunist şi dezintegrarea URSS au zguduit nu doar continentul european, ci întreaga planetă. Europa şi, odată cu ea, Lumea în ansamblul său, au căpătat o nouă configuraţie. S-au născut mari speranţe, dar şi multe pericole. În prezent, evoluţiile sunt extrem de fluide, fără prea multe constrângeri, iar fructificarea oportunităţilor oferite de globalizare presupune nu doar posibilitatea de a se restructura şi înnoi un continent sau altul, ci chiar sistemul mondial în ansamblul său.

NOILE PUTERI EMERGENTE: BRICS

Inițial, BRIC nu a fost o organizaţie politică sau economică şi nu a fost nici măcar un grup recunoscut oficial, precum G7 sau G20, ci doar un acronim inventat, în 2001, de către economistul american Jim O'Neil, expert în cadrul diviziei de cercetare a grupului Goldman Sachs, pentru a atrage atenția asupra oportunităților de câștig pe ceea ce specialiștii numeau atunci ***piețele emergente.***

În acelaşi timp, s-au pus în circulaţie şi alte abrevieri: BRIMC (incluzând şi Mexicul, pe lângă **Brazilia, Rusia, India**, **China**), troika RIC (excluzand Brazilia) sau alte grupări, cum ar fi "N-11" ("Next 11"), ţări ce se vor dezvolta într-un ritm susţinut.

Conceptul BRIC a intrat apoi în utilizare, pe scară largă, ca simbol al schimbării în puterea economică mondială, dincolo de economiile dezvoltate G7 (Grupul celor șapte)[62]. Aşadar, BRIC tindea să rivalizeze cu G7 prin ritmul de creștere economică, mărimea populației și potențialul său economic.

Cooperarea politică între cele patru state membre BRIC a început în 2006, la New York, odată cu prima întâlnire a miniștrilor lor de externe. Construcția a continuat prin summit-urile organizate, începând încă din 2008 (în Rusia) la care au participat liderii piețelor economice emergente.

Dilma Rousseff (Brazilia), Vladimir Putin (Rusia), Pranab Mukherjee (India), Xi Jinping (China), Jacob Zuma (Africa de Sud). http://valdaiclub.com/economy/56680.html. RIA Novosty

[62] G7 reprezintă un alt forum internațional al guvernelor statelor cele mai dezvoltate din punct de vedere economic, tehnologic și militar, alcătuit din: Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, Statele Unite ale Americii, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord.

În anul 2011, președintele chinez l-a invitat oficial pe președintele Africii de Sud să participe la cel de-al treilea summit al BRIC. Ca urmare, la al cincilea summit, la Durban, în martie 2013, **Africa de Sud** a devenit națiune membră a acestui grup, iar acronimului BRIC i se adaugă formal un „S". Prin alăturarea Africii de Sud, populația noii organizații ajunge la aproximativ 3 miliarde de locuitori. Printre altele, statistic vorbind, statele membre ocupă 30% din suprafața planetei, 45% din populația lumii, iar contribuția adusă creșterii economice mondiale este de aproximativ 50%.

Este o realitate a începutului de secol XXI că, odată cu globalizarea, a început o dispersie a puterii dinspre Occident spre aşa numitele puteri emergente - statele BRICS (Brazilia, Rusia, China, India şi Africa de Sud). Această evoluţie anunţă, în opinia unor experţi, sfârşitul momentului unipolar al Vestului, iar procesul înaintează pe măsură ce economiile BRICS par să depăşească dinamismul lumii euro-atlantice.

După cum atrag atenţia numeroşi comentatori, consecinţele geopolitice ale transferului de prosperitate economică dinspre Vest spre Est nu constau doar în declinul relativ al puterii Occidentului faţă de ascensiunea Asiei, ci, în primul rand, în "**dezoccidentalizarea fenomenului de globalizare**"[63], crede Francois Heisbourg[64], cu alte cuvinte, în restrângerea capacităţii comunităţii euroatlantice de a influenţa regulile jocului - normele sistemului politic şi economic internaţional.

Se estimează că, peste 20 de ani, Occidentul va produce sub 50% din PIB-ul global şi că, în 40 de ani, economiile BRICS vor ajunge să domine lumea. Declanşarea crizei financiare din Statele Unite, în 2008, a generat o recesiune care a lovit deopotrivă Occidentul şi economiile BRICS, diminuând semnificativ creşterea economică globală. Și, totuşi, există voci care cred că statele emergente vor continua să crească mai repede decât economiile G7.

În trecut, crizele financiare erau gestionate de către organisme internaţionale controlate de Occident - FMI, OMC[65] sau G7. Toate aceste instituţii s-au dovedit depăşite de amploarea crizei. A fost nevoie de convocarea în noiembrie 2008, la Washington, a unei reuniuni a celor mai importante 20 de economii ale momentului (G20 = G7 + economiile BRIC + alte economii emergente), aşa numita **Conferință Bretton Woods II**, pentru a se regândi arhitectura şi regulile sistemului financiar internaţional. Trăim într-o lume fluidă, în plină tranzitie şi care, pe fond, rămâne "uni-multipolară" şi aceasta pentru că, totuşi, "*America este cea mai importantă dintre marile puteri, preşedintele Consiliului de Administraţie, primus inter pares, dar sunt şi alţi*

63 **François Heisbourg**, *L'epaisser du monde,* Éditeur Stock (2007).

64 F. Heisbourg este președintele Institutului Internațional de Studii Strategicede (IISS) de la Londra, și al Centrului pentru politici de securitate de la Geneva (GCSP).

65 Organizația Mondială a Comerțului (OMC) este o organizație internațională care supervizează un număr mare de acorduri care definesc "regulile comerciale" dintre statele membre. OMC este succesoarea „*Acordului general asupra tarifelor și comerțului*" (GATT) și operează în direcția reducerii și abolirii barierelor comerțului internațional. Membrilor li se recomandă să-și ofere reciproc statutul de națiunea cea mai favorizată

membri în board-ul guvernării globale care contează şi pe care trebuie să îi implicăm în formularea deciziilor"[66], după cum consideră John Hulsman[67].

Cum va arăta însă un sistem internaţional aflat sub influenţa BRIC? Profesorul **Mircea Maliţa** descrie două scenarii posibile[68]: unul optimist, celălalt pesimist. **Cel optimist aparţine integrării, cel pesimist separării.** În termenii real-politik-ului, este foarte posibil să asistăm la o consolidare a tendinţelor actuale: revenirea politicii de putere şi reafirmarea zonelor de influenţă geopolitică exclusivă, după modelul așa-numitei doctrine Medvedev, preluată și augumentată de Vladimir Putin, în cel de-al treilea mandat al său. Diplomatul american Richard Haass[69] crede ca vom asista la modificări semnificative în peisajul alianţelor internaţionale, anticipând aranjamente dinamice dominate de logica Lordului Palmerston, care, încă de acum mai bine de 150 de ani, afirma că *un stat nu are prieteni sau duşmani permanenţi, ci doar interese permanente*[70].

Drept urmare, lumea spre care ne îndreptăm ar putea fi una a cooperării selective, în care actorii principali se vor identifica din ce în ce mai puţin cu alianţele pe care le cunoaștem acum şi, din ce în ce mai mult, cu coaliţii de conjunctură, construite mai degrabă oportunist, în jurul câte unui interes de etapă. Oricum, în perioada scursă de la sfârşitul Războiului rece, relaţiile internaţionale au traversat la rândul lor o perioadă de tranziție, caracterizată de coexistenţa ordinii cu dezordinea, între societate umană clădită pe legi internaționale recunoscute și asumate ca atare şi anarhie instituțională și legislativă. În aceste condiții, stabilitatea sistemului mondial depinde în mare măsură de capacitatea marilor puteri de a ajunge la un consens asupra regulilor jocului şi de a le impune statelor care încă preferă să joace în marja haosului.

De altfel, cei mai multi experţi consideră că provocarea strategică principală a comunităţii euroatlantice în următorii 25 de ani va consta în integrarea puterilor emergente - cum ar fi cele grupate în BRICS, dar nu numai - într-un sistem de norme şi reguli definit de Europa şi SUA. Miza rezidă în absorbţia lor într-o structură de ordine construită în jurul normelor umaniste și democrate euroatlantice. Pârghiile pe care le are la îndemână Occidentul sunt chiar cele ale sistemului capitalist şi aceasta pentru că, dincolo de orice speculaţie, prosperitatea puterilor emergente este un rezultat direct al pieţelor libere. Cu alte cuvinte, progresul şi bunăstarea statelor BRICS depind în mod direct de integrarea în economia globală. Iată de ce noile puteri emergente vor fi

---

[66] John C. Hulsman, *How US Foreign Policy Got Divorced From Reality*, http://john-hulsman.com/page/10/,September 17, 2013.

[67] Expert american în politică externă, scrie pentru Heritage Foundation şi Institutul Aspen din Italia şi este cercetător la Centrul pentru studii strategice din Haga. Preşedinte şi co-fondator al John C. Hulsman Enterprises, firmă de consultanţă în relaţii internaţionale, a predat studii de securitate europeană la Johns Hopkins School of Advanced International Studies (SAIS), şi politica externă a SUA la Universitatea St Andrews, Scoţia.

[68] Conferinţă la Clubul Rotary Bucureşti Curtea Veche, octombrie 2009.

[69] Richard Nathan Haass a fost preşedinte al Consiliului de relaţii externe (CFR), înainte de care a fost director de planificare politică pentru Departamentul de stat al Statelor Unite şi un consilier apropiat secretarului de stat Colin Powell.

[70] Richard N. Haass, *Transatlantic Tensions: The United States, Europe, and Problem Countries*, Washington, D.C. Brookings Institution Press,1999.

în cele din urmă interesate să se afle în interiorul sistemului şi nu în afara acestuia, motto-ul activităților lor – *"Building a better world economy"* – transformându-se, probabil, în *"Building a better world all together"*!

Brazilia: de la samba la putere mondială

La începutul celui de-al treilea deceniu al mileniului trei, Brazilia a devenit aproape pe nesimțite una dintre cele patru puteri economice emergente care se consideră că vor domina a doua parte a secolului XXI. Și, totuși, analiștii economici atrag atenția că dezvoltarea economică a acesteia, în raport cu celelalte membre ale BRICS, a fost până acum, conform analizelor, destul de dezamăgitoare: începând cu 2003 creşterea economică a scăzut la 2,7%, deşi potenţialul real ar fi de 5%, iar criza mondială declanşată în 2008 a agravat aceste cifre.

Chiar şi în aceste condiţii, trebuie arătat că Brazilia a parcurs deja un drum important de la tranziţia sa la democraţie de la sfârşitul anilor '80. Progresele economice ce au urmat sunt reale şi creşterea economică pe care aa obținut-o a fost întărită de obținerea independenței energetice în 2007. Acest mare stat sud-american a investit masiv, încă de pe vremea guvernelor militare (1964-1985), în producerea de energii alternative, obținând etanol din trestie de zahăr, cu care a substituit petrolul în industria transporturilor. Descoperirea, în anii 2000, de vaste zăcăminte maritime de hidrocarburi, împreună cu eforturile proprii de producere de energie alternativă, anticipează o creştere importantă a economiei ţării. Oricum, Brazilia, rămâne înainte de toate o mare putere în agricultură și este considerată unul dintre principalii furnizori de resurse alimentare al lumii.

La nivel continental, după cum am arătat deja, Brazilia este membră a MERCOSUR (Piaţa comună de Sud), cel mai important proiect de colaborare economică de pe continent şi a Uniunii Naţiunilor Sud-Americane (UNASUR) constituită în 2008, după modelul Uniunii Europene. Cu o populaţie de aproximativ 190 de milioane de locuitori şi cu o creştere demografică importantă şi estimată a se păstra şi în viitor, Brazilia are toate condiţiile de a rămâne prima economie a Americii Latine şi de a evolua ca un actor economic global din ce în ce mai important.

Foarte interesantă este și evoluția țării în plan politic, Brazilia acționând tot mai mult ca un veritabil mediator regional între regimurile pro-SUA (Columbia) şi cele anti-SUA, care fac parte din "noua stângă" latino-americană (Venezuela, Bolivia, Nicaragua, Ecuador). Una dintre cele mai importante probleme de geopolitică se poate naște însă din apartenența țării la grupul BRICS și de la dezvoltările rezultate din aceasta, nu puțini fiind cei care consideră că Brazilia tinde să devină şi una dintre porţile de intrare ale Rusiei

şi Chinei în America Latină sub stindardul cooperării internaţionale şi al multipolarităţii. Deşi toate analizele consideră că supremaţia SUA rămâne încă nepericlitată în regiune, este cert că cele două superputeri rivale, China şi Rusia, consideră America Latină o zonă extrem de interesantă atât economic, cât şi politic şi încearcă să împingă Doctrina Monroe[71] în debaraua istoriei acestei zone. Iată de ce, relaţiile Brazilia cu Venezuela, Rusia şi China sunt extrem de importante în contextul regional şi nu numai.

În orice caz, implicaţiile acestor jocuri geopolitice şi geoeconomice trebuie percepute, totuşi, cu unele nuanţări: Statele Unite ale Americii rămân cea mai prezentă şi mai importantă putere din zonă, primul partener comercial al Americii Latine, înlocuind omniprezenţa de altădată cu o preeminenţă indiscutabilă. De asemenea, legăturile cu Occidentul rămân foarte puternice şi datorită importanţei relaţiilor Braziliei cu Uniunea Europeană, care este al doilea partener economic al continentului (prin intermediul MERCOSUR), dar şi printr-o serie de acorduri bilaterale.

În sfârşit, probabil că deocamdată nu ar trebui exagerat foarte mult cu privire la statutul de putere mondială în curs de devenire a Braziliei, aceasta fiind încă o naţiune latino-americană tipică şi, în acelaşi timp, una dintre cele mai inegalitare societăţi, confruntată cu probleme sociale şi economice uriaşe, iar revoltele populare de la începutul anului 2014 stau mărturile pentru această realitate. Disparităţile regionale în interiorul ţării rămân încă foarte mari, triunghiul de prosperitate, format de statele Sao Paulo, Bello Horizonte şi Brasilia, fiind adesea asemănat cu un fel de "*Belgia aflată în mijlocul Indiei*". De altfel, nici celelalte ţări considerate drept puteri emergente (RICS), nu sunt frumoase exemple de democraţie, în sensul clasic al conceptului occidental, şi nici societăţi lipsite de riscuri politice şi de clivaje economice şi sociale extreme.

Rusia: rachete, gaze şi secrete

După dezmembrarea URSS[72], în decembrie 1991, Rusia a încercat, cu timiditate şi numeroase ezitări, să implementeze sistemul democratic şi economia de piaţă, dar haosul politic, economic şi social, precum şi prădarea

[71] Doctrină de politică externă care revendica independenţa celor două Americi, proclamând că puterile europene nu se vor mai amesteca în afacerile interne ale acestora. Dacă acest lucru s-ar fi întâmplat, totuşi, SUA ar fi urmat să considere astfel de acţiuni ca ostile la adresa lor. Preşedintele SUA James Monroe a fost cel care a prezentat public această doctrină, pe 2 decembrie 1823, în timpul discursului asupra stării Uniunii ţinut în faţa Congresului SUA. Acesta este considerat unul dintre cele mai importante momente ale dezvoltării politicii externe ale SUA.

[72] Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (URSS) a existat din 1922 până în 1991 şi era constituită din mai multe Republici Sovietice Socialiste (RSS-uri). La data dezmembrării, avea 15 republici componente. Organizarea politică a fost definită de singurul partid politic recunoscut, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice (P.C.U.S.). Dezintegrarea regimurilor comuniste din Europa de Est a prefigurat desfiinţarea URSS, pe cale paşnică, în decembrie 1991. Majoritatea fostelor republici sovietice s-au constituit în Comunitatea Statelor Independente.

efectivă a avuțiilor statului au fost atât de mari încât societatea s-a considerat umilită şi trădată, dezvoltând un mare sentiment de frustrare. Așa-numitul "*homo sovieticus*" a perceput la nivel personal dezmembrarea imperiului comunist ca pe o pierdere de statut și prestigiu, iar ideea proiectul capitalist s-a decredibilizat sub impactul unor privaţiuni de multe ori mai grave decât cele de pe vremea economiei de comandă. Nu în ultimul rând, pierderea rolului internațional de supraputere, rivală a Americii şi a Occidentului, în general, a generat frustrări greu de imaginat pentru cei care nu sunt ruşi şi nu au fost educaţi să pună "Naşa Rodina" (Maica Ţară) mai presus de orice şi mai ales de sine însuşi.

În aceste condiții, o dată cu noul secol şi mileniu, "maeştrii şahişti" de la Kremlin au schimbat total strategia. Democraţia de tip occidental a suferit corecții autoritare şi, drept urmare, cele două mandate prezidenţiale ale fostului agent KGB Vladimir Putin (2000-2008), cel al lui Dmitri Medvedev (2008-2012) și, din nou, Vladimir Putin (2012-2016) au implementat noua strategie economică, politică și militară a Federaţiei Ruse, reafirmând în forță locul țării pe scena internaţională. Aplicând din nou conduceri autoritare, Rusia a redevenit un actor major, fiind un competitor important pentru SUA și UE şi care îşi manifestă ambiţia de a accede la statutul marii puteri mondiale de altădată.

În principal, revigorarea Rusiei este explicabilă prin strategia conjugată a a schimbării leadership-ului politic şi a reformelor iniţiate de la Kremlin, în special în ceea ce privește valorificarea resurselor energetice şi transformarea acestora în cea mai redutabilă armă geopolitică.

Politica de reconstrucție a Rusiei a început cu reformarea internă a statului, semnalul fiind dat, în iulie 2000, prin discursul lui Vladimir Putin cu privire la starea naţiunii, când acesta atenţiona asupra celor mai importante probleme cu care se confrunta societatea rusă: starea proastă a populaţiei (în special sărăcia generalizată), corupţia, sistemul de taxare împovărător şi criminalitatea scăpată de sub orice control care a dus la jefuirea statului. Aceste probleme reprezentau cauzele pentru care Rusia, "*dependentă de împrumuturile internaţionale*", era ameninţată de pericolul de a se transforma "*într-o ţară de lumea a treia*". Soluţia grupului din jurul lui Putin era impunerea unei "*politici de întărire a statului*", singura modalitate de a asigura restabilirea echilibrelor sociale şi prosperitatea Rusiei. În practică, reţeta sa a însemnat reformarea sistemului bancar (cu scopul prevenirii falimentelor în masă) şi a celui judiciar, măsuri sociale, naţionalizarea sectorului energetic şi centralizarea administraţiei.

Efectele politicilor noilor lideri de la Kremlin au dus la creşterea spectaculoasă a PIB-ului rusesc cu o medie estimată la 6,9% pe an în perioada 1999-2007, la mărirea salariilor şi a pensiilor, reducerea la jumătate a numărului de şomeri (până în 1998, PIB-ul Rusiei înregistrase o scădere de cca.6,8% pe an). Dar măsurile de reformă internă explică doar în mică măsură ascensiunea economică a Rusiei, care se datorează, într-o măsură mult mai importantă,

creşterii exporturilor de materii prime, de gaz şi petrol. Potrivit datelor publicate de Banca Centrală a Rusiei, între 1999 şi 2007, exporturile Rusiei au înregistrat o creştere de 400% (!), ajungând de la 75,5 miliarde de dolari la 355 miliarde de dolari. Cele mai importante au fost, evident, livrările de petrol şi gaz, care au reprezentat 67% din totalul exporturilor ruseşti. Creşterea masivă a exporturilor a contribuit în mod direct la sporirea rezervelor pe care statul rus le are în străinătate, de la 12,5 miliarde de dolari în 1999, la 476 miliarde de dolari în 2007.

Dar probabil că cel mai important aspect al strategiei regimului Putin constă în faptul că reformele interne au fost puse în slujba celui mai important obiectiv de politică externă - formulat prin Conceptul de politică din iunie 2000 - de a "*obţine o poziţie de prestigiu în comunitatea mondială care să corespundă intereselor de mare putere ale Rusiei*"[73]. Instrumentele folosite de Moscova în acest sens nu au reprezentat o contribuție originală, ci o reluare și adaptarea la condițiile actuale vechilor strategii sovietice de politică externă, vizând în principal organizaţiile internaţionale şi reconsiderarea relaţiilor cu actorii importanţi ai politicii mondiale – SUA şi UE, precum și încercarea de a înlocui vechiul bloc comunist cu diferite alianțe construite în jurul BRICS și al Grupului de la Shanghai[74].

Un loc important în strategia Rusiei de reafirmare la nivel global și de dispută cu SUA l-a constituit ONU, unde, în calitate de membru permanent în Consiliul de Securitate, Moscova a promovat propriile politici cu privire la iniţierea războiului din Irak sau la impunerea unor rezoluţii în privinţa programelor nucleare ale Iranului şi Coreei de Nord, în opoziţie cu ansamblul comunității internaționale. De altfel, la nivelul raporturilor cu SUA, Moscova a declarat public obiectivul său de înlocuire a hegemoniei (”unilateralismul”) Americii cu *multilateralismul* manifestat prin alianţele sale punctuale cu **India** şi **China**, în Asia, sau cu **Germania** şi **Franţa**, în Europa. Cu primele două state, Rusia a fondat așa-numitul ”NATO al Asiei”, Grupul de la Shanghai, iar cu cele două puteri europene Moscova pune în practică o serie de acorduri strategice secrete de partajare a influenţei pe continent.

În context, trebuie subliniat că factorul principal al creşterii puterii ruseşti în raporturile cu UE este chiar dependenţa comunităţii europene, în proporţie de aproape 40%, față de gazul rusesc. Iată de ce ”revoluția gazelor de șist”, asigurând din resurse proprii necesarul energetic european, ar putea juca un rol determinant în reconfigurarea politicii UE față de Rusia și în restrângerea rolului acesteia din urmă în Europa centrală și de Est.

---

[73] https://www.fas.org/nuke/guide/russia/doctrine/econcept.htm

[74] Organizația pentru Cooperare de la Shanghai (OSC) grupează Rusia,China și patru foste republici sovietice din Asia Centrală: Kazahstan, Tadjikistan, Uzbekistan și Kârgâzstan. Scopul declarant este amplificarea cooperării diplomatice, militare și economice dintre statele membre. A fost fondată în anul 2001 și este considerată a fi de fapt un mijloc de a contracara influența americană în Asia Centrală, regiune strategică bogată în hidrocarburi. Din organizație mai fac parte și Mongolia, Iran, India și Pakistan, care au statut de observatori. În răstimpul trecut de la înființarea OCS, Moscova a încercat insistent să obțină recunoașterea internațională a instituției. Până acum, OCS a reușit să stabilească relații de parteneriat cu alte structuri internaținale – ONU, OSCE, CSI, ODKB (acordul de securitate colectiva a CSI), Comunitatea Economică Eurasia.

Deocamdată, elementele geopolitice care asigură statului rus o poziţie importantă în politica internaţională rămân neschimbate. Din punct de vedere militar, puterea Rusiei înseamnă o armată numeroasă, o tehnologie în curs de modernizare şi al doilea arsenal nuclear mondial (cea mai mare parte a acestuia datând din perioada sovietică). Rusia are cea mai mare întindere teritorială din lume, cele mai mari rezerve de gaz natural (la care se adaugă resurse importante de petrol şi minereuri) și o populaţie destul de numeroasă încă (locul 7 în lume). Dar aici, în problema demografică se găsește și principala amenințare la adresa obictivelor strategice ale conducătorilor de la Kremlin. ***"Scăderea populaţiei din Rusia – o piedică în aspiraţia lui Putin de a crea o mare superputere"***, astfel se intitulează articolul scris de jurnalistul Fred Weir de la Global Post[75].

Astfel, spre mijlocul acestui secol, ar fi posibil ca în Rusia să nu mai fie suficient de mulţi oameni care să poată lucra în industrie şi să apere frontierele. Cea mai semnificativă este scăderea populaţiei chiar în inima viitoarei Uniunii Eurasiatice: în Siberia şi în Extremul Orient. După destrămarea Uniunii Sovietice, numărul locuitorilor din aceste regiuni s-a redus cu aproape 22 la sută, potrivit datelor deţinute de Weir. La nivelul întregii Rusii, natalitatea scade *"deja de mai multe decenii"*: mortalitatea, mai ales în rândul bărbaţilor cu vârste cuprinse între 25 şi 45 de ani, a crescut major în perioada postsovietică, iar nivelul de mortalitate continuă să depăşească pe plan naţional nivelul natalităţii. Drept rezultat, populaţia Rusiei scade şi în acelaşi timp îmbătrâneşte. Principala cauză a mortalităţii din rândul bărbaţilor ruşi tineri o constituie "epidemia postsovietică de alcoolism", precizează Weir, citând în acest sens un articol publicat în revista medicală The Lancet din 2009. În plus, dacă actualele tendințe se păstrează, în 10-20 de ani, ruții vor fi o minoritate într-o mare musulmană.

"Este posibil ca tocmai acestui scop să servească ideea lui Putin privind înfiinţarea Uniunii Eurasiatice", scrie Fred Weir. O confederaţie oficială de state îi va permite Kremlinului să organizeze în mod reglementat "importul" forţei de muncă în Rusia şi, în acelaşi timp, să evite situaţia în care muncitorii străini ar putea aspira la cetăţenia rusă. În opinia economistului Evgheni Gontmaher[76], într-o perspectivă mai îndelungată situaţia demografică îl va obliga pe Putin să renunţe la ideea renaşterii URSS, să scadă semnificativ controlul statului asupra economiei şi să demareze veritabile reforme liberale şi de piaţă. Trebuie create posibilităţi economice favorabile şi renunţat la toate planurile grandioase bazate pe metodele statului, recomandă Gontahmer, atenţionând că *"nu a rămas prea mult timp"*.

India: ascensiune şi contraste. Fără număr...

[75] http://www.financiarul.ro/2011/11/05/situatia-demografica-a-rusiei-este-chiar-atat-de-grava/

[76] Directorul Centrului pentru politică socială din cadrul Institutului de Economie de la Moscova, citat în articolul amintit.

De la Alexandru Macedon și până astăzi, adevărul este că India a fost întotdeauna o fascinantă poveste de putere și nu numai. Oficial numele țării este Republica India și se află pe locul 7 în ierarhia țărilor după suprafață (3.596.590 kmp), pe locul doi după numărul locuitorilor (circa 1.100.000) și este statul democratic cu cei mai mulți cetățeni. Poziția sa strategică deosebită este dată de o zonă de coastă cu o lungime de 7000 de km și vecinătatea nemijlocită cu Pakistan la vest, Nepal, Republica Populară Chineză și Bhutan la nord-est, și Bangladesh și Myanmar (Burma) la est. În Oceanul Indian, este adiacentă cu națiunile insulare Sri Lanka, Maldive și Indonezia. Cămin al civilizației hinduse a văii, centrul a importante drumuri comerciale de la întretăierea unor vaste imperii, India a jucat un rol major în istoria umanității. Religii importante precum Hinduismul, Sikhismul, Budismul și Jainismul își au originea pe subcontinent, în timp ce Islamismul și Creștinismul se bucură de o bogată tradiție aici.

Colonizată ca parte a Imperiului Britanic în secolul nouăsprezece, India și-a câștigat independența față de Marea Britanie la 15 august 1947, dar a fost divizată în două teritorii independente, unul al Indiei propriu-zise și partea musulmană a țării care a devenit Pakistanul de astăzi. Trei ani mai târziu, în 26 ianuarie 1950, India a devenit republică[77] și a intrat în vigoare o nouă constituție democratică. După independență au apărut diverse religii și caste în diverse părți ale țării, care însă au făcut față diferitelor obstacole create de toleranță și reformele constituționale. De atunci și până astăzi, India și-a căutat destinul având de depășit obstacole majore aparținând în special propriei istorii și culturi.

După lungi căutări, momentul care a dat startul creşterii puterii sale contemporane s-a produs în 1991, când guvernul a decis deschiderea economiei pentru investitorii străini. Reţeta aplicată de autorităţile indiene a diferit în mod fundamental de cea folosită de China, Coreea de Sud sau Rusia și aceasta în primul rând pentru că regimul politic promovat de New Delhi este democraţia, iar creşterea sa economică nu s-a bazat pe exportul de resurse energetice. Astfel, dezvoltarea economică a Indiei s-a bazat, în special, pe creşteriea industriei serviciilor care, potrivit Ministerului de Statistică de la New Delhi, contribuie în proporţie de peste 50% la PIB-ul Indiei. Datele statistice arată că ceilalţi doi mari contributori la bugetul statului indian sunt sectorul manufacturier (26,2%) și cel agricol (19,7%). Dezvoltarea industriei serviciilor a antrenat un salt important al PIB-ului Indiei care s-a dublat în perioada 2002-2007, crescând, conform Global Insight, de la 25 miliarde de rupii la 50 miliarde de rupii.

[77] India este o federație compusă din 28 state federale și 7 teritorii federale.Toate statele, precum și teritoriile Puducherry și Teritoriul Național al Capitalei Delhi (*National Capital Territory of Delhi*) dispun de guverne și organe legislative alese, având drept model guvernul englez de la Westminster din Londra. Celelalte 5 teritorii federale sunt conduse de la centru prin intermediul unor administratori angajați. În 1956 statele federale ale Indiei au fost reorganizate pe baza limbilor vorbite (conform legii *States Reorganisation Act*) și de atunci structura lor a rămas aproape neschimbată. Statele federale și teritoriile federale se subîmpart în districte administrative, care la rândul lor se subîmpart în unități numite tehsil, taluk sau taluka, care, la rândul lor, se împart în localități.

Potrivit Organizaţiei Mondiale a Comerţului, expansiunea industriei serviciilor a determinat şi creşterea exporturilor din acest sector de la 4,9 miliarde de dolari în 1990 la 56 miliarde de dolari în 2005.

Sectorul industrial este foarte diversificat și include atât industria grea, cât și fabricarea unor produse de înaltă tehnologie. Principala regiune industrială se află în est, cu zăcăminte de cărbuni, minereu de fier și centre sidelurgice, centre industriale diverse; tot aici se află centrul industrial și urban Calcutta. Alte concentrări industriale sunt localizate la Mumbai, Bangalore, Madras, Delhi.

La nivel mondial, India este un important producător de cărbuni, minereu de fier (locul 5 în lume), bauxită, diamante și sare. Este în creștere producția de petrol și gaze naturale. Industria prelucrătoare plasează India printre primele unsprezece țări ale lumii ca valoare a producției. Predomină încă ramurile tradiționale: textilă (îndeosebi prelucrarea bumbacului; locul 2 pe glob) și alimentară (este cel mai mare producător mondial de zahăr și unt)[78]. S-a afirmat puternic industria constructoare de mașini, care produce o gama foarte variată, de la tractoare, locomotive și vapoare până la sateliți artificiali, India fiind una dintre puținele țări care au dezvoltat industria cosmică. India ocupă locul 2 pe glob în industria cinematografică, după S.U.A., orașul Mumbai fiind supranumit „Hollywood-ul Indiei" sau Bollywood. Agricultura este de mare randament, fiind principala ocupație a populației. Are, totodată, cel mai mare efectiv de bovine. La unele produse agricole ocupă poziții foarte bune, cum ar fi vorba de grâu, orez și zahăr (locul 2, la fiecare, pe glob), bumbac (locul 3), soia (locul 5). În privința producției de ceai, ocupă primul loc mondial.

La fel ca şi în cazul celorlalte puteri emergente, Brazilia, Rusia sau China, India beneficiază de unele avantaje istorice din punct de vedere geopolitic: în primul rând un teritoriu vast (al şaptelea stat din lume) şi o populaţie mare (peste un miliard de locuitori, locul 2 în lume după China), ceea ce înseamnă o piață internă aaproape autosufiecientă, cel puțin teoretic. Armata Indiei este a treia ca mărime din lume (după SUA şi China), iar statul indian se poate lăuda cu un arsenal nuclear important dezvoltat pe fondul competiţiei nucleare cu Pakistanul, țară vecină cu care se află în dispută pentru provincia Kashmir, încă din 1947. De asemenea, republica indiană este o veritabilă forţă în cercetarea fundamentală şi aplicată, mai ales în zona IT, precum şi o putere spaţială tot mai semnificativă. Din toate aceste motive, India este considerată un competitor important pentru China şi Rusia în cursa pentru supremaţia regională în Asia.

Cu toate acestea, statutul Indiei, ca putere emergentă, este serios pus sub semnul întrebării de o corupție generalizată și de sărăcia în care trăieşte imensa majoritate a populaţiei din zonele rurale, precum şi de faptul că cei mai mulţi dintre indieni (două treimi dintre bărbaţi, potrivit National Sample Survey Organization) lucrează încă în agricultură. Populaţia Indiei reflectă discrepanţe majore între tinerii care studiază la Universităţile din Calcuta sau New Delhi şi care se pregătesc pentru a deveni specialişti cu calificare superioară şi cei care

[78]Cf. http://ro.wikipedia.org/wiki/India

trăiesc în zonele rurale fără a avea acces nici măcar la resursele de apă sau la electricitate.

Coexistența celor mai performante cercuri științifice, a tehnologiilor spațiale și a subdezvoltării din zonele rurale fac din această imensă țară asiatică un paradox greu de înțeles și, mai ales, de anticipat de către analiștii de geopolitică. Deocamdată, în competiția pentru leadershipul procesului asiatic de integrare, atât China cât și Japonia curtează intens guvernul de la New Delhi și este foarte probabil ca India să joace în cele din urmă un rol determinant de arbitru în tranșarea acestei probleme care întârzie continuarea procesului. Dar, cum totul are un preț, și cel cuvenit Indiei va trebui raportat la dimensiunile și importanța sa.

China: gigantul care creşte

"*Dacă actualele tendinţe se menţin, China va avea asupra lumii un impact mai mare decât orice alt stat. Până în 2025, China va fi a doua economie a lumii. Ar putea deveni cel mai mare importator de resurse naturale dar şi cel mai mare poluator*", estimează rapoartele Consiliului Național de Informaţii al SUA[79]. De exemplu, necesarul de petrol al Chinei s-a dublat între 1985 şi 1995, de la 1,7 milioane de barili/zi la 3,4 milioane de barili/zi, dublându-se din nou până în 2005, ajungând la un nivel de 6,8 milioane de barili/zi. În 2003, China a devenit al doilea consumator de petrol din lume, după SUA, fiind totodată şi al treilea importator global. Dacă în 2006 cererea de petrol a Chinei era de 91 de milioane de tone/an, se estimează ca în 2020 China va importa aproape 1.860 de milioane de tone (cu alte cuvinte, o creştere de 1.940%). Se anunţă, deci, o competiţie sporită pentru resurse energetice, dar mai ales pentru asigurarea unor furnizori stabili, capabili să ofere predictibilitate pe termen mediu şi lung.

Pusă în fața acestei provocări de care depinde însăși dezvoltarea sa, China a iniţiat puternice ofensive geopolitice în scopul maximizării securităţii energetice, îndreptându-se mai ales către parteneri din afara sferei de influență occidentale. Venezuela şi Iranul sunt deja furnizori privilegiaţi de energie ai Chinei. Pe termen lung, Iranul are potenţialul de a deveni un furnizor strategic de petrol pentru China (în 2005, rezervele demonstrate de petrol ale Iranului se cifrau la 133 de miliarde de barili, al treilea loc în lume).

[79] Cf. Caterina Preda, Ileana Racheru, Octavian Manea, *BRIC - Economiile emergente Brazilia, Rusia, India şi China*, în Revista 22, Bucureşti, 9 decembrie 2008.

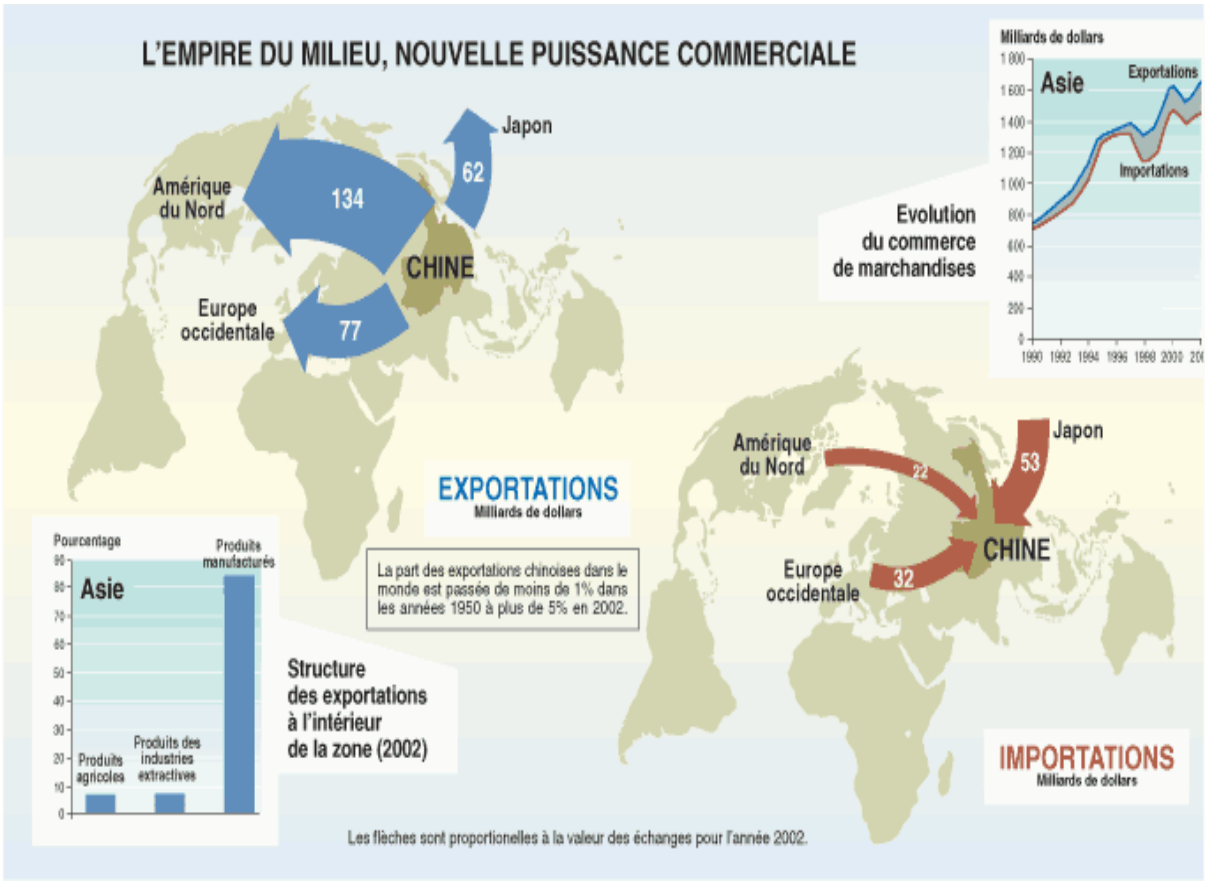

China, mare putere economică (*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*).

Predilecţia Chinei de a încheia alianţe economice cu regimuri izolate sau neagreate de Occident este de fapt o strategie bine pusă la punct. Pur şi simplu, Beijingul nu îşi poate permite să stea la rând pe piețe de materii prime deja ocupate. De aceea, spre deosebire de foarte exigentul Occident, aşa cum arăta Zbigniew Brzezinski[80], China se prezintă permanent drept un client de încredere pentru petrol, un furnizor competitiv de bunuri industriale şi armament modern, şi mai ales un excelent partener politic. China nici nu denigrează vreodată liderii autoritarişti, nici nu adoptă o atitudine arogantă faţă de obiceiurile religioase şi culturale ale altor popoare. Urmărindu-şi întotdeauna propriile interese, lista cooperărilor sale continuă firesc cu state cum ar fi Sudanul, considerat de rezoluţiile Consiliului de Securitate al ONU drept o ameninţare pentru pacea şi securitatea internaţională (China absoarbe circa 65% din producţia de petrol a Sudanului).

Pe fond, însă, adevarata ofensivă geostrategică a Chinei şi care vizează în realitate diminuarea influenţei Vestului în zonă se desfaşoară, de mai multă vreme, în Africa, despre care, în cercurile jurnalistice occidentale, se afirmă, nu fără temei, că a fost cumpărată bucată cu bucată de către Beijing. Oricum, dacă, în anul 2000, Sudanul era singura ţară africană care furniza petrol gigantului asiatic, astăzi şi state precum Angola, Congo, Guineea Ecuatorială au devenit

[80] Zbigniew Brzezinski, *A doua şansă,* Ed.Antet Bucureşti, 2008,175 p.

partenerii Chinei (30% din necesarul său de petrol provine din Africa). Generic, raporturile comerciale ale Beijingului cu statele africane au crescut cu peste 700% faţă de anii 90 (dacă în 2000 valoarea acestora era de 1 miliard de dolari, în 2003 a ajuns la 10 miliarde de dolari, pentru ca în 2006 să atingă valoarea de 55,6 miliarde de dolari)[81]. Ulterior, aceasta se va dubla.

Reţeta folosită de chinezi a fost întotdeauna aceeaşi: sunt preferate statele excluse de Occident sau de comunitatea internaţională, în special datorită istoriei lor de încălcare a Drepturilor Omului. Dar ţările în cauză au nevoi mari, așa că absenţa Occidentului este rapid suplinită de către China. Această strategie aduce foarte bine aminte de învăţătura lui Deng Xiaoping, cel care a fundamentat noua politică a Chinei*:"Nu are nici o importanţă ce culoare are pisica, important este să prindă şoareci!"*. Astfel se face că, atunci când FMI a refuzat să acorde Angolei un împrumut (fiind invocată lipsa de transparenţă şi corupţia instituţiilor), China a folosit imediat oportunitatea ivită acordând imediat creditul fără a pune condiţii prealabile. Drept urmare, astăzi Angola exportă în China mai mult petrol decât Arabia Saudită. Desigur, toate aceste evoluţii au retransformat Africa într-un vast eşichier de confruntare între principalele forţe ale lumii. Europa, în special, se vede pusă în pericol de a fi exclusă de pe ceea ce până nu de mult au fost "teritoriile sale exclusive de vânătoare". Incapacitatea UE de a-şi structura o politică internaţională unică şi o forţă capabilă să promoveze şi să susţină interesele sale peste hotare ar putea să favorizeze nepermis de mult aceste procese.

Obligată de ritmurile sale accelerate de creştere, China devine vrând-nevrând un actor geopolitic important nu doar în Africa, America de Sud, Orientul Mijlociu (spaţii în care încearcă asamblarea unei vaste reţele de state client şi alianţe energetice), dar şi în Asia Centrală, acolo unde interesele sale se conjugă cu cele ale Rusiei în contracararea penetrării foarte puternice a Turciei, percepută ca un "cal troian" al Occidentului. În acest sens a fost creată **Organizaţia de Cooperare de la Shanghai**[82] care pare să capete din ce în ce mai mult conturul unui bloc politico-militar care vizează contrabalansarea influenţei Statelor Unite, în special, şi a Occidentului, în general, în spaţiul Asiei Centrale. Grupul de la Shanghai mai este numit şi un " NATO" al Estului. Consiliul Naţional de Informaţii al SUA estimează că o eventuală restructurare a prezenţei SUA în zonă ar putea transforma acest NATO al Estului în principalul format de gestiune a dinamicilor geopolitice din spaţiul Asiei Centrale[83].

Pe plan regional, China este foarte implicată în aranjamentele instituţionale din regiune, precum forumul ASEAN+3 (reunind statele ASEAN la care se adauga China, Japonia şi Coreea) şi Summitul Asiei de Est, elementul comun tuturor acestor iniţiative fiind acela că lasă SUA pe dinafară.

---

[81] Ibidem.

[82] a se vedea detalii şi în capitolul precedent *"Rusia: rachete, gaze şi secrete"*

[83] Ibidem.

China este o putere nucleară semnificativă (are între 100 şi 200 de focoase nucleare), dispune de o armată activă de 2,3 milioane de oameni, cu un buget de cheltuieli destinat apărării în jurul a 139 de miliarde de dolari, în condiţiile unui PIB total de 8,227 trilioane USD, în 2012[84]. Rezervele valutare ale Chinei sunt impresionante, in 2008 depăşind 2.000 de miliarde de dolari.

În condițiile în care se pare că fondurile de investiţii guvernamentale controlate de economiile BRIC vor injecta în în propriile piețe mai mulți bani decât FMI şi Banca Mondială la un loc, China se consideră din ce în ce mai mult drept un jucător global de prim rang care nu se mai lasă constrâns de reguli ale jocului inventate într-o epocă în care a lipsit de pe scena mondială. Dar aceste ambiții vin adesea în contradicție cu propriile sale interese. Pentru că, pe fond, China rămâne totuşi o ţară cu multe probleme de dezvoltare și care nu poate susține pe termen lung o politică agresivă împotriva Occidentului decât sabotându-și șansele la prosperitate și progres. Nivelul său de creștere economică depinde hotărâtor de integrarea în "marea pace capitalistă", de pieţele occidentale. Și, foarte important, de acest lucru depinde direct soarta noii burghezii chineze, a unei clase mijlocii care, cu peste 300 de milioane de oameni având venituri de peste 3.000 de dolari lunar, configurează un spaţiu social, economic şi cultural semnificativ, care nu mai este controlat strict de guvern. În cealaltă jumătate a ţării, totuşi, sute și sute de milioane de oameni trăiesc încă la limita sărăciei. Între aceste extreme, tensiuni și contradicții interne, China va continua să evolueze și în viitor cu mare precauție, fiind nevoită, în acelaşi timp, să facă față și imenselor provocări externe născute din noul său statut internațional.

Africa de Sud, alb și negru, multicolor

Africa de Sud are, la rândul său, o serie de atuuri, mai mult sau mia puțin istorice, care justifică alegerea ca reprezentantă a Africii în grupul puterilor emergente. Economia sa, deşi mică relativ la standardele BRIC, este nu doar cea mai mare de pe continent, dar și cea mai performantă. Industria manufacturieră, considerată motorul creşterii economice şi al reducerii sărăciei pe glob, are în Africa de Sud cel mai ridicat grad de dezvoltare de pe continentul african. Un alt element considerat ca jucând un rol important în dezvoltarea economică, infrastructura, cunoaşte în Africa de Sud un standard superior oricărei alte ţări africane. Nu există nici o îndoială că aceasta contribuie la atractivitatea economiei locale, o economie care se bucură de prezenţa multora dintre companiile multinaționale de top. Totodată, există un număr semnificativ

[84] Sursă Banca Mondială, http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD

de firme sud-africane cu prezenţă continentală şi chiar extra-continentală. Cele mai mari cinci bănci africane provin din Africa de Sud. Totodata cea mai veche uniune vamală din lume este Uniunea Vamală a Africii Sudice (SACU), alcătuită din Botswana, Namibia, Lesotho, Swaziland şi Africa de Sud. Aceasta din urmă serveşte drept custode al veniturilor uniunii, venituri care reprezintă o parte importantă a bugetelor acestor ţări, ceea ce îi conferă o poziţie privilegiată în rândul membrilor.

”Imperiul” Sud-African şi competiția marilor puteri pe continent
http://temi.repubblica.it/limes/anche-l%E2%80%99africa-subsahariana-vuole-la-sua-primavera/26024?printpage=undefined

În afară de faptul că deține cvasi-monopolul unor rezerve minerale (peste 4/5 din rezervele mondiale de mangan, 2/3 din cele de platină, peste 1/2 din cele de aur și crom) și al producției în domeniu, Republica Africa de Sud este și unul dintre principalii producători mondiali de diamante, uraniu, cărbuni superiori, minereu de fier, metale rare (titan, vanadiu, antimoniu ș.a.) etc. Industria prelucrătoare, bine dezvoltată și variată, este concentrată în 4 mari regiuni industriale: Transvaal (minerit, metalurgie, construcția de mașini ș.a.), Cape (rafinarea petrolului, industria alimentară și ușoară), Port Elizabeth (metalurgie, mijloace de transport, textile ș.a.) și Pretoria (autovehicule, industrie chimică, alimentară etc).

Agricultura (5% din PIB, c. 30% din populația activă, 1999), cu o mare varietate de situații (de la ferme ultramoderne, la agricultura de subzistență), prezintă un echilibru între cultura plantelor (cereale, trestie și sfeclă de zahăr, bumbac, tutun, citrice, viță de vie) și creșterea animalelor (ovine - locul 1 în Africa, ca efective și ca producție de lână -, apoi caprine, bovine și porcine). Balanța agricolă este excedentară, Republica Africa de Sud fiind unul dintre principalii exportatori mondiali de produse agricole.

Rețea de transport bine dezvoltată (30% din rețeaua feroviară și, respectiv, 45% din parcul de autovehicule ale Africii), porturi active și aeroporturi internaționale ce asigură legături cu restul lumii. Balanța comercială a țării în ultimii ani a fost constant excedentară, principalii parteneri fiind Marea Britanie, SUA, Italia, Germania, Japonia. În sfârșit, turismul, legat prioritar de vizitarea numeroaselor zone naturale ocrotite, contribuie, de regulă, cu aproape 3 miliarde $/an la veniturile țării.

Potrivit analiștilor internaționali, implicarea BRICS pe arena mondială este remarcabilă din cel puțin trei puncte de vedere:

- Țările BRICS folosesc abordări noi ale asistenței internaționale, care diferă de cele aplicate de donatorii tradiționali și care sunt modelate de propria experiență și propria filosofie.
- Asemenea țărilor vestice care au avut inițiative caritabile în țările sărace, și țările BRICS au interese economice și politice pentru care își extind programele de asistență pentru dezvoltare și sănătate. De exemplu, peste 80% din asistența oferită de India a vizat țările din împrejurimi și aproape tot ajutorul oferit de Africa de Sud (de aprox. 143 de milioane de dolari) a fost direcționat spre alte țări africane.
- Programele inovative ale țărilor BRICS influențează tot mai mult practica medicală la nivel global. Producția de medicamente de înaltă calitate (cum sunt vaccinurile low-cost), folosind tehnologii ieftine - o marcă a intervențiilor BRICS - facilitează accesul țărilor sărace la resurse medicale, iar investiția tot mai mare în domeniul cercetării și dezvoltării poate avea un impact durabil asupra țărilor sărace.

În momentul de față, țările BRICS și-au făcut public angajamentul de a colabora prioritar pentru îmbunătățirea programelor de sănătate, însă nu au început încă să lucreze împreună pentru a crește impactul asistenței oferite. Doresc, de asemenea, să constituie o bancă comună și un fond internațional de investiții propriu, ca alternative la Banca Mondială și FMI. Ba chiar se discută intens despre abandonarea dolarului american ca monedă de schimb în interiorul grupului. Desigur, rămâne de văzut în ce măsură aceste deziderate vor avea capacitatea de a deveni realitate.

"O alternativă pentru o lume mai bună"
http://www.financiarul.ro/2013/08/06/brics-o-caramida-din-fundatia-economiei-mondiale/

Pe de altă parte, chiar dacă este adevărat că această uniune generează în prezent și aspecte pozitive în buna desfășurare a lucrurilor la nivel internațional, nu există nici un fel de garanții că, după un timp, gruparea nu va reacționa contrar așteptărilor și nu va încerca să instituie propriul său monopol global. Deocamdată, este interesant de reținut și că BRICS este percepută în Lumea a treia ca un scut puternic în fața Occidentului și a Statelor Unite ale Americii, mai ales datorită capacităților militare și economice pe care le posedă. După cum se știe Rusia este unica țară din lume care deține un potențial strategic nuclear comparabil cu cel american, dar și India și China au o contribuție majoră în acest sens.

Impactul țărilor BRICS pe plan mondial este și va continua să fie din ce în ce mai important. Este adevărat că este foarte posibil ca, în viitorul apropiat, aceste țări să se confrunte cu probleme serioase în urma ajustărilor economice impuse de criza economică și financiară mondială și că, în același timp, vor fi

nevoite să satisfacă cerințele de consum din ce în ce mai mari ale propriilor populații. Vor evolua, probabil, pentru un timp, pe o muchie de cuțit. Însă nici un analist sau expert în relații internaționale nu poate nega că, pe termen lung, amprenta pe care o vor pune aceste puteri emergente asupra mersului lucrurilor va fi una decisivă. Și, chiar și cu un nivel încetinit de creștere economică, în pofida tuturor dificultăților, grupul BRICS are toate șansele de a egala, cel puțin ca importanță, SUA și Uniunea Europeană.

În concluzie, statele membre vor rămâne cu siguranță una dintre principalele surse de creștere economică în urmatoarea perioadă și, în același timp, vor deveni parte dintre protagoniștii care vor scrie istoria acestui secol.

STATELE UNITE ALE AMERICII - O PUTERE EUROPEANĂ

Este un loc comun faptul că, în ultimii 50-70 de ani, progresul spre liberalizarea comerțului mondial a depins foarte mult de acordul dintre Statele Unite şi Uniunea Europeană. Acest acord a fost și rămâne unul dintre motoarele de dezvoltare a lumii. Problema apărută în ultimii ani consta în faptul că forma actuală a cooperării economice transatlantice — cunoscută ca Parteneriatul Economic Transatlantic - este atât de limitată încât exista riscul ca „motorul" dezvoltării să se oprească. Firesc, reacția a apărut şi s-au schițat o serie de planuri de acțiune, acum în curs de negociere între Washington şi Bruxelles. O mai puternică cooperare transatlantică ar fi, în același timp, un impuls salutar pentru comerțul mondial şi, astfel, ar trebui să fie privită ca o oportunitate de a da o nouă combustie modelul tradiţional de dezvoltare.

Anunţat la **Summit-ul Birmingham,** din mai 1998, Parteneriatul Economic Transatlantic își are de fapt rădăcinile la Summit-ul SUA-UE din 1995, de la Madrid, unde preşedinţii Clinton şi Santer[85] au anunţat o nouă agendă transatlantică[86]. Punctul central al acesteia viza reducerea sau eliminarea barierelor care împiedică fluxul bunurilor, serviciilor şi capitalului. De fapt, cei doi lideri enunțau ceea ce secretarul de stat american de atunci, Warren Christopher, marcase şase luni mai devreme: o viziune comună, un scop comun, şi o agenda transatlantică comună. Încă de la începutul verii anului 1995[87], Warren Christopher prezentase opiniei publice una dintre cele mai ambiţioase iniţiative de politică externă americană: *crearea unei zone comerciale şi economice transatlantice libere,* formată din ţările membre ale Asociaţiei Nord-Americane pentru Comerţ Liber (NAFTA) şi Uniunea Europeană. Materializarea acestui proiect ar duce la apariţia unei noi comunităţi, de dimensiuni nemaiîntâlnite în istoria umanităţii, care ar număra peste 770 de milioane de oameni şi ar controla mai mult de jumătate din avuţia lumii.

Iniţiativa americană nu a surprins foarte mult înaltele medii politice şi universitare. Pe timpul mandatului său, numai preşedintele în exerciţiu la acel

[85] Jacques Santer, preşedintele Comisiei Europene de atunci.

[86] Ellen L. Frost, *The Transatlantic Economic Partnership,*Peterson Institute for International Economics, September 1998

[87] Warren Christopher, Madrid, 28 iunie 1995, *Charting a Trasatlantic Agenda for 21st Century*, http://books.google.ro/books?id=YipOlJqr6msC&pg=PR15&lpg=PR15&dq=Madrid, +28+iunie+1995,+Charting+a+Trasatlantic+Agenda+for+21st+Century, +Warren+Christopher&source=bl&ots=4rlDXn4UUz&sig=sihsA1a8yln0CEm9Ca-txe-MBCw&hl=ro&sa=X&ei=l1fyUqmgFYXMtQbbvoCwCw&ved=0CDgQ6AEwAg#v=onepage&q=Madrid%2C%2028%20iunie %201995%2C%20Charting%20a%20Trasatlantic%20Agenda%20for%2021st%20Century%2C%20Warren%20Christopher&f=false

moment, William ”Bill” Clinton, fără a mai pune la socoteală alte înalte oficialităţi ale SUA, s-a aflat în Europa de mai multe ori şi pentru mai mult timp decât în oricare altă parte a Lumii. Acelaşi lucru se întâmplase şi în cazul predecesorului său, George Bush, şi se va întâmpla și în cazul succesorului său la preşedinţia SUA, George William Bush. De altfel, după cum arăta Richard Holbrooke, figură proeminentă a establishment-ului american, pe atunci încă asistent pentru afaceri europene al secretarului de stat, această alocare a timpului şi atenţiei Washingtonului evidenţiază un fapt limpede, dar încă puţin înţeles în toată semnificaţia sa: ***SUA au devenit, sunt deja o putere europeană*** într-un sens care depăşeşte cu mult afirmarea tradiţională a “angajamentului’ său faţă de Europa[88]**.**

Dar ce este, de fapt, America? Probabil că cel mai simplu răspuns ar fi: țara tuturor superlativelor – cea mai bogată, cea mai puternică, cea mai diversă, dar probabil că cel mai corect este tot ”țara tuturor posibilităților”. Tocmai de aceea, SUA a fost și este ținta emigranților de toate semințiile și de pe toate continentele. „The American Dream” – (o viață mai bună ca rezultat al efortului personal) a fost posibil datorită sistemului economic liberal și a expansiunii economice a SUA. Statutul său de mare putere a început să se nască la cumpăna dintre secolele XIX-XX, când doi mari președinți au elaborat doctrinele economico-politice ce urmau să definească relațiile SUA cu restul lumii. Președintele Taft a lansat „Diplomația Dolarului”, potrivit căreia interesele americane sunt economice și se manifestă la nivel mondial, iar președintele Roosvelt a impus „Diplomația Big Stick”, potrivit căreia SUA sunt capabile să își proiecteze forța și să își apere interesele economice oriunde în lume.

Al doilea război mondial și apariția „cortinei de fier” au impus SUA ca supra-putere politică și militară, ”lider al lumii libere”. Pe plan economic, America și-a asumat responsabilitatea reconstrucției europene prin Planul Marshall, inițiat în 1948, care a stat la baza reapariției Europei ca putere economică globală. Atunci ca și acum, puterea economică a SUA a fost și este dublată de capacitatea militară de a-și proiecta forța oriunde în lume. Astfel, Orientul Mijlociu, Sud-Estul Asiei, America Latină sunt declarate zone de interes strategic pentru Statele Unite.

Sistemul economic american poate fi definit prin caracterul său descentralizat, capitalist, bazat pe proprietatea privată și libera inițiativă. Intervenția autorităților federale în economie se manifestă prin strategii de politică bugetară și monetară, iar bugetul federal are o componentă ce vizează investițiile în cercetare. Legislația economică americană permite implicarea guvernului în controlul practicilor de afaceri, guvernul american având și rolul de supervizor al creșterii economice[89].

---

88 Richard Holbrooke, *America an European Power*, Foreign Affairs, martie/aprilie 1995, **http://www.foreignaffairs.com/articles/50770/richard-holbrooke/america-a-european-power**

89 wikipedia.org/wiki/Economia_Statelor_Unite_ale_Americii+&cd=4&hl=ro&ct=clnk&gl=ro

Fără îndoială că un rol special în economia americană îl joacă companiile multinaționale. Firme precum Coca Cola, Colgate, Microsoft, Ford, IBM, General Electric, Intel, Exxon, Wal-Mart, Mc Donald's, reprezintă imaginea SUA în întreaga lume. Nu e întâmplător că, în topul corporațiilor transnaționale, primele cinci sunt din SUA. Activitatea acestora se concentrează asupra ramurilor cu reale perspective de dezvoltare și de obținere a profitului. De altfel, companiile transnaționale sunt vârful de lance al ofensivei americane în contextul globalizării economice. În anii '80, societățile transnaționale dețineau o treime din producția industrială, peste jumătate din comerțul exterior. Valoarea mărfurilor și a serviciilor asigurate de transnaționalele de proveniență americană se ridica în această perioadă la 350 miliarde dolari. Exprimat în procente, firmele americane reprezentau în 1999, 71,8% din valoarea primelor 50 de societăți transnaționale din lume[90]. Prin investițiile directe în străinătate, marile companii americane își asigură nu doar profiturile comerciale, cât mai ales posibilitatea de a-și asigura accesul la sursele de materii prime. Astfel, companiile americane sunt prezente pe piețele de înalt nivel în ceea ce privește consumul, dar în regiunile producătoare de materii prime. Totodată companiile americane transferă în exterior modelul american de planificare și de management a activității economice, și în egală măsură și noile tehnologii de mare randament și productivitate. Globalizarea economiei duce la dezvoltarea companiilor transnaționale americane. Ele sunt astăzi o puternică forță în economia mondială și un adevărat liant al economiei americane care se regăsește și dincolo de frontierele naționale.

Secretul succesului american este legate de sumele uriașe investite în cercetare și dezvoltare, atât de către companiile private dar și de către autoritățile federale. Un alt factor al succesului îl reprezintă gradul de pregătire și numărul personalului de cercetare. Revoluția tehnico-științifică a pornit din Statele Unite. Cei mai mulți deținători ai premiului Nobel în știință sunt americani. Nivelul înalt al tehnologiei utilizate în industria americană determină repartizarea forței de muncă în domeniul serviciilor într-un procent uriaș (73,2%) prin comparație cu 24,1% în industrie și 2,7%în agricultură.

Nivelul înalt al productivității asigurat în economia americană permite Statelor Unite să atragă uriașe fluxuri de capital dar și să exporte resurse financiare americane peste tot în lume, mai ales în Europa. Jean-Jacques Servan Schreiber aprecia că o nouă putere industrială mondială ar putea fi foarte bine nu Europa, ci industria americană din Europa". Această remarcă este în mod particular valabilă astăzi, prăbușirea comunismului în Europa, în 1989, permițând firmelor americane să se extindă pe o piață uriașă.

După criza mondială din 2008-2013, economia americană se află din nou în expansiune. Creșterea economică este susținută de tehnologia performantă, de o cercetare fundamentală și aplicată absolut performante, de capacitatea de a crea locuri de muncă și de un nivel scăzut al șomajului. SUA promovează o o

[90] Idem.

nou concept economic legat de productivitatea globală a factorilor de producție, concept ce pune accent pe eficacitatea cu care economia americană îmbină munca angajaților cu investițiile în cercetare și noile tehnologii.

Pe de altă parte, este o realitate că, chiar dacă SUA rămân în centrul sistemului internațional ca mare putere economică și militară, globalizarea economică permite multor altor puteri, în primul rînd din grupul BRICS, să se afirme și să concureze SUA, rolul acesteia de singură superputere fiind tot mai mult contestat.

Nu în ultimul rând, din punct de vedere economic, Statele Unite ale Americii au cea mai dezvoltată agricultură din lume. În ianuarie 2008, agenția americană de reglementare a produselor alimentare (FDA) și-a dat aprobarea pentru comercializarea produselor obținute din bovine, ovine și porcine clonate, considerând că ele nu prezintă riscuri pentru consum. Statele Unite au cea mai mare suprafață cultivată cu porumb, de 31 milioane hectare în anul 2009, iar producția medie este de 9,6 tone/hectar. Producția de porumb a fost de 367 milioane de tone în anul 2008. Sunt doar câteva indicii ale uriașei forțe industriale, agricole, comerciale și științifice de care dispune America, ceea ce face din această țară o superputere mondială greu de egalat.

Evenimentele din Ucraina, de la începutul anului 2014, au demonstrat limpede că, **în secolul XXI, Europa va avea în continuare nevoie de implicarea activă a Americii**, care a fost o componentă obligatorie a echilibrului continental timp de o jumătate de secol. Pe de altă parte, o Europă instabilă amenință și interesele fundamentale de securitate națională ale Statelor Unite. Ceea ce nu se recunoaşte însă în mod deschis, nici la Washington, nici la Bruxelles, este că, fără acest parteneriat euroatlantic, nici una dintre părți nu ar mai face față, în noul mileniu, sfidării "continentului galben", dar şi provocărilor geopolitice din Asia centrală, Africa sau Orientul Mijlociu, sau contestărilor grupării BRICS.

Este deja un loc comun faptul că, mai ales pe tărâmul politicii, dorința poate fi necesară, dar în nici un caz nu e şi suficientă. Este de notorietate că, după 1989, între SUA şi aliații săi vest-europeni au apărut numeroase controverse. Şi grave au fost nu atât cele economice, cât mai ales cele de natură politică. În mod tradițional, Franța, dar şi Germania, care a pus încă din 1990 bazele unui nou parteneriat cu Moscova[91], au dezvoltat, după terminarea războiului rece evoluții adesea divergente față de SUA. Chiar şi în cazul celorlalți vest-europeni, dacă cooperarea economică şi financiară cu SUA rămâne o necesitate indiscutabilă, în schimb prezența nemijlocită americană, mai ales militară, a fost tot mai contestată în primele două decenii ale secolului

[91] Acordul convenit între H.Kohl şi M.Gorbaciov, în 1990, la Geneva, a fost dezvăluit pentru prima dată de publicația britanică *"Inteligence Digest",* în 1993. În România, informația a fost preluată de *„Adevărul"* din 8 decembrie 1993. Documentul este redat integral în lucrarea *„Transilvania, himera ungarismului iredentist"* de Ion Şuța, editată în 1995 de Academia de Înalte Studii Militare din Bucureşti. În esență, Acordul împarte Europa Centrală şi de Est în sfere de influență ale celor două mari puteri continentale. După 1990, H.Kohl şi B.Elțîn au confirmat înțelegerea din 1990. De altfel, nici succesorii lor nu vor aduce vreo modificare înțelegerii, specialiştii evocând în acest caz un veritabil parteneriat strategic între Rusia şi Germania.

XXI. Iată de ce, după cum arăta Richard Holbrooke[92], pentru Washington *prioritatea cea mai mare a fost ca Statele Unite să fie cele ce conduc eforturile de creare a unei noi arhitecturi de securitate care să includă şi, astfel, să stabilizeze întreaga Europă*: Occidentul, democraţiile emergente din Europa Centrală şi, cel mai problematic, Rusia şi fostele republici sovietice.

Ţările membre NATO şi liniile de forţă de pe continentul European
(*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*).

Pentru Washington a fost limpede, imediat după terminarea Războiului rece, că *orice proiect privind noua arhitectură a securităţii Europei trebuia să se concentreze în primul rând asupra Europei Centrale*, deoarece această zonă, în lipsa democraţiei, stabilităţii şi prosperităţii economice, ar fi putut rămâne vulnerabilă în faţa aceloraşi probleme care au generat în ultimul secol două

92 Richard Holbrooke, art.cit.

războaie mondiale. Iar în ceea ce priveşte Germania şi Rusia, cele două puteri care încadrează Europa Centrală, istoria a demonstrat convingător că insecuritatea acestei regiuni a fost unul din factorii determinanţi ai comportamentului lor agresiv.

Un argument în plus pentru rapida integrare a acestei zone, proces la care contribuţia SUA a fost majoră, a constat în faptul că, pentru prima dată în istoria lor, ţările din această regiune s-au putut bucura, simultan, de stabilitate şi independenţă pe baza unei opţiuni aflate la temelia întregului edificiu euroatlantic: *adoptarea valorilor occidentale ale democraţiei şi economiei de piaţă.* Atracţia emoţională, dar şi practică, exercitată de Occident a fost cea mai puternică forţă unificatoare pe care a cunoscut-o Europa.

În concepţia americană, **pilonul central al noii arhitecturi de securitate** l-a reprezentat **NATO.** Iată de ce extinderea organizaţiei a fost înţeleasă ca o consecinţă logică a dispariţiei "cortinei de fier" şi a nevoii de integrare europeană şi euroatlantică pe baza respectării aceloraşi valori democratice. Şi, totuşi, după cum au remarcat experţii, întregul prim mandat al preşedintelui Clinton a fost pierdut, Administraţia sa ezitând îndelung asupra primilor paşi ai extinderii Alianţei Nord-Atlantice. Două noi structuri - *Consiliul de Cooperare Nord-Atlantică* şi *Parteneriatul pentru Pace* - au fost special create, la iniţiativa SUA, pentru a veni în întâmpinarea ţărilor nemembre ale NATO, dar şi pentru a menaja susceptibilităţile Rusiei. De altfel, ezitanta Administrație Clinton a pierdut tempo-uri importante (așa cum o va face mai târziu o altă Administrație democrată, cea a lui Barack Obama) și a lăsat să se înțeleagă în mod cât se poate de clar că nu toate țările participante la activitățile acestor noi structuri vor intra în NATO. Partea bună a fost că, în cele din urmă, cooperarea lor a permis asimilarea unor comportamente deziderabile pentru gestionarea bunelor vecinătăţi.

Revenind la extinderea NATO, dacă 1994 a fost momentul când Alianţa a decis că îşi va deschide porţile pentru noile democraţii din Europa Centrală, următorii ani au reprezentat o succesiune aproape neîntreruptă de activităţi comune, de parteneriat între Alianţă şi ţările central şi est-europene. În cele din urmă, la Madrid în 1997 şi la Praga în 2003, NATO a rezolvat ecuaţia extinderii, invitând în rândurile sale *Polonia, Ungaria şi Cehia*, în primul val, apoi, în cel de-al doilea, ***România**, Bulgaria, Letonia, Lituania, Estonia, Slovenia şi Slovacia*. Parcă pentru a sublinia timpul pierdut, al treilea val nu a mai fost posibil, în 2008, la București, aderarea Ucrainei, Georgiei și Macedoniei fiind blocate[93]. Cu acest prilej *The Guardian* afirma că Summitul NATO de la București a lansat două semnale periculoase[94]:

[93] Summitul NATO 2008 a fost organizat în București, România între 2 și 4 aprilie 2008. Evenimentul s-a desfășurat la Palatul Parlamentului și a reunit aproape 3.000 de oficiali din 49 de țări: 26 state membre NATOși alte 23 semnatare ale Parteneriatului pentru Pace. Au fost invitate să adere la NATO Albania și Croația, nu și Macedonia, Georgia și Ucraina. Primei i s-a opus Grecia, ultimelor două Germania, la presiunile președintelui rus V.Putin, prezent la reuniune.

[94] *Semnale periculoase lansate la summitul NATO de la București,* Mediafax, 8 aprilie 2008.

- că țările aliate își pot șantaja partenerii, motivația Greciei privind securitatea sa fiind în contradicție cu principiul securității globale a aliaților;
- că Rusia și-a restabilit sfera de influență în Europa prin încheierea de acorduri energetice bilaterale cu unele țări, care astfel au interese divergente față de cele ale NATO.

Astfel arată conceptul strategic american de Europa Centrală.
Central Europe political map 1996 Source: CIA - Central Intelligence Agency
http://www.zonu.com/detail-en/2009-09-18-7071/Central-Europe-political-map-1996.html

Chiar și în aceste condiții, Statele Unite ale Americii - al căror obiectiv strategic declarat este de a rămâne liderul Alianţei Nord-Atlantice – au fost principalul promotor al procesului de extindere. Motivele sunt uşor descifrabile: păstrarea leadership-ului este vitală pentru perpetuarea prezenţei americane în Europa şi pentru materializarea proiectului de integrare euroatlantică pe multiple planuri. Iată de ce, între altele, *fiecare nou membru al NATO reprezintă pentru SUA cea mai solemnă angajare* dintre toate cele posibile: *un* ***tratat de***

apărare bilateral [95], care extinde automat umbrela de securitate americană asupra fiecărei noi naţiuni aliate.

Dacă rolul conducător al SUA în cadrul NATO rămâne incontestabil şi dacă poziţia sa faţă de Uniunea Europeană cunoaşte o permanentă reevaluare, rămâne important modul cum Statele Unite joacă un rol concret în cadrul *Organizaţiei pentru Securitate şi Cooperare în Europa,* deja comparată de mulţi drept un fel de ONU continental.

OSCE, având membri pe toate longitudinile terestre (53 de state participante), conturează o sferă uriaşă de preocupări. OSCE, spre deosebire de vechea CSCE, de pe vremea Războiului rece, doreşte să îmbunătăţească securitatea continentală prin stabilirea unor noi forme de cooperare bazate pe consens, aspect deosebit de important dacă se ţine seama de fraptul că din această organizaţie face parte şi Rusia. Astăzi, noul concept de securitate impune abordarea din timp a conflictelor potenţiale, ceea ce presupune noi eforturi şi căutări. Conform declaraţiilor oficiale, **Statele Unite au preluat deja conducerea în introducerea de inovaţii în OSCE** şi intenţionează să folosească mai intens mecanismele consultative şi de prevenire a crizelor pe care le-a creat deja organizaţia. Obiectivul american constă în transformarea acesteia în element integral al noii arhitecturi de securitate globale.

Este incontestabil că, astăzi, Statele Unite ale Americii sunt puternic implicate nu doar în prezentul european, ci şi în plămădirea viitorului "bătrânului continent". După cum o dovedesc toate scenariile geostrategice, **prezenţa americană în Europa este foarte importantă în primul rând pentru viitorul SUA.** Aflate de mai multe decenii într-un declin economic relativ, Statele Unite se găsesc în postura celui mai mare debitor al lumii. Analistul american Edward Luttwack, fondatorul geoeconomiei, prezice în cartea sa *"Visul american în pericol"*[96] că, prin anul 2020, SUA ar putea deveni o ţară de "lumea a treia" dacă nu se va face ceva şi declinul actual va continua. Şi acesta ar fi cu precădere rezultatul unei evoluţii interne, independente de conjunctura confruntării mondiale cu marile centre integraţioniste. Iată deci că parteneriatul cu Europa este vital pentru supravieţuirea Americii ca mare putere în secolul viitor, şi, pentru ca acest lucru să fie cât mai sigur, este nevoie mai mult ca oricând ca americanii să continue a fi prezenţi în Europa.

Pe de altă parte, şi Europa are nevoie de prezenţa şi implicarea SUA. Europa, în ansamblul său, are nevoie de America, pentru că fără ea nu poate opune nici o contrapondere Rusiei şi sferei de putere ce se reclădeşte în jurul acesteia şi, de asemenea, pentru că, la rându-i, nu va putea face faţă singură „sfidării galbene". Provocările secolului XXI nu sunt deloc neglijabile.

---

[95] George Tenet, *Discurs la Georgetown University,* 18 oct. 1999.

[96] **Edward N. Luttwak,** *Endangered American Dream,* Simon & Schuster, 1994.

În sfârşit, dar nu în cele din urmă, Europa Centrală, deloc întâmplător numită la Washington şi „*noua Europă*”, are nevoie de o Americă aflată cât mai aproape pentru a supravieţui în menghina ruso-germană şi a evita transformarea zonei, din nou, într-un spaţiu-tampon unde s-ar intersecta toate interesele celor mari.

După cum spunea marele strateg american Zbigniew Brzezinski, ***„America şi Europa ar putea constitui, împreună, forţa decisivă a binelui pe plan mondial”***[97]. Şi aceasta pentru că forţa economică şi militară a comunităţii euroatlantice face din aceasta centrul de greutate al problemelor mondiale, inclusiv în acest al treilea mileniu. Deşi doar 13% din populaţia lumii trăieşte în ţările membre ale NATO şi UE, ea produce 63% din PIB-ul global. De asemenea, comunitatea euroatlantică realizează peste 77% din cheltuielile militare globale, alocând armatelor lor peste 780 de miliarde de dolari (numai în 2005).

Cu alte cuvinte, spaţiul euroatlantic nu este un vis, ci o realitate capabilă cu adevărat să determine viitorul întregii civilizaţii umane.

[97] Zbigniew Brzezinski, *Marea tabla de şah,* Editura Univers enciclopedic, 2000.

UNIUNEA TRANSATLANTICĂ, O NECESITATE STRATEGICĂ PENTRU MILENIUL III

Pentru a putea reliefa convingător necesitatea absolută a cooperării transatlantice este nevoie să înţelegem mai exact ce presupune cu adevărat cursa politică, economică şi ştiinţifică declanşată pentru stăpânirea secolului XXI. Cercetătorii care s-au încumetat să scruteze viitorul anticipează că acesta va fi dominat de concurenţa dintre marile procese integraţioniste. Or, atât în America de Nord, cât, mai ales, în Europa problemele pe care le ridică integrarea sunt dintre cele mai complexe şi mai dificile.

În acest timp însă, în îndepărtata Asie, în miraculosul spaţiu economic al Pacificului, este pe cale de a se naşte, tocmai datorită logicii integrării, o putere colosală. În 1980, futurologul Jean-Jacques Servan-Schreiber atrăgea pentru prima oară atenţia occidentalilor asupra *„sfidării galbene”*. În cartea sa devenită celebră ulterior[98], Servan Schreiber folosea un exemplu cum nu se poate mai nimerit pentru a sugera dimensiunile fenomenului asiatic:

“*În creşterea lineară, rata creşterii rămâne constantă, iar viitorul poate fi, în consecinţă, prevăzut cu uşurinţă. În creşterea exponenţială, rata creşterii se modifică în mod neîntrerupt. Exemplul cel mai simplu, este cel al exponenţialei 2, mai cunoscută sub numele de efect de dublare. În matematică, “puterea a doua* “.

Să luăm o foaie de hârtie de o grosime medie şi să o îndoim de 50 de ori. Care va fi grosimea hârtiei după ce vom termina operaţia? Să nu uităm că vom dubla de 50 de ori grosimea obţinută după fiecare îndoitură. Majoritatea celor care nu cunosc răspunsul la acest gen de probleme sugerează că este vorba de o grosime de câţiva centimetri. Alţii, care îşi dau seama că la mijloc este ceva, propun câţiva metri. Iar alţii, şi mai îndrăzneţi, presupun că înălţimea ar fi cea a coloanei din Piaţa Bastiliei sau a Turnului Effel. Numai în mod cu totul excepţional s-ar găsi cineva care să răspundă <<a muntelui Everest>>, convins că este maximum de ce se poate închipui. Foarte puţini sunt cei care ştiu, sau admit, că acest extraordinar bloc de hârtie s-ar înălţa mai sus de Everest, mai sus de atmosferă, de Lună, de orbita planetei Marte... ca să ajungă la linia Asteroizilor”.

Cam tot la fel stau lucrurile şi în privinţa potenţialului demografic, economic şi, poate, într-un viitor nu foarte îndepărtat, a celui militar care se dezvoltă exponenţial în Asia. Astăzi, Japonia investeşte de două ori mai mult decât SUA în domeniile de vârf ale tehnicii. Japonia, cu numai jumătate din populaţia SUA, a ajuns la stadiul de a asigura anual de două ori mai mulţi

[98] Jean Jaques Servant Schreiber, *Sfidarea mondială*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1982.

ingineri decât aceasta. Situându-se în avangarda civilizaţiei post-industriale, Japonia a început deja să înţeleagă şi să aplice *"strategia cuceririi cunoştinţelor",* devenind un veritabil izvor de forţă economică al întregii Asii. În fapt, Japonia a rămas o insulă doar în atlasele şcolare. În 1994, pentru prima oară în existenţa Imperiului Soarelui-Răsare, Împăratul a părăsit oficial Japonia pentru a vizita capitala unei alte ţări: Beijingul. Gestul în sine echivala cu o revoluţie în geopolitica Asiei şi a Lumii, amorsând o posibilă reconciliere istorică sino-niponă, dar semnificaţiile sunt chiar mai profunde. Şi aceasta deoarece China reprezintă ea însăşi universul de existenţă a unui miliard şi trei sute de milioane de fiinţe omeneşti.

În plus, China, împreună cu ceea ce, deja impropriu, sunt denumiţi *"micii tigrii asiatici"*[99]*,* cunoaşte cele mai ridicate rate de dezvoltare ale Lumii Contemporane. Economia chineză creşte, în medie, cu 9-10 % anual, un ritm temperat administrativ de către Guvernul de la Beijing ce se teme de o „supraîncălzire" după ratele de 13-15 % înregistrate în ultimele decenii. Chiar şi în plină criză mondială, China a avut asigurate rate de creştere de 7-8%.

Mai mult, în 2003 a fost lansată o puternică dezbatere între specialiştii chinezi vizând crearea unei *"monede unice"* asiatice, după modelul euro, care să integreze, într-o primă instanţă, pieţele financiare ale Chinei continentale (Mayland), Taiwanului, Hong-Kong-ului, Macao şi Singapore, iar în 2004 China a devenit a treia ţară din lume care a trimis un echipaj uman în Cosmos. A doua putere mondială în inginerie genetică, probabil prima foarte curând, construind mii de kilometri de autostradă în fiecare an, investind sute de miliarde de dolari peste tot în lume, China este astăzi unul dintre principalii actori ai planetei, acţionând în forţă pentru crearea unei comunităţi asiatice aflate sub conducerea sa.

Care va fi impactul acestei formidabile puteri asupra viitorului? În ce măsură actuala distribuţie a puterii mondiale va mai avea relevanţă asupra echilibrului global? Şi mai ales, care mai poate fi statutul internaţional al Americii şi al Europei atunci când întreg colosul asiatic *"se va ridica în picioare"*? Acestea sunt întrebările care preocupă în cel mai înalt grad strategii aplecaţi asupra destinelor Lumii. În orice caz, pentru europeni şi americani deopotrivă, este limpede că nici Europa, nici America nu pot face faţă singure acestei sfidări. Iată de ce necesitatea parteneriatului euroatlantic este mai mare ca oricând.

În mod particular, acest parteneriat este vital pentru leadershipul Statelor Unite ale Americii. După prăbuşirea comunismului în Europa, nu puţini erau americanii care spuneau: "*Acum trebuie să ne întoarcem la treburile noastre".*

[99] Tigrii Asiatici este un termen ce denumește economiile Hong Kongului, Singaporelui, Coreei de Sud șiTaiwanului. Aceste teritorii și state s-au remarcat prin creștere economică susținută și industrializareaccelerată intre anii 1960-1990. La inceputul anilor 1960, unele dintre aceste țări erau la un stadiu de dezvoltare economică similar țărilor africane, care, în mare parte, au rămas la acelaşi nivel. Tigrii asiatici au beneficiat însa din plin de o populație în general bine educată, acces mai ușor la piețele internaționale (acces la coastă și râuri navigabile) precum și de investiții străine care au ajutat la declanșarea creșterii economice. În timp, termenul de *tigru* a fost aplicat și altor țări cu o creștere economică spectaculoasă datorată unei strategii de comerț axată pe exporturi, cum ar fi Indonezia, Filipine, Thailanda și Malaysia.

Aceleaşi cuvinte s-au făcut auzite şi după 11 septembrie 2001, când America a trăit, pentru prima oară în istoria sa, complexul celui aflat sub asediu. Tendinţa recurentă a americanilor către izolaţionism preocupă cancelariile din Lumea întreagă, dar în primul rând îi îngrijorează pe americanii lucizi şi bine informaţi. Pentru că americanii, deşi rămân foarte mândri de rolul major pe care îl joacă în lume ţara lor, sunt conştienţi, pe de altă parte, că statutul de putere globală implică sacrificii şi asumarea unor riscuri adesea neplăcute.

În ce măsură, deci, acest statut poate fi conservat cu preţul unor costuri minime - iată ultima ecuaţie de manifestare a pragmatismului bine-cunoscut al americanilor.

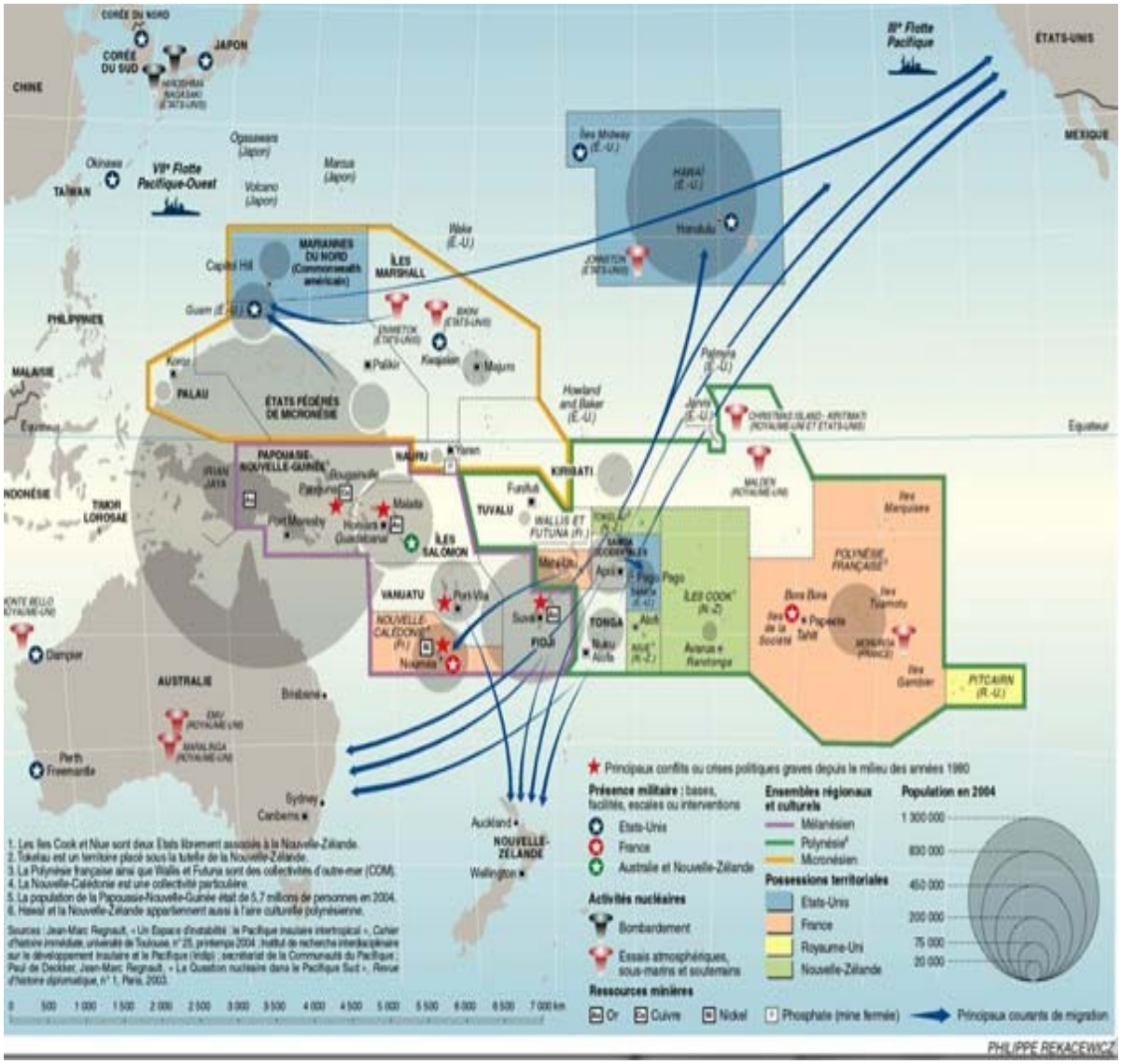

Spaţiul Pacificului şi influenţele marilor puteri (*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*).

Privind însă riscurile dintr-o perspectivă istorică, reiese că, până la urmă, tentaţia către izolaţionism a americanilor rămâne o legendă, mai degrabă o comoditate, o temă redescoperită periodic, cu precădere în campaniile electorale. Pentru că, dacă analizăm politica SUA în lume precum şi

intervenţiile sale militare din perioada postbelică, vom vedea că americanii au făcut, într-adevăr, sacrificii, dar ele n-au fost niciodată lipsite de pragmatism. Unul dintre cele mai convingătoare exemple îl constituie războaiele din Golf, supranumite de Alvin Toffler *"războaiele celui de-al treilea val împotriva celui de-al doilea val"*[100], când SUA au "eliberat"... cele mai mari rezerve de petrol aflate în exploatare pe glob.

De altfel, aşa cum subliniază analiştii Pentagonului, ***„securitatea şi prosperitatea Americii sunt legate în mod indisolubil de prezenţa sa în Lume, în particular în Europa "***[101]. În acest context, *"prezenţa militară a* SUA *în Europa, redusă cu peste 200 de mii de oameni după 1989 şi care ar trebui să fie de aproximativ 100 de mii de militari americani, rămâne vitală pentru protejarea intereselor SUA în Europa şi nu numai"*[102].

Nu este deloc surprinzător, deci, că parteneriatul euroatlantic rămâne o ecuaţie care suscită numeroase preocupări pe ambele maluri ale Oceanului. Astfel, într-o conferinţă de răsunet la vremea sa[103], fostul secretar de stat american Henry Kissinger, un suporter fățiș al proiectului transatlantic, afirma că *"lărgirea relaţiilor de cooperare în cadrul NATO ar trebui să urmeze calea transformării alianţei militare într-o alianţă economică*". *"Eu văd în perspectivă* - spunea Henry Kissinger - ***crearea, pe baza NATO, a unei zone nord-atlantice de comerţ liber"***. Propunerea sa, **complementară iniţiativei de unificare a NAFTA cu Uniunea Europeană**, este grăitoare pentru îngrijorările declanşate de concurenţa centrelor integraţioniste şi pentru miza pe care o reprezintă Europa în acest proces. Însuşi faptul că se proiectează ca **NATO, cea mai puternică organizaţie militară existentă în istorie, să fie transformată într-un vector al parteneriatului economic,** constituie un argument greu de contestat al faptului că, *după încheierea Războiului rece, Lumea a intrat într-o nouă etapă de dezvoltare, în care nu puterea militară a unui stat sau a unei coaliţii de state, ci potenţialul economico-financiar va determina rolul politic al unei ţări sau al unui grup de state,* **geopoliticul cedând locul geo-economicului,** după cum a demonstrat și E. Luttwak, fondator și exponent de seamă al geoeconomiei americane[104].

Puţini sunt cei care se îndoiesc că Henry Kissinger[105] este unul din aşa - numiţii *"policy makers*", ca de altfel şi deja citatul Zbigniew Brzezinski[106].

---

[100] Alvin Toffler, *Powershift,* Editura Antet, București, 1995.

[101] *Raportul Pentagonului, 1995: Strategia de securitate a SUA pentru Europa și NATO,* a se vedea și România liberă, 9 iunie 1995.

[102] Idem.

[103] Simpozionul *Britania și locul ei în lumea contemporană,* Londra, 1995, a se vedea și Curierul național, 31 martie 1995.

[104] Edward N. Luttwak, *Endangered American Dream,* Simon & Schuster, 1994.

[105] Henry Alfred Kissinger (n. 27 mai 1923, Fürth, Bavaria) a fost Secretar de Stat în timpul lui Richard Nixon și al lui Gerald Ford, a jucat un rol cheie în diplomația mondială între 1969 și 1977. În anul 1973 i-a fost acordat Premiul Nobel pentru Pace pentru contribuția sa decisivă la încetarea conflictului din Vietnam.Kissinger a devenit un oficial de rang înalt al B'nai B'rith și, de asemenea, membru al grupului Bilderberg și al Comisiei Trilaterale. Aparține Marii Loji francmasonice elveține Alpina, Clubului Bohemian și este un membru al Cluburilor Phi Beta Cappa, Cosmos, Federal City și Century.

[106] Zbigniew Kazimierz Brzeziński (n. 28 martie 1928, Varșovia, Polonia), este un om politic american care l-a servit, in calitate de consilier național de securitate, pe președintele Jimmy Carter, din 1977 pînă în 1981. Este considerat o autoritate printre marii strategi globali americani. În prezent, este profesor de politică externă la Universitatea Johns-Hopkins din Baltimore, consilier la Centrul pentru

Despre rolul acestor veritabile "eminenţe cenuşii" în adoptarea unor decizii cu impact global s-a vorbit foarte mult. Despre misiunea lor de a lansa periodic diverse *"baloane de încercare"* şi scenarii care, în cele din urmă, se regăsesc, cu corecţiile de rigoare, în strategiile majore, de asemenea. Cu atât mai interesant este de remarcat că Henry Kissinger a subliniat, în alocuțiunea ținută la Londra, aparent din întâmplare, că este ***împotriva stabilirii unor relaţii speciale între SUA şi Germania***, arătând că parteneriatul viitor ar trebui clădit pe relaţii speciale între Washington şi Uniunea Europeană, relaţii în care Marea Britanie este chemată să joace un rol din ce în ce mai important. Aceste cuvinte, deloc întâmplătoare, arată şi ele, că ceva nu mai funcţionează ca în vremurile trecutului secol între vechii aliaţi euroatlantici.

Imediat după încheierea Războiului rece, aparent surprinzător, au apărut poziţii divergente între Statele Unite şi aliaţii lor din Europa Occidentală. Primul teren de manifestare al acestora a fost ceea ce între timp a devenit fosta Iugoslavie. Astfel, în timp ce Washingtonul a arătat în mai multe rânduri, în chip oficial şi explicit, că este în favoarea păstrării integrităţii federaţiei iugoslave, Europa Occidentală şi, în special, Germania, au acţionat cu o extrem de eficientă determinare pentru destrămarea acesteia. Cel care este considerat artizanul distrugerii statului iugoslav, Hans Dietrich Gensher[107], a fost, până la urmă, obligat să-şi dea demisia din funcţia de ministru de externe al Germaniei[108], dar efectele "operei" sale au rămas să se manifeste până astăzi. A fost apoi rândul Franţei să contrarieze Washingtonul prin poziţia favorabilă Bagdadului, adoptată în cazul ambelor crize din Golf.

De altfel, după primul război din Golf divergenţele transatlantice s-au înmulţit, culminând cu conflictul diplomatic deschis ce a precedat a doua intervenţie americană în Irak şi înlăturarea regimului Sadam Hussein, din 2003. O repoziţionare „ciudată" pe eşichierul politico-strategic a situat atunci de aceeaşi parte a baricadei Franţa, Germania şi Rusia, reconfirmând astfel nu doar perenitatea unor interese, ci şi aranjamentele de culise făcute după 1989. Practic, o dată terminat Războiul rece şi îndepărtat pericolul ideologic la adresa sistemului capitalist occidental, Franţa şi Germania s-au concentrat mai mult asupra intereselor proprii, s-au lansat într-un parteneriat strategic de lungă durată cu Rusia, inclusiv în ceea ce priveşte ţările Europei centrale şi de Est, şi au subminat constant poziţia Americii în Europa şi chiar în lume. Proiectul transatlantic părea atunci uitat în sertarele istoriei.

---

studii politice și strategice (CSIS) din Washington D.C. și autor de cărți politice de specialitate. Este și conilier la mai multe firme mari americane și internaționale și consilier de politică externă al președintelui Barack Obama.

[107] Hans-Dietrich Genscher (n. 21 martie 1927, Reideburg, azi parte a orașului Halle an der Saale) este un politician liberal german (FDP). Între 1969-1974 a fost ministru de interne al RFG, iar din 1974 până în 1992 ministru de externe și vicecancelar federal, unul din arhitecții reunificării Germaniei. Între 1974-1985 a fost președintele FDP. A făcut parte din cabinetele conduse de Willy Brandt (SPD), Helmut Schmidt (SPD) și Helmut Kohl (CDU).

[108] La 13 aprilie 1992, a avut loc în Germania un cutremur cu o magnitudine de 5,8 grade. Epicentrul s-a situat lângă Aachen, între Alsdorf și Ubach-Palenberg. De notat că în zonă cutremurele mari sunt extrem de rare, în 1992 înregistrându-se cel mai mare seism din 1756(!) încoace, de 5,9 grade pe scara Richter, geologii arătându-se foarte surprinși de existența acestor mișcări tectonice. Oricum, la 18 mai, Genscher a demisionat, "la cererea sa", din funcțiile de ministru de externe și vice-cancelar al Germaniei Federale.

Criza mondială dintre 2008 şi 2014 a fost cea care a readus la viață accest uriaș proiect geopolitic. Uniunea Europeană şi Statele Unite ale Americii au revenit la ideea înființării unei zone economice libere transatlantice în sprijinul economiilor lor foarte greu încercate. Experţii au afirmat chiar, mai clar, că avem de-a face în primul rând cu o încercare de a contrabalansa economiile în dezvoltare ale Chinei şi Indiei, dar apreciază că punerea în practică a acestui plan probabil că nu va fi uşoară, întrucât multe interese naționale se vor afla în competiţie.

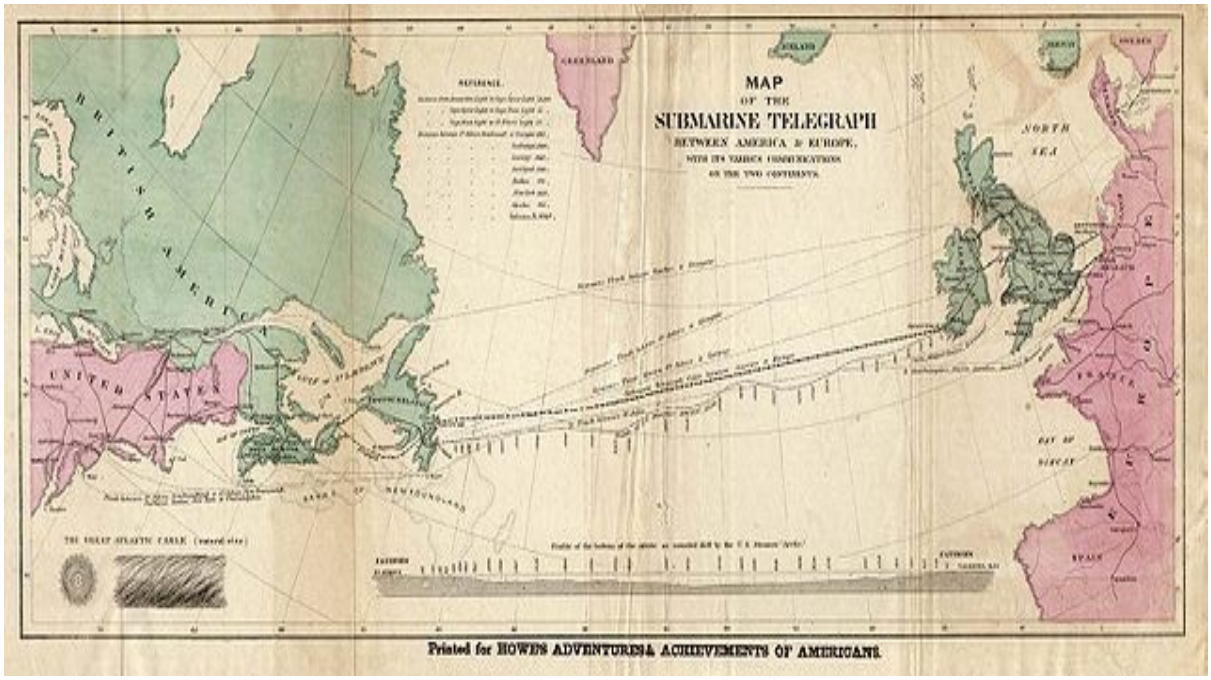

O legătură între Europa şi America cu valoare de simbol din secolul IX:
Harta Cablului Transatlantic la 21 august1858
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Atlantic_cable_Map.jpg

Nu mai este deloc un secret că, încă din 2013, UE şi SUA au demarat pregătirea unui Acord privind crearea unei Zone economice libere transatlantice. *"Occidentul nu are de gând să predea o parte din poziţiile sale în noua economie globală ţărilor emergente, în special grupului BRICS"* (Brazilia, Rusia, India, China şi Africa de Sud), a declarat o sursă bine informată, confirmând că este iminentă crearea unei zone economice libere transatlantice, din care vor face parte UE şi SUA[109]. Negocierile UE-SUA pentru **Parteneriatul Transatlantic al Comerţului şi Investiţiilor** (TTIP) au început mai exact în luna iulie 2013 având principalul obiectiv de a înlătura barierele comerţului din mai multe sectoare economice, pentru a putea facilita vânzarea şi cumpărarea de bunuri şi servicii între UE şi SUA. În timpul procesului de negociere, există o intensă supraveghere democratică efectuată de guvernele celor 28 de state membre ale UE şi de către Parlamentul European. La sfârşitul negocierilor, Consiliul European, format din şefii fiecărui stat, împreună cu Parlametul European va abroga sau respinge acest Tratat. La 27 ianuarie 2014,

[109] *Uniunea Transatlantica, mai mare decât UE,* Capital.ro, 28 Decembrie 2012.

Comisia a instituit un Grup special de consiliere format din experţi din diferite domenii de interes, de la mediu, sănătate, interesele consumatorilor şi ale muncitorilor, până la diversele sectoare ale afacerilor pentru a putea asigura o consultanţă de calitate negociatorilor UE, în ariile vizate în cadrul disctuţiilor TTIP. Activitatea acestui grup va ajuta Comisia Europeană să contribuie la facilitarea efectivă a schimbului între EU şi SUA urmărind garantarea unor beneficii reale pentru cetăţenii Uniunii. În cursul consultărilor s-a trecut la pregătirea unor acorduri privind comerţul agricol, investiţiile reciproce, impozitarea, recunoaşterea reciprocă a standardelor în medicină, sistemul de măsuri și greutăți şi în alte domenii.

După cum se vehiculează în cercurile de la Berlin, iniţiativa relansării **Uniunii comercial-economice transatlantice** i-a aparţinut cancelarului german Angela Merkel, în 2007, însă atunci ideea a întâlnit opoziţia Washingtonului. În special, ”la încercările SUA de a bloca planul” dnei Merkel s-a referit în presă comisarul european pentru industrie Gunter Verheugen[110]. La începutul primăverii 2007, Germania a prezentat un pachet de propuneri privind armonizarea legislaţiei între UE şi SUA în domeniile economic şi comercial. Miza acestui pas a fost crearea condiţiilor pentru formarea în viitor a zonei de liber schimb între UE şi SUA. Cu toate acestea, conform unor reprezentanţi ai Comisiei Europene, Statele Unite au formulat numeroase obiecţii într-o gamă largă de aspecte tehnice. Astfel, ideea privind zona liberă transatlantică a fost îngropată sub un morman de detalii, a căror punere de acord putea să dureze decenii.

Referitor la parteneriatul transatlantic, specialiştii cred că impozitele la comerţul cu mărfuri ar putea fi eliminate. În prezent, acestea se cifrează în medie la 3-4%. Pentru SUA şi Europa acesta este un nivel relativ scăzut, dar volumul schimburilor comerciale este într-atât de mare, încât prin anularea lor PIB-ul SUA ar putea creşte cu 1,5%, iar cel al UE, cu 0,5%. Volumul exportului în UE şi SUA ar creşte în acest caz cu 17%, de aproape cinci ori mai mult decât în urma semnării acordului de liber schimb între SUA şi Coreea de Sud.

În plus, parteneriatul transatlantic va duce la liberalizarea pieţei serviciilor, cum ar fi telecomunicaţiile, utilităţile asigurările, publicitatea, serviciile informatice şi finanţele. Piaţa serviciilor ocupă aproximativ 70% din economia SUA şi UE. În 2010, companiile americane au oferit europenilor servicii de aproximativ 610 miliarde de dolari, în timp ce serviciile companiilor europene pentru americani s-au cifrat la 820 miliarde de dolari.

În contextul în care datoria publică a Statelor Unite ale Americii (SUA) a depăşit, în 2013, ca valoare, produsul intern brut, iar economiile din Uniunea Europeană (UE) se confruntă cu o profundă criză a datoriilor de stat, nevoia unui parteneriat transatlantic prin care să fie încurajat comerţul este din ce în ce mai pregnantă.

[110] idem

Așa cum arătam, ideea înființării unei zone economice libere între cele două superputeri a fost adusă în discuţie încă din 1995, însă aceasta a reintrat în actualitate odată cu comentariile făcute de secretarul american de stat Hillary Clinton, la sfârşitul lunii noiembrie 2012. Omul politic american a atras, de asemenea, atenţia că *"trebuie să ne axăm şi pe zone în care parteneriatul nostru trebuie consolidat. Se poate ca, în anii următori, cea mai importantă întrebare va fi dacă nu cumva este necesar să investim şi în dezvoltarea relaţiilor economice la fel de multă energie câtă am investit în relaţiile de securitate "* [111].

Una dintre cele mai mari bariere în faţa relaţiilor comerciale dintre SUA şi UE este lipsa unor reglementări şi standarde universal acceptate. Un studiu realizat de Comisia Europeană arată că dacă aceste diferenţe s-ar înjumătăţi, exporturile SUA ar creşte cu 6%, iar cele ale UE cu 2%. Astfel, veniturile medii ale unei gospodării americane ar creşte anual cu 8.300 de dolari, iar cele ale unei gospodării din UE cu 12.500 de euro. O industrie care ar beneficia de alinierea standardelor este cea auto. Cu toate că cerinţele de siguranţă sunt la un nivel ridicat atât în SUA, cât şi în UE, un producător de maşini american trebuie să repete testele făcute în SUA pentru a se alinia standardelor impuse de guvernele europene. Totodată, un astfel de acord ar putea crea circa 7 milioane de locuri de muncă atât pe continentul nord-american, cât şi în Europa.

În primăvara anului 1995, ministrul german de Externe Klaus Kinkel atrăgea atenţia asupra necesităţii formării unei zone comerciale libere între Europa şi America de Nord, aşa-numitul acord **TAFTA**. *"Niciodată nu am avut mai multă nevoie de o conducere politică cu un astfel de obiectiv, cum avem în acest moment. Şi aceasta trebuie să vină din partea Statelor Unite. America, superputerea, trebuie să-şi menţină rolul de lider"*, declara oficialul german[112]. Opt ani mai târziu, cancelarul Merkel relansa proiectul transatlantic, iar președintele Barack Obama, în discursul său despre Starea Națiunii din 2014[113] arăta foarte clar direcțiile viitoare de acțiune: *" trebuie să ne amintim de lumea care astăzi prezintă nu doar pericole, nu doar amenințări, ci ea prezintă oportunități (...) și în această seară, doresc să anunț că vom lansa negocierile privind un parteneriat transatlantic cuprinzător pentru comerț și investiții cu Uniunea Europeană - deoarece comerțul, care este echitabil și gratuit peste Atlantic susține milioane de locuri de muncă americane bine plătite".*

Rămâne de văzut dacă vechile năravuri europene vor fi în cele din urmă abandonate la lada de vechituri ale isoriei. Și aceasta pentru că, cel puțin până în prezent, s-a dovedit cu vârf și îndesat că, în cele din urmă, în pofida filosofiei oficiale, ***interesele naţionale au rămas mereu dominante în cadrul NATO şi al Uniunii Europene***. Ceea ce a făcut ca instituţiile amintite să rămână departe de a fi omogene şi de a avea interese clar definite şi unanim acceptate. Dimpotrivă, ele par, din ce în ce mai mult, a fi mai degrabă *terenul de confruntare între*

---

[111] *Noua ordine economică a lumii. SUA și UE negociază înființarea unei zone economice libere*. Gandul, 28.12.2012

[112] idem

[113] *Obama's State of the Union*, http://thecable.foreignpolicy.com/posts/2014/01/28/obama_state_of_the_union

vechii aliaţi în lupta lor pentru noi sfere de influenţă[114]. Chiar şi alianţa franco-germană bazată pe celebra reconciliere istorică apare tot mai mult a fi minată de interese ireconciliabile. Astfel, pentru a nu da decât un exemplu, e adevărat, dureros pentru noi, aderarea *"în mai multe viteze"* la *UE* şi *NATO* s-a dovedit a fi fost o politică ce a răspuns mai ales intereselor Germaniei. Astfel după aderarea la Uniunea Europeană a Austriei, Finlandei şi Suediei, Germania devenise ţara cu cea mai mare pondere în organizaţie. Apoi, integrarea în primul val NATO a Ungariei, Poloniei, Cehiei a deplasat accentul - şi în cadrul Alianţei - tot spre Germania, creîndu-se pentru un timp o puternică asimetrie între flancul nordic, controlat de Germania, şi cel sudic, dominat de Franţa şi Italia[115].

Chiar şi după aderarea la NATO a României şi Bulgariei, problema a rămas complicată deoarece, în acest flanc sudic, umbra Rusiei a fost şi rămâne o constantă a istoriei. Dorinţa Rusiei de a neutraliza zonele din imediata vecinătate a CSI nu a fost niciodată un secret. Încă din 1994, Leonid Ivanov, secretarul Consiliului Miniştrilor din CSI, arăta că *"după destrămarea URSS şi a Tratatului de la Varşovia,* ***o serie de ţări din Europa de Est au rămas în afara sferelor de influenţă ale marilor puteri****. Uriaşul spaţiu strategico-militar al perioadei postsovietice a rămas al nimănui şi devine* ***obiect al unei noi împărţiri****. Din acest punct de vedere, Parteneriatul pentru Pace este programul insinuării influenţei strategice a NATO în Europa de Est şi al deplasării orizonturilor occidentale ale Rusiei"*[116]. Iar fostul ministru rus al afacerilor externe, Andrei Kozîrev, declara la rândul său: ***"Nu trebuie să plecăm din aceste regiuni care au fost timp de secole sfere ale intereselor ruseşti*** *şi nu trebuie să ne temem de aceste cuvinte"*[117]. Or, prin comparaţie cu succesorii săi în funcţie, Kozîrev este considerat şi astăzi a fi fost extrem de moderat. Oricum, ușor de recunoscut programul politic moștenit și dezvoltat de Vladimir Putin.

Această realitate complexă de pe vechiul continent şi diferitele proiecte geopolitice ale puterilor tradiționale au conturat o ecuaţie dificil de rezolvat pentru America. Pe de-o parte, poziţia sa a devenit mai puţin dezirabilă în partea de vest a Europei, începând să fie din ce în ce mai contestată, chiar în interiorul Alianţei, de către o Germanie care, după retragerea trupelor ruse din inima continentului, vrea să se elibereze şi de bazele americane aflate încă pe teritoriul său. Scop în care Berlinul a sacrificat constant, vreme de peste un deceniu, flancul sudic pentru a integra în schimb cât mai repede ţările din jurul său. Ceea ce pentru SUA, obligate să gândească în termeni globali, reprezenta un nonsens, căci integrarea doar pe coordonatele Vest-Est era inutilă şi chiar primejdioasă fără o integrare şi pe axa Nord-Sud. Mai ales că miza era una uriaşă: **un spaţiu geopolitic cuprins între Marea Baltică - Marea Neagră - Marea Adriatică** (18 state însumând o suprafaţă de peste două milioane de kmp şi peste 200 de

[114] *"Sferele de influență din nou în actualitate"*, în revista Lumea, nr.1/1995.

[115] Ioan Mircea Paşcu, Alocuțiune la Seminarul organizat de Institutul pentru Studii de Strategie Națională al SUA, Atlanta, aprilie 1995.

[116] Declarații ale lui Leonid Ivanov și Andrei Kozîrev în publicația proguvernamentală "Rossijnskaia Gazeta", martie 1994.

[117] Idem.

milioane de locuitori)[118], **căruia i se adaugă Transcaucazia şi Asia Centrală** asupra cărora îşi îndreaptă atenţia şi alte puteri regionale, în special Turcia, Iranul şi, chiar China. Este ceea ce, în perioada interbelică, a fost numit de către mareşalul Pilsudskyi ca fiind ”spaţiul dintre mări”, Mizhmor’ya, proiect preluat şi relansat în 2013 de George Friedman, fondatorul Stratfor Global Intelligence.

În opinia lui George Friedman, acest **Intermarium** poate fi *"viitoarea Alianţă capabilă să blocheze înaintarea ruşilor spre Europa, separându-i de germani şi, în acelaşi timp, poate opri şi expansiunea turcească în Europa de Sud-Est"*[119]. Alianța ar include Polonia, Slovacia, Ungaria, România şi "opțional", Bulgaria. Cu alte cuvinte, avem de-a face cu un fel de "Mică Antantă", sistemul de alianţe militaro-politice creat de Franţa după primul război mondial pentru a stopa Germania la frontierele sale estice.

"Mizhmor'ya" (*Spațiul dintre mări* sau *Intermarium*) - un proiect de confederație, care ar include Polonia, Ucraina, Belarus, Lituania, Letonia, Estonia, Moldova, Ungaria, România, fosta Iugoslavie, Cehoslovacia, şi, probabil, Finlanda, - a fost propus de mareşalul polonez Yuzef Pilsudskyi, dupa primul război mondial.
Alianța s-ar întinde de la Marea Neagră şi Marea Adriatică până la Marea Baltică (http://ru.wikipedia.org/).

În context, trebuie menționat că, în 1997, România a inițiat parteneriate strategice cu Polonia şi Ungaria, precum şi un aranjament trilaterală cu Bulgaria şi Turcia ("back-to-back" Romania-Bulgaria-Grecia). În afară de consultări politice şi acţiunii concertate, se dorește dezvoltarea infrastructurilor şi conectarea între Marea Baltică, Marea Neagră şi Marea Egee, refăcându-se astfel fostul "drum al chihlimbarului". Întregul concept evocă nu numai ideea mareșalului Pilsudski a unei "Intermarium", dar, de asemenea, strategia

[118] Este vorba despre "Mizhmor'ya", *Spațiul dintre mări* sau *Intermarium*, conceptul relansat de George Friedman, fondatorul Stratfor, un proiect de confederație care ar include Polonia, Ucraina, Belarus, Lituania, Letonia, Estonia, Moldova, Ungaria, România, fosta Iugoslavie, Cehoslovacia, şi, probabil, Finlanda, - propus de mareşalul polonez Yuzef Pilsudskyi, dupa primul razboi mondial.

[119] în Adrian Severin, *Geography beats history?*, Nine O’Clock, 1 februarie 2011.

medievală a alianței polono-otomane (la care uneori au aderat și Principatele române) sau interbelicul proiect al Micii înțelegeri, Antanta Balcanică şi Pactul polono-român de asistență reciprocă.

”Veriga slabă” din lanţul descris mai sus este, deocamdată, Ungaria care, potrivit specialiștilor[120], nu pare încă gata să-şi asume istoria, fiind mai preocupată de "reparații" din trecut decât de securitatea din viitor. De aceea, sistemul euroatlantic ar trebui să fie întărit printr-un acord trilateral România-Ucraina-Polonia, ceea ce ar presupune desigur ca Budapesta să abandoneze mai vechile și secretele sale legături cu Rusia.

Trebuie spus, totodată, că această Alianţă Central-Europenă, întinsă de la Marea Baltică la Marea Egee, poate fi luată în calcul de către ţările în cauză nu ca un substitut pentru UE, ci mai degrabă ca un plus în procesul de dezvoltare a democrației paneuropene, nu ca un proiect de suveranitate accentuată, ci mai degrabă ca unul federalist, nu ca o reacţie faţă de cineva anume (Rusia, Germania, Ungaria sau Bulgaria) sau ca o alternativă la ceva anume (UE, NATO), ci ca parte a unei acţiuni integrative, ca o bornă locală a unui edificiu politic european şi euro-atlantic (motiv în plus pentru care este necesară aderarea Ucrainei și Turciei la UE). În acest sens, Friedman este de părere că UE va fi federală sau nu va fi deloc. Dacă nu, atunci va fi război. Astfel, o alianță Intermarium are sens doar în interiorul ansamblului european, ca o garanţie că UE va continua să fie fundamental un proiect de pace și dezvoltare. Nu există nici o alternativă la asta. Pe de altă parte, analiștii politicii internaționali[121] sunt de părere că SUA ar putea introduce membrii Intermarium în strategia care vizează realizarea echilibrului geopolitic în Europa, dar nu vor face o strategie de bază din apărarea suveranității lor, cel puțin atâta vreme cât interesele vitale americane nu sunt atinse. Fără UE, orice regim de securitate pentru țările mici, situate la sud de Marea Baltică spre Marea Mediterană, rămâne doar un vis care se poate oricând transforma într-un coşmar.

Motive în plus pentru ca Statele Unite să rămână implicate profund în Europa, inclusiv din punct de vedere militar, iar pentru aceasta *singura modalitate de menţinere a prezenţei americane în Europa rămâne, decamdată, NATO.*

Europa, la rândul său, are nevoie de SUA pentru că, fără americani, nu ar mai exista o contrapondere serioasă faţă de Rusia. În chip firesc, s-a născut deci o întrebare: dacă în inima Europei prezenţa lor nu se mai justifica nici strategic, nici moral, dar, pe de altă parte, era nevoie în continuare de ei, unde anume să fie prezenţi, în Europa, americanii? Şi, după cum lesne se poate deduce, răspunsul este unul singur: în Est, în acel spaţiu pe care ruşii regretă că l-au părăsit şi pentru reocuparea căruia sunt gata, oricând, la orice eforturi.

Contele de Marenches, o figură legendară a Serviciului de Informaţii Francez, pe care l-a condus mai bine de un deceniu, mărturisea că exerciţiul cel

[120] A.Severin, art.cit
[121] Idem.

mai rodnic şi pe care l-a practicat cu succes de-a lungul întregii sale cariere a constat în contemplarea hărţilor. *„Nici nu vă puteţi imagina câte idei se nasc atunci când priveşti o hartă”,* spunea el[122]. Să privim, deci, o hartă a Europei Centrale şi de Est. Imediat, o particularitate anume va ieşi în evidenţă: cu excepţia a două state, întreaga zonă este fărâmiţată, parcă înadins, într-o mulţime de ţărişoare, toate aşezate în răspărul oricăror necesităţi geostrategice – nu au bariere naturale, n-au ieşire la mare, sunt lipsite de resurse şi aşa mai departe. Cum spuneam, cu două excepţii: Polonia şi **România**. Ţări relativ mari, dacă avem în vedere configuraţia zonei, bine populate, cu infrastructuri deja dezvoltate. În plus, ambele par *„aşezate cu mâna”* pentru a deveni stâlpii de sprijin ai continentului, ancore europene la frontierele sale către Răsărit.

În chip cu totul particular se detaşează România, *a cărei poziţie poate reprezenta un fel de cheie de boltă pentru viitorul Europei şi al parteneriatului euroatlantic*[123]. Aici, în zona cuprinsă între Carpaţi şi Marea Neagră, se află de fapt **placa turnantă unde se întâlnesc Europa cu Asia** sau, cu alte cuvinte, *zona de frontieră dintre cele două forţe care se vor înfrunta pentru dominarea secolului XXI*.

[122] Christine Okrent și Contele de Marenches, *Consilier de taină al Puterii*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1992.

[123] Ioan Mircea Paşcu, *„Alianţele României – trecut, prezent şi viitor”*, comunicare la Sesiunea ştiinţifică organizată de MAE, Academia Română şi IRSI, Bucureşti, 27-29 ianuarie 1993.

ROMÂNIA ÎN NOUL CONTEXT GEOPOLITIC EUROPEAN ŞI GLOBAL

Zonă de control omnidirecţional

"Noi nu suntem izolaţi pe continent. Noi trăim aici la o răspântie de drumuri, la o răspântie de culturi şi, din nefericire, şi la o răspântie de năvăliri şi imperialisme. Noi nu putem fi desfăcuţi din întregul complex geografic care ne mărgineşte şi, în acelaşi timp, ne hotărăşte destinul, între cele două elemente care îi stăpânesc: Muntele şi Marea"[124], astfel scria cu mai bine de jumătate de secol în urmă marele istoric Gheorghe I. Brătianu[125].

România, harta fizică (http://it.123rf.com/photo_10962376_.html)

[124] Gheorghe I. Brătianu, *Marea Neagră. De la origini până la cucerirea otomană,* volumele I şi II, Editura Meridiane, Bucureşti, 1988.

[125] Gheorghe I. Brătianu (1898-1953). Personalitate culturală şi politică de prim rang a României, nepotul lui Ion C. Brătianu şi fiul lui Ionel I.C. Brătianu. În această descendenţă, continuă tradiţia politică a familiei, devenind membru marcant al PNL în perioada interbelică, dar manifestându-şi făţiş ostilitatea faţă de regimul comunist de după 1944, este condamnat şi întemniţat de acesta la Sighet, unde se şi stinge din viaţă, la 27 aprilie 1953.

Astăzi, orice atlas şcolar pune la dispoziţie o mulţime de date interesante despre România. Ceea ce nu se arată niciodată în manuale este extraordinara complexitate de natură geopolitică a acestei părţi a Europei. Astfel, România, ca stat european clădit la jumătatea secolului XIX de revoluţionarii iluminişti şi produs al unei îndelungate distilări a civilizaţiilor europene şi orientale ce au interferat pe teritoriul său, se găseşte astăzi într-o geografie unică, ideologică, culturală şi religioasă. În arealul românesc *"se întâlnesc şi opţiunile liberale, şi cele revoluţionare, şi conservatoare, şi post-moderniste, se întâlnesc şi cele trei mari religii monoteiste - creştinismul, islamismul şi iudaismul -, dar şi lumea catolică cu cea protestantă şi cea ortodoxă. Şi, în cele din urmă, tot aici, dimensiunea culturală este dată de confluenţa a patru mari tipologii spirituale: reflexivitatea umanistă latină, existenţialismul islamic de sorginte otomană, oligarhismul slav şi rigoarea logico-pragmatică germanică"*[126].

În plus, dacă facem apel la teoriile clasice ale geopoliticii, din perspectiva concepţiei lui Mackinnder, **România este o *"zonă pivot"* care permite un control omnidirecţional asupra zonelor interioare ale Europei, până la periferiile acesteia.** Din punctul acesta de vedere, teatrul geostrategic românesc se arondează "inelului maritim" datorită ieşirii sale la Marea Neagră, care, pentru menţinerea echilibrelor regionale, are o importanţă vitală. Din punct de vedere al idealurilor politice este semnificativ modul în care românii se raportează constant, în pofida unor mari frustrări şi privaţiuni, faţă de structurile euroatlantice, fiind semnificative rezultatele pozitive înregistrate de sondajele de opinie realizate anual pentru Comisia Europeană a UE, cu scoruri de 95 la sută pentru NATO şi 97 la sută în favoarea UE.

Nici politica de stat a României nu a făcut notă separată, integrarea în structurile politice, de securitate şi economice euroatlantice reprezentând după 1989, practic, **singura platformă comună a partidelor politice româneşti**, ceea ce îi îndreptăţeşte pe analişti să constate că, în acest caz, se găsesc în prezenţa unui adevărat **consens naţional**, susţinut de toate forţele politice responsabile şi de populaţie, în egală măsură.

De asemenea, în contextul lucrării de faţă, trebuie amintit şi rolul aparte pe care îl joacă în mentalul colectiv *sentimentele românilor pentru americani*. Rareori în istorie a mai putut fi întâlnit un astfel de caz de *aderenţă sufletească a unui popor pentru o altă naţiune aflată la o atât de mare distanţă* geografică. Rădăcinile acestui sentiment se află, fără îndoială, în circumstanţele cu totul speciale în care s-a creat o relaţie deja istorică. Astfel, la sfârşitul secolului XIX, zeci de mii de români transilvăneni au emigrat în America fugind de vicisitudinile administraţiei ungare. Pentru aceşti oameni, care sufereau o cruntă asuprire naţională, fuga peste Ocean a reprezentat înainte de toate *o cale de salvare a identităţii lor naţionale.*

[126] Colonel Mircea Chelaru, Comunicare la Colegiul Naţional de Apărare, Bucureşti, 1995.

Tocmai de aceea, mai târziu, în 1919, românii au fost printre primii în Europa care au salutat principiile preşedintelui american Woodrow Wilson[127] care consacrau dreptul popoarelor la autodeterminare şi care au jucat un rol central în remodelarea continentului după primul război mondial, permiţând împlinirea unui vis secular al românilor: ***realizarea statutului naţional unitar.***

România n-a uitat niciodată că existenţa sa în perioada modernă s-a întemeiat şi pe valorile aduse de America la Versailles, în 1919.

În 1945, când cel de-al doilea război mondial luase sfârşit şi Armata Roşie ocupase practic ţara, *românii nu au putut să creadă că America îi abandonase* şi, drept urmare, au refuzat orice colaborare cu ruşii, ducând cea mai îndelungată luptă de rezistenţă armată faţă de comunism din întreaga Europa ocupată. Ani de zile după aceea, ţăranii români se opuneau încă colectivizării și înfruntau represiunea regimului stalinist, aşteptând *„să vină americanii”*.

Şi mai târziu, în 1968, când, după ce înăbuşiseră Primăvara de la Praga, trupele sovietice și ale Tratatului de la Varșovia, masate la graniţe, ameninţau să intervină şi în România, America a fost din nou cea care a intervenit, avertizând Moscova *“să nu dezlege câinii războiului”*. Şi România a rămas independentă, urmându-și propriul curs către dezvoltare. Iată deci cum, **în jurul conceptelor fundamentale pentru România - de independenţă şi integritate naţională - s-a dezvoltat de-a lungul timpului o unitate spirituală cu totul aparte.**

Descătuşarea României de comunism nu a fost deci, din acest punct de vedere, decât prilejul revenirii la normalitatea relaţiei. Ceea ce un ministru român de externe[128] sublinia chiar la Washington, unde, arătând că, „*în strategia de politică externă a Bucureştilor, SUA ocupă primul loc între statele cu care se doreşte stabilirea unor relaţii privilegiate”*, mai adăuga: ***„În cazul României, parteneriatul cu SUA este legătura vitală de natură să asigure realizarea cu succes a opţiunii noastre democratice şi funcţionarea optimă a noii semnificaţii geopolitice a ţării noastre”***[129].

Noii factori geopolitici

Integrarea euro-atlantică, obiectiv fundamental al politicii externe a României inclus în toate programele de guvernare după decembrie 1989, a putut fi susţinută cu argumente dintre cele mai solide, cum ar fi demonstraţia că există cel puţin trei unghiuri de vedere din care poate fi examinată problema locului

[127] Textul care a servit ca bază a Conferinţei de pace de la Paris a fost mesajul alcătuit din 14 puncte al preşedintelui american Wilson, din ianuarie 1918, care apără dreptul popoarelor la autodeterminare şi promovează ideea creării unei organizaţii a naţiunilor care să aibă ca obiectiv garantarea păcii mondiale.Toate acestea au marcat crearea Ligii Naţiunilor. Pentru W. Wilson, crearea instrumentului de menţinere a păcii internaţionale era o parte esenţială a Acordului de pace de la Paris.

[128] Teodor Meleşcanu (ministru al Afacerilor Externe între 1992-1996) la Centrul pentru Studii Strategice şi Internaţionale din Washington, SUA, 16 decembrie 1993.

[129] Idem.

României în noua configuraţie geopolitică a spaţiului euroatlantic: cel dintâi constă în *determinarea factorilor obiectivi* ai actualei poziţii geopolitice, cel de-al doilea se referă la *percepţia acestui potenţial geopolitic* şi, în fine, cel de-al treilea ar trebui să vizeze *modalităţile de valorificare a potenţialului* respectiv.

România, regiunile istorice (http://www.romaniatourism.com)

Foarte pe scurt, **noii factori geopolitici**[130] în care trebuie să evolueze România pot fi definiţi după cum urmează:

1) pentru prima oară în istoria sa, **România nu se mai învecinează cu nici un imperiu sau superputere**. Din cei cinci vecini de astăzi, trei - Ucraina, Republica Moldova, Uniunea Serbia şi Muntenegru - sunt state apărute în ultimii ani;
2) dintre acestea, **Republica Moldova este, practic, *un nou stat românesc* independent**, cu toate implicaţiile ce decurg din această realitate;
3) **importanţa politico-strategică a României** pentru securitatea euroatlantică a crescut semnificativ în contextul evoluţiilor din spaţiul fostei URSS şi din fosta Iugoslavie, din Caucaz şi Orientul Apropiat;
4) după anexarea Crimeei de către Rusia și amorsarea conflictelor separatiste din Ucraina, **frotiera răsăriteană a României** – linia ucraineană, în special zona Odesa, și cea transnistreană – reprezintă **un arc de criză și confruntare euroatlantic cu Federația Rusă**;

[130] Cf. Cursul de Strategie Militară, Tema *"Riscuri şi ameninţări la adresa securităţii naţionale"*, autor colonel Mircea Chelaru, Academia de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 1995.

5) în sfârşit, prin poziţia sa, **România ocupă astăzi un loc unic**, ce devine tot mai important în reţeaua circuitelor europene şi în conectarea continentului cu spaţiile geografice învecinate (republicile fostei URSS, Orientul Apropiat şi zona Golfului, Asia Mică şi Centrală).

Dacă adăugăm acestor factori şi **concurenţa care va continua să se exercite asupra spaţiului geopolitic românesc** între puterile continentale şi nu numai, atunci imaginea este aproape completă.

Ca urmare a efectului conjugat al tuturor schimbărilor intervenite după 1989, România se situează astăzi, din punct de vedere teritorial şi demografic, pe locul opt în Europa. Conform aceloraşi criterii, *România deţine locul doi,* după, Polonia, *în rândul membrilor central-europeni ai NATO.* Însă, după cum am arătat, în determinarea importanţei geostrategice a României trebuie luată în calcul şi poziţia sa de *placă turnantă a legăturilor intraeuropene şi a acelora dintre continent şi regiunile învecinate,* România deţinând cea mai mare ieşire din litoralul vestic al Mării Negre şi cele mai importante facilităţi portuare. Or, datorită crizei din Crimeea și a conexiunii cu Marea Mediterană, Asia Centrală şi Orientul Apropiat, **Marea Neagră a devenit una dintre cele mai importante zone de contact de după Războiul rece**[131].

Pe apă, de la Marea Neagră la Marea Nordului (Canalul navigabil Dunăre – Main –Rhin)
www.communitywalk.com/map/12225

România controlează, de asemenea, cea mai mare parte a tronsonului navigabil al Dunării, gurile de vărsare ale acesteia, precum şi Canalul Dunăre-

[131] Constantin Ene, *„Repere ale securităţii României în context european", Occasional Paper 6 – IRSI, iunie 1993.*

Marea Neagră, ceea ce în condiţiile funcţionării Canalului Rhin-Main-Dunăre deschide *perspectiva unei căi privilegiate de comunicare între toate punctele cardinale ale Europei*.

Referindu-se la importanţa pe care o are Marea Neagră pentru continent, Gheorghe I. Brătianu scria cu aproape jumătate de secol în urma:

"Teatrul oferit de bazinul Mării Negre *favorizează, mai mult ca altele, consideraţii ce depăşesc problemele regionale* şi ***se raportează la forţele care acţionează asupra câmpului istoriei universale.*** *Este imposibil să-i abordăm* o *studiul fără să trebuiască mai întâi să ne referim la expansiunea comerţului Mediteranei spre Extremul Orient* (..), *la rivalitatea puterilor maritime care îşi dispută controlul Strâmtorilor, la legea ce pare să regleze marşul cuceritor al imperiilor din Sud în spaţiul pe care li-l oferă stăpânirea Bosforului, sau la tendinţele opuse şi constante ale unui alt imperiu, cel din Nord*, *de a-şi croi o cale prin Strâmtori către marea liberă.* (…)

Este vorba într-adevăr de o mare aproape închisă; cu toate acestea, datorită marilor fluvii care se varsă în ea din adâncurile stepei sau din masivele Europei Centrale, datorită reţelei multiple a drumurilor continentale ce ajung în porturile ei, ea merită, tot atât de mult ca şi alte mări mai deschise curenţilor din larg, numele de „placă turnantă" a marelui trafic şi a schimburilor internaţionale.

Acest ***caracter de zonă de tranziţie şi de răscruce între Europa şi Asia*** *îl imprimă şi statelor şi popoarelor stabilite pe litoralul ei. Îndeosebi acestui factor maritim istoria românească îi datorează faptul că este altceva decât cea a ţărilor rămase departe de marile drumuri comerciale şi la adăpost de război şi care, poate de aceea, sunt cu mult mai fericite în epocile de criză, căci nu atrag asupra lor atenţia prea susţinută a diplomaţilor şi a strategilor.*

Avem de-a face aici însă, fără îndoială, cu reversul inevitabil al medaliei: interesul istoric pe care îl trezeşte o regiune geografică este un privilegiu care se plăteşte scump. În tot cazul, istoria românească nu ar putea fi înţeleasă fără să se ţină seama de drumurile şi influenţele care se încrucişează pe teritoriul unde ea a evoluat astfel încât l-au făcut o adevărată răscruce a civilizaţiilor şi a negoţului, dar, din nefericire, şi a invaziilor şi a războaielor"[132].

Am închis aici citatul din singura lucrare ştiinţifică consacrată Mării Negre cu sentimentul că evaluările de mai sus îşi păstrează şi astăzi întreaga valabilitate. Pe parcursul anilor care au trecut de la terminarea Războiului rece şi odată cu „noul război rece" declanşat ca urmare a anexării Crimeei de către Rusia, **importanţa geostrategică a Mării Negre s-a actualizat tot mai mult**. Drept urmare, în acest nou mileniu, spaţiul pontic ar putea deveni teatrul unor confruntări majore de interese.

[132] Gheorghe I. Brătianu, op.cit.

Astfel, conform analiştilor militari de la Colegiul Superior de Stat Major al Academiei de Înalte Studii Militare din Bucureşti[133], din indicii de definire a strategiilor pe spaţiul românesc, relevate de atitudinile politico-diplomatice, militare şi economice, s-a dovedit că, **după prăbușirea regimurilor comuniste din Europa, în 1989-1990, atât în primele două decenii care au urmat, dar și astăzi, s-au pus în practică, mod constant, politici și strategii care au vizat cel puţin *o penetrare şi un control ferm* din partea a trei puteri continentale**, şi anume:

1) **Rusia**, prin logistica şi infrastructura informativă[134] scoasă din conservare şi activată în cele mai diferite domenii, precum şi prin presiunile economice în sistemul relaţiilor de dependenţă energetică;
2) **Germania**, în efortul său de a-şi asigura căile fluviale şi maritime pentru ieşirea la continentul asiatic, arondarea Europei Centrale şi mai ales a ţărilor dunărene;
3) **Turcia**, iniţial, apoi din 2003-2004, **Statele Unite ale Americii**, pentru menţinerea sub control a bazinului Mării Negre şi a Strâmtorilor care permit accesul în Mediterana, dar şi în vederea monitorizării penetrării ruse şi germane în sud-estul Europei.

Marea Neagră şi zonele conexe, inclusiv artera dunăreană (http://ecomareaneagra.wordpress.com/marea-neagra/)

[133] Col.Mircea Chelaru, op.cit.

[134] Infrastructura informativă. Desemnează acea parte a activității serviciilor de informaţii care grupează tehnica de lucru şi agenţii operatori de teren.

Sintetizând, se poate afirma că, în zona noastră, *interesele marilor puteri vizează în primul rând dobândirea puterii în Balcani, controlul Dunării şi al Mării Negre.* Confruntarea acestor interese a generat o competiţie succesiv şi metodic tensionată, nefinalizată nici până astăzi.

În acest context, trebuie arătat că transformările ce au urmat dezmembrării URSS au făcut ca prezenţa maritimă a Moscovei în bazinul pontic şi mediteraneean să se diminueze drastic. *Litoralul rusesc la Marea Neagră era, până la anexarea Crimeei, în 2014, de trei ori mai mic faţă de cel sovietic,* colapsul Tratatului de la Varşovia şi al URSS deposedând Moscova de poziţia hegemonică în această regiune care - şi prin infrastructurile sale dar şi prin conexiile cu Marea Caspică şi Orientul Apropiat - are o importanţă strategică de prim ordin.

"Pata" albastră s-a deplasat între timp asupra României (http://forum.militaryparitet.com/viewtopic.php?id=1822)

Astfel, mai bine de 37 la sută din capacităţile de reparaţii navale ale fostei URSS rămăseseră pe teritoriul Ucrainei (Nikolaev, Kerson, Kiev şi Kerci)[135] pentru care Marea Neagră devenise calea principală de acces către oceanul planetar.

[135] Nikolai Kovalski, Institutul pentru Europa din Moscova, *„Rusia şi zona Mării Negre"* în Balkan Review, mai 1995.

În plus, ***factori noi*** **au afectat coordonatele geostrategice ale regiunii Mării Negre**[136] :

- apariţia unei *linii de demarcaţie* între actualele şi potenţialele conflicte din jurul Mării Negre (Balcanii, Transnistria, Crimeea, Nordul Caucazului). Controlul bazinului pontic se constituie astfel într-un factor major de influenţă asupra zonelor respective;
- *activitatea navală* în Marea Neagră a *crescut puternic.* Flota turcă a dezvoltat un ambiţios program de modernizare, flota română şi cea bulgară, în calitate de aliate, au intensificat contactele cu flotele aparţinând SUA şi celorlalte state ale NATO şi tot mai multe vase aparţinând unor *ţări ce nu au graniţe la Marea Neagră* trec curent prin Strâmtori;

Regiunea Mării Negre (http://en.wikipedia.org/wiki/Black_Sea)

- bazinul Mării Negre a devenit *centrul unui proces de integrare* economică a regiunii ce afectează atât interesele Rusiei (negativ), cât şi ale Ucrainei (pozitiv), dar care, în schimb, atrage tot mai insistent privirile unor ţări neriverane, cum ar fi Austria, Germania, Italia şi Israel (observatori, deocamdată, ai Organizaţiei de Cooperare Economică a Mării Negre);

[136] Mircea Chelaru, cursul *„Geopolitica şi strategii operaţionale”,* tema *„Disputa pentru Gurile Dunării, Marea Neagră şi Strâmtori în secolul XX”,* Academia de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 1996.

– pentru a putea fi valorificate eficient, **enormele rezerve de petrol şi gaze din Marea Caspică şi Asia Centrală**, comparabile ca volum cu cele din Golf şi din Marea Nordului, trebuie, cel puţin parţial, să tranziteze Marea Neagră. Statele din zonă au încheiat contracte în valoare de mai multe miliarde de dolari cu un consorţiu internaţional format din British Petroleum Statoil, Amoco, Exxon, McDermott, Pennzoil, Unocal, Ramco, Lukoil, Delta Nimir şi Turkish Petroleum.

Analizând factorii enumeraţi mai sus se pot trage unele concluzii cu privire la mutaţiile din bazinul pontic. Practic, Marea Neagră şi zonele sale limitrofe, dispuse la contactul dintre Europa şi Asia se află la distanţă egală de toate zonele strategice de interes pentru marile puteri, mai ales pentru cele două superputeri nucleare mondiale.

Partea sa de sud se găseşte sub controlul flancului drept al NATO, iar la nord aparţine Rusiei și CSI, mai exact semnatarilor acordului militar de la Taşkent. Astfel, ***dacă în centrul şi nordul continentului european există o dezangajare de forţe, în spaţiul Mării Negre aceste forţe se află faţă în faţă,*** *încercând fiecare dintre ele să îşi creeze o stare de avantaj.*

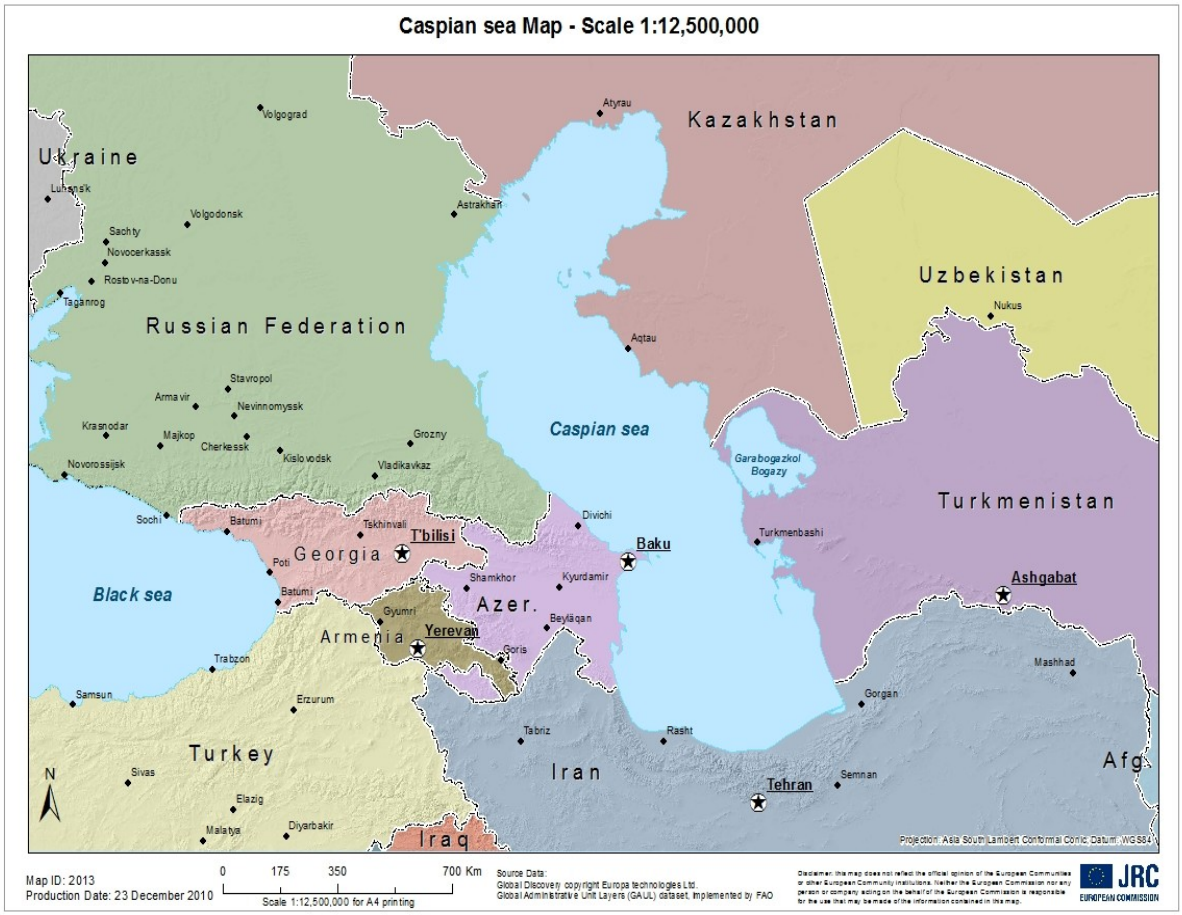

Zona Mării Caspice, al doilea "Golf Persic" al lumii, măreşte mizele şi în Marea Neagră
http://global-atlas.jrc.it/get_data.asp?FIPS=CEA

Fără nici o îndoială că cele mai importante mutaţii vizează însă *noua poziţie a Rusiei.* Până la anexarea Crimeii, accesul direct al acesteia la ţărmul

Mării Negre era limitat doar la teritoriul Krasnodar şi districtul Rostov-Don. Acest fapt restrângea substanţial sfera de acţiune a Moscovei în zona Mării Negre, tocmai când importanţa acesteia este mai mare decât oricând. Pentru Rusia, Marea Neagră a constituit dintotdeauna nu doar o cale tradiţională de legătură cu lumea din afară, ci şi o importantă zonă de securitate, o componentă a „arcului de vulnerabilitate" existent de-a lungul părţii de sud a Federaţiei. Drept urmare era de anticipat că Moscova nu se va resemna cu pierderea poziţiei sale de hegemon în zonă[137], anexarea Crimeei fiind astfel o consecinţă logică a necesităţilor sale geostrategice.

Pe de altă parte, în ceea ce priveşte *activitatea Uniunii Europene în Marea Neagră,* aceasta a devenit deja un factor important în viaţa politică şi economică a ţărilor riverane imediat după încheierea acordurilor europene de asociere cu România şi Bulgaria, dar şi a unor tratate de parteneriat şi cooperare cu Ucraina şi Georgia. Este de aşteptat ca această activitate să se intensifice atunci când Marea Nordului şi Marea Neagră vor fi unite de axul fluvial Rhin-Main-Dunăre la întreaga sa capacitate.

În fine, al treilea aspect important este determinat de faptul că *România şi Bulgaria au devenit, în 2004, membre depline ale NATO.* Cu această evoluţie, flancul sudic al Alianţei Nord-Atlantice s-a deplasat din estul Mării Mediterane spre nord, ceea ce înseamnă că **Marea Neagră a devenit o parte componentă a NATO.**

După cum se poate vedea, mizele aflate în joc sunt uriaşe, cu atât mai mult cu cât evenimentele de la începutul anului 2014 arată că este încă foarte departe sfârşitul disputei asupra viitorului Europei Centrale şi de Est. Dimpotrivă, este de aşteptat ca această competiţie să crească, în special în zona sa tradiţional fragilă: *Balcanii.* Şi, din nou, în această dispută *România* este chemată să joace unul dintre mai importante roluri, cel al cheii de boltă pentru întreaga configuraţie strategică a Europei de Sud-Est.

Vector de stabilitate şi cooperare în Europa de Sud – Est

Ani şi ani de zile, ofiţerii de stat major ai NATO au trăit un veritabil coşmar ori de câte ori trebuiau să analizeze situaţia flancului sudic al Alianţei. Comandamentul Forţelor Aliate NATO din Europa de Sud, al cărui sediu se află la Napoli, subordona operativ forţele armate ale Italiei, Greciei şi Turciei şi răspundea de organizarea şi conducerea acţiunilor militare pe teatrul din sud-estul continentului din care face parte şi Peninsula Balcanică.

[137] Igor Koval, *„The Problem of the Black Sea Fleet as a Challenge to Black Sea Security"* în „Sfera Politicii*", nr. 27, mai 1995.*

Numai că, pe acest teatru de operaţiuni, persistă şi astăzi o fisură ireparabilă: *conflictul greco-turc.* Acest diferend istoric a fost în permanenţă actualizat de diverse evoluţii, cum ar fi controversele dintre cele două state în privinţa platoului continental şi a zonei economice din Marea Egee, actualizate după descoperirea unor zăcăminte de petrol şi, în mod deosebit, de criza cipriotă declanşată de ocuparea militară a părţii de nord a insulei de către Turcia, în 1974.

Această situaţie a făcut ca siguranţa strategică a zonei să fie periclitată, ceea ce a *vulnerabilizat întregul bazin mediteranean, lăsând descoperită apărarea Europei pe fronturi extrem de largi.* Era firesc ca NATO, deci şi Statele Unite în calitatea lor de conducătoare ale Alianţei, să fi fost preocupate de orice posibilitate de consolidare a acestui flanc devenit vital după părăsirea părţii centrale a continentului de către Armata Roşie.

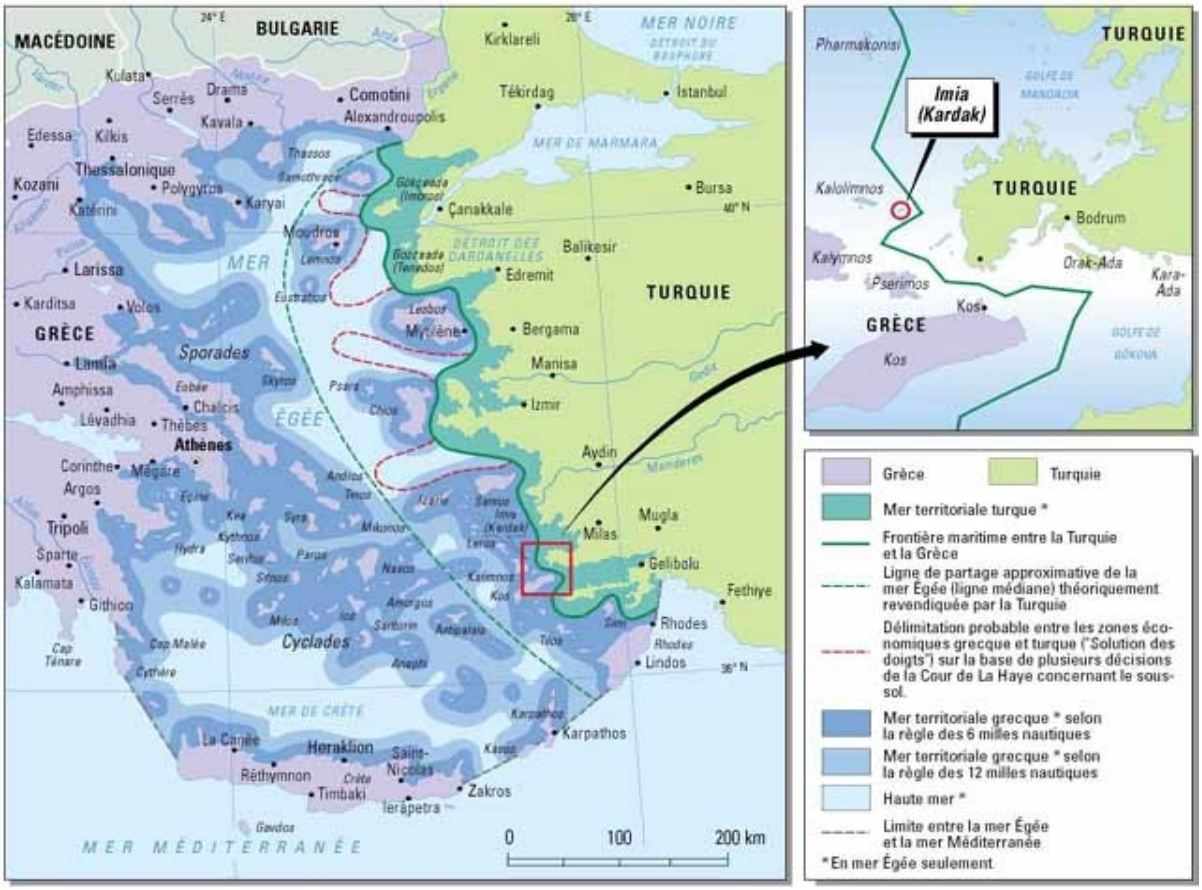

Pretenţii greco-turce în Marea Egee. Dreptul internaţional şi geografia complicată a acestei mări semi-închise, compusă dintr-o multitudine de insule, sunt sursele conflictului dintre Grecia şi Turcia. Pentru ambele ţări, Marea Egee reprezintă o rută maritimă importantă, un spaţiu aerian decisiv şi un subsol bogat în resurse. Dacă frontiera maritimă a fost precis delimitată la Sud, printr-un tratat din 1932, suveranitatea asupra părţii de Nord este reciproc revendicată. (*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*).

Pe de altă parte, abordând din perspectiva istorică problema, Moscova a avut privirile aţintite spre Balcani încă de pe vremea lui Petru cel Mare, pentru că, aşa cum spunea acesta în testamentul lăsat urmaşilor săi[138] - document

[138] *Testamentul lui Petru cel Mare, Ţarul Rusiei*, în International Free Media, http://internationalfreemedia.wordpress.com/2013/02/07/testamentul-lui-petru-cel-mare-tarul-rusiei/

apocrif, dar care redă cu exactitate trăsăturile esenţiale ale politicii externe ruseşti peste timpuri -, *numai pe acest drum va putea fi cucerită Europa şi, odată cu ea, lumea întreagă.*

Constatând această situaţie, analiştii revistei "Le Monde" au apreciat că, având în vedere stabilizarea Europei Centrale de către Germania, este mai mult ca sigur că ***înfruntarea decisivă între NATO şi Moscova cu privire la viitorul continentului va avea loc în Europa de sud-est*** [139].

Din perspectivă geostrategică, confruntarea a început deja în **Ucraina**, considerată o piesă esenţială a sistemului de securitate european. Urmează apoi disputa pentru controlul asupra **Transnistriei**, adevărată rampă de lansare către Balcani, dar şi un "spin" rusesc înfipt în burta Ucrainei şi în spatele României. Practic, această enclavă "rusofonă" şi separatistă de la marginea estică a Republicii Moldova este *ultimul avanpost militar al Rusiei în Europa de Sud,* loc de rezidenţă al puternicei Armate a XIV-a. Drept urmare, Washingtonul a insistat permanent pentru retragerea acestei armate, în timp ce Moscova, deşi s-a angajat să-şi repatrieze trupele, avertizează (în fapt, ameninţarea e clară) că imensele rezerve de arme şi muniţii *"netransportabile"*, intrate pe mâna moldovenilor şi a separatiştilor transnistreni, ar face din regiune o a doua Cecenie. Drept urmare, Armata a XIV-a a rămas pe loc.

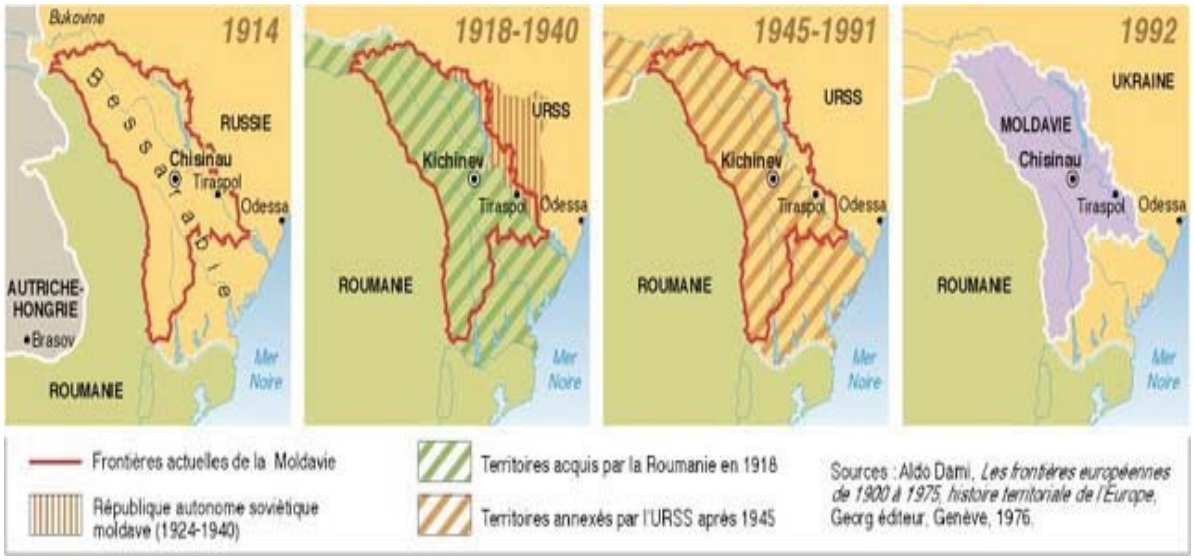

Moldova şi evoluţiile sale teritoriale din 1914 până în zilele noastre
(*Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes*).

În realitate, însă, ceea ce îngrijorează „jucătorii de şah" de la Moscova este că, după cum declara un deputat rus, *"dacă noi ne retragem din Transnistria nu vor fi doar moldovenii şi românii cei care ne vor lua locul, ci NATO".* Ori Statul Major al Armatei a XIV-a (peste 900 de ofiţeri) reprezintă de fapt comandamentul unei formidabile forţe de izbire al cărei obiectiv rămâne

[139] Jean-Baptiste Naudet, *Le retour de la Russie dans les Balkans,* le Monde, 06 Juin 1995.

intervenţia în Balcani pe axa Chişinău - Bucureşti - Sofia - Istanbul. Adică pe o direcţie de atac menită a spulbera întregul flanc sudic al NATO.

Dacă Transnistria este atât de importantă, ce poate reprezenta atunci, din perspectivă geostrategică, Dobrogea şi, în general, România?

Poate că nimeni nu ar fi putut răspunde mai sugestiv decât cel mai important şi influent geopolitician rus contemporan, Aleksandr Dughin, mentorul cel mai de seamă al lui Vladimir Putin. Iată ce spune omul de ştiinţă rus, fără false ipocrizii, dar ilustrativ pentru modul în care poate fi manevrată istoria în scopuri (geo)politice, în lucrarea sa fundamentală, ”Bazele Geopoliticii”, apărută în 1997:

”România şi Moldova reprezintă două părţi ale unei regiuni geopolitice unice, populată de un etnos ortodox unitar – urmaşii dacilor care vorbesc o limbă din grupa romanică şi care au acumulat într-o mare măsură, elementele culturale, lingvistice şi rasiale din anturajul slav.

România, un obstacol în calea mereu actualului proiect al penetrării Rusiei către ”fraţii din sud” şi mările calde.
http://www.hotnews.ro/stiri-politic-16427962-sindromul-putin-8-tendinte-europa-centrala-est-face-romania.htm

Din punctul de vedere al geopoliticii, integrarea României şi a Republicii Moldova este iminentă, dar Moscova trebuie să se străduiască să înfăptuiască

această unificare în interesele sale, pentru a include acest spaţiu în zona unde deţine controlul strategic nemijlocit. Cultura României reprezintă în ansamblu modelul tipic ortodox care uneşte direct aceste pământuri cu Eurasia.

***Singurul obstacol** pentru a integra definitiv aceste pământuri în Rusia îl constituie factorul lingvistic şi apropierea geopolitică de regiunile catolice.*

*Prin România, Republica Moldova şi Ucraina Centrală trece o fâşie neîntreruptă, populată de popoare ortodoxe, care uneşte pământurile Rusiei cu Serbia, avanpostul Eurasiei în Balcani. **Este în interesul Eurasiei**, ca acest ţinut să se transforme într-o regiune strategică şi culturală unitară – de fapt **într-o singură ţară**. Aceasta înseamnă ca tocmai Moscova să fie iniţiatoarea integrării moldo-române; pusă de la bun început sub semnul ortodox şi eurasiatic.*

*Totodată, **este important** ca enclava ortodoxă românească, din răsărit, şi din apus, să unească popoarele ortodoxe slave – ucrainenii şi sârbii -, asigurând în felul acesta continuitatea integrării teritoriale, bazată nu atât pe particularităţile etnice, cât pe cele confesionale şi pe înrudirea culturală.*

*Totodată, un asemenea „**bloc ortodox**”, **de la Nistru până în Muntenegru**, în centrul căruia trebuie să se afle România unificată, trebuie să se formeze **în colaborare cu Berlinul**, căruia **i se oferă** partea cea mai de vest a Europei Centrale, din Prusia, prin Cehia şi Slovacia, spre Ungaria şi Austria, apoi spre Croaţia, până la Marea Adriatică. Dacă adăugăm la toate acestea extremitatea de răsărit a Poloniei şi a Prusiei răsăritene, care mai spre nord îi revine Germaniei, atunci **continuarea firească a Rusiei spre vest, în regiunea balcanică, va fi logică şi acceptabilă**, nu va încălca echilibrul geopolitic ale Europei Centrale care, din punct de vedere geopolitic, aparţine sferei de influenţă a Germaniei”*[140].

De altfel, lucrarea amintită trebuie citită și recitită cu multă atenție, ea conținând un adevărat program de acțiune cu privire (și) la România.

E limpede că, indiferent de unde ar fi privită, dinspre Est sau dinspre Vest, **România reprezintă înainte de toate un *“obstacol”***. Pentru Est, este un obstacol în drumul către „fraţii slavi”, bulgari, macedoneni şi sârbi, către Balcani, în general. În același timp, pentru Vest, România este zona ale cărei calităţi strategice pot fi puse în valoare pentru a opri orice ofensivă răsăriteană și a împiedica astfel extinderea zonei de influență a acesteia. După cum se vede, problema este una singură, România, doar percepţiile sunt diferite. În orice caz, *linia de confruntare trece prin România (şi Bulgaria) şi se întinde până în fosta Iugoslavie,* în cazul căreia, trebuie reamintit, la Moscova au existat cercuri care au evocat posibilitatea unui “nou război mondial”, atunci când NATO declanşase loviturile aeriene împotriva forţelor sârbe ale lui Miloşevici[141].

---

[140] Alexandr Dughin, *Bazele Geopoliticii*, Editura Euroasiatica.ro, 2011.

[141] Bombardamentele NATO în Iugoslavia (nume de cod: Operațiunea Forțele Aliate; în engleză Operation Allied Forces sau, Operațiunea Nicovala Nobilă; în engleză Operation Noble Anvil) a fost o operațiune militară condusă de NATO împotriva Republicii Federale Iugoslavia în timpul Războiului din Kosovo. Bombardamentele au durat din 24 martie 1999 până pe 11 iunie 1999.

În pofida integrării accelerate a României şi Bulgariei în structurile euroatlantice, marja de manevră a Moscovei rămâne semnificativă într-o regiune minată de numeroase conflicte potenţiale. Astfel, între Bulgaria, Grecia şi Serbia se află *chestiunea Macedoniei.* Între Bulgaria şi Turcia, cea a *etnicilor turci*, nu doar nerecunoscuţi oficial, dar, până nu demult, puternic persecutaţi de Sofia. Între "aliatele" Grecia şi Turcia se găseşte, aşa cum spuneam, un război vechi de 100 de ani. Între Serbia şi Albania rămâne neînchis "*dosarul Kossovo",* fără a mai aminti conflictul necicatrizat din Bosnia-Herţegovina şi nici cel dintre Serbia şi Croaţia.

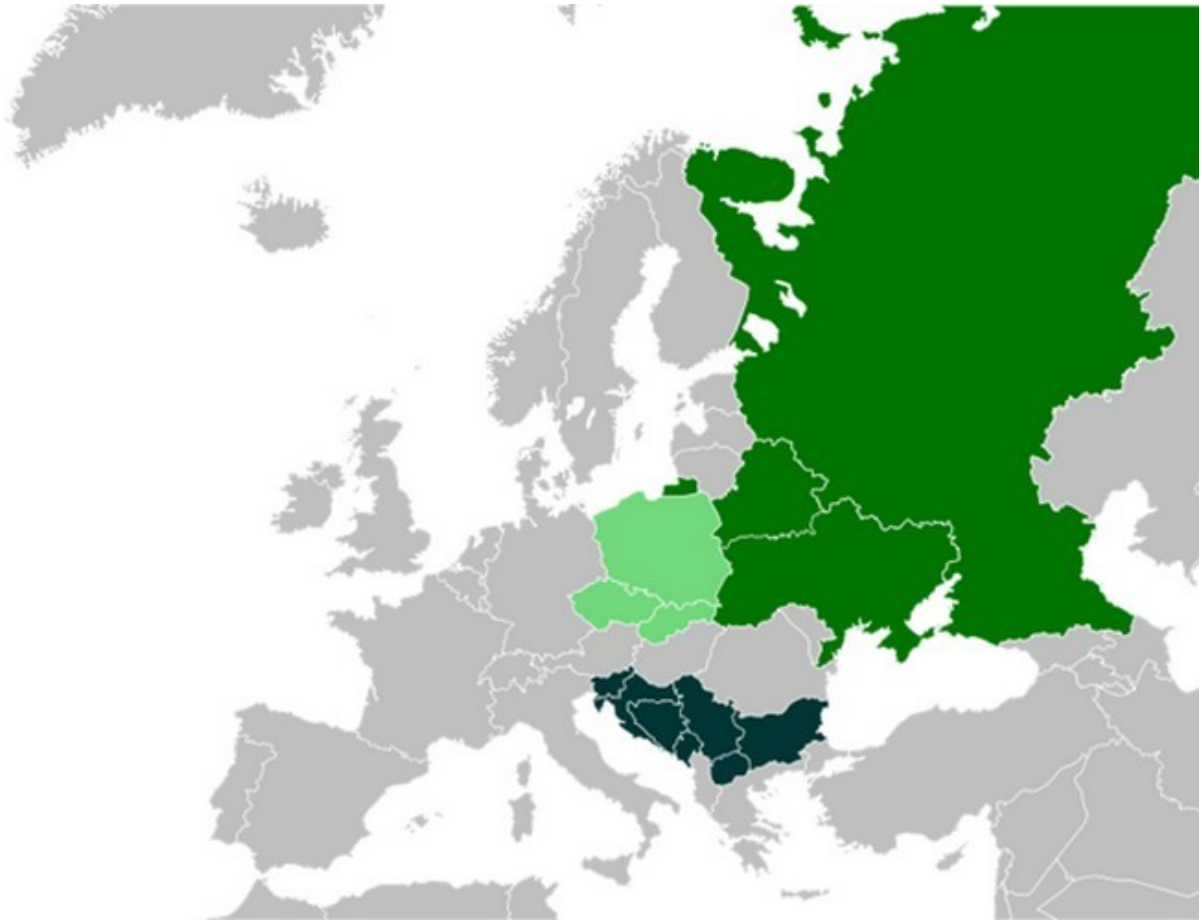

Harta Europei Slave compuse din teritoriile de Est, Vest şi ale slavilor de Sud, indiferent de confesiunile lor. România rămâne principalul obstacol în calea către fraţii din Sud.
http://www.phantomreport.com/the-nato-world-order-the-balkans-and-the-russian-national-interest

În acest context complicat, iată care este viziunea strategică a politologului Alexandr Dughin:

"O privire generală asupra tendinţelor geopolitice ale ţărilor balcanice ortodoxe, scoate în evidenţă o legitate extrem de importantă: în fiecare din aceste state există minimum două lobby-uri geopolitice, al căror caracter depinde de unele particularităţi religioase. În primul rând, pretutindeni există lobby-ul pro-rus, orientat spre geopolitica Bisericii Ortodoxe Ruse care, la rândul său, moşteneşte (deşi cu rezerve) linia „Moscova – a Treia Romă". Acest lobby este orientat împotriva Romei şi a oricărei apropieri de ea (inclusiv

împotriva Austriei, Ungariei şi Germaniei catolice, adică împotriva sectorului catolic al Europei Centrale), dar stă în acelaşi timp pe poziţii antiturceşti şi anti-„fanariote", situându-se, într-o măsură sau alta, în opoziţie faţă de Patriarhatul din Constantinopol. În unele cazuri (în Grecia spre exemplu) acest lobby include nu numai cercurile ortodoxe ci şi unele societăţi secrete de tip masonic.

În al doilea rând, în aceleaşi ţări există şi <u>un lobby cu totul diferit</u> care, fiind sau nu ortodox, aprobă apropierea de Roma, orientarea spre Europa Centrală, Austria, într-o măsură oarecare spre Biserica unită sau chiar spre catolicism.

*În al treilea rând, <u>pretutindeni se simt urmele influenţei turceşti</u> care a fost întreţinută, în această regiune, de Anglia, ceea ce înseamnă că **geopolitica anglo-saxonă este orientată, în cazul de faţă, spre sud** şi se sprijină pe tendinţele fanariote din Ortodoxia contemporană din ţările balcanice, legate, în mod tradiţional de administraţia otomană.*

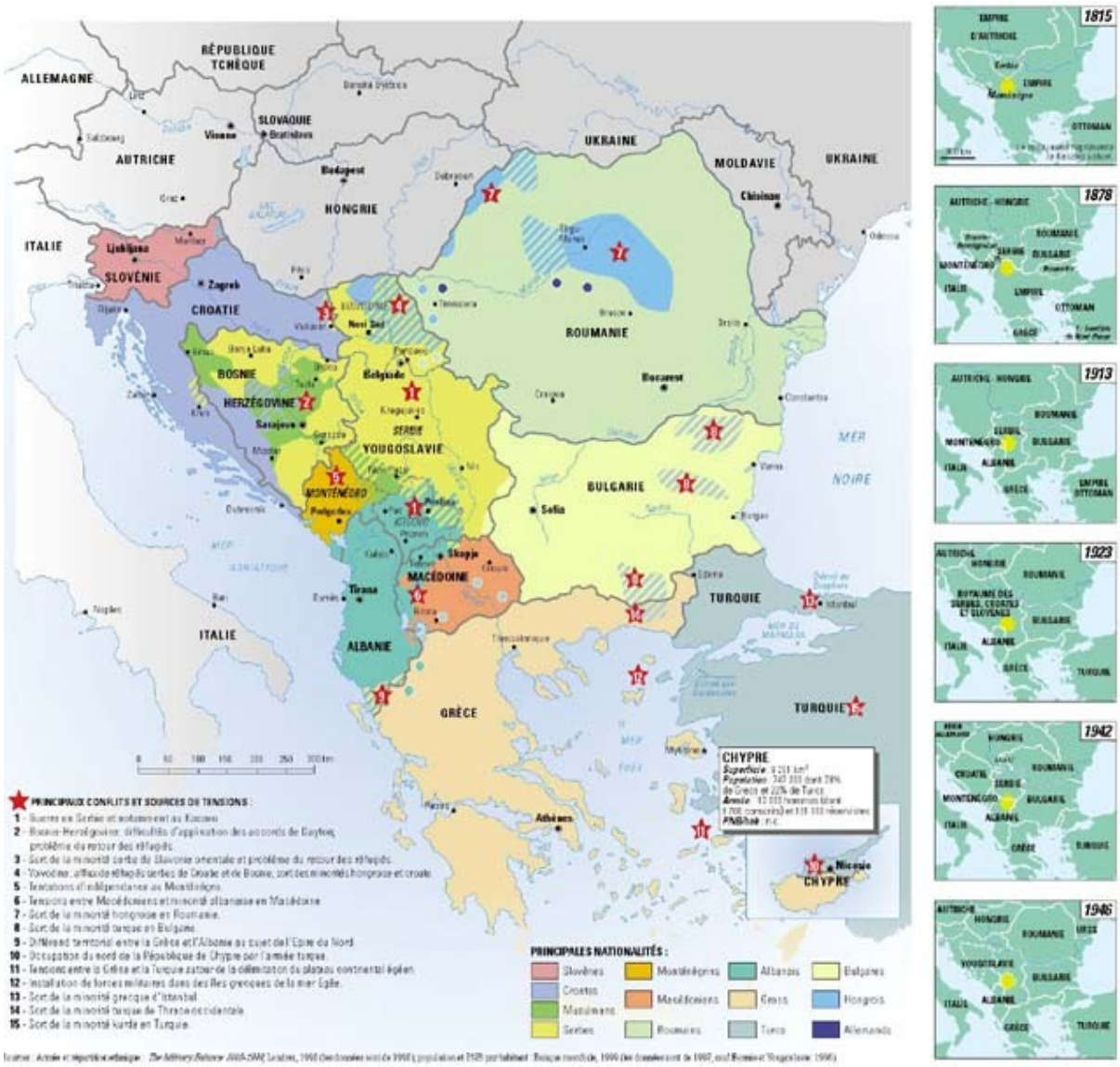

Balcanii rămân şi în secolul XXI „un butoi cu pulbere"
(Philippe Rekacewicz-Le Monde diplomatique,http://www.monde-diplomatique.fr/cartes).

Destrămarea Iugoslaviei ne oferă un exemplu de dispunere geopolitică în Balcani. Linia rusofilă este exprimată prin poziţia Belgradului şi a sârbilor din Bosnia. Croaţia şi Slovenia se orientează spre Europa Centrală, iar anglo-saxonii (SUA şi Anglia) îi susţin activ pe musulmanii bosnieci, urmaşii turcilor. Totodată, apare din nou problema Macedoniei care iarăşi generează dispute între Serbia, Grecia şi Bulgaria. Cu o nouă putere dă de veste şi problema albaneză – în special Kosovo. ***Tragedia Transnistreană*** *şi* ***tendinţele antiruseşti din România actuală şi Moldova*** *ne silesc să acordăm o atenţie deosebită lobby-ului unit şi procatolic care este purtătorul tendinţelor antimoscovite şi a celor latine în aceste regiuni"*[142].

Nu ne propunem să dezbatem aici elucubrațiile privind „tendințele antiruseşti din România" datorate, vezi-Doamne, „lobby-ului unit și procatolic" și nu celor două veacuri de imixtiuni brutale ale Rusiei în afacerile românești. Dar, în aceste condiţii, **România apare mai mult decât oricând ca un puternic factor de stabilitate regională** ce alterează „coerenţa conflictuală" a întregului ansamblu balcanic şi, implicit, a oricăror proiecte geostrategice nutrite mai aproape sau mai departe de această zonă. Ceea ce nu înseamnă, desigur, că nu s-au făcut şi nu se fac încă eforturi de inducere a unor stări potenţial conflictuale chiar şi (sau, mai ales) în România, iar citatul de mai sus stă mărturie în acest sens.. În orice caz, se poate observa cum, *în timp ce în centrul Europei, în vecinătatea Germaniei, tensiunea militară a scăzut în intensitate, în sud-est ea a înregistrat o creştere exponenţială.* În centrul acestui eşichier se află ***România*** denumită de prestigiosul „Le Monde"[143] ***„placa turnantă a bătăliei pentru Balcani"***, ţara care, prin poziţia ei geostrategică, prin numărul populaţiei, potenţialul şi tradiţiile sale economice şi politice este menită să joace un rol însemnat în pacificarea şi stabilizarea acestei părţi a continentului.

Ieşirea din statutul de "zonă-tampon"

Locul pe care îl ocupă *România* pe eşichierul geopolitic continental este rezultatul unei evoluţii de peste o sută de ani, dar şi al unor particularităţi importante, cum ar fi localizarea geografică nemijlocită, latinitatea noastră, precum şi caracterul preponderent defensiv al politicii externe, centrate în primul rând pe supravieţuirea statală, desfăşurate în tot acest timp.

Încă de la formarea statului român modern, spaţiul naţional s-a aflat la *intersecţia intereselor unor mari imperii* (Habsburgic la vest, Ţarist la est, Otoman la sud), România fiind nevoită să facă faţă atât repetatelor încercări ale

[142] Idem.

[143] Jean-Baptiste Naudet, Le Monde, art.cit.

acestora de a-şi impune controlul asupra sa, cât şi războaielor care au avut loc pe teritoriul propriu între aceste forţe. În timp, ca urmare a imposibilităţii celor trei imperii de a ne ocupa şi absorbi, dar şi a faptului că acestea au înţeles avantajul strategic de a nu avea graniţe comune între ele pe acest teritoriu - prevenindu-se astfel confruntări inerente - România a dobândit **statutul de zonă-tampon" între Marile Puteri.** O poziţie extrem de dificilă, dar a cărei alternativă ar fi însemnat ocuparea şi dispariţia noastră ca stat.

Din acest statut, *aflat la temelia statului modern român,* au derivat de atunci și până astăzi toate alianţele internaţionale, politica externă a Bucureştilor urmărind de-a lungul timpului menţinerea „răului" măcar la acest nivel şi, atunci când aceasta nu s-a mai putut, *tendinţele de subordonare a României au fost contracarate prin contrapunerea intereselor marilor puteri.* Această politică a fost urmată consecvent în perioada domniei Regelui Carol I, în timpul primului Război mondial și a perioadei interbelice, până în preajma celui de-al doilea Război mondial.

După terminarea celui de-al doilea război mondial, divizarea continentului şi înregimentarea forţată a României, împreună cu alte state central-europene, în structurile create şi conduse de URSS a reprezentat o situaţie care, deşi prelungită timp de aproape cincizeci de ani, a avut un caracter profund artificial, subliniat de altfel şi de colapsul statului comunist din 1989.

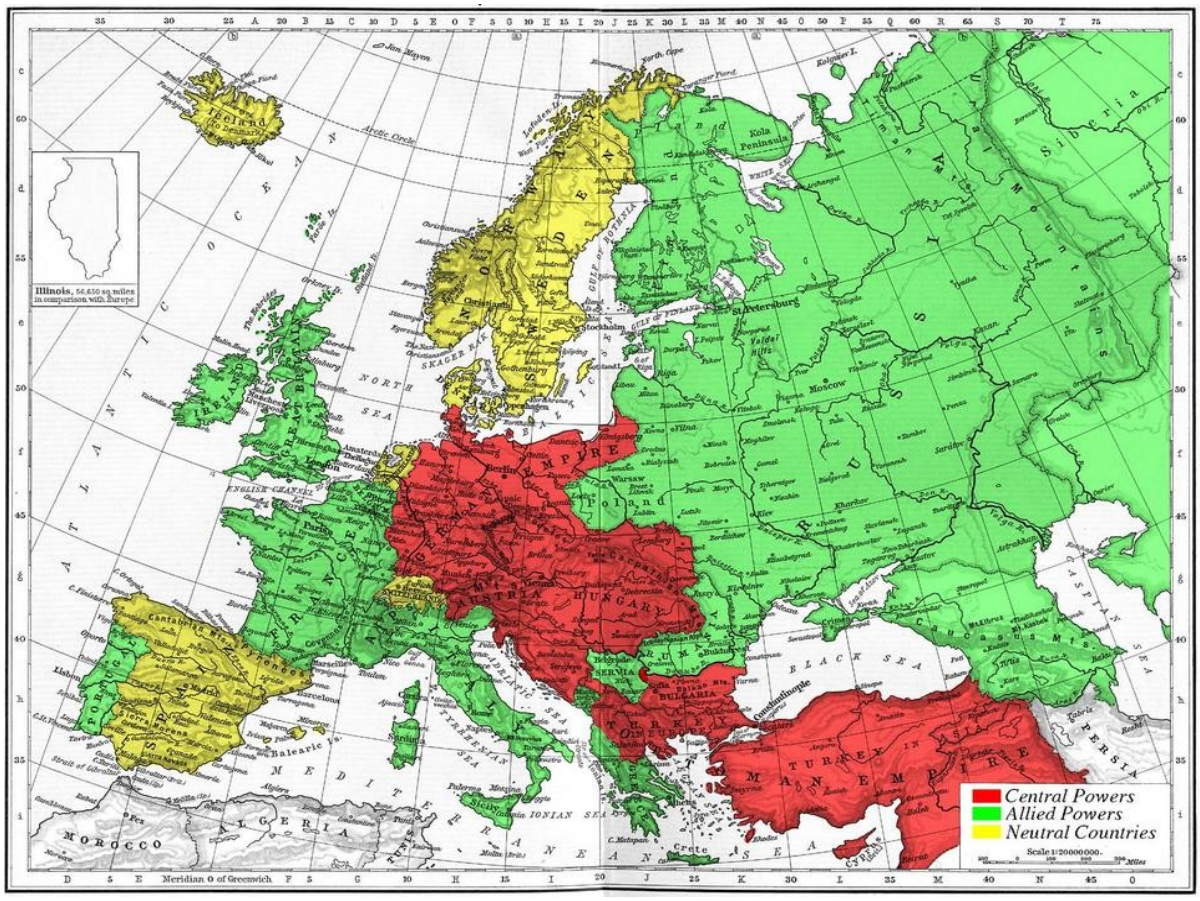

Situația României în 1914 este ilustrativă pentru rolul de tampon între Marile Puteri
http://preludetoawar.wikispaces.com/The+Alliance+System

Trebuie, totuşi, remarcat că, *chiar şi în acest context nefavorabil, România a reuşit să valorifice situarea sa geopolitică,* profitând de noile condiţii strategice. În primul rând, invocând poziţia ei relativ ferită, comparativ cu a altor state membre ale Tratatului de la Varşovia care aveau frontiere directe cu NATO, România a determinat, în 1958, retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul ei, ceea ce nici o altă ţară comunistă nu a mai reuşit ulterior.

În al doilea rând, ca urmare a "disciplinei' implicate de Alianţă, *pretenţiile teritoriale ale Ungariei au fost ţinute sub control* în tot acest timp, ceea ce a permis consolidarea naturală, firească, a structurilor naţionale în Transilvania până la un nivel la care astăzi este extrem de dificil a mai fi puse sub semnul întrebării.

În sfârşit, în al treilea rând, România a reuşit să îşi creeze *cel mai larg spaţiu de acţiune politică, economică şi militară* dintre toate ţările comuniste europene, spaţiu de manevră pe care l-a folosit pentru stabilirea şi, apoi, extinderea unor relaţii privilegiate atât cu **China** şi statele în curs de dezvoltare, cât mai ales cu ţările occidentale dezvoltate, în primul rând cu **Statele Unite ale Americii**, Franța, Germania Federală și Israel

Paradoxul născut din această situaţie constă în faptul că, în toată această perioadă, *singurul risc major de securitate pentru România a fost cel al unui atac din partea propriilor aliaţi,* în primul rând a Uniunii Sovietice, ceea ce explică, poate, şi unele dintre compromisurile politice făcute tocmai pentru a nu se oferi prilejul materializării acestui risc[144].

Am evocat particularităţile de mai sus deoarece, *între 1989 şi 2003, a existat riscul major ca România să revină la statutul de zonă-tampon atât între marile puteri, cât şi între cele două centre continentale de integrare.*

Or, în opinia noastră, tocmai folosind achiziţiile ultimilor 50 de ani, **România a evadat, din acest rol**, devenind unul dintre actorii construcţiei europene şi ai noii arhitecturi de securitate în Europa de Sud-Est[145]. Din această perspectivă, *opţiunea fermă a României pentru integrarea în structurile europene şi euroatlantice a reprezentat, fără îndoială, premisa esenţială a materializării noului statut geopolitic,* atât în ceea ce priveşte promovarea intereselor de securitate ale ţării, cât şi în logica exigenţelor ridicate de întregul proces de regândire a Europei de după 1989.

În prezent, ca urmare a acestor evoluții, **România are relații de parteneriat strategic** cu **SUA**, **China, Marea Britanie, Franţa, Italia, Spania** şi **Ungaria** şi un parteneriat strategic în domeniul economic cu **Germania**. Numai că, dincolo şi indiferent de opţiunea proprie, *problema României se va origina şi în viitor în faptul că va rămâne în continuare situată între principalele puteri continentale, Germania* şi *Rusia,* altfel spus, în mijlocul intereselor acestora, în timp ce celelalte puteri europene nu par a avea nici

[144] A se vedea în acest sens lucrările istoricului american Larry L.Watts, *"Fereşte-mă, Doamne, de prieteni – Războiul clandestin al Blocului sovietic cu România"*, Editura RAO, București, 2011, și *"Cei dintâi vor fi cei din urmă – România şi sfârşitul Războiului rece"*, Editura RAO, București, 2013.

[145] Elena Zamfirescu, *„The Flight form the Balkans"*, „Rusijournal", decembrie 1994.

mijloacele şi nici măcar conceptele operaţionale pentru a interveni în jocul complicat „al celor doi mari”.

Strânsă în cleştele acestor două forţe, România nu a putut decât să caute un suport extraeuropean acceptabil pentru actorii principali ai continentului. Or, cum această “acceptabilitate” exclude din start orice posibil concurent sau ameninţare la adresa Europei, **singura variantă valabilă a fost apropierea de Statele Unite ale Americii** prin intermediul NATO. Ceea ce nu a însemnat desconsiderarea Europei, ci mai degrabă ***o reconsiderare a ”intrării” în Europa, prin Statele Unite,*** în condiţiile în care “cheile de acces” către Europa Occidentală au rămas în tot acest timp controlate de o Germanie profund îndatorată Rusiei[146].

În plus, această acţiune a României nu a reprezentat o noutate pentru politica sa externă, *România fiind dintotdeauna un factor de aducere în această zonă geopolitică a unei puteri de departe,* în încercarea sa de a păstra echilibrul regional şi de a se desface din cleștele puterilor aflate aproape. Stabilirea unui parteneriat strategic în zonă cu SUA a reprezentat astfel, înainte de orice, o întoarcere la strategia tradiţională a politicii externe româneşti.

Pentru a înțelege cât mai bine caracterul dramatic și, în același timp, inevitabil al acestei strategii de politică externă a României vom cita, cu sentimentul că nimic nu s-a schimbat de la țari și comisari până la marii gospodini de astăzi, din lucrarea lui Alexandr Dughin, fondatorul școlii moderne de geopolitică din Rusia[147]

”În Occident, Noul Imperiu (European – n.a.) *are un cap de pod stabil: Europa Centrală. **Europa Centrală** reprezintă o structură geopolitică firească unificată strategic, cultural şi, parţial, politic. Din punct de vedere etnic, din acest spaţiu fac parte popoarele fostului Imperiu Austro-Ungar, Germania, Prusia şi o parte din teritoriile Poloniei şi ale Ucrainei de vest. Forţa de consolidare a Europei Centrale este Germania, care uneşte sub controlul său acest conglomerat geopolitic.*

(...) Este mai logic de a considera Berlinul capitală a Europei Centrale în calitate de simbol al Germaniei care, la rândul ei, este simbolul şi centrul întregii structuri. Doar Germania şi poporul german au toate calităţile necesare pentru integrarea eficientă a acestei regiuni geopolitice – voinţă istorică, o economie foarte bine dezvoltată, o situaţie geografică privilegiată, omogenitate etnică şi conştiinţa misiunii sale civilizatoare. Germania terestră şi

---

[146] Referitor la această problemă, are o relevanţă deosebită declaraţia secretarului de stat la MapN, Ioan Mircea Paşcu, făcută în iulie 1993 într-un interviu acordat lui Anneli Ute Gabanyi şi publicat în *„Sudosteuropa”*, nr.10/1994, în care, printre altele se arată: *„Ştiu însă, pentru că l-am ascultat pe ministrul german al Apărării la Garmish* (reuniunea NATO – n.n.) *că între Rusia şi Germania a existat un **acord** în privinţa Europei răsăritene**. Acest acord se bazează pe premisa că statele din estul Europei nu se pot dezvolta cum cred ele de cuviinţă** (...) Concluzia mea este că **România a căzut în răspunderea Rusiei.** Când uneia dintre supraputeri îi va reuşi să subordoneze această regiune, atunci trebuie să intrăm în tratative cu această supraputere. România nu este confruntată pentru prima oară în istoria ei cu o astfel de situaţie. Asta ţine de poziţia noastră, pe care mulţi vor să ne-o conteste, dar de care noi nu ne putem feri”.* Interesant este şi faptul că interesele vitale ale Rusiei, dependente direct de Europa centrală şi de Est, au fost codificate, ulterior, în concepţia sa de securitate fără a se mai lăsa loc nici unor dubii sau interpretări.

[147] Alexandr Dughin, *Bazele Geopoliticii*, Editura Euroasiatica.ro, 2011, 446 p.

ideocratică a opus, în mod tradiţional, rezistenţă Angliei comerciale şi maritime, iar specificul acestei rezistenţe geopolitice şi culturale a afectat simţitor istoria Europei, în special după ce nemţii au izbutit în fine să-şi creeze statul propriu.

Din punct de vedere geopolitic, ***Anglia*** *este un stat mai puţin european ale cărui interese strategice sunt opuse, în mod tradiţional, statelor Europei Centrale şi, mai mult chiar, tendinţelor continentale din Europa.*

Paralel cu intensificarea rolului SUA şi acapararea de către ele, practic, a controlului total asupra coloniilor engleze, rolul Angliei a scăzut simţitor şi astăzi această ţară se manifestă în Europa mai curând ca o bază exteritorială plutitoare a SUA decât ca o putere independentă.

Oricum, Anglia este, în cadrul Europei, cea mai ostilă intereselor continentale, antipodul Europei Centrale şi, prin urmare, Noul Imperiu Eurasiatic (sau altfel spus, Eurasia lui V.Putin – n.a.) *are în persoana ei un adversar politic, ideologic şi economic. (...) În proiectul eurasiatic, Anglia va deveni inevitabil „ţapul ispăşitor", fiindcă procesele europene de integrare continentală se vor desfăşura nu numai ignorând interesele englezilor, ci chiar în opoziţie directă cu aceste interese. Un rol însemnat în acest context va trebui să-l joace spiritul european şi, mai mult chiar, eurasiatic al naţionalismului irlandez, scoţian şi walles ajungând la susţinerea tendinţelor separatiste şi a destabilizării politice a Marii Britanii.*

O altă structură geopolitică contradictorie este ***Franţa.*** *În multe privinţe, istoria franceză a avut un caracter atlantic opus tendinţelor continentale şi ale Europei Centrale. (...) Din punctul de vedere al subminării tradiţiei europene continentale, Franţa a fost întotdeauna în avangardă şi în multe cazuri s-a identificat cu cel mai agresiv atlantism. (...) În Franţa exista şi o tendinţă geopolitică alternativă care urcă spre linia continentală a lui Napoleon (pe care însuşi Goethe îl considera conducătorul integrării terestre a Europei), ce s-a realizat cu pregnanţă în politica europeană a lui De Gaulle care tindea către o alianţă cu Germania, şi crearea unei confederaţii europene independente de SUA. Aceeaşi linie a inspirat şi proiectele franco-germane ale lui Mitterrand. Oricum, putem să ne imaginăm ipotetic o asemenea întorsătură a evenimentelor când Franţa va recunoaşte supremaţia factorului Europei Centrale şi va participa benevol la blocul geopolitic european de orientare antiamericană şi continentală. Teritoriul Franţei este o componentă necesară a blocului eurasiatic din Occident, fiindcă de aceasta depinde direct controlul asupra litoralului atlantic şi în mod corespunzător, securitatea Noului Imperiu la hotarele de vest.*

În Occidentul continental, ***uniunea franco-europeană reprezintă elementul principal al geopoliticii eurasiatice****, cu condiţia ca interesele Europei Centrale şi anume autarhia şi independenţa ei geopolitică să fie prioritare. Acest proiect este cunoscut sub denumirea „****Imperiul European****".*

Integrarea Europei sub egida Germaniei ca temelie a unui asemenea Imperiu European se înscrie ideal în proiectul eurasiatic şi reprezintă procesul cel mai dezirabil într-o integrare continentală mult mai globală. Toate aspiraţiile către o unitate europeană în jurul Germaniei (a Europei Centrale) vor avea un sens pozitiv doar respectând o ***condiţie fundamentală*** *–* ***crearea unei axe geopolitice şi strategice stabile Moscova-Berlin.***

Europa Centrală*, singură, nu dispune de un potenţial politic şi militar suficient pentru a obţine o independenţă reală faţă de controlul atlantic al SUA. Mai mult decât atât, în condiţiile actuale este dificil de sperat la o deşteptare geopolitică şi naţională veritabilă a Europei fără influenţa revoluţionară a factorului rusesc. Fără* ***Moscova*** *şi, mai mult chiar, fără* ***Eurasia****, în lipsa forţei militare, a iniţiativei politice, a resurselor naturale, Imperiul European nu numai că este incapabil să-şi organizeze pe deplin spaţiul său strategic, el n-are idealuri şi repere clare în sens civilizator, fiindcă influenţa Orânduirii Comerciale şi a valorilor liberale de piaţă au paralizat profund temeliile concepţiei naţionale a popoarelor europene, au subminat sistemele lor organice de valori istorice.*

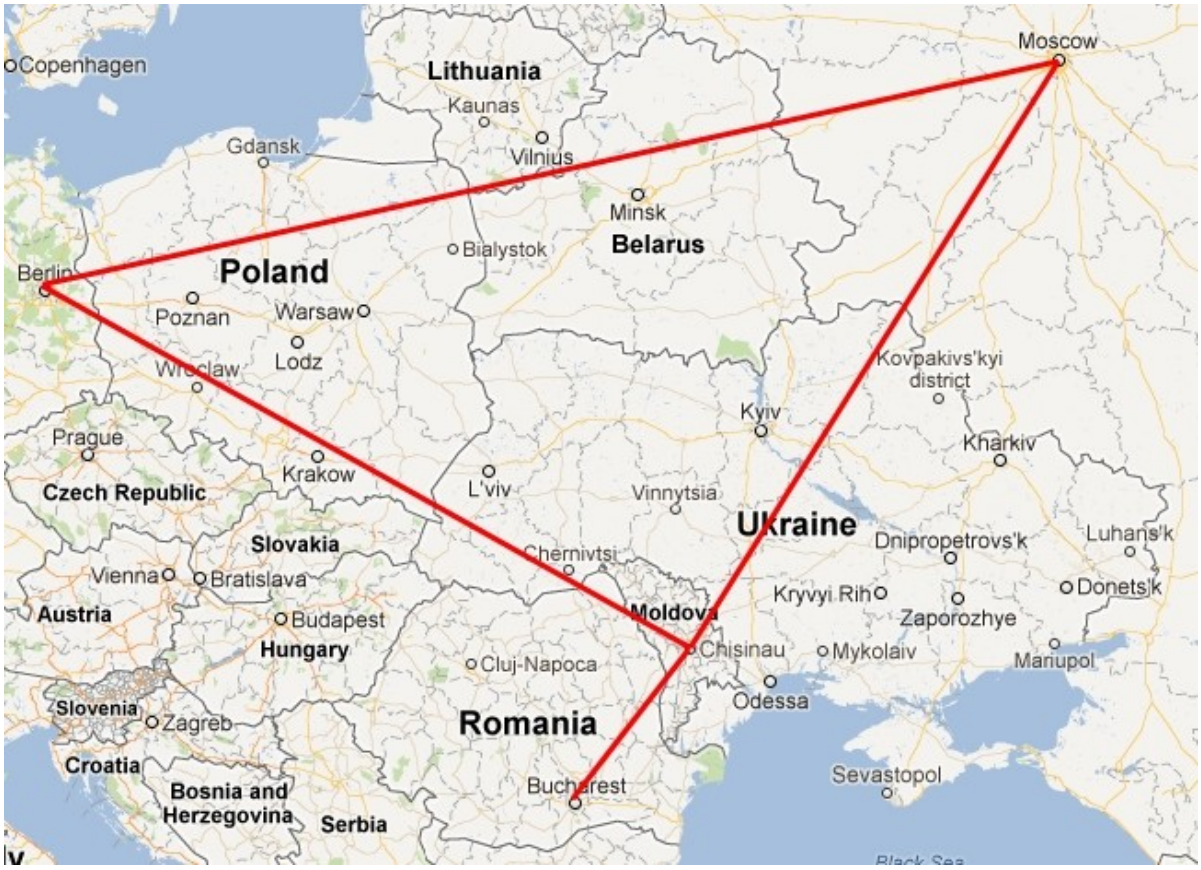

Axa Berlin – Moscova şi interesele față de România
http://cupcearadu.wordpress.com/

Imperiul European va deveni o realitate geopolitică şi civilizată deplină doar sub influenţa unei noi energii ideologice, politice şi spirituale din

străfundul continentului, adică din Rusia. Pe lângă toate acestea doar Rusia şi ruşii pot să-i asigure Europei independenţa strategică şi politică şi autarhia resurselor. De aceea ***Imperiul trebuie să se formeze anume în jurul Berlinului****, care* ***se află pe o axă directă şi vitală cu Moscova.***

(...) Garanţia că acest Imperiu European este cel corespunzător constă în predominarea univocă a tendinţelor rusofile în Germania – aşa înţelegeau acest lucru cele mai luminate minţi ale nemţilor – de la Müller von den Bruk până la E. Nikisch, Karl Haushofer şi Jordis von Lohausen. Restul Europei (şi în primul rând Franţa), ca o continuare a unei asemenea rusofilii, trebuie să urmeze orientarea germanofilă. Doar în asemenea condiţii vectorul occidental al Imperiului Eurasiatic va fi adecvat şi stabil, asigurat din punct de vedere strategic şi consecvent din punct de vedere politic. Trebuie să recunoaştem însă că nici o altă unificare a Europei nu este posibilă fără contradicţii profunde şi sciziuni interne.

Vestul și Estul își etalează argumentele
http://www.frontpress.ro/

De exemplu, ***actuala unificare a Europei sub controlul american NATO va face simţită foarte curând contradicţia sa geopolitică şi economică*** *şi, prin urmare, conform previziunii lui Jean Thiriart, ea va fi, în mod inevitabil, ori compromisă ori suspendată, sau va lua, spontan, pe neaşteptate o dimensiune antiamericană (şi potenţial, eurasiatică).*

Este important de subliniat de la bun început că unificarea Europei în jurul Germaniei trebuie să ţină seama de marile eşecuri politice din încercările anterioare şi, în primul rând, de nereuşita epopeii lui Hitler şi a celui de-al Treilea Reich. Unificarea geopolitică a Europei în jurul Europei Centrale (a Germaniei), nu trebuie să subînţeleagă în nici un caz dominaţia etnică a nemţilor sau crearea unei structuri centralizate în sens iacobin sub forma unui Stat German gigantic.

Crearea axei Berlin – Moscova**, ca o construcţie occidentală portantă a Imperiului Eurasiatic, presupune câţiva paşi serioşi privind **ţările Europei de Est situate între Rusia şi Germania.

*Politica tradiţională atlantică s-a bazat în această regiune pe teza lui Mackinder despre necesitatea creării aici a unui „cordon sanitar" care ar servi ca zonă tampon de conflict; ce ar înlătura posibilitatea uniunii ruso-germane, periculoasă pentru întregul bloc atlantic. În acest scop, Anglia şi Franţa doreau să destabilizeze cu orice preţ popoarele est-europene, să le insufle ideea despre necesitatea „independenţei" şi eliberării de sub influenţele germană şi rusă. Pe lângă toate acestea potenţialul diplomatic al atlantiştilor spera să consolideze cu orice preţ orientările rusofobe din Germania şi cele germanofobe din Rusia, ca să atragă ambele statele într-un conflict local pentru împărţirea sferelor de influenţă în spaţiile intermediare – Polonia, **România**, Serbia, Ungaria, Cehoslovacia, Ţările Baltice, Ucraina de Vest etc.*

Ce glumă bună... *(http://www.frontpress.ro/)*

*Aceeaşi linie o urmăresc şi actualii strategi ai **NATO**, promovând idea creării **„Federaţiei Marea Neagră – Marea Baltică"** care ar fi în legătură nemijlocită cu atlantismul şi ar fi duşmanul potenţial atât al Rusiei cât şi al Germaniei. Crearea axei Berlin – Moscova presupune, în primul rând, **zădărnicirea organizării în Europa de Est a „cordonului sanitar"** şi a luptei active cu purtătorii rusofobiei din Germania şi a germanofobiei din Rusia. În loc să acţioneze conform intereselor regionale în zona influenţelor comune şi să sprijine unilateral, din punct de vedere politic şi etnic, popoarele înrudite ale acestei regiuni, **Rusia şi Germania trebuie să rezolve împreună şi anticipat toate problemele discutabile**, elaborând un plan comun de reîmpărţire a geografiei influenţei în această regiune, iar apoi să suprime toate iniţiativele locale ale naţiunilor est-europene de revizuire a planurilor ruso-germane.*

Totodată, scopul principal trebuie să-l constituie ***eliminarea categorică a oricărui fel de „cordon sanitar”, spulberarea iluziilor statelor intermediare privind independenţa potenţială faţă de vecinii lor puternici din punct de vedere geopolitic.***

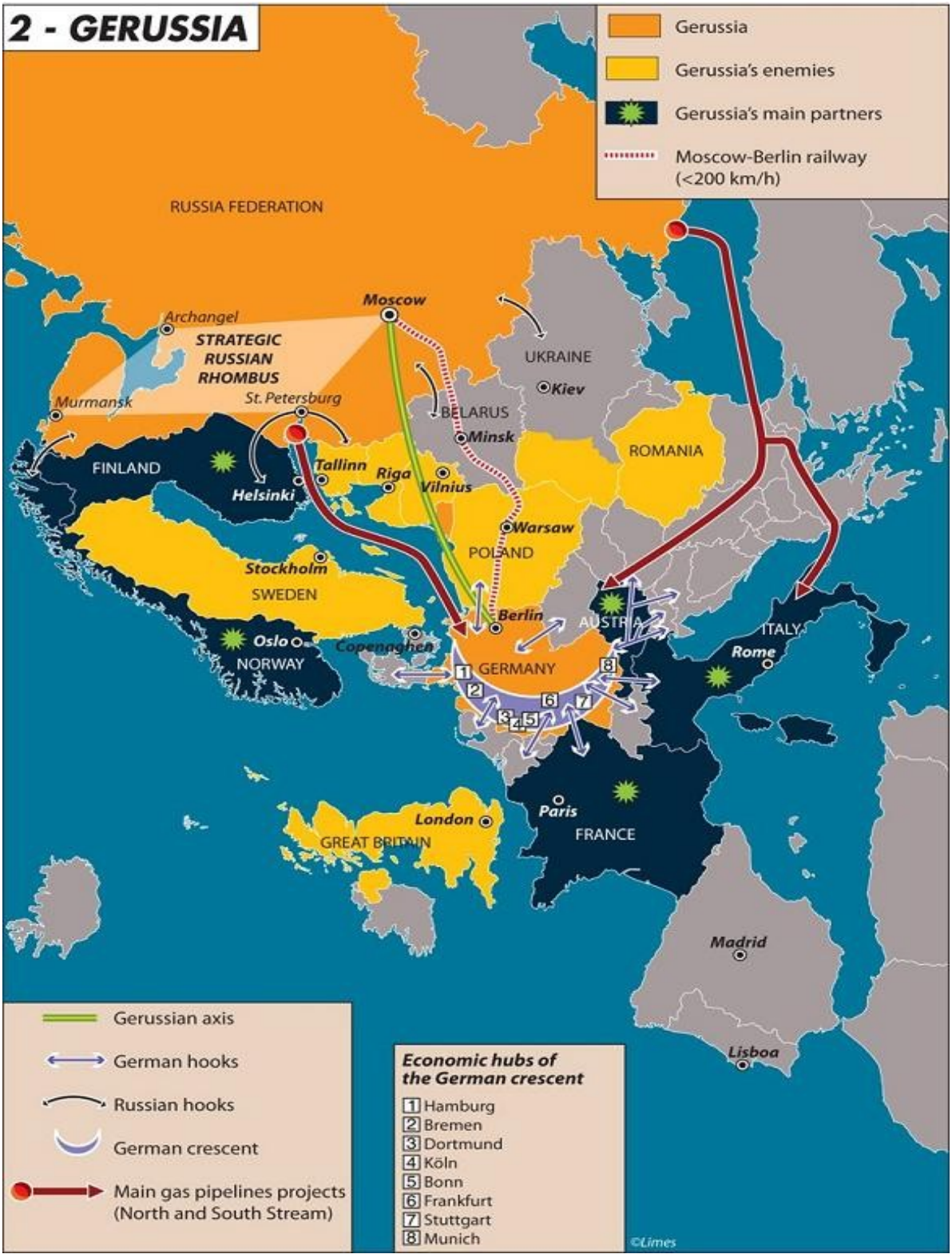

Axa verde arată relațiile strânse dintre Germania și Rusia. Inamicii și competitorii GeRusiei sunt marcați cu galben , iar partenerii săi principali sunt indicați de un soare verde pe un fundal albastru. Importante centre economice şi proiecte de conducte de gaz sunt de asemenea arătate (*http://temi.repubblica.it/limes-heartland/gerussia/1850)***

Este necesară crearea unei frontiere nemijlocite şi clare între Rusia şi Europa Centrală (Germania) prietene, iar în perspectiva unui bloc strategic unic pe axa Berlin-Moscova această frontieră trebuie să-şi păstreze importanţa geopolitică ca limită a omogenităţii culturale, etnice şi religioase, pentru a exclude din timp o expansiune etnică sau confesională în spaţiile de frontieră.

Relaţiile ruso-ucrainene, ruso-baltice, ***ruso-române****, ruso-polone etc., iniţial* ***trebuie analizate nu bilateral ci trilateral, cu participarea Germaniei****. Acelaşi lucru se referă şi la relaţiile dintre Germania şi ţările (popoarele) est europene; acestea trebuie să aibă şi ele un caracter trilateral cu participarea obligatorie a părţii ruse (****cu excluderea de fiecare dată a amestecului străin, atlantic, american****). Spre exemplu, relaţiile germano-ucrainene trebuie să fie, după necesităţi, germano-ruso-ucrainene; germano-baltice – germano-ruso-baltice; germano-poloneze – germano-ruso-poloneze etc.*

Axa Moscova – Berlin *poate rezolva un complex întreg de probleme de cea mai mare importanţă cu care se confruntă astăzi Rusia şi Germania. Într-o asemenea alianţă Rusia obţine accesul direct la tehnologiile înalte, la investiţiile considerabile în industrie, obţine garanţia participării Europei la dezvoltarea economică a pământurilor ruseşti. Totodată, nu va exista niciodată o dependenţă economică faţă de Germania, deoarece* ***Germania*** *va participa nu ca partener de binefacere ci ca partener cu drepturi egale, care* ***primeşte în schimb de la Moscova o acoperire strategică ce garantează Germaniei eliberarea de sub dominaţia SUA*** *şi* ***o independenţă resursologică*** *faţă de rezervele energetice ale lumii a Treia, aflate sub controlul atlantismului (tocmai pe aceasta se bazează şantajul energetic al Europei din partea SUA).*

Germania de astăzi este un gigant economic şi un pitic politic. Rusia, cu aceeaşi exactitate, numai că invers, este un gigant politic şi un pitic economic. Axa Moscova – Berlin va vindeca suferinţa ambilor parteneri şi va pune temelia unei viitoare înfloriri a Marii Rusii şi a Marii Germanii. Iar într-o perspectivă îndepărtată aceasta va duce la formarea unei construcţii strategice şi economice durabile pentru crearea întregului Imperiu Eurasiatic – ***Imperiul European*** *în Vestul şi* ***Imperiul Rus*** *în Estul Eurasiei. Bunăstarea părţilor separate ale acestei structuri continentale va contribui la prosperarea întregului.*

În calitate de paşi preliminari în chestiunea formării axei Moscova – Berlin este curăţirea cu minuţiozitate a perspectivei cultural-istorice a relaţiilor reciproce de părţile întunecoase ale istoriei războaielor ruso-germane, urmare a unei activităţi subversive reuşite a ***lobby-ului atlantic*** *în Germania şi în Rusia şi nicidecum expresia voinţei politice a popoarelor noastre continentale. În*

această perspectivă este mai raţional să retrocedăm regiunea Kaliningrad (Prusia de Est) Germaniei, pentru a renunţa la ultimul simbol teritorial al groaznicului război fratricid. Pentru ca această acţiune să nu fie percepută de către ruşi ca un pas următor spre capitularea geopolitică, are rost ca ***Europa să-i propună Rusiei alte anexiuni teritoriale*** *sau* ***alte*** *forme de* ***extindere a zonei strategice de influenţă****, îndeosebi* ***pe seama acelor state care tind cu încăpăţânare să intre în „Federaţia Marea Neagră – Marea Baltică”.***

Problemele restituirii Prusiei de Est trebuie să se afle într-o legătură indisolubilă cu ***extinderea teritorială şi strategică a Rusiei****, iar Germania, pe lângă păstrarea în regiunea Kaliningrad a bazelor militare ruseşti, trebuie să contribuie, din partea sa, în mod diplomatic şi politic, la întărirea poziţiilor strategice ale Rusiei la Nord-Vest şi la Vest. Ţările Baltice, Polonia,* ***Moldova*** *şi Ucraina – în calitate de „cordon sanitar” potenţial – trebuie să se supună unei transformări geopolitice nu după restituirea făcută Prusiei ci concomitent cu aceasta, ca elemente ale unuia şi aceluiaşi proces de fixare definitivă a frontierelor între Rusia şi Europa Centrală prietene.*

Spusele lui Bismarck: „Germania nu are duşmani în Est” trebuie să devină iarăşi dominanta doctrinei politice germane, iar maxima inversă să fie acceptată şi de conducătorii ruşi, – „la frontierele vestice, în Europa Centrală, Rusia are numai prieteni”.

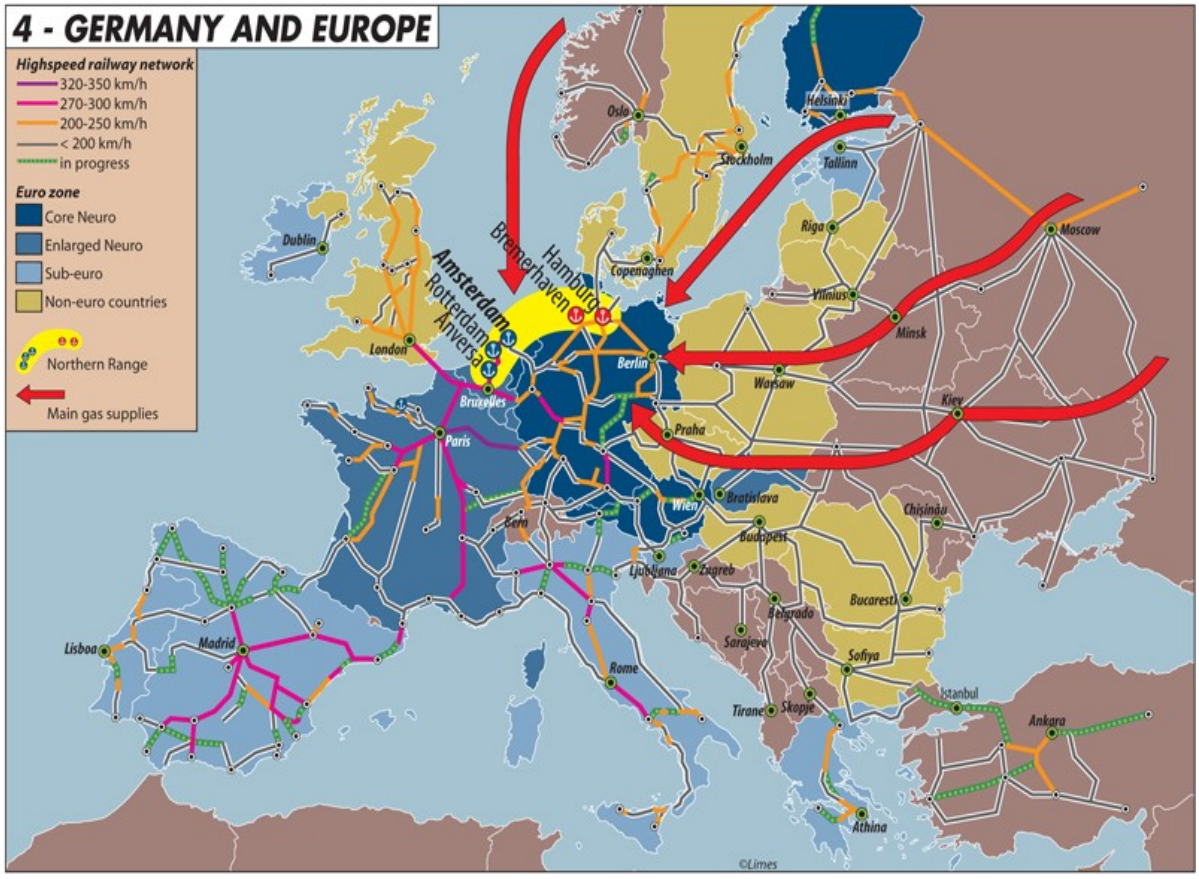

Scenarii post-Euro centrate pe Germania, precum şi conexiunile fizice ale acesteia cu periferia sa geografică.
http://temi.repubblica.it/limes-heartland/germany-and-europe/1857

Totuşi, pentru ca aceasta să devină o realitate, trebuie ca anume geopolitica şi legile ei să devină punctul de plecare în luarea hotărârilor esenţiale atât în Germania cât şi în Rusia, deoarece numai din acest punct de vedere pot fi înţelese, interpretate şi total recunoscute necesitatea şi inevitabilitatea unei ***uniuni ruso-germane*** *foarte strânse. În caz contrar, apelul la conflictele istorice, la neînţelegeri şi polemici, va zădărnici orice tentativă de creare a unei temelii solide şi sigure pentru axa Moscova – Berlin care e de o importanţă vitală".*

Cu alte cuvinte, părintele noii școli de geopolitică de la Moscova trasează explicit **direcțiile de împărțire între Rusia și Germania a zonelor de dominație și influență în Europa centrală și de Est**. Țările Baltice, Polonia, **Moldova** şi Ucraina sunt astfel planificate a intra în procesul de "**extindere teritorială şi strategică a Rusiei",** iar **România**, Serbia, Ungaria, Cehia și Slovacia, adică ***"spaţiile intermediare"*** ar urma a fi reîmpărțite între cele două mari puteri continentale.

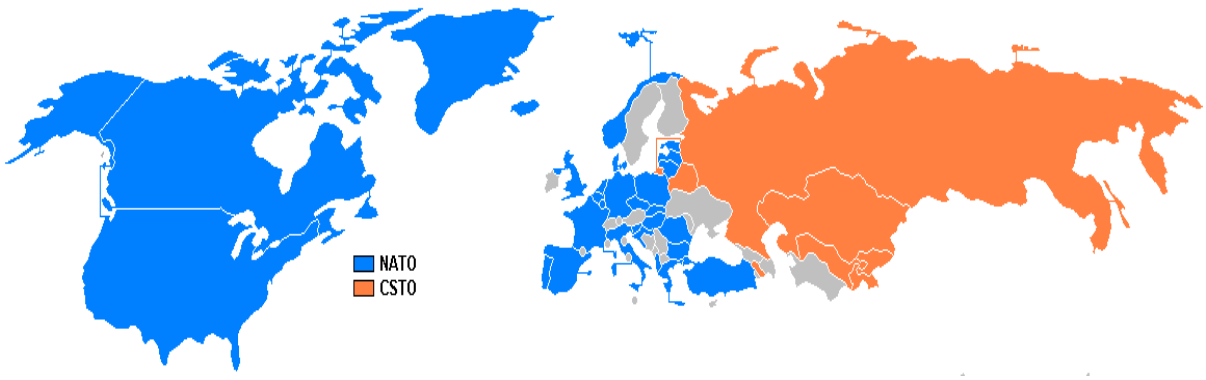

Occidentul față în față cu Eurasia
http://www.windowonheartland.net/2012_05_01_archive.html

După cum lesne se observă, singura amenințare pentru punerea în practică a acestui plan strategic o constituie **"atlantismul"** în general, și mai ales Anglia și Statele Unite ale Americii, în special. Orice fel de alianță a popoarelor situate între Marea Baltică și Marea Neagră – popoare care au în comun experiența istorică a dominării, ocupării și destrămării lor de către imperiul de la Moscova – este, de asemenea, considerată un pericol inacceptabil pentru interesele rusești.

Deloc întâmplător, aceste state, denumite generic "**Noua Europă**", sunt și cele mai loiale componente ale parteneriatului euroatlantic, singurul în măsură să asigure independența lor prezentă și viitoare, în concordanță cu nevoile și aspirațiile popoarelor din această mult încercată parte a Europei.

Cât privește România, după toate încercările descrise mai sus, rămân

Vâlsan[148], din 1921, imediat după Marea Unire: *„E puţin lucru să ştie toţi Românii că, pe marginea ţării noastre şi în cuprinsul ei, curge un fluviu măreţ – Napoleon îl numea <<Regele fluviilor Europei>> – menit să devie cea mai puternică arteră de circulaţie pentru Centrul şi Estul European?*

E puţin lucru să se ştie că avem o alternanţă de munţi, dealuri, podişuri şi câmpii, ajutându-se unele pe altele, complectându-se unele pe altele, ca o simfonie alcătuită din mai multe părţi cari dau un întreg plin de armonie?

E de prisos să se ştie că în mijlocul pământului românesc se află o cetate imensă cu bastioane de munţi şi cu porţi de ape largi, vas preţios din care florile românismului s-au revărsat în toate părţile?

Şi, în altă ordine de idei, nu trebuie să ţinem minte totdeauna, că avem o faţadă îngustă, întoarsă spre Răsărit, la o mare inospitalieră, aproape închisă, mare care nouă ne oferă ţărmuri sărace şi plate, pe care abia după douăzeci de ani de muncă am reuşit să creăm un port bun, însă prea apropiat de un duşman neîmpăcat?

Nu trebuie să ţinem minte, totdeauna, că dincolo de Nistrul mocnit, ascuns în şanţul său întortocheat, dincolo şi dincoace de leneşa Tisă, încolăcită ca un şarpe de apă între trestii, se întind stepele monotone care adăpostesc popoare vrăjmaşe?

Nu e bine să ţinem minte că suntem singuri, departe de rudele noastre fireşti, singuri şi totuşi păstrând cu îndărătnicie făptura noastră, singuri şi predestinaţi să spargem mereu cu pieptul nostru valurile din Răsărit ale unei mări neastâmpărate şi fără albie hotărâtă?[149]”.

Revenind la vremurile în care trăim și la cele care stau să vină, trebuie evocați acei specialiști care apreciază că ne găsim în faza finală a unui gigantic proces de restructurare a Lumii, a marii reașezări politice și strategice începute acum mai bine de un sfert de veac[150]. Este perioada cea mai dură, marcată de revenirea în forță a amenințării militare, și asta într-o zonă în care lucrurile păreau rezolvate de mult, o zonă care este placa centrală a sistemului internațional și asta mai ales pe frontiera euroatlantică. Această fază finală a reașezării marii table de șah a lumii cunoaște utilizarea din plin, fără precedent în istoria civilizației umane, a instrumentelor cu care lucrează serviciile speciale, inclusiv intoxicarea, manipularea, subversiunea, sabotajul etc.

Operațiunile declanșate de Rusia împotriva statului suveran Ucraina pun din nou în discuție zona dintre Est și Vest, regiunea-tampon a Europei Centrale și de Sud-Est. Aici nu mai este vorba despre „vecinătatea apropiată” a Rusiei, ci

[148] George Vâlsan (1885-1935), geograf şi etnograf român, membru al Academiei Române. Şi-a făcut studiile la Bucureşti, Berlin şi Paris şi a fost profesor la universităţile din Iaşi, Cluj şi Bucureşti; preşedinte al Societăţii etnografice române şi director al Institutului de geografie din Cluj, pe care l-a fondat şi în jurul căruia a înfiinţat o şcoală geografică românească. Savant de reputaţie mondială, Vâlsan a reprezentat România în numeroase congrese internaţionale de geografie, în care a deţinut funcţii importante. Este considerat unul din făuritorii etnografiei moderne naţionale graţie operelor sale cu un caracter teoretico-metodologic precum si activitatilor privind orientarea cercetarii etnografice atat pe teren cat si in muzee.

[149] George Vâlsan, *Conştiinţă naţională şi Geografie.* Lecţiune inaugurală a cursului de geografie la Universitatea din Cluj, 18 nov. 1921, Bucureşti, Tipografia „Convorbiri literare”, p.19.

[150] Vasile Secăreş cu prilejul lansării volumului *„Extorting Peace: Romania, The Clash Within The Warsaw Pact And The End Of The Cold War“* de Larry Watts, 13 iunie 2014 , Institutul Bancar Român, Bucureşti.

despre Europa însăși și, în ultimă instanță, despre modelul de civilizație care urmează a fi construit pentru viitor. Nu problema frontierelor geopolitice este cu adevărat în joc, deși este și aceasta o miză importantă, cât confruntarea dintre liberalismul euroatlantic și conservatorismul de tip absolutist pe care încearcă Rusia să-l impună cu sila.

Așa cum am demonstrat pe larg în această lucrare, în această confruntare România este chemată să joace un rol extrem de important. Este, dacă acceptați, un nou moment astral al devenirii României. Este o responsabilitate enormă care va trebui asumată și dusă cu bine la bun sfârșit. Alternativa ar însemna ratarea unui nou ciclu istoric și condamnarea la eșec și viețuirea într-o eternă periferie. În fața acestor mize, disputele interne, rivalitățile dintre partidele politice și liderii lor vremelnici trebuie să înceteze. Războiul româno-român, care a umplut țara de tranșee după 1989, trebuie să ia sfârșit. În vremea gâlcevilor noastre nesfârșite, alții își văd netulburați de treabă. Fire văzute și nevăzute se țes spornic în jurul nostru conturând viitorul. Este contextul în care apar, de exemplu, aprecieri stranii cu privire la România și la români (a se vedea comentariile președintelui Stratfor, George Friedman, de-a lungul întregului an 2014). Fără nici o legătură cu realitatea, ba chiar dimpotrivă, se afirmă cu seninătate că Rusia își exercită influența în România mai ales prin manipularea procesului politic. „Șoc și groază" printre comentatorii de politică externă din Europa care, bazându-se pe fapte, credeau că sunt mai vulnerabile alte ținte, de pildă Ungaria sau Bulgaria, ba chiar parcă se întâmplau „lucruri" și în vechea Europă. Întrebarea este dacă aceste practici ne aduc aminte de ceva!? Și, dacă da, atunci ar trebui să facem tot posibilul pentru a nu mai retrăi lecțiile trecutului.

Acum, în aceste momente finale ale reașezării lumii pe noile sale fundamente, se construiește și o realitate virtuală care, la un moment dat, va deveni singura realitate. Un nou tablou al relațiilor internaționale va produce, inevitabil, un nou tablou al Lumii.

Studiu de caz: România între 1821-1881

În secolele XVI şi XVII, Ţările Române traversează ceea ce istoricii au numit a fi o perioadă de „***stagnare***”, pierzând treptat din independenţă şi prosperitate. Pe acest fond, elita naţională - Domni şi boieri, deopotrivă - încearcă diferite formule de rezolvare a problemei naţionale prin alianţe cu Habsburgii sau cu Ţarii ruşi, ceea ce determină Poarta Otomană să introducă în Principate domniile fanariote (1711, în Moldova şi 1714, în Muntenia). În ciuda introducerii unor reforme administrative şi fiscale, perioada fanariotă este una de jaf instituţionalizat (ca urmare a vânzării şi cumpărării slujbelor) şi a coincide cu transformarea europei de Sud-Est în teatru de luptă între trei dintre marile imperii continentale: Otoman, Habsburgic şi Ţarist.

Ca urmare, importante zone ale Principatelor Române s-au aflat, în diferite perioade, sub ocupaţia militară a Imperiului Rus sau a Imperiului Habsburgic, aşa cum s-a întâmplat cu Basarabia, Moldova sau Oltenia şi Bucovina. Impozitarea excesivă, reprimarea violentă a oricăror mişcări de împotrivire, jafuirea sistematică a bogăţiilor ţării, au determinat un mare retard istoric al Principatelor, au provocat degradarea vieţii şi o dramatică scădere a populaţiei.

Pentru o şi mai bună înţelegere a contextului geopolitic, este necesară o privire asupra relaţiilor româno-ruse. Încă din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, mai exact din timpul Ecaterinei a II-a (1762-1796), Rusia se angajase deja pe frontul sud-est european în efortul de a obţine ieşirea la Marea Neagră şi libera circulaţie prin Strâmtori. Pentru atingerea acestor obiective era imperios necesară extinderea puterii ruse asupra spaţiului carpato-dunărean. În cele din urmă, Rusia a reuşit, în urma războiului dintre anii 1787-1792, să împingă frontiera ei la Nistrul de Jos, urcând-o apoi pe cursul superior al fluviului, în urma celei de-a doua împărţiri a Poloniei, în 1793. Ca urmare, la începutul secolului al XIX-lea, Imperiul Rus şi Principatele Române se găsesc într-o vecinătate nemijlocită.

În acest context, secolul al XIX-lea începea sub semnul întrevederii de la Tilsit (1807), dintre Împăraţii Alexandru I şi Napoleon Bonaparte, când **împăratul francez îşi dă consimţământul pentru anexarea de către Rusia a Moldovei şi Ţării Româneşti**, fiind elaborat în acest sens şi un *Acord*. Din fericire pentru soarta românilor, Poarta Otomană a ignorat înţelegerea celor doi împăraţi şi a continuat războiul început cu Rusia în 1802. Cum, între timp, trupele ruse nu reușesc să se impună împotriva turcilor și cum campania lui Napoleon împotriva Rusiei devine iminentă, Ţarul Alexandru I este nevoit să-şi diminueze revendicările în privinţa Principatelor române. Ca urmare, Rusia şi Turcia încheie Pacea de la Bucureşti (28 mai 1812) prin care **Rusia anexează**

***numai* teritoriul dintre Prut şi Nistru**, care este rebotezat de către cancelaria rusă, în mod strategic, *Basarabia*, pentru a se lăsa deschisă opţiunea anexării ulterioare a întregii ţări a Basarabilor (la fel cum se va întâmpla după Marea Unire din 1918 cu R.S.S.Moldovenească).

Expansiunea rusă la începutul secolului XIX (http://www.eliznik.org.uk/EastEurope/History/balkans-map/outlinec.htm)

Începutul secolului al XIX-lea găseşte cele două Principate Române la apogeul regimului fanariot şi, în consecinţă, puternic legate de mişcarea de independenţă a Greciei. Acţiunea greacă în sud-estul european se afla însă - cum altfel? - sub semnul tragediei. Astfel, fanarioţii, „*prudenţi şi tainici*", reuşiseră – în virtutea pactului încheiat, în 1454 (!), între cuceritorul Constantinopolului, Sultanul Mehmed al II-lea Fetih, şi Patriarhul ortodox Gennadios Scholarios, împotriva *latinilor,* adică a Europei Occidentale – să-şi adjudece monopolul tronurilor româneşti şi pe cel al dragomanatelor otomane şi să se afle la un singur pas de realizarea visului lor tainic, *Megali Ideia*, renaşterea Imperiului Bizantin. Grecii din Fanar controlau deja politica, diplomaţia, administraţia şi comerţul Imperiului Otoman, construind un veritabil condominium greco-turc.

Dar este începutul secolului XIX şi Rusia îşi are propriile interese în zonă. Aşa că încurajează şi finanţează formarea ***Filiki Eteria***, organizaţie secretă şi subversivă, care are ca scop insurecţia în masă a tuturor popoarelor creştin-ortodoxe împotriva turcilor şi eliberarea Greciei. După alungarea

otomanilor din Balcani, Asia Mică şi, eventual, Anatolia, urma să se realizeze o *Federaţie balcanică ortodoxă* plasată *sub protecţia „frăţească" a Rusiei*. Bineînțeles, Moldova, aflată sub un dublu control, grecesc şi rusesc, participă din plin la acest joc complex.

În Muntenia, lucrurile evoluează diferit, elitele locale încercând un joc dublu, de contrapunere a greco-ruşilor cu otomanii. Astfel, **Revoluţia de la 1821,** condusă de Tudor Vladimirescu, încearcă aproape imposibilul: să combine lupta antifanariotă cu alianţa cu Eteria şi să scape atât de dominaţia otomană, cât şi de cea rusească. În cele din urmă, atât mişcarea revoluţionară a românilor cât şi lupta Eteriei au fost înfrânte.

Deşi aceste evenimente au dus la desfiinţarea domniilor fanariote de către Poartă, românii nu s-au bucurat prea multă vreme pentru că, în 1828, izbucnea un nou război ruso-turc care duce la **ocuparea efectivă a Principatelor de către Rusia**, deşi, formal, se păstrează suzeranitatea otomană. Perioada ocupaţiei militare ruse s-a întins din **1829** până în **1834**. În timpul „protectoratului" rusesc au fost întreprinse unele măsuri pentru organizarea administrativă a Principatelor, s-a procedat la înfiinţarea armatei naţionale şi au fost elaborate Regulamentele organice - primele legi fundamentale ale Principatelor, în încercarea ruşilor de a face din Principate o vitrină atractivă pentru popoarele balcanice şi de a pregăti condițiile anexării definitive a Principatelor.

În acest moment, controlând Principatele Române, Rusia exercită poziţia dominantă în sud-estul Europei. Pe de altă parte, românii au constatat repede că **guvernarea rusească urmărea în fapt alipirea celor două Principate şi transformarea lor în gubernii** ale unui imperiu cu o conducere mult mai centralizată şi mai absolutistă decât cea otomană. Această situaţie a dus la renaşterea sentimentelor naţionale şi la reorientarea elitelor române către Occident, în special către Franţa şi Anglia.

Ca urmare, pregătirea **Revoluţiilor de la 1848** se face pe filiera occidentală, negociindu-se inclusiv cu Poarta Otomană pentru obţinerea unei protecţii militare împotriva eventualei intervenţii ruseşti. Respingerea tutelei ruseşti în timpul Revoluţiei din Muntenia şi din Moldova din 1848 a fost privită cu un anumit grad de simpatie de Poarta Otomană, dar ultimatumul politic ţarist a dus în cele din urmă la ocuparea în comun a celor două Principate şi la înăbuşirea revoluţiilor. Dar conectarea cu Occidentul se petrecuse.

După Revoluţia de la 1848, Principatele Române au rămas sub ocupaţie militară ruso-turcă aproape trei ani, timp în care mişcarea naţională pentru unire a căpătat un imbold puternic. Pe lângă lupta din interior, revoluţionarii au făcut o intensă propagandă în capitalele europene, conducătorii revoluţiei aflându-se toţi în exil (la Paris, Constantinopol şi la Brussa, cele mai închegate grupuri). Aici au câştigat sprijinul cercurilor liberale şi au reuşit să integreze cauza unirii

Principatelor în problematica europeană. Astfel, în timpul războiului Crimeei, **unirea Principatelor a devenit o problemă majoră a echilibrului european.**

Situaţia Ţărilor Române la 1877
http://www.romaniapozitiva.ro/romania-pozitiva/24-ianuarie/

Constituirea Principatele Unite

Ca urmare a înfrângerii Imperiului Rus în Războiul Crimeii şi a încheierii Tratatului de pace de la Paris, din 1856, cele două Principate sunt trecute sub tutela comună a Imperiului Otoman şi a Congresului Marilor Puteri (Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei, Imperiul Francez, Regatul Sardiniei, Imperiul Austriac, Prusia şi, doar la un nivel declarativ, Imperiul Rus) **înlocuindu-se** astfel **Protectoratul rusesc cu garanţia colectivă a marilor puteri continentale.**

În cele două Principate, **Partida Naţională**, mişcarea unionistă, era privită cu simpatie de Franţa, Rusia, Prusia şi Sardinia-Piemont, dar percepută ca un pericol pentru propriile interese în zonă de Imperiul Austriac, Regatul Unit şi Imperiul Otoman. Negocierile de la Paris au dus la aprobarea unei uniuni minimale a ţărilor române. În 1859, profitând de ambiguitatea textelor

înţelegerilor finale, care prevedeau existenţa a două domnii, dar nu împiedica una şi aceiaşi persoană să fie aleasă pe ambele tronuri, a fost ales ca **Domnitor al Principatelor Unite** ale Moldovei şi Valahiei, Alexandru Ioan Cuza. Astfel, prin dubla alegere a lui Cuza, poporul român a înfăptuit, mai întâi, unirea personală (1859) şi, apoi, unirea completă (1864).

Deşi Unirea din **1859** a fost recunoscută doar pentru perioada domniei lui Cuza, şirul de reforme iniţiate de acesta şi venirea pe tronul Principatelor Unite a domnitorului Carol de Hohenzollern-Sigmaringen[151], care se bucura atât de sprijinul Franţei cât şi cel al Prusiei, a făcut ca actul de la 1859 să fie ireversibil. Din 1866, potrivit Constituţiei promulgate la 1 iulie, Principatele Unite încep să se numească oficial **România**.

În **1878**, după victoria din **Războiul de independenţă**, România s-a scuturat de jugul otoman, dar a intrat imediat în conflict cu aliatul rus în privinţa Bugeacului. În cele din urmă, **România a primit Dobrogea, dar a fost obligată să cedeze sudul Basarabiei** (judeţele Cahul, Bolgrad şi Ismail).

În **1881** se proclamă **Regatul României**, Carol I fiind încoronat Rege. Vor urma 66 de ani în care, eliberată de dominaţia estică, România va experimenta democraţia şi modelul occidental de dezvoltare, cunoscând cea mai spectaculoasă ascensiune din întreaga sa istorie.

[151] Domnia lui Carol I a început, de fapt, în aprilie 1866, odată cu intrarea sa în țară. Proclamat Domnitor al României în ziua de 10 mai 1866, rămâne cu acest titlu până în 14 martie 1881, când este proclamat Rege, devenind astfel primul Rege al României. A fost primul monarh din dinastia Hohenzollern-Sigmaringen, al cărei nume se transformă, începând cu Regele Ferdinand I, în Casa Regală de România, dinastie care va conduce țara până la proclamarea Republicii Populare Române, în 1947.

Studiu de caz: România în istoria modernă

I) **Perioada 1821-1848,** caracterizată prin:

- Intrarea României în jocul geopolitic european.
- Politica intervenţionistă a Rusiei în Europa de Sud-Est.
- Apogeul epocii fanariote (*jaf naţional, înapoiere, corupţie*).

– Revoluţia lui Tudor Vladimirescu şi sfârşitul domniilor fanariote.
– Ocuparea Principatelor de către Rusia (*Regulamentele organice*) şi încercarea de anexare la Imperiul Ţarist (*eşuată datorită înfrângerii acesteia în Războiul Crimeei*).

- **Elitele naţionale au opţiunea EST** (la 1821).

✓ Comentariu: *eşecul opţiunii Est determină elitele să se orienteze spre Vest.*

II) **Perioada 1848-1914,** caracterizată prin:

- Crearea Statului Român modern.

– Revoluţia naţională, intelectuală şi burgheză (1848).
– Unirea Principatelor (5 şi 24 ianuarie 1859)
– Reformele lui Al.I.Cuza (1859-1866)
– Aducerea pe scaun a unui principe străin, Carol de Hohenzollern-Sigmaringen (10 mai 1866)
– Obţinerea Independenţei de Stat (1878)
– Declararea Regatului României şi încoronarea lui Carol I „Întemeietorul” (*26* martie 1881).

- **Elitele naţionale au opţiunea VEST** (*Franţa/Anglia, până la 1883, când Carol semnează în secret Tratatul prin care România intră în sistemul Triplei Alianţe, cu Austro-Ungaria şi Germania*, şi din nou franco-engleză din 1914).

✓ Comentariu: *Avânt naţional şi mari progrese economice, culturale, tehnice şi de infrastructură.*

III) Perioada 1914-1920, caracterizată prin:

- Desăvârşirea Statului şi Naţiunii Române.
- Declanşarea primului Război Mondial (1914-1918).

- Moartea Regelui Carol I şi urcarea pe tron a lui Ferdinand „Întregitorul” urmate de intrarea României în război alături de Antanta europeană (1916).
- 1918, Unirea Basarabiei (9 aprilie), Bucovinei (28 noiembrie) şi Transilvaniei (1 decembrie) cu Ţara-Mamă.
- Intervenţia Armatei Regale Române împotriva Revoluţiei bolşevice din Ungaria conduse de agentul sovietic Bela Kuhn (*trupele române eliberează Budapesta, la 3 august 1919*).

▪ **Se păstrează opţiunea VEST (Franţa/Anglia).**

✓ Comentariu: *România iese câștigătoare din Marele Război şi îşi desăvârşeşte Statul Naţional.*

IV) Perioada 1920-1940, caracterizată prin:

▪ Instabilitate politică.
▪ Progres economic şi mare avânt cultural.

- 1929-1933, Marea Criză Economică.
- 1933-1940, domnia lui Carol II (între 1930-1940), are loc destrămarea democraţiei româneşti (Parlamentul este dizolvat, partidele politice îşi încetează activitatea), se instaurează Dictatura Regală (februarie 1938-septembrie 1940).
- 1940-1941, Stat Naţional Legionar (*Legiunea Arhanghelului Mihail a fost creată la 24 iunie 1927*).

▪ **opţiunea Franţa/Anglia este înlocuită de cea pentru Germania.**

✓ Comentariu: *Elitele politice sunt îndepărtate de la conducerea statului şi se instaurează primele două dictaturi (cea regală şi cea militară).*

V) Perioada 1940-1947, caracterizată prin:

▪ Împărţirea sferelor de influenţă prin **Pactul Hitler-Stalin** (23 august 1939) duce la grave amputări teritoriale. România pierde jumătate din Transilvania, nordul Bucovinei şi întreaga Basarabie.
▪ Regimul militar condus de Ion Antonescu (din 4 septembrie 1940 până în 23 august 1944 a fost prim-ministru al României şi Conducător al Statului cu puteri dictatoriale).
▪ Franţa şi Anglia, nu pot apăra ţara. România intră, alături de Axă, în războiul împotriva Rusiei („*Români, vă ordon: Treceţi Prutul!*” – *22 iunie 1941*).
▪ România pierde al II-lea Război Mondial, recuperează Transilvania, pierde definitiv Basarabia şi nordul Bucovinei, Regele abdică şi se instaurează sistemul comunist.

- **28 iunie 1940**, România primeşte **Ultimatumul** prin care URSS cere evacuarea din Basarabia şi din nordul Bucovinei. Administraţia şi armata române se retrag în 24 de ore pentru a evita războiul. Am fi rezistat 7 zile.

- Sovieticii proclamă RSS Moldovenească, iar partea sudică a Basarabiei, Bugeacul, Ţinutul Herţei şi nordul Bucovinei sunt alipite la RSS Ucraineană.
- **30 august 1940**, **Diktatul de la Viena**, România cedează Ungariei aproape jumătate din teritoriul Transilvaniei (43.492 km²).
- **7 septembrie 1940**, România cedează **Cadrilaterul** în favoarea Bulgariei (Tratatul de la Craiova).
- Octombrie 1940, România se aliază cu Axa. În iunie 1941, intră în război împotriva URSS (până la 23 august 1944).
- 1940-1944, Dictatura militară a generalului Ion Antonescu.
- Înfrântă, România este ocupată de Armata Roşie sovietică.
- Mihai I abdică, Republică Populară la 30 decembrie 1947.
- **Se impune prin forţa ocupantului rus opţiunea EST.**

✓ Comentariu: *opţiunea strategică nu mai aparţine elitelor naţionale,ci este impusă prin forţă de puterea sovietică, învingătoare în război.*

VI) Perioada 1947-1989, caracterizată prin:

- 1947-1962, bolşevizarea şi stalinizarea României, lichidarea fizică şi morală a elitelor naţionale.
- Moartea lui Stalin (1953) şi retragerea armatei ruse de ocupaţie (1958).
- 1962-1979, desovietizarea României şi crearea unei politici externe independente pe axele strategice SUA și China.
- 1980-1989, autarhie naţionalistă şi dictatura lui Nicolae Ceaușescu.
- **Opţiunea Est, impusă de sovietici, este substituită de o formulă naţională înlăuntrul sistemului răsăritean.**

✓ Comentariu: *Războiul rece (al III-lea Mondial) este pierdut de către Est, România face parte, din nou, din tabăra învrantă.*

VII) Perioada 1989-2007, caracterizată prin:

- Trecerea României de la comunism la capitalism şi de la sistemul răsăritean la cel occidental.
- 1989-1991, România (re)intră în sfera directă de influenţă sovietică.
- 25 decembrie 1991, **URSS încetează să existe** ca subiect de drept internaţional. Acordurie secrete privind apartenența României la zona de influență sovietică îşi pierd valabilitatea.
- 1992-2000, tranziţie la democraţie şi economia de piaţă (are loc *"plata despăgubirilor de război"* – "marea privatizare").
- 2002-2004, procesul de preaderare şi aderarea la NATO (*invitaţie la Praga, 21-22 noiembrie 2002, lege ratificată de Parlament şi efectivă în 28.10.2004/Monitorul oficial*).
- Revenirea la opţiunea VEST şi la Democraţie.

✓ Comentariu: *Lungul proces de tranziţie şi reformă a generat un capitalism primitiv şi brutal. Statul Român a suferit un grav proces de destructurare, au fost aduse mari daune intereselor naţionale.*

VII) Perioada care a început în 2007 , caracterizată prin:

- România devine o ţară occidentală, membră a UE şi NATO.

– **29 martie 2004**, România devine membru cu drepturi depline al Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (**NATO**).
– **1 ianuarie 2007**, România devine membră de drept a Uniunii Europene (**UE**).
– Începe integrarea efectivă în sistemul occidental (VEST).

✓ Comentariu: *România are şansa de a se racorda la un nou ciclu istoric de dezvoltare.*

ANEXA 1:

INTERESUL NAŢIONAL

Din ce în ce mai des, în ultima vreme, politologi, sociologi, politicieni sau chiar oameni de afaceri emit rezerve faţă de ideea interesului naţional. *„Aşa ceva nu există”,* afirmă ei, arătând că invocarea interesului naţional nu este decât o manipulare menită să acopere cel mai adesea doar interese ale puterii sau ale unor lideri politici şi economici. Alţi critici evocă problemele de natură tehnică, interesul naţional fiind, în opinia lor, mult prea complex pentru a putea fi definit sau folosit analitic; chiar dacă ar exista un astfel de interes al unei ţări, el s-ar situa dincolo de înţelegerea raţională, mulţimea variabilelor pe care le implică făcându-l inutil ca standard de evaluare. În fine, o a treia categorie de critici este dată de cei care acceptă existenţa interesului naţional, dar resping cu hotărâre manifestarea acestuia deoarece este „distructivă”, echivalând cu egoismul naţional, sursă de tensiuni şi conflicte în lumea contemporană.

Pe de altă parte, în pofida tuturor acestor critici şi pesimişti, rămâne imposibil de contestat faptul că cel puţin marile naţiuni ale lumii îşi coordonează analiza şi urmărirea intereselor lor naţionale prin organizarea şi funcţionarea unor instituţii şi grupuri de strategie foarte bine structurate şi finanţate. Şi nu doar marile naţiuni. Este bine cunoscut cazul unei ţări vecine a României care, înainte de 1989, întreţinea trei institute de cercetări, în care lucrau sute de oameni, având drept scop fundamentarea relaţiilor cu Occidentul, cu URSS şi celelalte ţări socialiste şi, în fine, cu România. Din 1990, majoritatea activităţilor acestor institute, a fost preluată de diverse fundaţii, iar sprijinirea acestora de către stat a fost cel puţin dublată prin diverse şi substanţiale susţineri şi contribuţii internaţionale.

Este la fel de adevărat că, în plan individual, critica interesului naţional aduce numeroase beneficii. Ea conferă celui care o practică aura lucidităţii şi a aderenţei la valorile liberale ale individualismului, speculând mefianţa cetăţeanului faţă de tot ceea ce este aşezat mai presus de interesele sale directe. În plan colectiv, însă, o astfel de atitudine nu poate fi decât contraproductivă deoarece favorizează dispersarea ţintelor şi priorităţilor ce ar trebui să jaloneze politicile naţionale[152]. În fond, ambele planuri sunt justificate şi, probabil, că rezolvarea problemei ar trebui să stea în „măsura de aur” a disocierii între

[152] Vezi şi Grigore Georgiu, *Naţiune. Cultură. Identitate,* Editura Diogene, Bucureşti, 1997.

interesele celor care deţin puterea la un moment dat şi cele care aparţin cu adevărat naţiunii.

Această centrare pe naţiune – şi nu pe statul fizic sau pe regimul său politic – este punctul critic în înţelegerea a ceea ce ar trebui să fie interesul naţional[153]. În teoria politică s-a acceptat de multă vreme că *„interesele statului şi ale naţiunii sunt strâns legate între ele, dar nu sunt identice”*, exemplul clasic fiind cel în care interesul naţional a revendicat dispariţia statului. A fost cazul creării României, la 1859, al întregirii ţării, la 1918, sau, pentru a da un exemplu mai recent şi dintr-un alt spaţiu, al reunificării Germaniei. Iată de ce, atunci când este vorba despre interesul naţional, referinţa se face la scopurile statului şi ale regimului numai în calitatea acestora de reprezentanţi legitimi ai naţiunii, neaparţinând acestei sfere interesele statului sau ale regimului ca atare.

Ţinând, deci, cont de faptul că statul este administratorul intereselor naţiunii, acesta are obligaţia de a alege metodele şi acţiunile de îndeplinire a obiectivelor specifice, care se vor exprima corect în **politica naţională.** Rezultă că, deşi are un caracter complex şi un conţinut considerat drept ambiguu, interesul naţional îşi găseşte în cele din urmă exprimarea corectă în politica internă şi externă a statului în cauză. Astfel, în încercarea de a circumscrie conceptul, politologii[154] apreciază că pot fi caracterizate ca aparţinând interesului naţional *toate acele politici care urmăresc siguranţa fizică, prosperitatea economică şi libertatea cetăţenilor ţării.* În cartea sa „Politics Among Nations”[155], Hans Morgenthau[156] extinde definirea conceptului de la latura comportamentului statului la trăsăturile de permanenţă ale politicii sale. Această viziune a fost dezvoltată ulterior de alţi cercetători occidentali, în special americani, care au încercat chiar o primă enumerare a componentelor interesului naţional, acesta reprezentând *„amploarea ideologiilor promovate, sesizarea obligaţiilor specifice, realizarea politicilor dorite, păstrarea caracterului naţional al statului, câştigarea de prestigiu şi onoare în plan internaţional, creşterea puterii, sporirea securităţii, garantarea independenţei, a integrităţii teritoriale şi continuităţii existenţei statului”*[157].

Foarte pragmatică, teoria politică occidentală contemporană, mai cu seamă prin elaborările sale din Marea Britanie, Japonia şi Statele Unite, acordă întâietate în configurarea interesului naţional componentei economice, sau altfel spus prosperităţii materiale a naţiunii. Cercetătorul american John T.Rourke[158], consideră că aparţine interesului naţional *„orice politică în măsură să sporească poziţia statului în competiţia economică mondială”.* În acest caz, interesul naţional se exprimă prin balanţa comercială, vitalitatea bazei industriale, garantarea accesului la resursele energetice (petrol, gaze naturale

[153] Cf. Stelian Tănase, *Magna Charta*, în Sfera Politicii, nr.18, iunie-iulie 1994.

[154] Vezi şi Robert A.Dahl, *Pluralist Democracy in the United States: Conflict and Consent*, Rand McNally and Comp, Chicago, 1967.

[155] Hans J. Morgenthau, *Politica între naţiuni. Lupta pentru putere şi lupta pentru pace,*Editura Polirom, Iaşi, 2007.

[156] Hans Joachim Morgenthau (17 februarie 1904 - 19 iulie 1980), teoretician german al relațiilor internaționale, unul din cei mai influenți până astăzi. Este considerat ca fiind unul dintre fondatorii realismului politic.

[157] Robert A.Dahl, op.cit.

[158] John Rourke, *International Politics on the World Stage,* McGraw-Hill Companies, 1998 .

etc) şi de materii prime, factori ce stau la baza securităţii sociale şi naţionale. Pe de altă parte, politologii francezi şi germani introduc în problematica interesului naţional şi dimensiunea culturală, considerând că administrarea moştenirii de influenţă în unele regiuni ale lumii, precum şi continua promovare a limbii franceze sau, după caz, germane în aceste spaţii constituie priorităţi absolute ale politicii statelor lor. Opinie împărtăşită de alt fel, şi de şcoala anglo-saxonă şi cuantificată ca atare, de exemplu, în programul de politică externă al fostului Cabinet John Major, dar nu numai. Este extrem de instructiv, în acest sens, a se vedea cum, după ce se afirma că obiectivele esenţiale ale politicii externe britanice vizează protejarea securităţii teritoriului naţional, promovarea prosperităţii cetăţenilor şi stabilitatea sistemului politic, sunt enumerate, în ordine importanţei, instrumentele de acţiune pentru îndeplinirea acestor obiective: *Istoria şi geografia Marii Britanii, BBC*[159]*, British Council*[160] *şi Armata Britanică.*

Foreign Aid in the National Interest
Promoting Freedom, Security, and Opportunity
UNITED STATES AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT
USAID
THE NATIONAL INTEREST
The Falls of France
Martin Walker
American Maximalism
Stephen Sestanovich
Imperial Liberalism
Robert Cooper
A Terminal Case of Bias: The ICRC
Lee A. Casey & David B. Rivkin, Jr.
Our Mercantilist Future Peter F. Drucker
The Schizophrenic Superpower Alan Dupont
In Praise of Bureaucrats Morton Abramowitz & Leslie H. Gelb
Democracy the Day After Nikolas Gvosdev & Paul Saunders
Reaganites v. Neo-Reaganites Richard Lowry
Arafat's Poisoned Legacy Barry Rubin
Cold War Endgame Geoffrey Smith
Internationalism and the Philosophers
David Martin Jones Marc F. Plattner
Number 79 • Spring 2005 • $7.00

Publicații din SUA și interesul național

În fine, pentru a încheia această argumentare teoretică, se cuvine spus că este unanim acceptat faptul că expresia curentă a interesului naţional este

[159] Post de radio public, creat în 1992, îşi extinde activitatea prin crearea departamentului pentru străinătate „BBC World Service", emiţând informaţii, analize şi relatări în limbile ţărilor care au fost colonii britanice şi ale celor unde Marea Britanie avea interese politice, economice, culturale sau strategice. Politica internă şi globală a postului a căpătat o amploare fără precedent în timpul celui de-al doilea război mondial când BBC a devenit vocea lumii libere, radioul stindard în lupta contra fascismului. Astăzi, BBC conţine mai multe posturi interne de radio şi televiziune, iar BBC World Service emite în alte 42 de limbi, pentru tot atâtea state din Orientul Mijlociu, Asia, Africa şi Europa.

[160] Fondat în 1934, sub forma Comitetului Britanic pentru Relaţii cu alte state, Consiliul Britanic a fost parte integrantă a strategiei britanice de a milita împotriva nazismului aflat în ascensiune. În următorii 70 de ani de existenţă, s-a dezvoltat ca o organizaţie ce şi-a propus să cultive interdependenţa culturală, ştiinţifică, educaţională cu ţările din întreaga lume. British Council se autodefineşte astăzi ca *„o organizaţie internaţională a Marii Britanii, care îşi doreşte să dezvolte relaţiile interculturale şi oportunităţile educaţionale în limba engleză". Organizaţia îşi mai propune să construiască „relaţii mutuale benefice între cetăţenii englezi şi cei din lume şi în scopul unei mai bune aprecieri a realizărilor şi creativităţii britanice"*. Birourile British Council din întreaga lume oferă burse educaţionale, consiliere pentru cei care vor să studieze în Anglia, sprijin pentru proiecte şi programe culturale şi ştiinţifice bilaterale cu ţări din Asia, Orientul Mijlociu, Africa şi Europa.

reprezentată de *programele de guvernare, de declaraţiile politice ale executivului,* în calitatea sa de administrator al trebuinţelor naţiunii, *de apelurile şi recomandările* exprimate cu diverse prilejuri de *primul ministru sau de şeful statului.* De asemenea, aspectul politic al interesului naţional include de drept traducerea sa în *programele de acţiune şi în doctrinele elaborate la nivelul întregului spectru politic.* Fiecare dintre acestea are importanţa sa practică în elaborarea proiectului de administrare a intereselor unei naţiuni.

Din perspectivă externă, elaborarea acestui proiect trebuie să ţină seama de interesele deja existente în sistemul internaţional. Iată de ce sunt imperios necesare analiza structurii sistemului şi a tendinţelor de schimbare a acestuia, cercetarea intereselor centrelor de putere şi a eventualelor lor reacţii la schimbarea stării existente, expertizarea spaţiilor geografice economice de putere afectate de promovarea proiectului propriu de interes naţional[161] şamd.

Datorită considerentelor de mai sus, aspectul oficial al interesului naţional va reprezenta în mod obiectiv **un compromis între aspiraţiile generale ale societăţii în cauză, posibilităţile statului-administrator de a le promova în contextul sistemului internaţional şi,** nu în ultimul rând, **abilitatea şi competenţa protagoniştilor politici, atât aflaţi la guvernare cât şi în opoziţie, de a configura o politică naţională coerentă.** Neglijarea oricăruia dintre elementele de mai sus nu poate duce decât la un proiect incomplet sau la neadecvarea acestuia la mediul intern şi internaţional existent la un moment dat. Şi într-un caz şi în celălalt, lipsa de eficienţă sau de responsabilitate în administrarea interesului naţional nu are nici o scuză.

Politicienii români – uniţi de realităţi, despărţiţi de ambiţii

În ciuda contestărilor de tot felul, se poate constata cu uşurinţă că, şi în România, identificarea interesului naţional, precum şi a căilor şi mijloacelor de îndeplinire a acestuia fac obiectul activităţii diferitor instituţii ale societăţii civile sau politice. S-au ilustrat de-a lungul ultimilor ani, datorită unor asemenea preocupări, Academia Diplomatică (fostul Institut Român de Studii Internaţionale), Institutul de Economie Mondială, Asociaţia Română de Drept Internaţional, Universitatea Națională de Apărare ”Carol I” și Colegiul Naţional de Apărare, Colegiul Superior de Siguranţă Naţională și Colegiul Național de Afaceri Interne, Academia de Poliție ”Alexandru Ioan Cuza”, Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative, precum şi revista „Sfera politicii”, în cadrul cărora au fost elaborate o seamă de cercetări de mare valoare teoretică şi practică.

De asemenea, un rol important în definirea intereselor naţionale româneşti l-au jucat actele publice cu valoare plebiscitară, cum ar fi referendumurile pentru adoptarea Constituţiilor de după 1989, alegerile generale

[161] Cf. Stelian Tănase, art.cit.

care au validat (sau nu) diversele orientări politice, sau sondajele de opinie realizate de organizaţii interne sau internaţionale şi care au arătat, de pildă, că imensa majoritate a cetăţenilor români s-a pronunţat hotărât în favoarea aderării României la NATO şi integării în Uniunea Europeană. Nu întâmplător, ca o consecinţă atât a activităţilor de cercetare, cât şi a voinţei populare, programele politice sau documentele cu valoare programatică ale partidelor politice româneşti reflectă cu fidelitate aceleaşi preocupări şi tendinţe.

Valorizarea acestei realităţi în gestionarea momentelor foarte dificile prin care a trecut societatea românească în tranziţia de la comunism la capitalism a fost crucială. Prefigurarea unei politici naţionale – negociată şi asumată de toţi actorii politici şi sociali proeminenţi – este condiţia indispensabilă a depăşirii unor astfel de crize interne şi a înscrierii societăţii pe coordonatele dezvoltării. Exemplul cel mai des invocat[162] pentru eficacitatea clădită pe astfel de înţelegeri sau consensuri interne este cel al „Marii Coaliţii" din Germania postbelică[163], sau Pactul de la Moncloa[164] care se află la originea renaşterii Spaniei ca ţară democrată şi dezvoltată, după dispariţia dictaturii franchiste. Soluţia este cu atât mai accesibilă cu cât o studiere atentă a programelor partidelor politice arată o surprinzătoare similitudine de vederi atât cu privire la stadiul în care se găseşte România, cât şi în privinţa scopurilor finale ale devenirii sale.

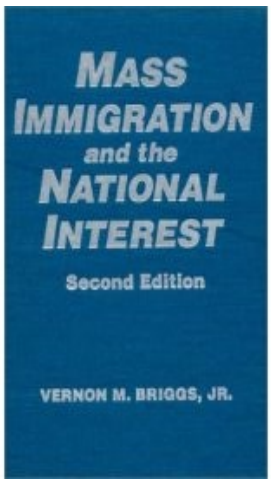

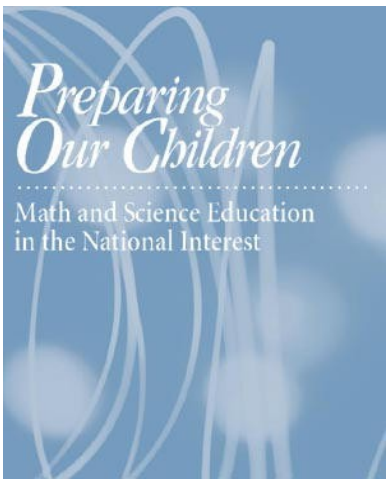

Australia's Foreign and Trade Policy White Paper

[162] Vezi Stelian Tănase, art.cit.

[163] Toate guvernele din 1949 până în 1966 au fost formate de alianța Uniunea Creștin-Democrată din Germania (CDU) și Uniunea Creștin Socială din Bavaria (CSU), singuri sau în alianță cu mai micul Partid Liber Democrat (FDP). "Marea Coaliție" a lui Kiesinger din perioada 1966-69 a fost formată de cele mai mari două partide germane: CDU/CSU și Partidul Social Democrat (SPD).

[164] Anul 1975 aduce Spaniei căderea dictaturii franchiste, iar moartea lui Franco, în noiembrie 1975, lasă mână liberă prinţului Juan Carlos, încoronat rege al Spaniei, pentru a continua reformele (încă din 1974, se născuse un timid plan de liberalizare a asocierii politice şi de alegere a primarilor). În iulie 1976, pe fondul unei Spanii slăbite de numeroase greve, manifestaţii ale studenţilor şi atentate ale autonomiştilor basci, membri ETA, Juan Carlos îl numeşte în fruntea guvernului pe liberalul Adolfo Suarez şi acordă o amplă amnistie opozanţilor franchismului. În iunie 1977, primele alegeri libere pentru Cortes-uri sunt câştigate de Uniunea Centrului Democratic, coaliţie de centru formată în jurul lui Suarez. Acesta, redevenit prim-ministru, încheie un *Acord de compromis* cu toate forţele parlamentare, cu scopul de a stopa inflaţia la 15% şi de a restabili liniştea şi armonia în rândul populaţiei spaniole divizate şi traumatizate de dictatură. Acesta a fost *Pactul de la Moncloa,* semnat în octombrie 1977, care a marcat trecerea Spaniei către o dezvoltare paşnică, democratică şi prosperă. În baza Pactului, în decembrie 1978, este promulgată noua Constituţie a Spaniei: Regele, suveran ereditar, este şeful statului, Biserica devine instituţie separată de stat, puterea executivă este exercitată de guvern, puterea legislativă revine Cortes-urilor (Congresul Deputaţilor şi Senatul) alese prin sufragiu universal pe o perioadă de 4 ani.

Astfel, în programele de guvernare ale executivelor de după 1989, precum şi în programele politice ale principalelor partide politice din țară, **interesele naţionale vitale al României sunt identificate a fi: menţinerea independenţei, a integrităţii teritoriale şi a suveranităţii naţionale** (în acord cu documentele şi asocierile internaţionale la care România este parte), **asigurarea securităţii şi a cadrului necesar dezvoltării şi prosperităţii economice, apărarea democraţiei şi a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor, consolidarea şi afirmarea statului de drept, integrarea în structurile europene şi euroatlantice, dezvoltarea raporturilor cu românii din afara graniţelor, realizarea deziderateloor naţionale odată cu respectarea principiilor Cartei ONU, a tratatelor şi acordurilor internaţionale la care ţara noastră este parte.**

Iată, aşadar, argumente comune pentru ca oamenii politici români să poată colabora în folosul întregii țări. Este firesc ca, slujind aceeaşi naţiune şi înfruntând aceeaşi realitate, să se regăsească în jurul aceloraşi interese, în jurul intereselor naţionale, aceleaşi indiferent de partidul sau mişcarea politică din care fac parte. Interesele naţionale există indiferent că se recunoaşte sau nu acest lucru, iar viziunea diferită asupra căilor şi mijloacelor de îndeplinire a lor nu ar trebui să reprezinte mai mult decât simple probleme tehnice. Iar o problemă tehnică, orice ce s-ar spune, nu prespune dificultăţile, uneori insurmontabile, pe care le ridică o problemă de fond. În România de după 1989, problema de fond este sărăcia, iar ieşirea din starea de subdezvoltare şi din condiţia de ţară aflată la periferia sistemului ar trebui să fie prioritatea absolută a oricărei forţe politice responsabile. Iată de ce, dacă interesul naţional va prima în faţa dorinţei de revanşă, a ambiţiilor şi orgoliilor de tot felul, atunci criza prelungită în care se găseşte România va putea fi depşită. Dacă, însă, acest lucru nu se va întâmpla, criticii interesului naţional vor fi îndreptăţiţi să declare că acesta nu este decât o formulă, menită să acopere şi să justifice acţiunea unor grupuri de oameni fără credinţă şi fără Dumnezeu.

ANEXA 2

ORGANIZAȚII DE GUVERNANȚĂ GLOBALĂ

Grupul 20 (G 20)

La început, în 1975, au fost numai șase țări: Franța, Germania de vest, Italia, Japonia, Marea Britanie și SUA. Anul următor s-a adăugat Canada și au devenit ”Cei 7 magnifici” ai economiei mondiale sau, pe scurt, **G 7**. Împreună, cei șapte dețineau mai bine de jumătate din PIB-ul global și peste 63 % din bogăția întregii planete[165]. Cele mai bogate și puternice națiuni ale Lumii se întâlneau în acest forum pentru arbitrarea disputelor financiare și pentru a-și pune de acord, în principal, politicile economice.

În 1997, deși nu îndeplinea condițiile economice și financiare, din rațiuni geopolitice și de guvernanță globală, pe fondul euforiei ce a urmat sfârșitului Războiului rece și a semnalelor politice ale Moscovei de integrare în ansamblul internațional, Rusia a fost admisă ca membră în acest select grup care a devenit astfel **G 8**. Ulterior, ca urmare a anexării Crimeei și conflictului cu Ucraina, în 2014, Rusia a fost suspendată și G8 a redevenit G7.

Momentul următor în dezvoltarea acestei organizații a venit anul următor, odată cu declanșarea primelor crize economico-financiare, în Asia și Rusia. A apărut atunci nevoia unei reacții concertate și a cooptării în grupul de decizie mondial și a puterilor emergente, așa-numitele BRIC(S) și în punerea la punct a unei agende comune pentru ieșirea din criza globală. Astfel a apărut **G20**, creat în 1999, care a reunit pentru prima dată economiile dezvoltate și marile economii emergente: pe de o parte Marea Britanie, Germania, Franța, Italia, Statele Unite, Canada, Japonia și, cu multă indulgență, Rusia, care compun zona dezvoltată a Lumii, iar pe de altă parte Argentina, Brazilia, Mexic, China, India, Australia, Indonezia, Arabia Saudita, Africa de Sud, Coreea de Sud și Turcia, țări care compun zona emergentă a economiei mondiale, alături de reprezentanții Uniunii Europene, ai Fondului Monetar Internațional și ai Băncii Mondiale.

G-20 (sau, mai formal, **Grupul celor 20 de miniștri ai finanțelor și ai guvernatorilor băncilor centrale**, conform originalului din engleză, [the] Group of Twenty Finance Ministers and Central Bank Governors) este un grup de lucru format din miniştrii de finanţe și guvernatorii băncilor centrale din

[165] 241 mii de miliarde de dolari, potrivit Credit Suisse Global Wealth Report, September 2013.

cele 20 de economii – 19 ale celor mai mari economii naţionale, plus al Uniunii Europene. Colectiv, grupul economiilor reprezentate în G-20 reprezintă 90% din produsul naţional brut al planetei, 80% din comerţul mondial (incluzând comerțul din interiorul UE) și două treimi din populaţia lumii.

Organizația Națiunilor Unite (O.N.U.)

Organizația Națiunilor Unite (abreviat: **ONU**) este cea mai importantă organizație internațională din lume[166]. Fondată în 1945, după al Doilea Război Mondial, are astăzi 193 de state membre. Întemeierea ei a constat din semnarea, de către membrii fondatori, a Cartei Organizației Națiunilor Unite. Potrivit acestui document, ONU are misiunea de a asigura *„pacea mondială”*, *„respectarea drepturilor omului”*, *„cooperarea internaţională”* şi *„respectarea dreptului internațional”*[167].

Sediul central al organizației este la New York, iar limbile oficiale folosite sunt: araba, chineza, engleza, franceza, rusa și spaniola. Aproape toate reuniunile oficiale și toate documentele, pe suport hârtie sau "on-line", sunt traduse în aceste șase limbi. În funcție de anumite circumstanțe, unele conferințe și documente de lucru sunt traduse numai în engleză, franceză sau spaniolă.

Drepturile omului au fost motivul principal pentru crearea Națiunilor Unite. Atrocitățile celui de-al Doilea Razboi Mondial și genocidurile au determinat ca noua organizație să prevină tragedii similare în viitor. Un prim obiectiv a fost acela de a crea un cadru legal pentru a lua în considerare și a lua hotărâri asupra violărilor Drepturilor omului. De altfel, Organizația Națiunilor Unite obligă toate statele membre să promoveze *„respect universal pentru, și observarea drepturilor omului”* și să ia *„măsuri împreună și separate”* în această privință. **Declarația Universală a Drepturilor Omului** a fost adoptată de Adunarea Generală în 1948 ca un standard comun de realizare pentru toate statele membre. Ca urmare, Adunarea generală, de obicei, are în vedere problemele legate de drepturile omului.

Organizația Națiunilor Unite și diferitele agenții ale sale joacă un rol important în implementarea și respectarea principiilor din Declarația Universală a Drepturilor Omului. Un astfel de caz este sprijinul acordat de organizație

---

[166] Repere istorice: 1920: Tratatul de la Versailles încheie Primul Război Mondial, deschizând porțile unei noi organizații: Liga Națiunilor. 1920-1933: Fără să fi primit și să exercite o influență semnificativă, Liga Națiunilor se dovedește un experiment eșuat deoarece nu reușește să împiedice un nou război mondial. 1933-1945: are loc al Doilea Război Mondial în Asia, Europa, Africa de Nord, și Pacific. 24 octombrie 1945: Se înființează Organizația Națiunilor Unite. Membrii fondatori: Africa de Sud, Arabia Saudită, Argentina, Australia, Belgia, Belarus, Bolivia, Brazilia,Cehoslovacia, Chile, Taiwan, Danemarca, Ecuador, Egipt, El Salvador, Etiopia, Filipine, Franța. Grecia, Guatemala, Haiti, Honduras, India, Irak, Iran, Iugoslavia, Canada, Columbia, Costa Rica, Cuba, Liban, Liberia, Luxemburg, Regatul Unit al Marii Britanii, Mexic, Nicaragua, Norvegia, Noua Zeelandă, Olanda, Panama, Paraguay, Peru, Polonia, Republica Dominicană, Siria, SUA, Turcia, Ucraina, Uniunea Sovietică (mai târziu Rusia), Uruguay, Venezuela. 1946: Liga Națiunilor este desființată oficial.

[167] http://www.un.org/en/documents/charter/index.shtml/

țărilor ce se află în tranziție spre democrație. Asistența tehnică în realizarea alegerilor libere și corecte, îmbunătățirea structurilor judiciare, revizuirea constituțiilor, antrenarea oficialilor drepturilor omului și transformarea mișcărilor armate în partide politice au contribuit mult la progresul noilor democrații în lume.

Regiunile geografice după criteriile ONU.
http://ro.wikipedia.org/wiki/Lista_statelor_membre_ale_Organiza%C8%9Biei_Na%C8%9Biunilor_Unite

Secretari Generali ai ONU

1946-1953: Trygve Lie (Norvegia); 1953-1961: Dag Hammarskjöld (Suedia); 1961-1971: U Thant (Birmania); 1972-1981: Kurt Waldheim (Austria); 1982-1991: Javier Perez de Cuellar (Peru); 1992-1997: Boutros Boutros-Ghali (Egipt); 1997-2006: Kofi Annan (Ghana); 2007 - Ban Ki-moon (Coreea de Sud).

Structura și organizarea ONU

ADUNAREA GENERALĂ

Organisme care raportează direct Adunării Generale

Comisii principale

Organe subsidiare

- Comitete
- Comisii
- Consilii
- Grupuri de lucru

Organe consultative subsidiare

- Comisia pentru consolidarea păcii [168]

Programe și fonduri

- Centrul de comerț internațional (ITC)
- Înaltul comisariat pentru refugiați (UNHCR)
- Fondul Națiunilor Unite pentru copii (UNICEF)
- Conferinţa Naţiunilor Unite pentru comerţ şi dezvoltare (UNCTAD)
- Programul Naţiunilor Unite pentru dezvoltare (PNUD)
  - Fondul ONU dezvoltarea capitalului (UNCDF)
  - Biroul Națiunilor Unite pentru voluntari (UNV)
- Biroul Naţiunilor Unite pentru droguri şi crimă (UNODC)
- Programul Națiunilor Unite pentru mediu (UNEP)
- Programul Naţiunilor Unite pentru aşezări umane (UN-HABITAT)
- Fondul Naţiunilor Unite populaţiei (UNFPA)
- Agenţia de ajutor şi lucrări pentru refugiaţii din Orientul Apropiat (UNRWA)
- Programul alimentar mondial al Naţiunilor Unite (WFP)

Institute de cercetare și formare

- Institutul Națiunilor Unite pentru dezarmare cercetare (UNIDIR)
- Institutul Națiunilor Unite pentru formare și cercetare (UNITAR)
- Institutul de cercetare pentru criminalitate inter-regională şi Justiţie (UNICRI)
- Institutul de cercetare al Naţiunilor Unite pentru dezvoltare socială (UNRISD)

Alte entități ONU

- Centrul Internațional de Calcul (ICC)
- Programul comun al Naţiunilor Unite privind HIV/SIDA (UNAIDS)
- Biroul ONU pentru proiecte de servicii (UNOPS)
- Colegiul personalului din sistemul Naţiunilor Unite (UNSSC)
- Universitatea Naţiunilor Unite (UNU)
- ONU pentru femei

CONSILIUL DE SECURITATE

Următoarele organisme raportează direct Consiliului de Securitate.

[168] Comisia pentru consolidarea păcii are o relaţie de raportare directă cu Consiliul de securitate şi cu Adunarea generală, şi non-filial o relaţie cu Consiliul Economic şi Social şi cu Biroul Secretarului general.

Organe subsidiare

- Comitetul 1540
- Comitetul de contra-terorism
- Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie (ICTY)
- Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda (ICTR)
- Comitetul personalului militar
- Operații și misiuni de menținere a păcii
- Comitetele de sancțiuni
- Comitete permanente şi comitete Ad-Hoc
- Comisia ONU de compensare
- Grupul de lucru privind copiii și conflictul armat
- Grupuri informale de lucru privind documentaţia şi alte chestiuni procedurale

Organe subsidiare consultative

- Comisia ONU pentru consolidarea păcii

CONSILIUL ECONOMIC ŞI SOCIAL

Următoarele organisme raportează direct Consiliului Economic şi Social.

Comisii funcţionale

- Comisia privind prevenirea criminalităţii şi justiţie penală
- Comisia pentru stupefiante
- Comisia pentru populaţie şi dezvoltare
- Comisiei privind știința și tehnologia pentru dezvoltare
- Comisia pentru dezvoltare socială
- Comisia cu privire la statutul femeii
- Comisia privind dezvoltarea durabilă
- Comisia pentru statistică
- Forumul Naţiunilor Unite privind pădurile

Comisii regionale

- Comisia Economică pentru Africa (ECA)
- Comisia Economică pentru Europa (ECE)
- Comisia Economică pentru America Latină şi Caraibe (ECLAC)
- Comisia economică şi socială pentru Asia şi Pacific (ESCAP)
- Comisia economică şi socială pentru Asia de Vest (ESCWA)

Comisiile permanente

- Comitetul pentru negocieri cu organismele interguvernamentale
- Comitetul organizatiilor non-guvernamentale
- Comitetul pentru programe şi coordonare

Organe ad hoc

- Grupuri de lucru deschise și ad hoc pentru informatică

Organe de expertiză compuse din experți guvernamentali

- Comitetul de experţi privind transportul de mărfuri periculoase şi sistemul global armonizat de etichetare și clasificare a substanţelor chimice
- Grupul ONU de experți pentru denumiri geografice
- Comitetul de experţi pentrumanagementul informațiilor geospațiale la nivel global (Geospatial Global Information Management - GGIM)
- Grupul de lucru interguvernamental de experţi pentru standardele internaţionale de contabilitate şi raportare.

Organe de expertiză compuse din membrii care servesc în calitate personală

- Comitetul pentru politica de dezvoltare
- Comitetul pentru drepturile economice, sociale şi culturale
- Comitetul de experţi privind cooperarea internaţională în probleme fiscale
- Comitetul de experţi privind administraţia publică
- Forum permanent pe problemele indigene

Alte organisme

- Comitetul Executiv Internaţional de cercetare şi Institutul de formare pentru femei
- Comitetul de control al stupefiantelor
- Comitetul Naţiunilor Unite pentru suprapopulare
- Comitetul de coordonare a programelor Naţiunilor Unite privind HIV/SIDA

CONSILIUL DE TUTELĂ,CURTEA INTERNAŢIONALĂ DE JUSTIŢIE, SECRETARIATUL

Agenții specializate, organizaţii afiliate, fonduri, alte entităţi de ONU

Agenţiile specializate

- Organizația pentru Alimente și Agricultură a ONU (FAO)
- Organizaţia Aviaţiei Civile Internaţionale (OACI)

- Fondul Internaţional pentru Dezvoltare Agricolă (FIDA)
- Organizaţia Internaţională a Muncii (OIM)
- Organizaţia Maritimă Internaţională (OMI)
- Fondul Monetar Internaţional (FMI)
- Uniunea Internațională pentru Telecomunicații (ITU)
- Organizația Naţiunilor Unite pentru educație, știință și cultură (UNESCO)
- Organizaţiei Naţiunilor Unite de dezvoltare industrială (ONUDI)
- Uniunea Poștală Universală (UPU)
- Grupul Băncii Mondiale
- Banca Internaţională pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare (Bird)
- Centrul International pentru soluţionarea litigiilor de investiţii (ICSID)
- Asociaţia Internaţională pentru dezvoltare (IDA)
- Corporația Financiară Internațională (IFC)
- Agenţia de garantare a investiţiilor multilaterale (MIGA)
- Organizaţia Mondială a sănătăţii (OMS)
- Organizaţia Mondială a proprietăţii intelectuale (OMPI)
- Organizația meteorologică Mondială (Omm)
- Organizaţia Mondială a turismului (UNWTO)

Organizaţiile afiliate

- Agentia internaţională de energie atomica (AIEA)[169]
- Comisia pregătitoare pentru Tratatul de interdicție a testelor nucleare (CTBTO) (3)[170]
- Organizaţia pentru interzicerea armelor chimice (OPCW)[171]
- Organizaţia Mondială a Comerţului (OMC)

Secretariatele convenţiilor

- Convenţia privind drepturile persoanelor cu dizabilităţi
- Convenţia Naţiunilor Unite pentru combaterea deșertificării (UNCCD)
- Convenţia-cadru a Naţiunilor Unite privind schimbările climatice (UNFCCC)

Fondurile de încredere ONU

- Fondul Naţiunilor Unite pentru Democraţie (UNDEF)[172]
- Fondul Naţiunilor Unite pentru parteneriate internaţionale (UNFIP)[173]

[169] AIEA rapoartează Consiliului de securitate şi Adunării generale (GA).
[170] Raportul Comisiei pregătitoare CTBTO la Adunarea generală.
[171] Raportul Comisiei pregătitoare OPCW la Adunarea generală.
[172] UNDEF Consiliul consultativ recomandă finanțari și propunede aprobării de către Secretarul general.
[173] UNFIP este un fond autonom sub conducerea Secretarului general adjunct al Organizaţiei Naţiunilor Unite.

Alte organizații cu preocupări de gestionare a problemelor globale

COMISIA TRILATERALĂ este o asociație particulară, înființată în 1973 de 300 oameni de afaceri, politicieni, intelectuali cu putere de decizie din trei zone geostrategice: Europa, America și Asia. Grupul a fost fondat din inițiativa bancherului american David Rockefeller. Scopul organizației este asigurarea comunicării și cooperării între statele reprezentate. Membrii asociației (industriași, șefi de bănci, prim-miniștri și membri în diverse guverne ale lumii) sunt considerați de unii drept un organism care poate determina la nivel global deciziile politice luate de guvernele naționale și organizațiile internaționale, fiind astfel cel mai influent grup de lobby din lume.

Despre Comisia Trilaterală se spune că este, alături de Consiliul pentru Relații Externe și Grupul Bilderberg, vocea cu ultimul cuvânt în lume. Printre membrii Comisiei Trilaterale se află personalități precum Prințul Charles al Marii Britanii, Jose Manuel Barroso, președintele Comisiei Europene, fostul președinte american Bill Clinton, ex-premierul Marii Britanii Tony Blair, fostul cancelar german Gerhard Schroeder, policy-makers precum Henry Kissinger și Zbigniew Brezinski.

Grupul European al Comisiei Trilaterale cuprinde 150 de membri, proveniți din Austria, Belgia, Cehia, Danemarca, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Ungaria, Irlanda, Norvegia, polonia, Portugalia, Cipru, România, Slovenia, Spania, Suedia, Olanda și Marea Britanie.

Reprezentanții Americii sunt în număr de 107: 85 din S.U.A., 15 din Canada şi 7 din Mexic.

Zona Asia-Pacific are 117 membri, mai mult de jumătate dintre aceştia fiind din Japonia. Ceilalți provin din Coreea de Sud, Australia, Noua Zeelandă, Taiwan, Hong Kong și grupul ASEAN (Indonezia, Malaezia, Filipine, Singapore, Thailanda).

CONSILIUL DE RELATII EXTERNE (CFR) este o organizaţie independentă, fără partizanat politic, un adevărat think-tank pentru cele mai actuale probleme ale societății umane, resursă pentru membri, oficiali guvernamentali, directori de afaceri, jurnalişti, educatori şi elevi, lideri civici și religioși, şi alte interesate cetăţenilor pentru a ajuta să înţeleagă mai bine lumea şi opţiunile de politică externă cu care se confruntă Statele Unite şi alte ţări.

Fondat in 1921, CFR nu adoptă poziţii instituţionale pe probleme de politică. În prezent, are aproape 4700 de membri care trăiesc în New York,

Washington, DC, şi în întreaga ţară (SUA) şi străinătate. Programul său Corporate serveşte aproximativ două sute de lideri ai unor corporaţii globale.

CHATHAM HOUSE sau **Institutul Regal pentru Afaceri Internaţionale** este unul dintre cele mai importante cluburi de reflecţie în materie de afaceri internaţionale, din lume, ocupând locul întâi în clasamentul „Non-US Think Tank".

GRUPUL BILDERBERG organizat în 1952 și numit astfel după hotelul în care a avut loc prima lor întâlnire secretă, în 1954. Cel care a organizat Grupul Bilderberg, este prințul Bernhard de Lippe-Biesterfeld de Olanda. Grupul Bilderberg împreună cu Consiliul pentru Relații Externe, a condus la crearea Comisiei Trilaterale. Istoria Clubului Bilderberg începe după cel de-al doilea război mondial. Prima reuniune oficială a avut loc în luna mai 1954, în localitatea olandeză Oosterbeek. Atunci s-a împrumutat numele Hotelului Bilderberg, amfitrionul întânirii, al cărui proprietar era Prințul Bernhard, tatăl actualei Regine Beatrix a Olandei.

Grupul Bilderberg este o organizație cu agendă globalistă, ce include lideri politici din lumea occidentală, oameni de afaceri și academicieni. Reuniunile au loc anual, începând din 1954. Fondatorii grupului au fost magnații David Rockefeller și familia de bancheri Rotschild. Grupul este puternic exclusivist și se reunește anual pentru a promova o apropiere între Europa și Statele Unite ale Americii. Organizația are o agendă globalistă și afirmă că noțiunea de suveranitate națională este depășită. Din cauza caracterului semi-secret al întâlnirilor și a refuzului de a permite accesul presei, grupul a fost acuzat adesea de comploturi la nivel mondial. Totuși, în ultimii ani, Grupul a început să emită comunicate de presă și a înființat o pagină de internet.

Din Grupul Bilderberg fac parte cam 180 de personalități politice, culturale, economice, universitare, ce se întrunesc în fiecare an în luna mai, alternativ în Europa și America, în aproape 50 de țări. Bilderberg este structurat pe trei niveluri :

1. Cercul exterior care este foarte extins; peste 80% din participanții la reuniuni fac parte din cercul exterior și nu cunosc decât o parte din strategiile și scopurile reale ale organizației
2. Comitetul director, este mult mai restrâns. Acest nivel este alcătuit din aproximativ 35 de membri, exclusiv europeni și americani. Aceștia cunosc în proporție de 90% obiectivele și strategia grupului. Membrii

americani ai acestui nivel sunt de asemenea și membri în CRE – Consiliul pentru Relații Externe

3. Comitetul Consultativ Bilderberg, nucleul grupării. Este alcătuit din 12 membri, singurii care cunosc în totalitate strategiile și scopurile reale ale organizației

BIBILIOGRAFIE GENERALĂ

1. Alexander King, Bertrand Schneider, *Prima revoluţie globală – o strategie pentru supravieţuirea Lumii,* Raport al Clubului de la Roma, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1993.
2. Alexis de Tocqueville, *Despre democraţie în America*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1995.
3. Alvin & Heidi Toffler, *Război şi antirăzboi*. *Supravieţuirea în zorii secolului XXI,* Editura Antet, Bucureşti, 1995.
4. Alvin Toffler, *Powershift. Puterea în mişcare*, Editura Antet, Bucureşti, 1995.
5. Alvin Toffler, *Previziuni şi premise*, Editura Antet, Bucureşti, 1996.
6. Anders Wijkman & Johan Rockstrom, *Falimentarea naturii. Negarea limitelor planetei*, Compania, Bucuresti, 2013.
7. Anne Carol, Jean Sarrignes, Martin Ivernel, *Dicţionar de istorie a secolului XX,* Editura All, Bucureşti, 2000.
8. Arnold J. Toynbee, *Studiu asupra istoriei,* Sinteza asupra volumelor I-X de D.C. Sommervell, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997.
9. B. Compagnon şi A. Therenin, *O cronologie a secolului XX,* Editura All, Bucureşti, 2000.
10. Beaumarchais Center for International Research, *Puteri şi influenţe,* Editura Corint, Bucureşti, 2001.
11. Bertrand Schneider, *Revoluţia desculţilor. Raport către Clubul de la Roma,* Editura politică, Bucureşti, 1988.
12. Bill Clinton, *Discurs la Conferința Partidului Laburist*, Winter Gardens Blackpool, 02 oct .2002 [Conferința, Clinton, Bill, Arkansas C.L.P.].
13. Bush, George W. *Discurs la începerea activității Departamentului Securității Interne*, C.N.N., 28 februarie 2003.
14. Caspar Weinberger şi Peter Schweizer, *Următorul război mondial,* Editura Antet, Bucureşti, 1997
15. Caterina Preda, Ileana Racheru, Octavian Manea, *BRIC - Economiile emergente Brazilia, Rusia, India şi China*, în Revista 22, Bucureşti, 9 decembrie 2008.

16. Chican, Dumitru, *Primavara araba sau Chipurile lui Ianus*, Ed. Proema, Baia Mare, 2011.
17. Christine Ockrent şi Contele de Marenches, *Consilier de taină al Puterii,* Ed. Humanitas, Bucureşti, 1992.
18. Christopher Andrew şi Oleg Gordiewski, *Testamentul lui Petru cel Mare,* document apocrif, anexă în *KGB – istoria secretă a operaţiunilor sale externe de la Lenin la Gorbaciov*, Ed. All, Bucureşti, 1994.
19. Constantin Ionete, *Clasa politică postdecembristă*, Editura Expert, Bucureşti, 2003.
20. Constantin Nica, *Liberalismul şi societatea modernă*, Noua Alternativă, Bucureşti, 1995.
21. Cristian Pârvulescu, *Politici şi instituţii politice*, Editura Trei, Bucureşti, 2002.
22. Cursul de Strategie Militară, tema *Riscuri şi ameninţări la adresa securităţii naţionale*, autor colonel Mircea Chelaru, Academia de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 1995.
23. Dany-Robert Dufour, *Noua conditie umană. Spaimele individului-subiect*, Le monde diplomatique, februarie 2001.
24. *De la Essen la Cannes. Itinerariul strategiei româneşti de integrare europeană*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1995.
25. Dicţionar de Sociologie, Editura Babel, Bucureşti, 1993.
26. Dicţionar enciclopedic de Filosofie, Editura All, 2000.
27. *Doctrinele partidelor politice*, Editura Garamond, Bucureşti, 1995.
28. Elena Zamfirescu, *Excepţionalismul american – mit şi realitate*, Editura Politică, Bucureşti, 1986.
29. Elias Canetti, *Masele şi puterea*, Editura Nemira, Bucureşti, 2000.
30. Florian Gârz, *Iugoslavia în flăcări*, Ed. Odeon, Bucureşti, 1993.
31. Fontaine Pascal, *Construcţia europeană din 1945 până în zilele noastre,* Institutul European, Iaşi, 1998.
32. Fr. von Hayek, *Drumul către servitute*, Humanitas, Bucureşti, 1993.
33. Francis Fukuyama, *Sfârşitul istoriei şi Ultimul om*, Editura Paideia, Bucureşti, 1994.
34. Francois Châtelet, Evelyne Pisier, *Concepţiile politice ale secolului XX,* Humanitas, Bucureşti, 1994
35. Francois Thom, *Sfârşitul comunismului*, Polirom, Iaşi, 1996.
36. Fundaţia Hans Seidel, *Noua structură geopolitică a lumii*, Editura Datini, Bucureşti, 1993.
37. George I. Brătianu, *Chestiunea Dunării,* Bucureşti, 1942.
38. Gh. Vlăsceanu, B.Negoescu, *Terra, geografia economică,* Editura Teora, Bucureşti 1998.
39. Gheorghe Brătianu, *Marea Neagră,* Ed. Meridiane, Bucureşti, 1988.

40. Gil Eyal, Ivan Szeleny, Eleanor Townsley, *Capitalism fără capitalişti. Noua elită conducătoare din Europa de Est*, Editura Omega, Bucureşti, 2001.
41. Gilbert Achar, *Noul război rece. Lumea după Kosovo*, Editura Corint, Bucureşti, 2002.
42. Giorgios Prevelakis, *Balcanii. Cultură şi Geopolitică*, Editura Corint, Bucureşti, 2001.
43. Grigore Georgiu, *Naţiune. Cultură. Identitate*, Editura Diogene, Bucureşti, 1997.
44. Helene Carrere d'Encause, „*Imperiul spulberat – revolta naţiunilor în URSS",* SIC Press Group, Bucureşti, 1993.
45. Hélené Carrere D'Enccausse, *Triumful naţiunilor. Sfârşitul imperiului sovietic,* Editura Remember, Bucureşti, 1993.
46. Henri de la Bastide, *Patru călătorii în inima civilizaţiilor,* Editura Meridiane, Bucureşti, 1994.
47. Henry Kissinger, *Are nevoie America de o politică externă? Către diplomaţia secolului XXI*, Editura Incitatus, Bucureşti, 2002.
48. I.Seftiuc, I.Cărţână, *România şi problema strâmtorilor,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1974.
49. Ignacio Ramonet, *Geopolitica haosului,* Ed. Doina, Bucureşti, 1998.
50. Ilie Bădescu, Dan Dungaciu, *Sociologia şi geopolitica frontierei, vol. I-II,* Editura Floare Albastră, Bucureşti, 1995.
51. Ilie Bădescu, Dan Dungaciu, *Sociologia şi geopolitica frontierei, vol. I-II,* Editura Floare Albastră, Bucureşti, 1995.
52. Ion Conea, Anton Golopenţia, Mircea Popa-Vereş, *Geopolitica,* Ed. Ramuri, Craiova, 1940.
53. Ion Nicu Sava, *Geopolitica. Teorii şi paradigme clasice. Şcoala geopolitică germană,* Editura Info-Team, Bucureşti, 1997.
54. Iuliu Maniu, *Testament moral politic*, Editura Gândirea românească, Bucureşti, 1991.
55. J.S. Mill, *Despre libertate*, Humanitas, Bucureşti 1994.
56. Jean Jaques Servant Schreiber, Barbara Crecine, *Revoluţia în cunoaştere,* Editura Humanitas, 1990.
57. Jean Jaques Servant Schreiber, *Sfidarea mondială II,* Editura Humanitas, Bucureşti, 1990.
58. Jean Jaques Servant Schreiber, *Sfidarea mondială,* Editura Politică, Bucureşti, 1982.
59. John Rourke, *International politics on the world stage,* Duskin Publishng Group, Guilford, USA, 1987.
60. Karl Popper, *Societatea deschisă şi duşmanii ei*, 2 vol., Humanitas, Bucureşti, 1992, 1993.
61. Karl Popper, *Societatea deschisă şi duşmanii ei*, 2 vol., Humanitas, Bucureşti, 1992, 1993.

62. Lester R. Brown, *Problemele globale ale omenirii,* Editura Tehnică, Bucureşti, 1988.
63. Marcel Dinu, *Locul României în noua configuraţie geopolitică a spaţiului euroatlantic* în vol. Noua structură geopolitică a Lumii, Ed. Datini, 1993.
64. Marcel Moldoveanu, *Mersul lumii la cumpăna dintre milenii*, Editura Expert, Bucureşti, 2003.
65. Marin Voiculescu, *Istoria doctrinelor politice*, Editura Hyperion XXI, Bucureşti, 1992.
66. Marin, Ion, *Geopolitică şi securitate globală,* Editura SemnE, Bucureşti, 2013.
67. Marin, Ion, *Ordinea constituţională şi securitatea naţională în contextul integrării şi globalizării,* Editura Sitech, Craiova, 2009
68. Marshall McLuhan*, The Medium is the Message,* Penguin Books, London, 1967, şi *Galaxie Gutemberg face a l'ere electronique,* Ed. Mame, Paris, 1970.
69. Matei Boiba, *Socialism sau libertate economică,* Bucureşti 1991.
70. Maurice Duverger, *„Introduction a la politique",* Gallimard, Paris, 1964.
71. Maurice Duverger, *Les partis politiques,* Librairie A. Cloin, Paris, 1969.
72. Michael R. Beschloss & Strobe Talbott, *La cele mai înalte nivele*, Editura Elit, Bucureşti, 1993.
73. Micu Gabriel, *România, Basarabia şi geopolitica Marilor Puteri*, Ed. Pontos, Chişinău, R.Moldova, 2011. Lucrare inclusă în seria de monografii ANTIM (Asociaţia Naţională a Tinerilor Istorici din Moldova), vol X, ISBN 978-9975-51.221-3.
74. Micu Gabriel, *Ordinea juridică instituţională comunitară*, Bucureşti, Ed. Paideia, 2007.
75. Micu Gabriel, *European Institution*, Bucarest, Ed. Pro Universitaria, 2013.
76. Mihai Sorin Rădulescu, *Elita liberală românească*, Editura All, Bucureşti, 1998.
77. Milton Friedman, *Capitalism şi libertate*, Editura Enciclopedică, Bucureşti 1995
78. Mircea Chelaru, cursul *Geopolitica şi strategii operaţionale,* tema *Disputa pentru Gurile Dunării, Marea Neagră şi Strâmtori în secolul XX,* Academia de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 1996.
79. Mircea Chelaru, Cursul de *Strategie Militară*, Tema *Riscuri şi ameninţări la adresa securităţii naţionale*, Academia de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 1995.
80. Mircea Maliţa, *Zece mii de culturi, o singură civilizaţie,* Editura Nemira, Bucureşti, 1998.
81. Mircea Ovidiu Mândru, *Lumea între Războiul rece şi pacea fierbinte*, Editura Expert, Bucureşti, 2000.

82. Serge Cordellier, *Mondializarea dincolo de mituri,* Editura Trei, Bucureşti, 2001.
83. Năstase Adrian, *România şi noua arhitectură mondială*, R.A. Monitorul Oficial, Bucureşti, 1996.
84. Oleg Serebian, *Va exploda Estul? Geopolitica spaţiului european,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998.
85. Ovidiu Hurduzeu şi Mircea Platon, *A treia forţă: România profundă*, Editura Logos, Bucureşti, 2008.
86. Oxford, *Dicţionar de politică*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2001.
87. P.M. Defarges, *Organizaţiile internaţionale contemporane,* Institutul European, Iaşi, 1998.
88. P.P.Negulescu, *Partidele politice*, Garamond, Bucureşti, 1994.
89. Paul Claral, *Geopolitică şi geostrategie,* Editura Corint, Bucureşti, 2001.
90. Paul Dobrescu, Alina Bărgăuanu, *Geopolitica,* SNSPA – Facultatea de Comunicare şi Relaţii Publice, Bucureşti, 2001.
91. Pierre Bourdieu & Lod'c Wacquant, *Noul limbaj global*, Le monde diplomatique.
92. Pierre Manent, *Istoria intelectuală a liberalismului*, Humanitas, Bucureşti, 1992.
93. Pierre Milza şi Serge Bernstein, *Istoria secolului XX,* Editura All, Bucureşti, 1998.
94. Pieter Calvocoressi, Politica mondială după 1945, Editura Allfa, Bucureşti, 2000.
95. Prangle, Gordon W., *At Down We Slept,* New York, Penguin Books, 1982.
96. Radu Florian, *Criza unei lumi în schimbare*, Editura Noua Alternativă, Bucureşti, 1994.
97. Raymond Aron, *Democraţii şi totalitarism*, Editura All, Bucureşti, 2001.
98. Richard Holbrooke, *America an European Power,* în *Foreign Affairs,* martie/aprilie 1995.
99. Robert A.Dahl, Yale University, *Pluralist Democracy in the United States: Conflict and Consent*, Rand McNally and Company, Chicago, 1967.
100. Robert D. Kaplan, *Politici de război*, Editura Polirom, Iaşi, 2002.
101. Roger Falligot & Remy Kaufer, *Istoria mondiala a spionajului*, Ed. Nemira, Bucuresti, 2002.
102. România-NATO. *Carte Albă*, Bucureşti 1996.
103. Samuel Huntigton, *Ciocnirea civilizaţiilor şi refacerea ordinii mondiale,* Editura Antet, Bucureşti, 1997.
104. Samuel Huntington, *Viaţa politică americană*, Humanitas, Bucureşti, 1995
105. Serge Cordellier, *Mondializarea dincolo de mituri,* Editura Trei, Bucureşti, 2001.

106. Sergiu Tămaş, *Dicţionar politic. Instituţiile democraţiei şi cultura civică*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1993.
107. Sergiu Tămaş, *Geopolitică. O abordare prospectivă*, Editura Noua Alternativă, Bucureşti, 1995
108. Silviu Brucan, *Îndreptar – dicţionar de politologie,* Editura Nemira, Bucureşti, 1993.
109. SIPRI, *Central and Eastern Europe: the Callenge of Transition,* Oxford University Press, 1993.
110. Silviu Brucan, *Pluralism şi conflict social*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1990.
111. Susan Strange, *Retragerea statului – Difuziunea puterii în economia mondială,* Editura Trei, Bucureşti, 2002.
112. Thierry de Montbrial, *Acţiunea şi sistemul lumii*, Editura Expert, Bucureşti, 2003.
113. Tom Gallagher, *Democraţie şi naţionalism în România*, 1989-1998, Editura All, Bucureşti, 1999.
114. Varujan Vosganian, *Mesajul dreptei româneşti. Tradiţie şi modernitate*. Editura Nemira, Bucureşti, 2001.
115. Vladimir Pasti, *România în tranziţie. Căderea în viitor*, Editura Nemira, Bucureşti, 1995.
116. Yoo Yunzhu, *West-West, East-West, North-South and South-South Relations: Implication for the International Security,* Peking, 1992.
117. Zbigniew Brzezinski, *A doua şansă. Trei preşedinţi şi criza superputerii americane*, Editura Antet, Bucureşti, 2009.
118. Zbigniew Brzezinski, *Europa Centrală şi de Est în ciclonul tranziţiei*, Editura Diogene, Bucureşti, 1995.
119. Zbigniew Brzezinski, *Marea tablă de şah. Supremaţia americană şi imperativele sale geostrategice,* Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2000.
120. Zbigniew Brzezinski, *Marele eşec – naşterea şi moartea comunismului în sec. XX*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1993.